1710-2010

300 de ani
de la înscăunarea pe tronul Moldovei
a domnitorului Dimitrie Cantemir

ISSN 1582-7410

REVISTA DE ŞTIINŢE MILITARE ANUL X, 2010 NR. 1 (18)

Revista de Ştiinţe Militare

Editată de Secţia de Ştiinţe Militare
a Academiei Oamenilor de Ştiinţă din România

1910-2010

100 de ani

de la primul zbor al unui avion dotat cu motor cu reacţie,
invenţia inginerului român Henri Coandă

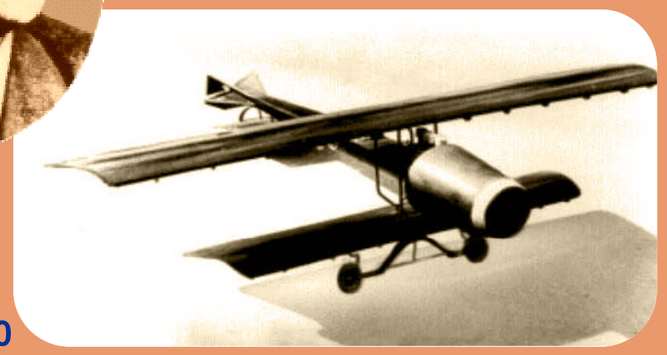

Nr. 1 (18)
Anul X, 2010

Revista de Ştiinţe Militare

Editată de Secţia de Ştiinţe Militare
a Academiei Oamenilor de Ştiinţă din România

100 de ani
de la zborul primului avion dotat cu motor cu reacţie,
invenţie a inginerului român Henri Coandă

Nr. 1 (18)
Anul X, 2010

Responsabilitatea integrală a asumării intelectuale
a articolelor trimise redacției aparține autorilor.

ISSN 1582-7410

C U P R I N S

CUVÂNT ÎNAINTE 5
General (r) prof. univ. dr. H.C. Vasile CÂNDEA

STATUL MAJOR GENERAL – ARHITECTUL STRATEGIEI MILITARE
A ROMÂNIEI 7
Amiral prof. univ. dr. Gheorghe MARIN

EXPERTIZAREA STRATEGICĂ A DECIZIEI POLITICE 19
General (r) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN

ARTA MILITARĂ CONTEMPORANĂ 40
General locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

O ANALIZĂ A "STRATEGIEI SECURITĂȚII NAȚIONALE
A FEDERAȚIEI RUSE PÂNĂ ÎN ANUL 2020" 58
General maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU

TEHNOLOGII "DUAL USE" 69
Amiral (r) prof. univ. dr. Ion Alexandru PLĂVICIOSU

STRATEGIA MILITARĂ ŞI ALTE TIPURI DE STRATEGII 79
Colonel (r.) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

ASPECTE ALE PĂCII ŞI RĂZBOIULUI ÎN CONTEXTUL
MEDIULUI INTERNAȚIONAL DE SECURITATE MODERNĂ 89
General de brigadă (r) prof. univ. dr. Constantin ONIŞOR
Colonel conf. univ. dr. Teodoru ŞTEFAN

ASPECTE DIN EVOLUŢIA PARADIGMELOR
DE STRATEGIE A SECURITĂŢII NAŢIONALE ŞI EUROPENE 101
General de brigadă (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU

STRATEGIE MARITIMĂ ŞI STRATEGIE NAVALĂ..... 112
Contraamiral de flotilă (r) prof.dr. Marius HANGANU

IMPLICAŢIILE RĂZBOIULUI BAZAT PE REŢEA
ŞI A CAPABILITĂŢILOR FACILITATE DE REŢEA
ASUPRA REŢELELOR INFORMAŢIONALE DE TIPUL C4ISR
LA NIVELUL ARMATEI ROMÂNIEI 118
General locotenent (r) prof. univ. dr. Cristea DUMITRU

STRATEGIA PRINCIPALELOR ARMATE
PARTICIPANTE LA AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL 137
General de brigadă (r) prof. univ. dr. Nicolae CIOBANU

CONTROLUL ARMAMENTELOR – ÎNTRE DIPLOMAŢIE
ŞI CRIZA ECONOMICO-FINANCIARĂ 150
Dr. Mariana ANCUŢ

ASISTENŢA FAMILIALĂ LA MOBILIZARE ŞI PE TIMP DE RĂZBOI..... 163
Locotenent colonel Mihaela IONESCU

SIMULAREA SITUAŢIILOR DE CRIZĂ MEDIATICĂ 171
Sublocotenent Gabriela Alina GEORGESCU

CUVÂNT ÎNAINTE

"Revista de Ştiinţe Militare", editată de Secţia de Ştiinţe Militare a Academiei Oamenilor de Ştiinţă din România, este deja o publicaţie bianuală de referinţă în domeniul ştiinţelor militare şi, în mod deosebit, în cel al artei militare. După succesul ediţiilor precedente, în acest an, secţia de ştiinţe militare a Academiei Oamenilor de Ştiinţă din România ne pune în faţa unei lucrări redimensionate, care va apărea de patru ori pe an, în limba română şi de două ori pe an, în limba engleză.

În prima ediţie din anul 2010, prestigiosul colectiv de autori ne prezintă articole valoroase şi interesante despre arta militară şi, în special, despre strategia militară, despre arta pregătirii şi desfăşurării războaielor, despre arta de a învinge.

Ştiinţa şi arta militară, cantonându-se în spaţiul crizei sociale şi politice şi ţinând de filosofia situaţiilor-limită, conţin metodele şi modalităţile de a ieşi din starea de criză sau conflict prin forţă, ameninţare, descurajare sau violenţă, deoarece ele sunt deopotrivă artă şi ştiinţă pentru rezolvarea unui diferend, pentru deblocarea unei situaţii strategice, pentru intrarea, pe această cale – ultima dintre soluţii – în normalitate şi nu pentru proliferarea conflictualităţii, şi nici pentru generarea haosului, arbitrariului sau dictaturii. Totodată, ele promovează şi arta dialogului, dar a unui anumit gen de dialog, căci războiul este o continuare a politicii şi un instrument al politicii. Războiul este un produs al intereselor, deci al politicii, ţinând de relaţiile politice, sociale, economice şi culturale. Deşi războiul este o soluţie a unor tensiuni, crize şi conflicte, el este din ce în ce mai puţin agreat de state, de organizaţii internaţionale de securitate, de comunităţi sau de populaţii.

Antagonismul între nomazi şi sedentari pe continentul Eurasiatic a început în secolul al IV-lea î.Ch. şi a durat aproximativ 1800 de ani, ceea ce este confirmat de faptul că marile mişcări de populaţii s-au desfăşurat pe uscat şi nu pe oceane sau mări. Europa a fost hărţuită de huni, avari, unguri, turci şi mongoli, călăreţi pricepuţi şi foarte buni arcaşi, care au influenţat ştiinţa şi arta militară de-a lungul

mileniilor. Popoarele migratoare au impus confruntării militare spiritul ofensiv, rapiditatea acţiunilor militare şi suplețea dispozitivelor. Ele hălăduiau în spațiul asiatic perturbator cuprins între Marea Caspică şi Manciuria, de unde au asediat China şi apoi Persia. Europa de Sud-Est a fost şi ea invadată succesiv de goți, vizigoți, huni şi maghiari.

Civilizațiile sedentare ale antichității s-au format în China, India, Persia, Mesopotamia, Egipt, Grecia, Palestina, Siria, Italia, Tracia şi Dacia, în jurul fluviilor, în depresiunile munților, în oaze şi, în general, în zone bogate în resurse necesare vieții.

Conflictul nomazi-sedentari s-a terminat cu victoria sedentarilor, care consta în faptul că majoritatea acestor civilizații şi popoare şi-au păstrat până în zilele noastre cea mai mare parte a teritoriilor lor, limba şi obiceiurile şi, în plus, i-au asimilat pe nomazi i-au determinat să se sedentarizeze sau au influențat cultura acestora.

Există o anumită continuitate în spațiul şi spiritul ştiinței şi artei militare şi o ciclicitate strategică a filosofiei războiului, deoarece fiecare epocă istorică nu a preluat, pur şi simplu, războiul, atât în teorie, cât şi în practică, ca fenomen politic şi social de la epoca precedentă pentru a-l duce mai departe, ci l-a preluat ciclic repetând fazele prin care trece acesta. Fiecare epocă, la sfârşitul ei, duce războiul într-un tip de confruntare mult prea violentă, maximă, făcându-l insuportabil sau chiar imposibil de purtat în configurația aceea. Din acest motiv, îl "reînnoieşte", îl reface în alți parametri, pe alte coordonate. La sfârşitul antichității, prin război, se exterminau armatele învinse. Războiul se transformase într-un măcel şi, de aceea, Evul Mediu a renunțat la această formulă de confruntare în care armatele se nimiceau reciproc şi a trecut la noi formule. Deşi în Evul Mediu s-a utilizat descurajarea şi asediul pentru obținerea victoriei prin lupte simbolice sau, dacă era posibil, fără bătălii, fără lupte, totuşi în războaiele desfăşurate la sfârşitul lui, revine violența. În mod asemănător se încheie şi Epoca Modernă şi Contemporană cu hecatombele din cele două războaie mondiale şi cele două explozii nucleare care au ras de pe fața pământului Hiroşima şi Nagasachi. Acum, Epoca Informațională a început cu politicile şi strategiile de gestionare a crizelor şi cu războiul antiterorist, dar oare cu ce fel de război se va sfârşi?

General (r) prof. univ. dr. H.C. Vasile CÂNDEA
Preşedintele Academiei Oamenilor de Ştiință din România

STATUL MAJOR GENERAL – ARHITECTUL STRATEGIEI MILITARE A ROMÂNIEI

Amiral prof. univ. dr. Gheorghe MARIN

The defense Strategy of Romania, drawn by the General Staff, is based on the assessment of the international security environment, accomplished through the realistic, up-to-date analysis of the security risks and military threats to Romania, as well as on the defense policy objectives, as stipulated in the Defense White Charter and the Governance Program. The Defense Strategy of Romania sets the principles by which the military instrument is used in order to defend Romania along with the Alliance, the missions of the Romanian military, the objectives of the later's transformation process and the accomplishment of the force structure, as well as the guidelines for the international military cooperation.

The sections wich make up the document are essentially subordinated to the major objectives of Romania's defense planning process, i.e.: optimization of the defense capabilities; observance of Romania's commitments as full-fledged NATO and EU member; promotion of stability in the Balkans and the extended Black Sea area; specific engagement in combatting terrorism.

1. Mediul de securitate european şi necesitatea unei noi abordări a domeniului strategic militar

Evoluțiile din mediul de securitate european, determinate în mod decisiv de evenimentele deja cunoscute, au condus implicit la apariția a noi state independente, cu urmări atât pozitive, cât şi negative, în planul securității. Ca urmare, Europa a fost confruntată

cu apariţia mai multor opţiuni privind aritectura de securitate europeană, iar apariţia unor noi entităţi statale au generat, pe fondul acutizării situaţiei de criză economică, amplificarea, diversificarea şi multiplicarea ameninţărilor şi provocărilor la adresa naţiunilor şi popoarelor europene.

Relaţia transatlantică se află într-o perioadă de reevaluare, alături de vechea şi controversata problemă, cea a apărării antirachetă, situaţiile încă nesoluţionate din Irak şi Afganistan la care se adaugă cu mai multă insistenţă cele din Coreea de Nord, Iran şi Pakistan, provoacă contradicţii şi abordări diferite în cadrul Alianţei, în mod deosebit pe problematica tot mai costisitoare a generării forţelor şi dezvoltării capabilităţilor necesare gestionării situaţiilor deosebit de complexe care afectează stabilitatea şi securitatea regională şi globală.

Presiunile exercitate de problemele din diferitele domenii, ca economia, demografia, resursele naturale sau energetice, crima organizată şi problemele de mediu, complică sensibil şi reduce din amplitudine procesele evolutive declanşate la sfârşitul mileniului în mediul de securitate european şi euroatlantic.

Numeroşi specialişti analizează implicaţiile acestor fenomene şi evaluează efectele asupra securităţii încercând să identifice măsuri şi opţiuni corespunzătoare care pot fi adoptate de naţiuni şi organisme internaţionale în vederea eliminării sau diminuării consecinţelor negative. Aceste elemente evidenţiază existenţa a cel puţin două tendinţe, care deşi par contradictorii se intercondiţionează şi se complementează. Prima se referă la creşterea responsabilităţii statelor şi organismelor internaţionale în rezolvarea problemelor de securitate. Cea de-a doua evidenţiază amplificarea complexităţii situaţiilor de conflict aflate în desfăşurare sau chiar apariţia altora noi şi necesitatea multiplicării forţelor şi capabilităţilor pentru gestionarea acestora.

Caracteristica generală a mediului de securitate european este determinată de diminuarea riscurilor convenţionale şi, ca urmare, eliminarea premiselor apariţiei unui conflict armat de amploare continentală sau regională, concomitent cu amplificarea ameninţărilor şi riscurilor neconvenţionale care au dus, printre altele, la revigorarea alarmantă a naţionalismului etnic şi religios, precum şi la adâncirea decalajelor economice şi sociale, cu efecte negative asupra securităţii.

Cele mai profunde schimbări au loc în planul reconfigurării raportului de forţe la scară globală şi regională, prin apariţia şi dispariţia de pe arena internaţională a unor state şi redesenarea unor frontiere. Acest proces conduce la o creştere a instabilităţii şi la o lipsă de coerenţă şi predictibilitate în evoluţiile ulterioare, amplificând gradul de insecuritate naţional şi internaţional. În această perioadă de tranziţie, mai multe state din Europa Centrală şi de Est au ieşit din

sfera de influenţă sovietică/rusă, trecând sub cea occidentală, ca urmare a lărgirii NATO şi UE. Cu toate acestea, pe fondul amplificării crizei economice şi cu deosebire a celei energetice, se remarcă o revigorare a influenţei ruseşti asupra unor ţări dependente de resurse şi cu opţiuni încă neformulate faţă de procesul integraţionist. Asistăm, aşadar, la construirea unei noi geopolitici în Europa în care, pe de o parte, se află un număr important de ţări central şi sud-est europene cuprinse deja în sfera de influenţă occidentală, chiar dacă între acestea se menţin încă diferenţe notabile în ceea ce priveşte nivelul de dezvoltare economică şi socială, iar pe de altă parte ţări neintegrate, cu sistem democratic în stare incipientă, cu oscilaţii între modelul occidental sau cel oferit de Federaţia Rusă.

Actualul mediu de securitate a scos în prim plan o serie de situaţii conflictuale reprezentative pentru ameninţările geopolitice şi militare pe care naţiunile şi forţele lor armate vor trebui să le înfrunte şi în viitor. Se disting, în acest context, ameninţările regionale la adresa securităţii. Numeroşi actori statali, potentaţi din punct de vedere financiar, au acces sporit la resurse materiale, tehnologice şi informaţionale care le pot îmbunătăţi substanţial capabilităţile militare. Alături de arcul de instabilitate ce se întinde din Orientul Mijlociu până în Asia de Nord-Est există o combinaţie periculoasă de interese a unor puteri cu tendinţe regionale aflate în diferite stadii, unele în afirmare, altele în revigorare. Multe dintre acestea deţin efective şi echipamente militare numeroase şi au deja mijloacele necesare achiziţionării sau construirii armelor de distrugere în masă. În plus faţă de această evidenţă, ameninţările asimetrice devin tot mai frecvente şi mai diversificate punând în pericol stabilitatea şi securitatea internaţională. Între acestea, cele mai periculoase se dovedesc a fi terorismul, armele de distrugere în masă şi războiul informaţional. Extremismul, disputele etnice, rivalităţile religioase, crima organizată internaţională, fluxurile masive de refugiaţi şi catastrofele de mediu completează panoplia acestor ameninţări cu impact direct asupra securităţii şi stabilităţii.

Actorii statali sau nestatali ostili pot utiliza cu uşurinţă asemenea ameninţări, de cele mai multe ori în combinaţie cu forţa militară convenţională. Ca şi caracteristică a începutului de mileniu, se remarcă faptul că ameninţările actuale se difuzează cu rapiditate depăşind graniţele unui singur stat punând în pericol şi interesele altora, constituindu-se, astfel, în ameninţări transfrontaliere cu manifestări transnaţionale.

Ameninţările identificate sunt favorizate de anumiţi factori, cum ar fi: incapacitatea/opţiunea unor guverne, cele mai multe din Asia şi Africa, de a gestiona/favoriza aceste fenomene; progresul rapid al tehnologiilor militare şi

uşurinţa accesării acestora; difuzarea puterii şi a capabilităţilor militare în mod deosebit la actorii nonstatali; proliferarea armelor de distrugere în masă, amplificarea corupţiei şi crimei organizate ş.a.m.d. Toate acestea determină creşterea densităţii surselor de posibile conflicte, a impredictibilităţii locaţiilor acestora concomitent cu apariţia unor noi arene pentru competiţia militară.

Cu toate riscurile şi ameninţările evidenţiate, lumea în care trăim se transformă şi se redimensionează continuu. Strategiile de confruntare se înlocuiesc cu strategiile de parteneriat şi cooperare, exprimate prin acţiuni comune în cele mai diverse domenii: politic, economic, social, militar etc. menite să conducă pe de o parte la creşterea încrederii şi sprijinul reciproc între parteneri, iar pe de altă parte, la asigurarea participării la gestionarea crizelor şi a conflictelor în scopul extinderii mediului de stabilitate şi securitate.

Spaţiul de interes geopolitic şi geostrategic al ţării noastre, respectiv zona centrală şi sud-est europeană, precum şi regiunea extinsă a Mării Negre, a fost şi va rămâne atât sub influenţa evoluţiilor din Asia, cât şi a celor transatlantice, ceea ce face ca schimbările ce au loc în această parte de lume, în special evenimentele legate de securitate să aibă cauze multiple şi diverse, de cele mai multe ori cu efecte asupra intereselor unor actori globali de securitate.

Includerea regiunii extinse a Mării Negre în sistemul euroatlantic poate consolida, pe de o parte, temelia acestui sistem şi ar putea proteja, pe de altă parte, sistemul ameninţărilor viitoare la adresa păcii şi stabilităţii, ceea ce se pare că este prioritatea momentului. Noile provocări şi ameninţări cu care se confruntă lumea contemporană evidenţiază faptul că regiunea extinsă a Mării Negre a devenit unul dintre avanposturile luptei pentru combaterea acestora. Existenţa în regiune a unor „*conflicte înghețate*” – Transnistria, Abhazia, Cecenia, Osetia de Sud şi Nagorno-Karabah – care oricând pot să „inflameze” întreaga zonă, completează fizionomía de securitate şi impune o atitudine specifică.

Vecinătatea cu Orientul Mijlociu şi problemele specifice acestuia contribuie la creşterea importanţei strategice a regiunii extinse a Mării Negre. Graniţa dintre comunitatea euroatlantică şi Orientul Mijlociu trece prin regiunea extinsă a Mării Negre. Opţiunea de transformare a regiunii extinse a Mării Negre într-un pilon de securitate şi stabilitate se impune a fi coroborată cu strategia de luptă împotriva terorismului, cu acţiunile de racordare a ţărilor din zonă la eforturile de democratizare, construcţie a economiei de piaţă şi de respectare a drepturilor omului.

În acest context, membră a NATO şi UE, România se adaptează rapid şi definitoriu la cerinţele impuse de standardele celor două organisme, face eforturi susţinute pentru recuperarea decalajelor faţă de ţările dezvoltate din centrul Europei

concomitent cu diminuarea efectelor crizei actuale şi revigorarea economiei naţionale. Procesul de extindere, în care şi ţara noastră a fost parte, deşi transparent, a fost deosebit de complex şi puţin predictibil, dată fiind dimensiunea necunoscutelor aflate în atenţia structurilor colective de conducere a celor două organisme integratoare. În acest sens, s-a evidenţiat nesincronizarea celor două domenii strategice care condiţionează rezultatele tranziţiei, respectiv problemele de securitate, aflate în cea mai mare parte în responsabilitatea NATO şi cele economice, dar şi cele de securitate aflate în responsabilitatea UE. Această nesincronizare a impus abordări graduale cu eforturi în cascadă, ceea ce a condus uneori la utilizarea ineficientă a resurselor, disiparea responsabilităţilor, dublarea unor activităţi şi chiar la minimizarea efectelor. Pornind de la experienţa acumulată din acest demers naţional, cu implicaţii strategice asupra locului, rolului şi viitorului României în cadrul statelor europene şi euroatlantice, apreciem că domeniul securităţii, şi în mod special al apărării, trebuie să suporte adaptări şi modificări adecvate actualelor evoluţii din mediul internaţional.

Ca atare, se impune, ca la nivel naţional, domeniul apărării să fie abordat într-o nouă manieră, în care evoluţiile din mediul de securitate, ameninţările şi provocările, vulnerabilităţile şi disfuncţiunile, opţiunile şi obiectivele politicii de apărare, în consens cu resursele la dispoziţie să constituie armătura arhitecturii planificării apărării. Pe această bază se poate proiecta cadrul care să permită pe de o parte, instituţiilor şi organismelor responsabile elaborarea deocumentelor esenţiale ale procesului de planificare a apărării, iar pe de altă parte, realizarea capabilităţilor militare necesare îndeplinirii misiunilor armatei.

Procesul de elaborare a viitoarelor documente, care direcţionează planificarea apărării, trebuie conceput şi desfăşurat astfel încât să se asigure atât preluarea experienţei acumulate, cât şi implementarea de noi soluţii şi concepte. Acestea trebuie să se materializeze prin opţiuni, direcţionări, concepte şi abordări în concordanţă cu evoluţiile din mediul internaţional, cu statutul ţării noastre de stat membru al NATO şi UE, cu interesele şi aspiraţiile naţionale. Se impune o abordare vizionară, realistă şi proactivă a rolului şi locului pe care trebuie şi poate să-l joace România pe scena europeană şi mondială. Puterea armată este şi va reprezenta în continuare un reper important în definirea nivelului de ambiţie al ţării noastre, care pe lângă componenta politică trebuie să cuprindă în mod realist şi fără echivoc pe cea militară.

2. Influenţa mediului de securitate asupra fenomenul militar actual

Legătura incontestabilă dintre *mediul de securitate* şi *fenomenul militar* se materializează prin implicaţiile şi efectele evoluţiei mediului de securitate asupra fenomenului militar în ansamblu şi asupra componentelor acestuia, ceea ce impune găsirea celor mai bune soluţii pentru a ţine pasul cu aceste evoluţii. Preocupările specialiştilor militari se concentrează cu precădere asupra asigurării cadrului conceptual şi stabilirii modalităţilor de desfăşurare a acţiunilor militare.

NATO preconizează că forţele armate aliate vor continua să-şi îndeplinească rolul de apărare colectivă, de prevenire şi soluţionare a crizelor, concomitent cu orientarea şi sprijinirea eforturilor de transformare a Alianţei, în condiţiile noului mediu internaţional de securitate. În acest context, asistăm la dezvoltarea iniţiativelor diplomatice şi economice şi, nu în ultimul rând, în funcţie de condiţiile mediului de securitate, la întrebuinţarea limitată a forţei militare pentru realizarea obiectivelor stabilităţii la nivel zonal şi regional, condiţii esenţiale ale democraţiei şi dezvoltării economice.

În acelaşi context, *specialiştii militari americani* alocă o foarte bună parte a timpului şi importante resurse financiare pentru elaborarea celor mai îndrăzneţe planuri privind proiectarea fizionomiei forţelor armate ale SUA, chiar cu riscul de a forţa apariţia unei prăpăstii conceptuale şi practice între cele două maluri ale Oceanului Atlantic.

Un alt subiect interesant este cel referitor la problematica *mediului informaţional* tot mai complex în care poate avea loc confruntarea, inclusiv în domeniul militar, atingerea *superiorităţii informaţionale* fiind apreciată drept o capacitate esenţială a oricărei armate moderne. Specialiştii americani ajung la concluzia că schimbările cantitative şi calitative ce vor avea loc în mediul informaţional ar putea determina schimbări profunde în desfăşurarea operaţiilor militare, semnalând apariţia posibilităţii surprinderii informaţionale şi a riscului de a fi devansat în capacităţi informaţionale.

Complexitatea viitorului mediu de securitate va impune:

- *proiectarea unor forţe armate capabile să facă faţă unei game cât mai largi de riscuri şi ameninţări;*
- *formarea individului, luptător sau lider, capabil să-şi asume responsabilităţi semnificative, să ia decizii cu implicaţii operative ori strategice - cum este cazul forţelor pentru operaţii speciale;*
- *până la realizarea acelei forţe capabile să îndeplinească un spectru complet de misiuni (**Full Spectrum Force**), specialiştii americani de la Institutul pentru Studii Strategice Naţionale al Universităţii Naţionale de Apărare*

a SUA au publicat studii propunând trei modele de modernizare a forţei în concordanţă cu cerinţele mediului de securitate ale viitorului:

1. *„**recapitalizarea forţei**”, care constă în reducerea forţei existente, menţinerea relativă a aceloraşi structuri dar de dimensiuni mai mici, iar cu banii astfel disponibilizaţi să se finanţeze înlocuirea echipamentelor;*
2. *„**revoluţionarea domeniului militar**” (Revolution în Military Affairs – RMA), care constă în efectuarea unor schimbări radicale în structura forţelor pentru a obţine un salt semnificativ spre noile capacităţi, concomitent cu introducerea tehnologiilor necesare realizării „sistemului de sisteme”;*
3. *„**forţa cu spectru complet**”, care presupune păstrarea aproape în întregime a unei forţe robuste, concomitent cu introducerea unor echipamente impuse de modelul de revoluţionare a domeniului militar.*

Deşi nu dovedesc aceeaşi perspectivă de evaluare, *studiile unor analişti militari din afara alianţei* confirmă multe dintre previziunile occidentale. În concepţia de securitate naţională a Federaţiei Ruse şi]n Doctrina militară a Federaţiei Ruse se constată acelaşi proces de actualizare în concordanţă cu mutaţiile care au ori vor avea loc în planul securităţii internaţionale, aproximativ aceleaşi riscuri şi ameninţări moderne, convenţionale sau neconvenţionale, adăugând pe cele specifice situaţiei geopolitice şi geostrategice referitoare la extinderea NATO, tot mai aproape de frontierele ruseşti ori de cele legate de ameninţările asimetrice.

3. Elaborarea Strategiei militare a României – prioritate a Statului Major General

3.1. Elemente şi delimitări conceptuale

În timp, conţinutul fiecărei dimensiuni a interesului naţional cunoaşte o evoluţie dinamică ca urmare a schimbărilor produse în domeniile de activitate umană cu care acesta are tangenţă. Datorită acestui fapt, inclusiv documentele ce definesc interesul naţional au suferit transformări de esenţă. Astfel, potrivit Strategiei de securitate naţională a României interesele naţionale reflectă percepţia dominantă, stabilă şi intituţionalizată cu privire la valorile naţionale şi urmăresc promovarea, protejarea şi apărarea, prin mijloace legitime, a valorilor pe baza cărora naţiunea română îşi făureşte viitorul, prin care îşi garantează existenţa şi

identitatea şi, pe temeiul cărora, se integrează în comunitatea europeană şi euroatlantică şi participă la procesul de globalizare. Prin aria lor de manifestare, ele se adresează, în primul rând, cetăţenilor ce trăiesc pe teritoriul naţional, dar şi, în egală măsură, tuturor celorlalţi oameni aflaţi în România, precum şi românilor ce trăiesc sau îşi desfăşoară activitatea în afara graniţelor ţării.

Fără pretenţia de a pune în evidenţă adevăruri absolute, trebuie să ne gândim că trăim într-o lume a interdependenţelor, din ce în ce mai complexă şi adesea periculoasă. Amplificarea terorismului şi ameninţarea cu propagarea rapidă a diverselor maladii infecţioase la scară planetară sunt o provocare pentru societatea noastră şi afectează sentimentul de securitate care joacă un rol primordial în calitatea vieţii.

Pentru a răspunde acestor provocări, ţării noastre i se solicită să ducă o politică de securitate naţională adecvată, în sensul că aceasta trebuie concepută ca un cadru strategic cu un plan de acţiune corespunzător, pentru a face faţă riscurilor şi ameninţărilor prezente şi viitoare. Aceasta ar putea fi axată pe trei interese fundamentale în materie de securitate.

În primul rând, interesul primordial al ţării noastre în materie de securitate naţională este să se protejeze pe sine şi pe cetăţenii săi, în ţară şi în străinătate. În acest scop, trebuie să fie protejate nu doar securitatea fizică a românilor, ci şi valorile lor fundamentale şi principalele instituţii ale statului. În plus, trebuie îndeplinită şi responsabilitatea de a apăra ţara împotriva ameninţărilor la adresa suveranităţii sale, ce merg de la intrarea ilegală până la incursiunile în apele noastre teritoriale.

Al doilea interes naţional în materie de securitate este de a se asigura că ţara nu reprezintă o sursă de ameninţări ce îi vizează pe aliaţii săi. De altfel, România este percepută de aliaţii săi, dar şi de celelalte state, ca un generator de securitate în regiune şi în lume.

Cel de-al treilea interes naţional, care priveşte securitatea României se referă la contribuţia ţării noastre la securitatea internaţională. Datorită dublului său statut, de membru al NATO şi UE, România este implicată în acţiuni de combatere a terorismului internaţional, a crimei organizate, traficului de droguri etc. De aceea poate deveni oricând ţinta unor atacuri teroriste sau altor tipuri de ameninţări la adresa securităţii sale. Ca urmare, este absolut necesar ca ea să-şi asigure atât instrumentele proprii de răspuns la aceste ameninţări, cât şi prin apel la structuri regionale (ex. de la UE) şi/sau mondiale (ex. de la NATO, ONU).

Securitatea naţională are ca scop să preîntâmpine ameninţările ce riscă să mineze securitatea statului sau a societăţii. Aceste ameninţări, în general, pot fi

îndepărtate printr-o acţiune concertată a instituţiilor competente ale statului, pentru că indivizii şi colectivităţile nu au capacitatea de a la face faţă prin propriile mijloace.

Totodată, securitatea naţională este strâns legată de securitatea individuală. Dacă cele mai multe infracţiuni criminale sunt susceptibile să ameninţe securitatea individuală, acestea nu au, în general, aceeaşi capacitate pe care o are terorismul sau formele criminalităţii organizate de a mina securitatea statului sau a societăţii.

Conducerea militară se subordonează obiectivelor naţionale/de coaliţie şi, pe baza directivei, elaborează **strategia militară**. Cu alte cuvinte, strategia militară este produsul exclusiv al conducerii militare naţionale. Principala restricţie a strategiei militare este reprezentată de capacitatea limitată de realizare, cu mijloace militare, a fiecărui obiectiv naţional/de coaliţie; astfel, unul sau mai multe obiective naţionale/de coaliţie, de nivel strategic, sunt în pericol de a nu fi atinse, dacă se găsesc deasupra capacităţilor militare ale acelei naţiuni/coaliţii.

Întrebarea fundamentală pe care decidentul militar trebuie să o adreseze permanent este dacă **strategia militară** pe care a elaborat-o este capabilă să asigure îndeplinirea ori să concure la îndeplinirea obiectivului politic stabilit. Pentru un set dat de capabilităţi naţionale/de coaliţie, rata succesului militar este direct proporţională cu capacitatea conducerii militare naţionale/de coaliţie de a imagina **planuri strategice** adecvate.

În aceste condiţii, principala restricţie pe care decidentul militar o suportă este **structura de forţe**, dată de natura, mărimea, eficacitatea, suportul logistic şi moralul trupelor. Eficacitatea structurii de forţe este determinată de suportul său *tehnologic* şi *doctrinar*. Orice model de elaborare a strategiei militare se bazează, în consecinţă, pe *leadership, doctrină, structura de forţe şi tehnologie,* care interacţionează intern şi extern, influenţându-se reciproc şi, totodată, afectând ceilalţi factori care intră în ecuaţia succesului politic; acestea reprezintă elementele fundamentale ale procesului de luare a deciziei la nivelul politico-militar.

Strategia militară, componentă de natură militară a reacţiei împotriva unei ameninţări a intereselor naţionale, este un *plan de acţiune având ca scop îndeplinirea unui obiectiv naţional/de coaliţie.*

Strategia militară subsumează unul sau mai multe **planuri strategice**, subordonate unor obiective secundare, care pot fi abordate secvenţial sau simultan, având ca scop îndeplinirea cumulativă a unui obiectiv naţional (strategic). În general, obiectivele planurilor strategice se materializează, în teatrul de operaţii, în *obiectivele campaniei* militare şi sunt considerate ca fiind de *nivel operaţional*; suma acestor obiective operaţionale dă imaginea strategiei militare: succesul unei

operaţii confirmă succesul strategiei militare, iar eşecul uneia poate afecta succesul întregii strategii militare. În concluzie, este esenţial ca obiectivele fiecărui plan strategic să contribuie la îndeplinirea obiectivului naţional, care de cele mai multe ori reprezintă obiectivul politic al războiului.

Ultimul element al strategiei este reprezentat de **execuţia** sa, care ţine de nivelele operaţional şi tactic. Cu toate acestea, execuţia defectuoasă poate afecta succesul implementării unui plan strategic ori chiar a strategiei militare însăşi. În practică este posibil ca o strategie militară să eşueze, iar obiectivul strategic al războiului să nu fie îndeplinit din cauza execuţiei (implementării) greşite a unuia sau mai multor planuri strategice. Ca urmare, atunci când se evaluează o strategie militară în ansamblul ei, se vor avea în vedere atât calitatea planurilor strategice, cât şi modul practic de execuţie a acestora.

Dacă o analiză cantitativă a strategiei militare poate fi redusă la afirmaţia napoleoniană "*God is on the side of the large battalions*", o analiză calitativă a acesteia trebuie să se bazeze pe un set de întrebări la care decidentul de nivel strategico-militar trebuie să răspundă pe timpul elaborării acesteia, după finalizarea ei şi mai ales pe timpul execuţiei:

- ✓ Care sunt obiectivele naţionale?
- ✓ Dacă obiectivul naţional X este îndeplinit, ameninţarea a fost eliminată?
- ✓ Obiectivul naţional X este condiţionat de o victorie militară sau prevede doar evitarea înfrângerii ori stabilizarea echilibrului?
- ✓ Dacă planul strategic Y, care decurge din strategia militară, este corect implementat, se va îndeplini obiectivul X căruia îi este subordonat?
- ✓ Poate fi atins centrul de greutate al acţiunii inamicului doar cu mijloace militare? Dacă nu, care sunt mijloacele nemilitare suplimentare necesare?
- ✓ Planul strategic Y vizează sau nu centrul de greutate al inamicului? Dacă da, asigură planul Y atingerea centrului de greutate?
- ✓ Este structura de forţe capabilă să asigure îndeplinirea obiectivului naţional X? Dar doctrina? Dar experienţa conducerii militare? Dar suportul tehnologic?

Mai mult, cei care gândesc strategia militară menită să asigure îndeplinirea unui obiectiv naţional, care să contracareze o ameninţare a intereselor naţionale trebuie să abordeze o viziune mai amplă, cu referire la elemente care exced sfera militară, dar care o pot determina şi influenţa decisiv:

- ✓ Dacă leadership-ul, doctrina, tehnologia şi structura de forţe sunt în echilibru, iar mărimea acestora sunt în dezavantaj, ce alte instrumente politice îl pot sprijini pe cel militar?
- ✓ Poate fi susţinut instrumentul militar de către economia naţională pentru îndeplinirea obiectivului X; Pot fi susţinute economic cerinţele strategiei militare în ansamblul ei?
- ✓ Obiectivul naţional stabilit de conducerea politică este convergent intereselor naţionale?
- ✓ Poate fi îndeplinit obiectivul X fără a afecta valorile sociale, culturale, etc.?

În concluzie la cele arătate mai sus, strategia militară modernă trebuie să răspundă următoarelor principii fundamentale:

1. obiectivul naţional;
2. ameninţarea;
3. cooperarea cu alte instrumente de putere;
4. concentrarea de forţe;
5. suportul logistic (economic);
6. manevra;
7. surpriza;
8. securitatea forţelor proprii;
9. simplitatea.

În plan naţional, documentul de referinţă este Strategia Militară a României, elaborat de Statul Major General. Documentul se bazează pe principiul că **apărarea** reprezintă componenta principală a securităţii, prin contribuţia sa directă la consolidarea celor trei piloni pe care se bazează strategia de securitate a României:

- calitatea de membru al Alianţei Nord-Atlantice;
- apartenanţa la Uniunea Europeană;
- valorificarea parteneriatelor strategice.

În elaborarea Strategiei Militare a României, Statul Major General se bazează pe evaluarea mediului internaţional de securitate (realizată prin analiza realistă, actuală, a riscurilor şi ameninţărilor militare la adresa securităţii României), pe obiectivele politicii de apărare, stipulate în Carta Albă a Apărării şi Programul de guvernare. Strategia Militară a României stabileşte principiile utilizării instrumentului militar pentru apărarea României şi a Alianţei, misiunile Armatei României, obiectivele procesului de transformare a Armatei României şi realizarea structurii de forţe precum şi orientarea cooperării militare internaţionale.

În esenţă, secţiunile documentului se subordonează obiectivelor majore ale politicii de apărare a României, care direcţionează procesul de planificare a apărării:

- optimizarea capacităţilor de apărare;
- respectarea angajamentelor asumate în calitate de stat membru NATO şi UE;
- promovarea stabilităţii în Balcani şi în zona extinsă a Mării Negre;
- angajarea specifică în lupta împotriva terorismului.

Strategia Militară a României este documentul de bază care exprimă orientările şi opţiunile fundamentale privind planificarea şi modul de întrebuinţare a forţelor armate pentru îndeplinirea obiectivelor politicii de apărare a statului român. Actuala strategie militară preia şi dezvoltă elementele de bază ale precedentelor strategii, punându-le în acord cu cerinţele statutului de membru al Alianţei Nord-Atlantice şi UE şi răspunde exigenţelor impuse de evoluţiile din mediul de securitate.

În scopul asigurării coerenţei conceptuale şi acţionale, întreaga abordare propusă de Strategia Militară a României privind principiile, direcţiile de acţiune şi cerinţele, în virtutea cărora sunt stabilite responsabilităţi şi misiuni specifice, are la bază direcţionările şi prevederile stipulate în Strategia de Securitate Naţională a României, Strategia Naţională de Apărare a Ţării, Carta Albă a Apărării, Directiva Ministerială NATO, precum şi în Strategia Europeană de Securitate.

Strategia Militară a României se constituie într-un răspuns la ameninţările, provocările şi crizele specifice începutului de mileniu şi defineşte principalii parametri de adaptare, prin transformare, a organismului militar. Îndeplinirea obiectivelor transformării va asigura Armatei României o structură de forţe modernă, complet profesionalizată, cu un grad sporit de mobilitate, eficientă, flexibilă, dislocabilă şi sustenabilă, capabilă să îndeplinească întreaga gamă de misiuni care îi pot fi încredinţate – **apărarea ţării şi participarea la apărarea aliaţilor**, **contribuţia la securitatea României pe timp de pace, promovarea stabilităţii regionale şi globale, precum şi sprijinul organelor administraţiei publice, pe timpul managementului situaţiilor de criză**.

EXPERTIZAREA STRATEGICĂ A DECIZIEI POLITICE

General (r) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN

The work that follows is a strategic study about strategy, strategic policy, strategist, policy, strategic expert, political decision, strategic examination of a political decision, strategic awareness and strategically making into action a political decision in order to obtain a decision, a victory.

To be an expert on strategy means a specialist in theory and practice of strategy, strategic art of defeating a superior enemy, and control over risk; he is an expert in the matter and makes analysis, synthesis, variant reading and suggests, proposes a cause of action. Experimentally, the strategic expertise of the political decision means expertness in scientific research of military phenomenon, strategic action, essential factors generating power and value, force development, force goal, forces build-up, forces distributing, force structure and financial resources in order to defend Romanian national independence, sovereignty and territorial integrity.

Termenul expertiză are sensul de cercetare făcută de un specialist de înaltă clasă (expert), o persoană care are cunoştinţe deosebite într-un anumit domeniu, asupra unei situaţii, probleme etc.[1].

Expertizarea strategică a deciziei politice înseamnă cercetarea făcută de Universitatea Naţională de Apărare „Carol I”, Instituţiile de Studii Strategice, Statul Major General, Direcţiile Generale din Ministerul Apărării Naţionale asupra mediului de securitate, fenomenului militar, acţiunilor strategice, forţelor,

[1] Mic dicţionar enciclopedic, Ediţia A II-a, revăzută şi adăugită, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1978, p. 360.

mijloacelor şi costurilor necesare şi a implicaţiilor militare ale procesului de gestionare a riscurilor, pericolelor, provocărilor, ameninţărilor, agresiunilor nonmilitare, vulnerabilităţilor militare, precum şi a unei situaţii politico-militare, prin evaluări ale situaţiei strategice şi prognoze care se exprimă în anumite analize, sinteze, variante şi propuneri de soluţii.

Expertul strategic este un specialist în domeniul ştiinţei şi artei militare, războiului şi cercetării în ştiinţele militare, dar şi metodelor şi metodologiilor cercetării în aceste ştiinţe. Mai mult, el este specialist de înaltă clasă în domeniul strategiei, care reprezintă un domeniu distinct al ştiinţelor militare, mai precis, al artei militare, ceea ce înseamnă că nu orice teoretician militar este şi strateg sau strategist.

Aşadar, expertul în strategie deţine arta înţelepciunii fundamentării deciziilor politice, arta gândirii şi acţiunii sau acţiunii bine gândite, în care ştiinţa este rezultatul experienţei, iar inteligenţa creatoare se îmbină cu pragmatismul. Căci acest expert militar deosebit, un „diamant" printre ceilalţi experţi, stăpâneşte arta strategică şi are forţa de a crea strategii prin punerea în valoare a forţei gândului, care izvorăşte din universul cunoaşterii şi se fundamentează pe temelia experienţei în spaţiul dinamic al acţiunii eficace şi eficiente.

Expertizarea strategică a deciziei politice este apanajul oamenilor inteligenţi, creatori, întreprinzători, îndrăzneţi, care ştiu că sorţii sunt de partea celor curajoşi şi inteligenţi. Dintre sutele de mii de conducători pricepuţi şi comandanţi destoinici din lumea modernă şi contemporană foarte puţini dintre aceştia au calitatea, capacitatea sau forţa de a fi creatori de strategie sau de strategii. În consecinţă, calitatea de expert strategic al deciziei politice aparţine fără îndoială numai celor aleşi, oamenilor de elită sau, cu alte cuvinte, oamenilor de creaţie, adică marilor creatori din domeniul strategiei[2].

Apreciem că expertizarea strategică a deciziei politice este astăzi necesară în România, în contextul geopolitic şi geostrategic în care se găseşte ţara noastră, cu mulţi factori de risc, vechi şi mai ales noi, internaţionali şi interni care ameninţă valorile fundamentale ale statului de drept, ale Uniunii Europene şi ale Alianţei Nord Atlantice. De aceea, periodic, atât Strategia de Securitate Naţională, cât şi Strategia Militară ale oricărui stat, deci şi ale României, trebuie reelaborate în viziunea noilor cerinţe de protecţie a cetăţenilor români şi de garantare a drepturilor

[2] Eugen BĂDĂLAN, Valentin ARSENIE, Gheorghe VĂDUVA, *Eseu despre arta strategică,* Editura Militară, Bucureşti, 2005.

fundamentale, libertăţilor individuale ale acestora, precum şi de garantare a suveranităţii, independenţei şi unităţii statului nostru, a integrităţii teritoriale a ţării, în ultimă instanţă chiar şi prin folosirea forţei militare.

Politica fără strategie, fără expertizare strategică, este precum trupul fără cap sau capul fără creier, ceea ce este dovedit, demonstrat de confruntările din cele mai vechi timpuri şi până astăzi, cum ar fi, de pildă, experienţa războiului din Vietnam sau din Coreea.

Expertul în strategie este şi nu este acelaşi ca în trecutul mai mult sau mai puţin îndepărtat, adică cel care ştie modalitatea de punere în practică, în operă a unei decizii politice pe baza ştiinţei, artei, experienţei şi abilităţii de a transforma în realitate dialectica voinţei uneia dintre părţi şi a forţelor proprii aflate în conflict cu cealaltă parte. El este astăzi ceva mai mult decât înainte, deoarece expertizarea strategică are acum în vedere o strategie care a cunoscut transformări semnificative. Ea s-a extins în mai toate domeniile şi s-a apropiat foarte mult de dimensiunea deciziei politice care are, după cum se ştie, o strategie politică. Explicaţia constă în evoluarea rapidă a sferei şi conţinutului strategiei în raport de noua dialectică a filosofiei de confruntare din lumea actuală. Şi cu toate acestea expertul foloseşte în analiza sa aceeaşi strategie, care este ştiinţă, experienţă, practică şi arta de a pune în operă decizia politică prin rigoare ştiinţifică, planificare judicioasă, organizare realistă, valorificare a cunoştinţelor şi informaţiilor şi îndeplinire a obiectivelor politice, prin descoperirea unor conexiuni şi determinări ingenioase pentru obţinerea unei eficacităţi mai mari şi unei eficienţe optime. Şi cu toate acestea expertizarea strategică are în vedere lărgirea sferei conceptuale a strategiei, amplificarea spaţiului de aplicabilitate, multiplicarea coordonatelor de definiţie, îngemănarea principiilor şi metodelor, integrarea acestora, ancorarea mai puternică unele în altele şi reformularea lor, precum şi multiplicarea conexiunilor şi interdependenţelor, ceea ce permite apropierea de întreg.

Expertul acesta nu pierde niciodată din vedere faptul că natura şi viaţa sunt domenii cu o imensitate de evenimente, conexiuni şi rezultate ce decurg dintr-o fenomenologie dinamică şi complexă şi îşi dă seama că în timp, cu cât ştie mai mult, cu atât ştie mai puţin pentru că pe măsură ce se acumulează cunoştinţe şi informaţii tot mai multe, cunoştinţele sau necesităţile noastre de cunoaştere sporesc. Oricum, expertul gândeşte în spaţiul dintre decizia politică şi acţiune în calitate de proiectant, constructor, planificator şi organizator al acţiunii. Fără strategia aceasta pe care o proiectează expertul nu se poate pune în operă decizia politică căci acţiunea ar fi haotică, incoerentă cu un consum enorm de resurse, iar

rezultatele ar fi îndoielnice şi ineficiente. De aceea este nevoie mereu de strategii atâta vreme cât va exista politica. Iată de ce este mereu nevoie de experţi care să medieze, să transpună în practică deciziile, să traducă în acţiuni eficiente şi să facă planuri viabile care să conducă la îndeplinirea obiectivelor.

Expertul are acea viziune în perspectivă şi construieşte planuri de acţiune sau strategii în funcţie de resurse şi de forţe care sunt disponibile, de obiectivele politice şi de scopurile stabilite, dar şi de principiile şi legile acţiunii, ale păcii şi războiului, căci omenirea este azi într-un război continuu. În consecinţă, expertizarea strategică presupune o capacitate creativă, cumulativă şi asociativă pentru elaborarea unei strategii, a oricărei strategii. Alegerea sau folosirea unei strategii înseamnă un proces complex de creaţie chiar şi în situaţia alegerii şi punerii în conexiune a unor principii, norme sau reguli în raport cu condiţiile concrete ale mediului de securitate internaţională. Aşadar, expertul foloseşte cunoştinţele de strategie ca modalitate de proiectare şi construcţie a acţiunilor, în funcţie de obiectivele stabilite de factorul politic, de forţele şi resursele puse la dispoziţie (financiare, economice, tehnice, logistice, de timp şi de altă natură). Expertul care pune în ecuaţie toate aceste elemente, mai bine zis variabile, dovedeşte că stăpâneşte arta strategică şi că este un creator de artă.

Pentru că, uneori, decizia politică se ia în condiţii de incertitudine, atârnând de un eveniment incert, de un factor subiectiv, se impune ca strategia, ca ştiinţă, artă şi experienţă a întrebuinţării forţelor, mijloacelor şi resurselor pentru îndeplinirea acesteia, să asigure o anumită rezistenţă la comportamente voluntariste, hazardate prin expertizarea corespunzătoare a factorului politic.

În asemenea situaţii de incertitudine, de bâlbâială politică, este cu atât mai necesară părerea expertului strategic pentru asigurarea calităţii coeziunii dintre teoria strategiei şi arta strategică, dintre strategie şi politică. Rezultă că trebuie să ne ferim de tentaţia de contopire a strategiei cu politica şi de înlăturarea expertului din această relaţie întrucât distincţia dintre nivelul politic şi cel strategic este necesară şi utilă. Pentru că atât expertul strategic cât şi cel politic operează cu teorii, experienţe şi instrumente specifice, iar omul politic nu le stăpâneşte suficient pe cele din spaţiul strategic, ci pe cele din sfera politicului.

Pentru a-şi îndeplini rolul său de punere în operă a deciziei politice, expertul militar trebuie să dispună de toate mijloacele şi procedurile necesare.

Politica are mai ales calitatea de artă şi ştiinţă a rezolvării problemelor puterii statului, adică arta în politică are cam acelaşi rol pe care îl are şi în strategie.

Experţii din ambele domenii ştiu că arta politică generează politici, iar arta strategică generează strategii.

Politica este generatoare de libertăţi, mai precis a libertăţii de acţiune, dar trebuie să lase, ba chiar să impună un spaţiu suficient de larg libertăţii de manevră în care strategia să-şi organizeze şi dezvolte propriul ei domeniu şi în care expertul să poată construi strategiile de punere în operă a deciziilor politice. Cu alte cuvinte, decidentul politic, oricare ar fi acesta, trebuie să transfere autoritatea domeniului strategic, respectiv expertului strategic, pe care să-l controleze, dar, totodată, să-l lase în pace să facă expertizarea strategică pentru că altcineva nu o poate face mai bine. Expertul militar utilizează strategia ca instrument, ca teorie şi metodologie, experienţă şi artă creativă şi prin expertiza sa oferă deciziei politice, în diversele sale faze de elaborare, o gamă largă, dar unitară, coerentă, de forme şi procedee de planificare şi organizare a acţiunii. Expertul strategic stăpâneşte perfect atât relaţia de determinare, cât şi cea de interdeterminare dintre sfera politică şi cea strategică (fig.1).

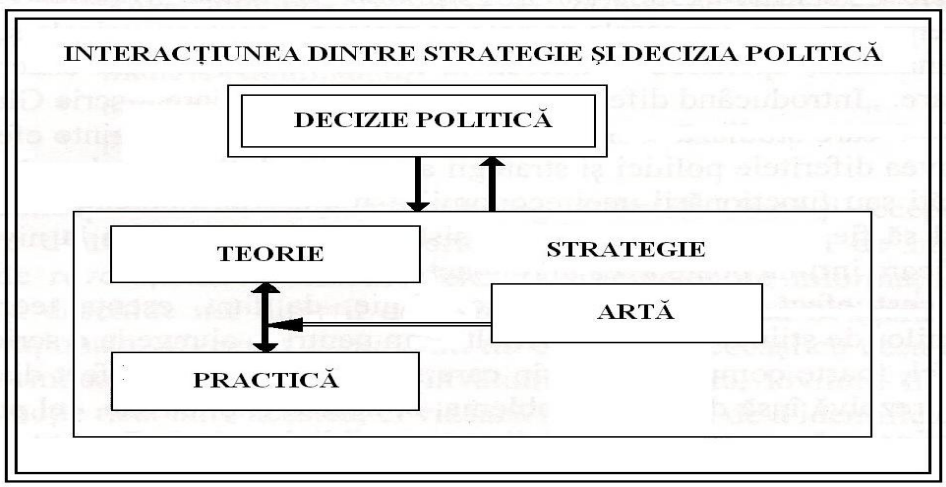

Figura 1. Interacţiunea dintre strategie şi decizia politică

Expertizarea strategică este o matematică şi o logică aplicativă a politicii şi, mai ales, a politicii militare, a politicii de securitate, pentru că politicul îi spune expertului strategic ce să facă şi unde să ajungă, iar acesta din urmă ştie cum să facă şi cum să ajungă. Pentru aceasta, fiecare idee, fiecare decizie, pentru a fi transformată în realitate vie, are nevoie de o anumită strategie.

Obiceiul de a face strategie şi strategii este vechi de când lumea, numai că, în secolul trecut, a ieşit din domeniul militar şi s-a insinuat cu succes în celelalte domenii în care există conflict: economie, finanţe, relaţii internaţionale, sfera socială etc., deoarece strategia îi conferă acţiunii flexibilitate, inteligenţă şi capacitate de adaptare la dialectica creativă a voinţelor care se confruntă.

Beaufre spunea că scopul strategiei este de „a proiecta o decizie prin care să se creeze şi să se exploateze o situaţie ce antrenează o dezintegrare morală a adversarului, pentru a-l determina să accepte condiţiile care i se impun”[3]. La fel gândea şi Sun Tzu cu mai mult de două milenii în urmă. Decizia aparţine politicii, iar strategiei îi aparţine proiectarea punerii ei în aplicare şi expertizarea care trebuie să preceadă şi să însoţească elaborarea ei. Aceasta înseamnă că strategia participă, direct sau mediat, ca expertiză la elaborarea deciziei (figura 1).

Înainte de a declanşa operaţiile din Golf, în martie 2003, preşedintele Statelor Unite şi congresmenii ştiau precis ce forţe sunt necesare, ce resurse, care vor fi etapele acţiunilor, cum se face proiecţia forţei, care vor fi pierderile şi în ce constă riscul confruntării şi cât va dura acţiunea. Confruntările dintre raţiunile politice cu cele strategice au determinat decizia declanşării ostilităţilor.

Esenţa strategică este, în opinia lui Beaufre, să-l convingă pe adversar că angajarea sau continuarea luptei sunt inutile, ceea ce înseamnă că strategia depăşeşte spaţiul strict militar, devenind şi un fel de artă a negocierii, a obţinerii unui efect şi, mai ales, a impunerii voinţei proprii. Totodată, Beaufre arată că strategia este „lupta pentru libertatea de acţiune”. În evaluarea libertăţii de acţiune, care este un vechi principiu în arta militară, expertul militar porneşte de la ideea că aceasta nu se obţine doar prin îngrădirea corespunzătoare a libertăţii celuilalt, ci şi prin „dialectica voinţelor”, adică prin construcţie flexibilă a unui spaţiu de dominaţie informaţională şi strategică, în care libertatea celuilalt este „dependentă” de libertatea ta, şi nu invers. De aceea, expertiza ţine cont de faptul că strategia este nu numai o artă a înşelării inamicului, ci şi o artă de impunere a voinţei asupra acestuia, de înlăturare a tensiunilor directe, implicite sau colaterale şi de rezolvare a situaţiilor conflictuale. În plus strategia ajută la propunerea unor posibilităţi de obţinere a accesului la acea „bunăstare” la care aspiră oamenii. Capacitatea politicului se exprimă nu numai prin autoritatea deciziei, ci şi prin modalitatea în care ştie cum trebuie să aleagă ceea ce propune expertul militar, cu scopul de a

[3] André Beaufre, *Introducere în strategie. Strategia acţiunii*, Editura Militară, Bucureşti, 1974.

surmonta obstacolele[4] şi a optimiza sistemul de angajare (politică, economică, militară etc.) în funcţie de forţe, mijloace, resurse, scopuri şi obiective. Este relaţia inversă strategie-politică, adică maniera prin care strategia pune la dispoziţia politicii formele şi modalităţile de acţiune pentru realizarea scopului stabilit. Aici este vorba de funcţia de expertiză a strategiei[5].

În scopul de a elabora o definiţie e necesar să se utilizeze, de regulă, genul proxim şi diferenţa specifică. Ambele permit să se identifice foarte bine domeniul, să se localizeze şi să se delimiteze fenomenul, procesul sau activitatea respectivă. Dar există şi definiţii descriptive care se folosesc dacă nu se poate delimita cu claritate un gen proxim ca în cazul definirii strategiei. Chiar dacă, în acest caz, genul proxim este acţiunea socială sau acţiunea umană, iar diferenţa specifică este în planul violenţei, al folosirii mijloacelor violente, definiţiile care s-au dat şi se dau strategiei sunt, de obicei, descriptive. Indiferent ce definiţii s-ar adopta, strategia – desigur, strategia militară -, ca modelare a războiului (fenomen social complex, complicat şi foarte distructiv), dar şi ca instrument al războiului, rămâne un domeniu care preocupă omenirea.

Strategia nu ţine numai de arta războiului pentru că fundamentează, expertizează şi pune în operă ideea că „a trăi înseamnă a lupta”[6].

Strategia militară reprezintă nu numai ştiinţă şi experienţă, ci şi arta de punere în operă a unei decizii politice referitoare la compunerea, pregătirea şi întrebuinţarea forţelor şi mijloacelor necesare războiului şi luptei armate, dar şi teorie, practică şi artă a războiului şi luptei armate, precum şi modalitate de expertiză militară pentru decidentul politic. Reluând ideea că prin strategie se mai înţelege şi dialectica voinţelor care se confruntă (Baufre), mai adăugăm că aceasta e o definiţie care are avantajul de a lăsa un spaţiu foarte larg de acţiune domeniului strategic, ce se prezintă totdeauna ca o arhitectură cu geometrie variabilă.

Expertul nu mediază, şi nici nu intermediază, ci transpune, aplică sau transformă politica în planuri de acţiune, în raport de resurse, de forţele puse la dispoziţie şi de legile acţiunii, respectiv, de legile angajării militare, adică de legile

---

[4] http://www.departmentofintelligence.com/fr/geopolitique/geopo6.html, Julien Ducl, *op. cit.*

[5] Eugen BĂDĂLAN, Valentin ARSENIE, Gheorghe VĂDUVA, *Eseu despre arta strategică,* Editura Militară, Bucureşti, 2005, pp. 14-15.

[6] Gheorghe VĂDUVA, *Consonanţe şi rezonanţe strategice în condiţii de normalitate, de criză şi de risc militar extrem,* Impact Strategic, nr. 1/2009, p. 39.

războiului, întrucât strategia este o modalitate de proiectare şi construcţie a acţiunii, în funcţie de scopurile şi obiectivele fixate, de forţe, mijloace, principii şi resurse.

Prin urmare, domeniul strategiei militare care este şi domeniul expertizei strategice – chiar dacă limităm strategia militară numai la domeniul militar[7] - are arhitectură situată, dinamic, undeva între rigoarea principiilor şi flexibilitatea şi imprevizibilitatea acţiunilor.

În societatea de astăzi care este una de tip informaţional, şi este pe punctul de a deveni o societate a cunoaşterii (o societate epistemologică[8]), strategia se apropie foarte mult de politică. Într-o astfel de societate este greu să se facă distincţia între componenta politică şi cea strategică a unei acţiuni. Dar o astfel de diferenţă este necesară şi ea trebuie făcută, întrucât politicul are tendinţa de a diminua rolul strategiei, asumându-şi funcţii pe care nu le poate duce la îndeplinire, deoarece nu are competenţa necesară. Aşa, de exemplu, atunci când politicul ia decizia declanşării războiului, apare, în toată complexitatea necesitatea modelării strategice nu numai a războiului, ci şi a procesului politic decizional.

Conform unui studiu al lui Julien Duval, politica reprezintă arta sau ştiinţa care tratează problemele puterii, ale statului, întrucât politica este legată de putere. Există politică numai în termeni de putere, de luptă pentru putere şi de exercitare orientată sau omnidirecţională a puterii (a puterii statului politic). Puterea înseamnă, în primul rând, resurse, dar şi reguli şi mecanisme precise de transformare a resurselor în capacităţi ceea ce nu se poate realiza doar prin mijloace politice, ci mai ales strategice. Aşadar, puterea înseamnă impunere, resurse, organizare şi modelare, adică strategie.

Războiul este o construcţie pe o fundaţie politică solidă sau fluidă, perversă sau fermă, curată sau murdară. În analiza lui trebuie să se ţină seama de adevăratele coordonate care definesc şi jalonează războiul (flexibile şi schimbătoare) de la

---

[7] O astfel de accepţie este însă discutabilă, pentru că domeniul militar nu reprezintă o realitate în sine, ci face parte din construcţia oricărui stat, a mediului naţional şi internaţional. În toate tipurile de societate, domeniul militar este integrat celui politic şi celui social. În multe ţări, conducerea politică face eforturi pentru a ţine militarii cât mai departe de o politică de partid, însă instituţia militară este un instrument al politicii, mai exact, o componentă a ei. Toate armatele din lume sunt controlate, într-o formă sau alta, de conducere politică a statului, deoarece conducerea politică le creează şi le foloseşte.

[8] Într-o societate epistemologică domină cunoaşterea ştiinţifică, fiecare cetăţean participând efectiv la procesul cunoaşterii ştiinţifice.

fundaţie până la acoperiş, pentru că altminteri s-ar putea ajunge la concluzii nerealiste, greşite.

„Domeniul real pentru o armată este războiul – scrie Helmuth Von Moltke (1800-1891). Dar dezvoltarea condiţiilor pentru o astfel de activitate, abilităţile pe care ea le comportă, continuitatea aparţin timpului de pace”[9], când există mai mult timp pentru expertize strategice decât în perioade de război.

În eseul său despre strategie, el precizează că politica foloseşte războiul pentru a-şi atinge scopul; ea are o influenţă decisivă asupra debutului şi sfârşitului războiului, dar îşi exercită această funcţie şi pe timpul desfăşurării operaţiilor. Expertul se bazează pe strategie şi lucrează, deci, în interesul şi în folosul politicii, având-o mereu la bază, ca izvor. El se modelează după obiectivul politic ştiind că strategia, în ceea ce priveşte modul de acţiune, rămâne complet independentă.

Expertul foloseşte strategia pentru a pregăti mijloacele de luptă, armamentele, resursele şi, în primul rând, armatele, în ansamblul lor. De aceea, el are în vedere în primul rând desfăşurarea armatelor, unde ia în calcul consideraţii politice, geografice şi naţionale dintre cele mai variate. Orice greşeală în concentrarea iniţială a armatelor este foarte greu să mai fie corectată în cursul campaniei. De aceea aceste operaţii trebuie studiate de experţii militari înainte de campania propriu-zisă, când se efectuează şi pregătirea trupelor pentru război, organizarea transporturilor, a comunicaţiilor etc.

Modul de utilizare a mijloacelor pregătite în vederea luptei aparţine strategiei, dar voinţa întrebuinţării acestor mijloace în operaţiile care se preconizează se loveşte de voinţa adversă. Expertul ştie că voinţa adversă poate fi limitată şi zdrobită prin mijloacele tacticii, dacă avem sau obţinem iniţiativa strategică. El mai trebuie să aibă în vedere că o astfel de confruntare are tot timpul consecinţe materiale şi morale dintre cele mai importante, că întâlnirea cu inamicul creează totodată situaţii diferite, care reclamă măsuri diferite. Nu există plan de operaţii care să se desfăşoare cu certitudine, aşa cum a fost el conceput, de la prima acţiune până la ultima confruntare cu forţele inamicului. Dar nici o operaţie fără un plan de operaţii nu este posibilă.

Singurul element permanent al acestui plan este obiectivul stabilit. Expertul are mereu în faţă, neschimbat, acest obiectiv. În rest, totul este

[9] Eugen BĂDĂLAN, Valentin ARSENIE, Gheorghe VĂDUVA, *Eseu despre arta strategică,* Editura Militară, Bucureşti, 2005, p. 405.

schimbător. Nici un expert nu va putea determina cu precizie, mijloacele necesare ducerii războiului, din prima până la ultima zi de operaţii.

Pentru clarificarea raporturilor politică – strategie şi politică – război, dezbaterile se duc, deopotrivă, în plan teoretic, în plan filosofic şi în plan pragmatic. Experienţa acumulată de expert îşi spune cuvântul, dar şi marile cuceriri ştiinţifice şi cele ale reflecţiei filosofice îşi găsesc, în mod firesc, o foarte utilă corespondenţă în planul reflecţiei militare. Epoca lui Napoleon şi Clausewitz, la fel ca şi epoca noastră, este una de profunde conexiuni strategie – politică, ştiinţă – strategie, război – strategie.

Expertul este înarmat cu această profundă determinare, ceea ce îi facilitează reflecţia şi îi limpezeşte demersul. El ştie, este absolut necesar să ştie ce anume trebuie să obţină prin război, ştie şi cum să o facă, dar alegerea concretă a teatrului de operaţii şi chiar a teatrului de război poziţionarea forţelor, stabilirea liniilor de operaţii şi a celorlalte elemente de care depinde eficienţa acţiunii tactice sunt variabile greu de pus în corelaţie, care se supun legii probabilităţilor condiţionate. De aici nu rezultă că acesta se află în faţa unui nor de ceaţă, de incertitudini sau de nisipuri mişcătoare, ci doar dificultatea strategică.

Niciodată, un bun expert nu se sperie de asemenea provocări pentru că ele ţin de meseria lui, de calitatea lui de profesionist, de strateg. Acest aspect este esenţial în strategie, cu atât mai mult cu cât strategia este chemată să pună în operă o decizie politică adesea schimbătoare, neclară sau chiar perversă.

Deciziile pe care le ia un expert au doar câteva baze solide care aplică o gândire mai mult sau mai puţin fermă, mai mult sau mai puţin justificată sau justificabilă din punct de vedere politic, din punct de vedere militar, al dreptului internaţional sau moral. Dincolo de aceste aspecte de bază, uneori, fluide, se află însă o imensă mare de incertitudini, de imense responsabilităţi. De aceea, o parte din alegerile sale nu pot fi prevăzute dinainte. Ele se bazează pe noi informaţii, pe evoluţia situaţiei şi pe capacitatea expertului de a înţelege şi sesiza esenţialul.

În figura[10] nr. 2, se prezintă schematic etapele de identificare şi evaluare a riscurilor corespunzătoare Strategiei de tratare a riscului.

[10] Dr. ing. Ilie GHEORGHE, *De la management la guvernare prin risc,* Editura UTI Press, Editura Detectiv, Bucureşti, 2009, p. 291.

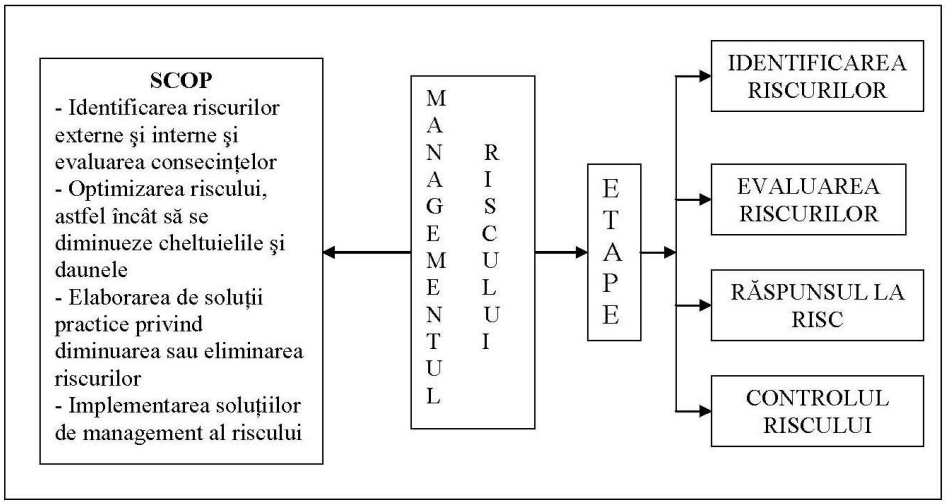

Figura 2. Strategia de tratare a riscului

Deoarece acţiunile succesive ale războiului nu sunt execuţii premeditate, ci acte spontane care răspund momentului, expertul trebuie să facă analize şi sinteze realiste, să proiecteze variante şi propuneri de soluţii, tendinţele şi mai ales consecinţele, cu ingeniozitate şi fundamentate pe calcule, grafice şi comparaţii care să reflecte realităţile şi dinamica structurilor civile şi militare, în contextul apartenenţei României la NATO şi UE. Expertizarea strategică a deciziei politice are consecinţe în:

- nevoile de resurse:
  - financiare;
  - economice;
  - tehnice;
  - logistice;
  - de adoptarea documentelor programatice (Strategia de securitate; Carta albă; Strategia de apărare; doctrine).
- organizarea;
- înzestrarea forţelor armate;
- pregătirea (antrenarea);

- managementul resurselor (umane; financiare; informaţionale; materiale; de timp).

Toate se înscriu însă într-o conduită generală specifică, într-un stil, ca să spunem aşa, au un sens şi o semnificaţie. Fiecare problemă nou apărută cere însă o expertiză pe măsură. Nici o problemă nu este identică cu alta, dar nimeni nu poate rezolva probleme de matematică, spre exemplu, dacă nu ştie matematică.

Această axiomă este valabilă şi în arta militară. Oricât de talentat ar fi un expert militar, el nu poate soluţiona o problemă concretă dacă nu ştie, dacă nu înţelege, dacă nu aplică ştiinţa războiului, dacă nu realizează uneori, într-un timp foarte scurt, miile de conexiuni dintre ce ştie, ce a învăţat, ce a experimentat şi ce se întâmplă în mod real. Un expert nu este expert dacă nu ştie şi nu observă toate fenomenele, procesele şi evenimentele necesare pentru câştigarea examenului pe care îl dă în faţa victoriei sau a dezastrului.

Un expert trebuie să vadă în incertitudini, trebuie să vadă prin ceaţă, adesea, să ghicească necunoscutele să le conexeze, să-şi păstreze echilibrul şi luciditatea, să nu se rătăcească în imensitatea de amănunt, de impresii, de trăiri, de situaţii. Un expert, pe timpul pregătirii războiului, nu-şi aparţine ca persoană. El are nevoie de logică impecabilă, analiză rapidă, luciditate, capacitatea de a vedea dincolo de ceea ce văd oamenii, putere de pătrundere, curajul asumării responsabilităţii şi responsabilitatea curajului. Dar mai ales, un expert înseamnă voinţă, curaj şi înţelepciune. Dacă strategia este dialectica voinţelor care se confruntă, ea nu are nici o treabă cu voluntarismul, încăpăţânarea sau bunul plac. Aceasta nu este strategie, şi nici politică militară.

De multe ori, aceste lucruri scapă analizei, dar nu trebuie să scape expertului. Când se analizează o confruntare armată, se au în vedere, de regulă, raportul de forţe, cantitativ şi calitativ, poziţionarea armatelor, sistemul de foc, manevrele întreprinse, cu alte cuvinte, spectacolul acestei operaţii. Însă, aşa cum spunea Exupéry, lucrurile importante rămân, adesea, invizibile, dar nu şi pentru expert, adăugăm noi.

Cam aşa stau lucrurile şi în arta militară, deci şi în strategie. Pe un expert adevărat nu-l interesează spectacolul bătăliei, ci realizarea scopului războiului. Dacă un astfel de obiectiv se poate realiza fără luptă, fără pierderi de vieţi omeneşti, cu atât mai bine. Dacă nu, expertul va elabora un studiu pentru ca aceste pierderi să fie cât mai mici. Aşa s-a procedat şi la cele două confruntări/conflicte armate din Golful Persic, din 1991 şi din 2003, iar pierderile au fost incredibil de

mici, spre deosebire de actualul conflict din Irak unde pierderile sunt prea mari, ceea ce înseamnă că strategia nu este corespunzătoare şi trebuie aleasă alta.

Dincolo de acest joc, de această confruntare de voinţe, viaţa oferă o mulţime de alte variabile greu de prevăzut cu exactitate, dar de care nu se poate să nu se ţină seama. La mulţimea de factori, unii cunoscuţi, alţii necunoscuţi, se adaugă şi o a treia categorie de factori, care, uneori, scapă complet previziunilor: temperatura, bolile, accidentele de tot felul, adică hazardul, fatalitatea, forţa majoră.

Expertizarea făcută de un general depinde de toţi aceşti factori, adică de un calcul al probabilităţilor din care nu trebuie exclus nimic din ceea ce ar putea să se întâmple. Un astfel de calcul pare greoi şi chiar ineficient, dar expertul trebuie să-l facă pentru a putea să transforme decizia politică în acţiune militară victorioasă.

Strategia militară reprezintă o componentă militară a vieţii oamenilor, un mod complex de gândire, planificare, organizare şi acţiune în cazul unui război sau al unui conflict militar, în gestionarea unei crize sau într-o situaţie conflictuală-armată.

Strategia militară este, în esenţa ei, ştiinţa şi arta, priceperea, abilitatea, experienţa, şi metoda de a pune în aplicare, prin mijloace militare, o decizie politică de mare anvergură, în cadrul unui mediu internaţional de securitate complex şi conflictual, cu numeroase provocări, sfidări, pericole, ameninţări şi vulnerabilităţi, care impune o filozofie de identificare, calculare şi asumare a riscului (intern şi extern), de elaborare, pe această bază, a unei politici naţionale de alianţă sau de coaliţie a celui mai adecvat comportament şi de expertizare corespunzătoare a deciziei politice.

Strategia militară era înţeleasă, în trecut, ca abilitate a marilor comandanţi de a-şi depăşi inamicul, atât în război, cât şi în pregătirea războiului, utilizând în mod inteligent forţele, mijloacele şi resursele alocate de factorul politic şi, totodată, de a pregăti condiţiile necesare pentru a obţine victoria într-o bătălie sau într-un război, de a realiza scopurile şi obiectivele fixate de decidentul politic. Ea depinde de experienţa, priceperea şi arta Statului Major General, a comandantului militar, a generalului de a concepe, planifica, organiza, relaţiona, operaţionaliza şi actualiza, într-o manieră realistă, inteligentă şi curajoasă, sistemele şi procesele acţionale, precum şi metodologiile care creează condiţiile cele mai avantajoase de punere în operă a deciziei politice, optimizată prin sinergia strategiilor de securitate naţională şi de alianţă (de coaliţie).

Strategia militară presupune, deci, existenţa a cel puţin patru aspecte majore care trebuie conexate în sisteme şi procese structurale şi acţionale pe suport de risc înalt, sau chiar de risc extrem, în contextul unor determinări complexe, cu evoluţii imprevizibile: o decizie politică; un mediu strategic conflictual; un concept strategic de forţe, mijloace, acţiuni şi resurse; un suport de angajare legală şi legitimă. Toate acestea se condiţionează reciproc, neputând exista unul fără celălalt în dimensionarea şi redimensionarea acţiunii strategice.

Interconditionările dintre cele patru componente sunt prezentate în figura nr. 3.

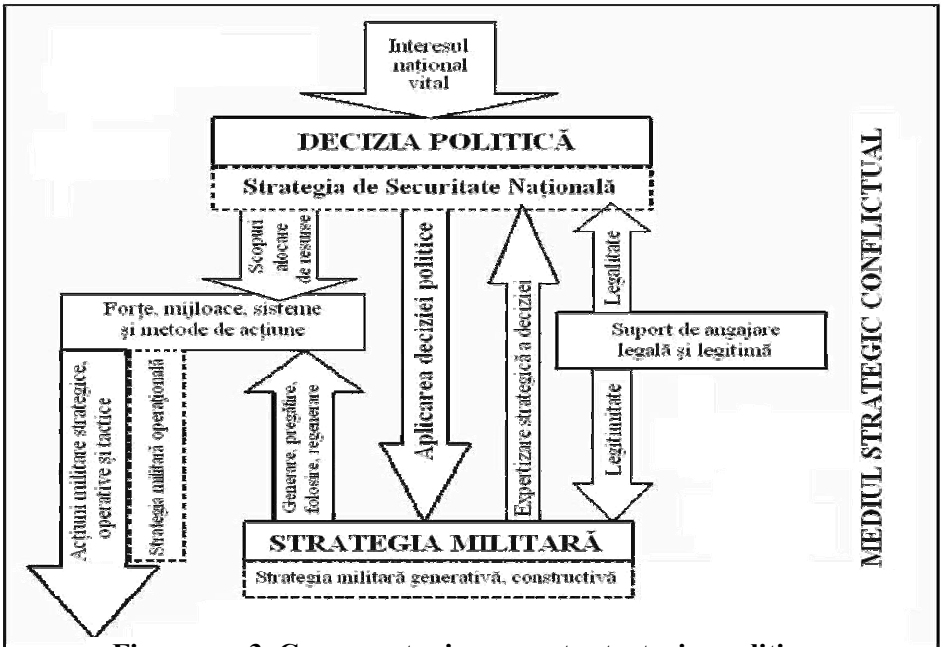

Figura nr. 3. Consonanţe şi rezonanţe strategice politice şi militare decizionale şi acţionale

Condiţionările sunt foarte flexibile, astfel încât capacitatea de acţiune la orice nivel de risc şi de reacţie-răspuns, la orice nivel al provocărilor, sfidărilor, pericolelor şi ameninţărilor, să poată fi adaptată oportun la cerinţele situaţiei.

După cum se ştie, strategia militară este atât o strategie de acţiune şi de reacţie în situaţii-limită, adică în condiţii de risc extrem, cât şi o *strategie de punere în acţiune a unei decizii politice pentru orice fel de situaţie conflictuală*, de la cele care ţin de rezolvarea prin mijloace militare, a crizelor, până la cele de ajutare a

populaţiei, în situaţii de urgenţe civile sau militare, şi al unor calamităţi (şi dezastre).

Desigur, strategia militară trebuie să răspundă unei cerinţe extrem de importante, fără de care nicio altă acţiune sau reacţie, nu poate fi posibilă. Ne referim la generarea forţelor şi mijloacelor necesare acţiunilor (preventive, preemptive, de răspuns sau de ripostă), care sunt complexe, variabile, planificate şi, în funcţie de situaţiile concrete, modelabile şi adaptabile la acestea, adică surprinzătoare şi chiar intempestive, situându-se într-o gamă foarte largă în condiţiile unor situaţii complexe, de la acţiuni de mică importanţă până la cele de risc extrem şi război.

Generarea forţelor, mijloacelor şi acţiunilor nu este o activitate uşoară şi bine fixată în politici şi strategii imuabile. Forţele, mijloacele şi resursele necesare acţiunii militare sunt de ordin special, cu o filosofie specială, de regulă, inaccesibile simţului comun sau înţelegerii comune. Ele se vor situa mereu între jaloane mişcătoare, într-un fel, aceleaşi şi mereu altele, între paradoxuri complicate şi construcţii specifice şi laborioase. Expertul explică de ce este nevoie de toate acestea, de ce o armată are nevoie de atâtea resurse, de ce trebuie să i se acorde aceste resurse, într-o lume în care violenţa armată este şi va fi totdeauna condamnată, scoasă în afara legii, respinsă şi neacceptată.

O armată se pregăteşte totdeauna pentru război, zeci de ani, chiar secole, pentru că niciun stat, mare sau mic, puternic sau slab, nu-şi poate permite să nu se pregătească pentru a face faţă unui risc major sau unui risc extrem, aşa cum este războiul. Declaraţiile, politicile de armonizare a intereselor lumii, numeroasele acorduri internaţionale n-au reuşit să prevină sau să limiteze (tempereze) cercetările în domeniul armamentelor, sistemelor perfecţionate de arme, armelor nucleare, armelor bazate pe unde, pe laseri, pe nanotehnologii, pe alte tehnologii moderne, unele încă necunoscute chiar pentru lumea ştiinţifică evoluată. Omenirea nu renunţă la armele sale, iar cele supuse tratatelor de neproliferare sau tratatelor de reducere sunt, de regulă, depăşite sau nu pot fi încă foarte bine controlate. După cum s-a constatat, lumea este, în esenţa ei, conflictuală, iar esenţa dinamică a lumii n-o reprezintă valorile, ci interesul. Dinamicile, adică mişcarea şi conflictualitatea, au la bază interesele, nu valorile. Există conflictualitate politică, economică, socială, informaţională şi militară. Conflictuale sunt interesele, scopurile şi obiectivele, proiecţiile acţionale care constituie mobiluri şi izvoare ale acţiunilor ce ţin de accesul la resursele naturale şi energetice ale lumii, la înaltele tehnologii, la resursele financiare, la pieţe, la infrastructuri etc.

Politicile, strategiile (inclusiv strategia militară) şi acţiunile nu operează însă numai în spaţiul intereselor, ci şi în sfera valorilor, prin intermediul componentelor lor ştiinţifice şi artistice. De aceea, atunci când vorbim de nivelurile acţiunii militare, expertul are în vedere nu doar interesele care generează acţiunea, ci şi suportul valoric, structural şi organizaţional al acţiunii. Desigur, acţiunea constă într-un sistem de activităţi şi de evenimente care urmăresc un scop ce se îndeplineşte prin atingerea unor obiective. Însă acţiunea are ca motor principal interesul, dincolo de care se află un suport de înţelepciune, un sistem de valori la care se raportează fiecare rezultat, fiecare produs, fiecare efect.

Strategia militară este, în acest cadru, nu doar ştiinţa, experienţa, modalitatea şi arta de a înfăptui o decizie politică, ci şi ştiinţa, experienţa, priceperea, abilitatea, arta şi modalitatea de a consona efectul previzibil al unei acţiuni sau al unui complex de acţiuni cu coordonatele axiologice militare şi civil-militare ale acestuia[11]. Adică, strategia militară pune în relaţie suporturile, mobilurile şi nivelurile previzibile ale acţiunii militare într-o arhitectură cu geometrie variabilă şi capacitate de adaptare la schimbările aşteptate, planificate sau doar bănuite, dar posibile, dar într-un context de valori, de legalitate şi legitimitate. Nivelul strategic poate să ofere expertiză strategică nivelului politic, pe coordonate strategice consonante sau disonante sau doar semnalează posibila dialectică aleatoare a consonanţelor sau disonanţelor[12]. Aceasta este de mare importanţă, deoarece atrage atenţia decidentului politic asupra responsabilităţilor pe care trebuie să şi le asume şi conturează mai bine nivelul de risc al acţiunii în plan operativ şi în plan tactic. O relaţionare a acestor niveluri este prezentată de Gheorghe Văduva schematic (figura 4)[13].

Forţele, mijloacele şi resursele sunt folosite pentru acţiuni militare şi reacţie militară şi în alte situaţii pe care decidentul politic le consideră că pot fi rezolvate prin astfel de mijloace, în condiţii legale şi legitime şi de respectare a principiilor şi regulilor stabilite prin dreptul internaţional.

Armată trebuie să răspundă oportun unui comandament strategic naţional sau internaţional, de alianţă sau de coaliţie, în limitele prevăzute de Constituţia şi legile organice.

---

[11] Gheorghe VĂDUVA, *Consonanţe şi rezonanţe strategice în condiţii de normalitate, de criză şi de risc militar extrem,* Impact Strategic, nr. 1/2009, p. 43.
[12] Ibidem.
[13] Ibidem, p. 42.

NIVEL	INTERCONEXIUNI		
	Interes (mobil al acţiunii)	**Suport axiologic (de conexiune)**	**Efect de interconexiune (aşteptat, planificat, realizat)**
Politic	➢ Fundamentarea componentei politicii militare (de securitate şi apărare) a domeniului militar (arhitecturii, construcţiei, transformării militare); ➢ Resursele alocate; ➢ Scopul intervenţiei (acţiunii militare); ➢ Limitele şi configuraţia politică a angajării.	➢ Sistemele de valori ale părţilor aflate în conflict; ➢ Sfera de intersecţie a mulţimii elementelor conţinute de decizia politică pe temei de securitate şi apărare şi mulţimea valorilor care definesc suportul real şi durabil al securităţii şi apărării; ➢ Modalitatea în care decizia politică afectează sistemele de valori.	➢ Expertiză strategică oferită de nivelul strategic (şi acceptată de nivelul politic), fundamentată pe analiza strategică a interconexiunilor şi exprimată în calitatea şi realismul argumentelor care susţin sau ponderează (modelează) decizia politică; ➢ Dezvoltare a experienţei în planul politicii de securitate şi apărare; ➢ Asimilare de rezultate ce pot îmbogăţi patrimoniul politico-militar de valori ce ţin de securitate şi apărare.
Strategic	➢ Scopul şi obiectivul strategic; ➢ Nivelul strategic de angajare, în funcţie de resursele alocate şi limitele stabilite de decidentul politic; ➢ Manevra strategică.	➢ Cultura strategică; ➢ Experienţa de război consemnată în lucrări valoroase, în monumente, muzee, dar şi în conştiinţa colectivă a naţiunii şi a armatei; ➢ Cultura organizaţională; ➢ Respectul faţă de instituţia militară; ➢ Calitatea comandamentului strategic; ➢ Încrederea în militar şi în comandanţi etc.	➢ Capacitatea de a combina interesul cu coordonatele axiologice, de a elabora un suport de expertiză strategică pentru decidentul politic şi un suport de cultură strategică pentru o decizie strategică realistă şi completă ce va fi transmisă nivelului operativ; ➢ Dezvoltarea culturii strategice necesare comandamentului strategic, comandantului de nivel strategic şi statului major.

Figura nr. 4. Interconexiuni politice şi strategice

Parlamentul şi guvernul trebuie să ia măsuri pentru a apăra suveranitatea asupra propriului teritoriu având responsabilitate faţă de trecutul, prezentul şi viitorul ţării întrucât există cerinţa expresă, vitală, de păstrare a identităţii naţionale, de securizare şi apărare a frontierelor proprii şi a celor ale aliaţilor şi partenerilor. Dar acum, frontierele unei ţări nu se securizează şi nu se apără concentrând unităţile la graniţă şi dezvoltând o filosofie ostilă a frontierelor, care separă şi opun, pentru că vremea unor astfel de frontiere a trecut. Astăzi, frontierele ţărilor care fac parte din Uniunea Europeană separă, identifică şi unesc ţările Uniunii.

Se impune, deci, respectul frontierelor, securizarea lor, contracararea provocărilor, sfidărilor, pericolelor şi ameninţărilor, dar ele vizează şi reducerea vulnerabilităţii acestora. Totodată, securitatea fiecărei ţări depinde de securitatea

celorlalte, de controlul şi gestionarea conflictualităţii, inclusiv prin mijloace militare, întrucât, în noile condiţii, când există în lume mii de capete nucleare active, sisteme de arme performante, reţele transfrontaliere ale C.O., teroriste şi mafiote, fiecare stat trebuie să devină responsabil de gestionarea conflictualităţii, de soluţionarea, inclusiv prin mijloace militare, a crizelor şi conflictelor. Dimensiunea morală a actului strategic militar s-a dezvoltat şi s-a transformat foarte mult, ajungând astăzi să fie moral să participi la efortul militar şi civil-militar colectiv de control al conflictualităţii, de gestionare a crizelor şi conflictelor armate, nu să nu participi. Imoral este să stai deoparte pe motiv că pe tine nu te ameninţă nimeni la frontiere, şi să aştepţi ca alţii să rezolve crizele şi conflictele care se desfăşoară în afara graniţelor naţionale.

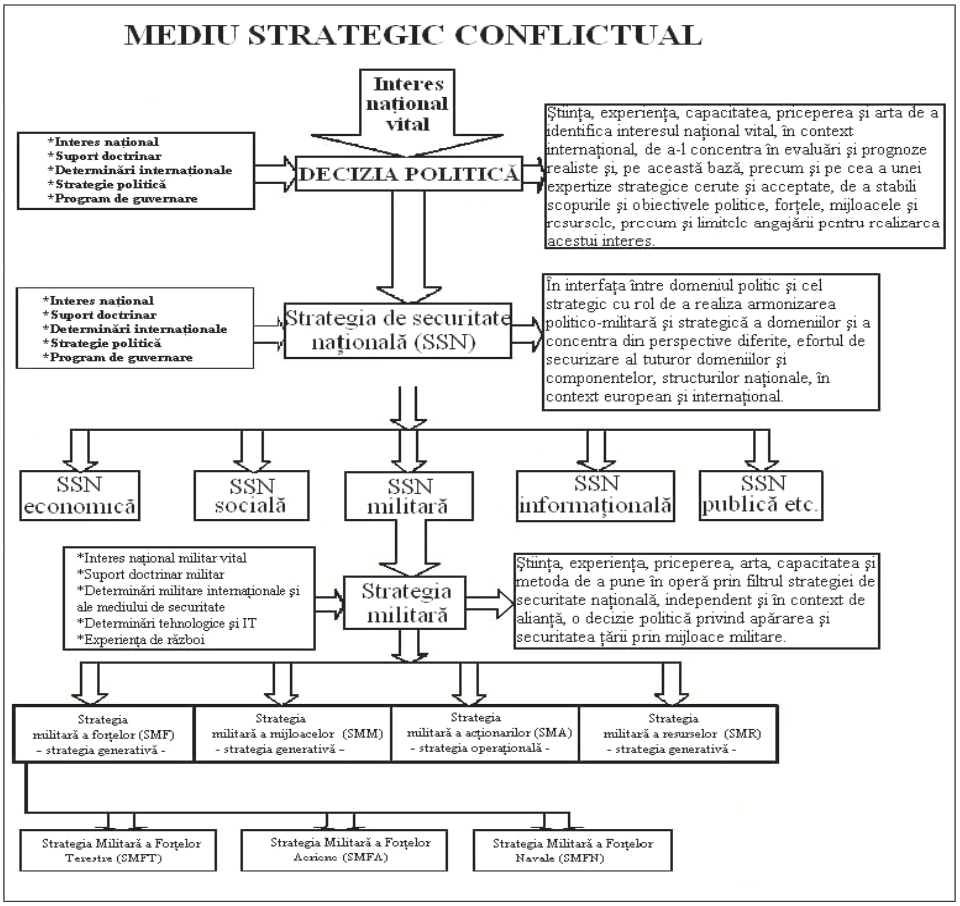

Figura nr. 5. Determinări şi conexiuni ale strategiei militare

Unul dintre obiectivele cercetării ştiinţifice îl constituie elaborarea de inferenţe prin care ajungem să cunoaştem fenomene la care nu avem acces direct, folosind datele disponibile. Fenomenele şi procesele pe care nu le cunoaştem direct preocupă cercetătorii care elaborează teorii şi ipoteze, iar fenomenele pe care le cunoaştem oferă datele (cantitative sau calitative) pe care se bazează cercetarea. Există inferenţă descriptivă şi inferenţă cauzală. Prima formulează propoziţii despre fenomene ce nu au fost direct observate pe baza unor observaţii particulare. Observând comportamentul unui eşantion se estimează şi se încearcă descrierea comportamentului întregii populaţii. Prin inferenţă cauzală se încearcă explicarea variaţiei unui fenomen sau fapt social prin variaţia altui fenomen sau fapt social, utilizându-se modele şi metode pentru cercetarea corelaţiilor. Se porneşte de la ideea că fenomenele şi procesele sunt rezultanta unui mare număr de factori, unii esenţiali, iar alţii nesemnificativi, unii măsurabili, iar alţii nemăsurabili. Acţiunea cumulată a factorilor neesenţiali poate însă influenţa substanţial desfăşurarea procesului analizat, prin relaţii de tip statistic, descrise de legi statistice. Producerea de inferenţe cauzale şi includerea lor în teorii este obiectivul cercetării ştiinţifice.

Ştiinţele militare, ca ştiinţe sociale, acoperă o largă gamă de activităţi şi domenii sociale cu specific militar: acţiunea militară; războiul; acţiunea forţelor armate pentru pacea şi stabilitatea socială; influenţa spaţiului geografic asupra politicii în domeniul militar şi asupra fenomenului militar; mijloacele de luptă folosite în acţiunea militară etc. Metodologia cercetării ştiinţifice în ştiinţele militare trebuie să îmbine metode, tehnici şi instrumente destinate fiecărui obiect de studiu.

În cercetările sale, expertul în ştiinţele militare, respectă următoarele principii:

1. principiul unităţii dintre teoretic şi empiric.
2. principiul unităţii dintre înţelegere (comprehensiune) şi explicaţie
3. principiul unităţii dintre cantitativ şi calitativ
4. principiul unităţii dintre judecăţile constatative şi cele evaluative.

În figura nr. 6 se prezintă sub formă tabelară o comparaţie între cercetarea de tip cantitativ şi cea de tip calitativ adaptată de expertul militar.

DIMENSIUNI	CERCETĂRI DE TIP:	
	CANTITATIV	CALITATIV
1. Orientare generală	Pozitivist-explicativă	Fenomenologică, comprehensivă
2. Dimensiunea realităţii cercetate	Preponderent global, formal	Microsocial, local, contextual
3. Relaţia dintre cercetător şi subiect	Cercetătorul priveşte din exterior	Cercetătorul este în interior sau la distanţa apropiată
4. Relaţia dintre teorie şi cercetare empirică	De verificare a teoriei prin cercetare empirică	De emergenţă a teoriei, pe timpul cercetării
5. Timpul de culegere a datelor	Perioadă scurtă, episodică	Perioadă lungă şi continuă
6. Metode principale	Experimentul, ancheta (chestionar), observaţia sistemică din exterior	Observaţia participativă, interviul comprehensiv, analiza documentelor
7. Stilul raportului de cercetare	Cifre, tabele, grafice, comentarii ale rezultatelor	Limbaj eclectic, cu puţine date statistice şi grafice

Figura nr. 6[14] Comparaţia între abordările (cercetarea) de tip cantitativ şi cele de tip calitativ

Metodologia cercetării în ştiinţele militare *reprezintă* o *analiză a metodelor şi tehnicilor aplicate de expert în realizarea şi finalizarea unei astfel de cercetări*[15]. Expertul utilizează metodologia ca expresie a conştiinţei critice şi constructive pentru a crea strategii de investigare corespunzătoare, ce sunt formulate pe baza reflecţiei asupra experienţelor trecute de cercetare, indicând căile de obţinere a unor strategii valide din punct de vedere ştiinţific. Metodologia cercetării strategice, ca ştiinţă despre metodă, se identifică cu o logică a analizei ştiinţifice a realităţii sociale ce se bazează pe ipoteze teoretice apriori.

În ceea ce priveşte metodele şi tehnicile de analiză în ştiinţele militare, acestea nu sunt diferite de cele specifice ştiinţelor sociale, în general.

Metoda este modul de cercetare, sistemul de reguli şi principi de cunoaştere a realităţii sociale, existând metode cantitative, metode calitative, metoda statistică, metoda inductivă sau deductivă etc. Aceste metode pot fi

[14] Petruţ, Florin, *Sociologie. Note de curs,* Biblioteca virtuală a Academiei Forţelor Terestre "Nicolae Bălcescu", Sibiu, f.a., http://www.armyacademy.ro/bibliotecalcursurilsociologie/petrutlindex.html.

[15] Vlăsceanu, Lazăr, *Metodologia cercetării,* în „Dicţionar de sociologie”, coord.: Cătălin Zamfir şi Lazăr Vlăsceanu, Editura Babel, Bucureşti, 1998, pp. 349-351.

clasificate după trei criterii[16]:

✓ după criteriul *temporal* există metode transversale (ancheta, sondajul de opinie, testele psihologice şi sociometrice etc.) şi metode longitudinale (studiul de caz, analiza biografică, studiul panel etc.);

✓ după *tipul demersului investigativ* sunt cunoscute trei metode: metode cantitative, metode calitative şi metode de intersecţie;

✓ după locul ocupat în procesul investigativ se cunosc următoarele metode: metode de culegere a datelor (ancheta, experimentul, observaţia etc.); metode de prelucrare a datelor (statistico-matematice, metode comprehensive de analiză); metode de interpretare a datelor (inductivă, deductivă, comparativă, explicaţia cauzală).

Tehnica de cercetare este maniera de utilizare a diferitelor instrumente de investigare, cu ajutorul cărora se culeg sau se prelucrează datele, iar instrumentul este materializarea unei metode dintre cele enunţate.

În cercetarea domeniului militar cea mai cunoscută şi răspândită metodă este ***ancheta,*** ce apare şi se dezvoltă în strânsă legătură cu evoluţia ştiinţelor sociale şi umane.

O metodă deosebit de importantă în cercetarea domeniului militar este ***observaţia,*** care reprezintă o cercetare concretă, de teren, empirică, dar în sens restrâns este o metodă ştiinţifică de colectare a datelor cu ajutorul simţurilor, în scopul realizării unor inferenţe militare, sociologice şi psihologice pentru a verifica ipotezele sau pentru a descrie sistematic şi obiectiv mediul înconjurător, oamenii şi relaţiile interpersonale, comportamentele individuale şi colective, acţiunile şi activităţile, obiectele fizice, produsele activităţilor creative[17].

În cercetarea domeniului militar, ***experimentul*** reprezintă o altă metodă ce oferă importante date calitative şi cantitative referitoare la efectele unor variabile independente asupra variabilelor dependente într-o situaţie controlată, cu scopul verificării ipotezelor cauzale.

Metodele şi tehnicile de cercetare ştiinţifică a domeniului militar sunt preluate din domeniul mai vast al ştiinţelor socio-umane. Totuşi, ştiinţele militare au un specific propriu ce se reflectă şi în metodologiile, metodele şi tehnicile de analiză, cum ar fi, de exemplu, ***aplicaţia şi jocul de război.***

---

[16] Petruţ, Florin, *Sociologie. Note de curs,* Biblioteca virtuală a Academiei Forţelor Terestre "Nicolae Bălcescu", Sibiu, f.a., http://www.armyacademy.ro/bibliotecalcursurilsociologie/petrutlindex.html.

[17] Chelcea, Septimiu, *Metoda observaţiei,* în Septimiu Chelcea, Ioan Mărginean, Ion Cauc *op. cit.,* 1998, p. 409.

ARTA MILITARĂ CONTEMPORANĂ

General locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

The issue of Military Art is becoming more and more complex as we approach the contemporary. The main reason is the natural evolution of the mankind correlated with the permanent changes in the international security environment and, in this framework, the triggers are globalization and the Revolution in Military Affairs. Thus, the contemporary Military Art is subjected to a complex process of evolution that includes both adaptations and transformations of its core elements at strategic, operational and tactical level. All these adaptations and transformations lead us to the idea that in the near future the military action will take place probably in a fluid and multidimensional battle space, whose main features are: asymmetric actions; mobility; decentralization; maneuver; flexibility; a wide range of air, ground, naval, space, informational, psychological and special actions that will be conducted simultaneously at the strategic, operational and tactical level, etc.

Analizând istoria artei militare constatăm că problematica ce îi este corelată devine din ce în ce mai complicată pe măsură ce ne apropiem, în demersul nostru ştiinţific, de contemporaneitate. Principala cauză constă în declanşarea unei serii de transformări alerte în materie de securitate şi apărare odată cu momentul căderii Zidului Berlinului, ce marchează simbolic sfârşitul Războiului Rece. Caracteristicile mediului internaţional de securitate s-au modificat substanţial în ultimele două decenii, determinând armatele lumii să îşi reconsidere existenţa şi organizarea pe toate nivelurile de acţiune: strategic, operaţional şi tactic.

Confruntate cu actori nonstatali (terorişti, lorzi ai războiului sau luptători ai Jihadului) şi însărcinate cu misiuni simultane de contrainsurgenţă, de reconstrucţie

şi de menţinere a păcii, statele şi organizaţiile internaţionale de securitate au demarat un amplu proces de adaptare la noile provocări de securitate şi apărare. Au fost elaborate noi concepte, modalităţile şi mijloacele de ducere a războiului s-au diversificat, îmbinând planul teoretic şi conceptual cu cel tehnologic, conducând la ideea că arta militară contemporană se află în mijlocul unei revoluţii în domeniul militar (Revolution in Military Affairs)[1]. Astfel, dezbaterile din cadrul disciplinei studiilor strategice de securitate şi apărare sunt axate în continuare pe ideea că schimbările radicale din sfera tehnologiilor militare şi a celor corelate schimbă în mod fundamental şi radical maniera în care forţele militare sunt organizate, operează şi îşi îndeplinesc funcţiile strategice.

1. Arta militară contemporană, sub influenţa unei noi etape a revoluţiei în domeniul militar

Începutul anilor '90 a reprezentat perioada de iniţiere a actualei etape a revoluţiei în domeniul militar (RMA[2]). În Războiul din Golf (1990-1991) s-a atins apogeul folosirii în scopuri militare a tehnologiei informaţionale. Noile tehnologii au îmbunătăţit capacitatea forţelor coaliţiei de a face schimb de informaţii, dar şi de a împiedica inamicul să comunice cu forţele proprii[3]. Totuşi, cea mai importantă capabilitate evidenţiată în acest război a fost aşa-numita „lovitură chirurgicală", ce reprezintă capacitatea de a lovi şi distruge obiectivele cu precizie maximă şi pierderi colaterale minime, la distanţă, prin sisteme de rachete şi arme, în orice condiţii de timp.

Transformările specifice noii etape a RMA, ce au influenţat arta militară contemporană, sunt evidente mai ales în cazul Statelor Unite ale Americii, în intervenţiile din Balcani, Irak, şi Afghanistan. Conform lui Björn Möller, unul dintre cei mai importanţi experţi în RMA[4], în cazul Balcanilor, loviturile iniţiale au

---

[1] FOOK WENG LOO, Bernard, *New Problems, New Answers? The Revolution in Military Affairs in an Era of Changing Security Concerns*, Proceeding of the NIDS Symposium on International Security Affairs *Military Transformation in the 21st Century:Challenge for New Security Environment*, februarie 2006, Tokyo, varianta electronică http://www.nids.go.jp/english/dissemination/other/symposium/e2005.html.

[2] Optăm pentru utilizarea RMA, întrucât, în literatura de specialitate, indiferent de provenienţă, s-a încetăţenit acronimului american al revoluţiei în domeniul militar.

[3] IBRÜGGER, Lothar, *The Revolution in Military Affairs*, Special Report, Science and Technology Committee, NATO Parlamentary Assembly, 1998.

[4] MÖLLER, Björn, *The Revolution in Military Affairs: Myth or Reality?*, Institutul pentru Studiul Păcii, Copenhaga, 2002, http://www.copri.dk/copri/researchers/moeller/bm.htm.

constat în lansări directe de rachete de croazieră împotriva apărării aeriene şi sistemului de comandă al trupelor sârbe. În ultimele etape ale războiului, efortul a fost canalizat spre loviturile asupra forţelor sârbe din Kosovo, dar fără un efect impresionant. Motivul a fost campania aeriană care a fost condusă pe baza criteriului „zero victime", ceea ce a dictat tipare speciale de zbor (lovituri de la mare altitudine) pentru bombardierele B-52. Trebuie remarcat faptul că nu au fost folosite avioane de atac la sol A-10 sau elicoptere care ar fi angajat efectiv forţele inamice, dar ar fi produs victime[5]. Este evident că intervenţia din Balcani a fost un „război RMA", însă rezultatele sale ridică semne de întrebare în această privinţă.

În decembrie 1998, operaţiunea „Vulpea Deşertului" (Operation Desert Fox) a demonstrat cum o „strategie RMA", ce a fost potrivită pentru Kosovo, poate eşua dacă este aplicată în altă zonă, cum ar fi Irakul. Conformarea Irakului la Rezoluţia Consiliului de Securitate al ONU nr. 687 din 1991 a fost considerată nesatisfăcătoare, astfel încât SUA au ridicat problema folosirii unilaterale a forţei. În consecinţă, SUA au lansat o campanie aeriană de patru zile împotriva ţintelor irakiene, operaţiunea fiind un exemplu clar de „campanie RMA"[6].

Războiul împotriva talibanilor reprezintă o campanie de succes întrucât a reuşit să cucerească Kabul-ul, înlăturând regimul taliban. Pe de altă parte, campania a eşuat în realizarea principalului său scop: capturarea lui Osama bin Laden. De asemenea, nu se cunoaşte nici nivelul la care operaţia aeriană a reuşit să realizeze un „război curat", fără un număr mare de victime colaterale. O parte din artileria folosită nu s-a conformat acestei cerinţe, însă controlul eficient american asupra mass-media a reuşit să prevină evidenţierea victimelor civile[7].

Din recentul conflict din Afghanistan au reieşit două elemente ce ţin de noul tip de război: pe de o parte, accentuarea mascării şi a operaţiilor speciale şi, pe de altă parte, renaşterea parteneriatelor pe termen scurt cu grupările indigene şi angajarea acestora drept combatanţi sau agenţi politici. Se aşteaptă ca această

---

[5] BYMAN, Daniel A.; WAXMAN, Matthew C., *Kosovo and the Great Air Power Debate*, în "International Security", vol. 24, no. 4 (primăvara 2000), pp. 5-38, apud MÖLLER, Björn, *op. cit*., 2002.

[6] MÖLLER, Björn, *The Never-Ending Iraqi Crisis: Dual Containment and the New World Order*, în "Oil and Water. Cooperative Security in the Persian Gulf" (London: I.B. Tauris, 2001), pp. 196-225, apud Möller, Björn, *op. cit*., 2002.

[7] CONETTA, Carl, *Operation Enduring Freedom: Why a Higher Rate of Civilian Bombing Casualties*, în "Briefing Report", nr. 11 (Cambridge, MA: Project on Defense Alternatives, Commonwealth Institute, 2002), apud MÖLLER, Bjørn, *op. cit*., 2002.

„inovaţie”, de fapt, o reînsufleţire a practicilor Războiului Rece, să vină în întâmpinarea deficienţelor evidenţiate în campania din Balcani şi în operaţiunea „Forţa Aliată” (Operation Allied Force) din Iugoslavia, precum lipsa trupelor terestre sau a agenţilor de informaţii. Tehnica şi tehnologia folosite de SUA în Afghanistan au permis intervenţia rapidă şi urmărirea unor obiective operaţionale ambiţioase, dar şi lansarea operaţiei pe mai multe fronturi (spre deosebire de Balcani şi Războiul din Golf). Totuşi, războiul în Afghanistan ilustrează unele provocări cu care SUA şi, prin extensie, alte state se vor confrunta în anii ce vin şi, împotriva cărora, revoluţia în domeniul militar va trebui să asigure soluţii.

Războiul împotriva terorismului, ce se desfăşoară în prezent, este un nou indiciu al existenţei revoluţiei în domeniul militar. Este evident că SUA se pregătesc pentru a face faţă conflictelor asimetrice, atacurile teroriste din 2001 demonstrând că o societate dezvoltată este vulnerabilă şi la alte forme de atac terorist ce, deşi nu implică folosirea armelor de distrugere în masă, pot avea efecte dezastruoase. În acest context, nu trebuie ignorat nici pericolul terorismului cibernetic, ca modalitate de acţiune a reţelelor teroriste de genul al-Qaeda[8].

Răspunsul american la atacurile din 11 septembrie a fost multidimensional. Alături de campania din Afghanistan, el a inclus atât iniţiative diplomatice, cât şi legale, şi a accentuat din nou sfera apărării şi securităţii interne (Homeland Security) a Statelor Unite ale Americii. În timp ce măsurile interne de securitate, luate la nivelul anumitor instituţii, sunt evidente, este greu de identificat sistemul militar de prevenire a atacurilor teroriste, cu atât mai mult unul care ar constitui o revoluţie în domeniul militar.

Din exemplele de mai sus reiese faptul că implicaţiile dezvoltării tehnice şi ştiinţifice a omenirii asupra domeniului militar au marcat o nouă etapă în istoria artei militare. Procedeele, metodele şi regulile artei militare clasice au fost reevaluate şi adaptate atât noului stadiu, noilor cerinţe şi posibilităţi ale mijloacelor de luptă, cât, mai ales, noilor tipuri de riscuri, pericole şi ameninţări de natură militară şi nonmilitară la adresa securităţii. Întrucât arta militară, ca teorie ştiinţifică, include strategia, arta operativă şi tactica, elemente ce sunt interdependente, toate aceste reevaluări şi modificări se fac resimţite la toate nivelurile, teoretice şi practice, ale organizării şi ducerii luptei armate.

---

[8] ARQUILLA, John; RONFELDT, David; ZANINI, Michele, *Networks, Netwar, and Information-Age Terrorism*, în Khalilzad & White (ed.), “The Changing Role of Information in Warfare”, pp. 75-112, apud MÖLLER, Björn, *op. cit*., 2002.

2. Elemente contemporane ale strategiei militare

Strategia este, în prezent, dedicată promovării păcii în aceeaşi măsură în care studiază problemele ducerii războiului în ansamblul său. Dacă în secolele trecute, războiul era considerat unul dintre principalele motoare ale schimbării în sistemul relațiilor internaționale, în ultimele două decenii, conservarea păcii prin mijloace nonmilitare este cel mai important deziderat al contemporaneității. Complexitatea caracteristicilor actuale ale mediului internațional de securitate ne determină să reanalizăm ideea conform căreia factorul militar este esențial în gestionarea securității.

În primul rând, trebuie remarcat faptul că strategia militară a depăşit granițele naționale. În concepția NATO, strategia militară reprezintă „acea componentă a strategiei naționale sau multinaționale, ce se referă la modul în care puterea militară ar trebui dezvoltată şi aplicată astfel încât să se atingă obiectivele naționale sau cele ale unui grup de națiuni”[9]. Este vorba despre nevoia de planificare integrată a instrumentelor militare, politice, sociale, economice şi de mediu, la nivel național şi internațional pentru realizarea şi menținerea unui nivel optim de securitate.

Analizând domeniul vast al strategiei militare, observăm că transformările menționate mai sus se reflectă şi aici.

Strategia militară reprezintă nivelul cel mai înalt al artei militare, un sistem de cunoştințe ştiințifice referitoare la fenomenul conflictului armat. Luând în considerare această definiție, putem afirma că strategia militară este rezultatul îmbinării principiilor doctrinei militare cu experiența confruntărilor militare trecute, analiza situației curente politice, economice şi militare şi, nu în ultimul rând, previziunile asupra războaielor viitoare. Aşadar, strategia militară, în ansamblul său, nu poate fi abordată exclusiv prin prisma prezentului, ci, atunci când facem referire la arta militară contemporană, ea trebuie analizată şi prin elementele sale contemporane.

Strategia militară este şi ea influențată de globalizare, aspect ce a fost mai puțin analizat de către specialişti. Atacurile teroriste din septembrie 2001 au demonstrat că, de exemplu, terorişti pot elabora o strategie globală, exploatând elementele specifice acestui fenomen, precum tehnologiile de comunicații, rețelele

[9] *Military strategy*, în „NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French)”, AAP-6(2006), varianta electronică http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/AAP-6-2006.pdf.

financiare şi libertatea de mişcare a oamenilor. De cealaltă parte a baricadei, campania militară ce a urmat ca răspuns la ameninţarea teroristă a fost considerată drept „primul război al secolului al XXI-lea”[10] şi, implicit, al globalizării[11]. Deşi aceste sintagme nu întrunesc consensul experţilor în materie de strategie, ideea principală ce reiese de aici este aceea că globalizarea a determinat producerea unor modificări semnificative în modalităţile de ducere a războiului.

Unii experţi în strategie consideră că globalizarea reduce folosirea puterii militare în dimensiunea sa de capacitate de luptă în război şi conduce la declinul utilităţii forţei. Alţi experţi văd în globalizare noi oportunităţi şi modalităţi de folosire a forţei militare în noi tipuri de conflicte[12]. Considerăm că aceste două caracteristici ale globalizării coexistă, fenomenul analizat exercitând în prezent atât constrângeri, cât şi libertăţi în folosirea puterii militare şi configurarea unor noi tipuri de războaie.

Impactul globalizării asupra strategiei militare nu este nici universal şi nici uniform, ci complex şi neprevăzut. Strategia militară se bazează acum pe tehnologiile de ultimă generaţie, iar unul dintre principiile sale de bază este minimizarea numărului de victime şi îmbunătăţirea eficienţei acţiunilor militare. Elementele contemporane ale strategiei militare aduc în discuţie concepte precum războiul bazat pe reţea, abordarea bazată pe efecte a operaţiilor, războiul de generaţia a V-a, războiul îndelungat etc.

Războiul bazat pe reţea (RBR) este un concept specific actualei etape a RMA, având baza în schimbările fundamentale ale societăţii occidentale contemporane, în special în domeniile economic, tehnologic şi informaţional, precum: variaţia în centrul platformei bazată pe reţea (reţeaua centrală) de tipul C4, diferenţa dintre viziunea (acţiunea) independentă şi cea specifică unui sistem dinamic complex care se adaptează fără întrerupere şi, nu în ultimul rând, importanţa din ce în ce mai mare a opţiunilor strategice pentru adaptare şi chiar

---

[10] Conform declaraţiei fostului Preşedinte American George W. Bush, apud CAMPBELL, Kurt M., *Globalization's First War?,* în „The Washington Quarterly”, Winter 2002, pp. 7-14.

[11] VENNESSON, Pascal, *Global Fear, Local Ways of War: How Military Institutions Adapt to Globalization*, 2006 Annual Meeting of the American Political Science Association, August 30th - September 3rd, 2006, varianta electronică http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation

[12] Ibidem.

pentru supraviețuire în astfel de sisteme schimbătoare[13]. RBR se fundamentează pe integrarea în rețelele reale şi virtuale a sistemelor (senzorilor) de culegere şi prelucrare a informației, a sistemelor de comandă şi control şi a sistemelor de arme (platforme de luptă). Acest tip de război asigură accelerarea ciclului de conducere, astfel încât decalajul între informație şi lovire să fie redus la maximum, acțiunea (reacția) devenind astfel instantanee. În consecință, RBR este un război modern, în care se folosesc sistemele C4I2SR organizate într-o rețea centrală, o rețea a senzorilor şi o rețea a platformelor de luptă, ce folosesc tehnologia informației, sisteme performante de armamente şi capabilități tehnice deosebite[14].

Conceptul de RBR a fost îndelung criticat de susținătorii unui nou alt concept specific artei militare contemporane, anume *războiul de generația a IV-a*. Acest tip de conflict, analizat pentru prima dată în articolul „Fața schimbătoare a războiului: în cea de-a patra generație" (The Changing Face of War: Into the Fourth Generation)[15] din anul 1989, este caracterizat de estomparea liniilor de demarcație dintre politic, militar şi civil şi implică elemente precum: complexitate şi durată mare; terorism; bază transnațională puternic descentralizată; atac direct asupra culturii inamicului; război psihologic de mare complexitate, în special prin manipulare media; folosirea tuturor tipurilor de presiuni disponibile (politice, economice, sociale şi militare); implicarea actorilor din toate rețelele într-un conflict de joasă intensitate. Şi acest concept este criticat considerându-se că, de fapt, este vorba despre simple insurgențe, modelul de analiză a fenomenului război bazat pe generații fiind ineficient în identificarea schimbărilor efective ce au loc[16].

În prezent, se vorbeşte despre *războiul de generația a V-a*, ce nuanțează problemele specifice generației anterioare. Războiul de generația a V-a este exclusiv un război împotriva actorilor nonstatali[17]. În acest tip de război, centrul de

---

[13] POPESCU, Mihail; ARSENIE, Valentin; VĂDUVA, Gheorghe, *Arta militară de-a lungul mileniilor. Volumul 2*, Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2004, pp. 301-302.

[14] Idem, pp. 302-303.

[15] LIND, William S.; NIGHTENDALE, Keith; SCHMITT, John F.; SUTTON, Joseph W.; WILSON, Gary I., *The Changing Face of War: Into the Fourth Generation*, în Marine Corps Gazzete, 1989.

[16] ECHEVARRIA, Antulio J., *Fourth-Generation War and Other Myths*, November 2005, p. 10, varianta electronică http://www.StrategicStudiesInstitute.army.mil.

[17] COERR, Stanton S., *Fifth Generation War. Warfare versus the Nonstate*, în Marine Corps Gazzete, January 2009, p. 63, varianta electronică http://www.marinecorpsgazette-digital.com/marinecorpsgazette

gravitate nu este un mare lider al inamicilor ce poate fi ucis sau o armată inamică ce poate fi distrusă. De exemplu, pe măsură ce organizațiile radicale islamiste sunt fragmentate, ele devin din ce în ce mai periculoase deoarece nu capacitatea lor de luptă dispare, ci masa şi centrul de gravitate ce pot fi lovite. Războiul de generația a V-a implică atacuri spontane şi anonime din partea teroriştilor, împotriva unor ținte aleatorii (civili şi personal militar), cu singurul scop de a crea confuzie şi teamă[18]. Acest concept nu este încă pe deplin structurat, însă este evident faptul că este un produs al noilor tehnologii, deci al etapei contemporane a RMA.

În fapt, atât războaiele din generația a IV-a, cât şi cele de generația a V-a sunt *războaie disimetrice şi asimetrice*. De o parte se află puterile high-tech, de cealaltă parte entitățile antinomice care vizează atât accesul la tehnologiile înalte, cât şi păstrarea unor atitudini conservatoare sau retrograde[19]. În teorie, *războaiele disimetrice* se referă la două forțe, complet diferite, de regulă disproporționate şi incompatibile, aflate față în față, doar una dintre ele având posibilitatea să acționeze asupra celeilalte (sau fără ca vreuna să poată acționa asupra celeilalte)[20]. În acelaşi timp, *războaiele asimetrice* implică două forțe complet diferite, de regulă disproporționate şi incompatibile, dar care acționează asimetric şi eficient una asupra celeilalte[21].

Problematica disimetriei şi asimetriei, dar şi a simetriei este adesea redusă la războiul terorist şi la războiul împotriva terorismului. Întreaga conflictualitate a lumii – armată sau nonarmată – se duce în acest spectru în care cele trei dimensiuni se combină, uneori, după reguli foarte precise, aplicate cu multă ingeniozitate, alteori, aleatoriu sau haotic. Între precizia unor reguli instituite de la primele războaie şi conflicte armate şi imprecizia şi imprevizibilitatea unor combinări, fuziuni, flexibilități, evoluții şi revoluții haotice se află întreaga artă a confruntărilor, dar şi a gestionării crizelor şi conflictelor armate[22].

---

[18] COERR, Stanton S., *Fifth Generation War. Warfare versus the Nonstate*, în Marine Corps Gazzete, January 2009, p. 63, varianta electronică http://www.marinecorpsgazette-digital.com/marinecorpsgazette

[19] MUREŞAN, Mircea; VĂDUVA, Gheorghe, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2006, p. 275.

[20] VĂDUVA, Gheorghe, *Simetria, disimetria şi asimetria în conflictele militare actuale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2008, pp. 15-16.

[21] Ibidem.

[22] Ibidem, p. 70.

Un alt concept specific contemporaneităţii este acela de *operaţii bazate pe efecte*. Unii specialişti denumesc această abordare *acţiune şi planificare concertată* sau *abordare comprehensivă*[23]. Este vorba de un proces bazat pe efecte în care comandantului i se comunică efectele ce trebuie realizate pe câmpul de luptă, acesta având libertatea să ia propriile decizii în privinţa modului prin care le obţine. Efectele strategice contribuie la afectarea unei audienţe-ţintă specifice, care cuprinde toate capacităţile politice, militare şi economice, ca şi stabilitatea psihologică a acesteia. Într-un scenariu de luptă, un efect strategic poate fi anihilarea sau limitarea abilităţii sau voinţei de a duce sau continua războiul, prin distrugerea sau dezorganizarea centrelor de gravitate ori altor ţinte sau grupuri de ţinte vitale. Centrele de gravitate includ, în general, sistemul de comandă şi control, producţia de război, forţele din teren şi elementele-cheie de infrastructură care sprijină efortul de război. Efectele strategice pot fi rezultatul acţiunilor forţelor terestre, aeriene şi navale duse la un nivel inferior de angajare şi, de regulă, au nevoie de mai mult timp să se producă decât cele tactice sau operative[24].

În fine, unul dintre cele mai noi concepte cu care se operează în strategia militară contemporană este acela de *război îndelungat*. Este vorba despre *războiul împotriva terorismului*, iniţiat de SUA, a cărui amploare i-a determinat pe specialiştii în strategie militară să-l denumească „îndelungat". Unii dintre ei îl definesc drept o luptă de mari proporţii cu adversari determinaţi să creeze o lume islamică unită care să înlocuiască „dominaţia occidentală"[25], în timp ce alţii consideră că războiul îndelungat nu este altceva decât o extensie a războiului împotriva terorismului[26]. Relativ nou, a fost adus în discuţie în anul 2004 de către generalul John Abizaid, fostul comandant al USCENTCOM. Departe de a constitui un concept la momentul respectiv, termenul a mai fost folosit ulterior în diverse

---

[23] *Interviu cu generalul Lance L. Smith, Comandantul Suprem Aliat pentru Transformare*, în „Revista NATO", vara 2006, varianta electronică http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/romanian/interview.html.

[24] GRECU, Dan-Florin, *Noţiuni referitoare la termenul „efect" utilizat în conceptul general al operaţiilor bazate pe efecte*, în „Forţele Terestre. Buletin de teorie militară", nr. 2/2009, varianta electronică http://rft.forter.ro/2009_2_t/01-trsf/02.htm.

[25] PERNIN, Christopher G.; NICHIPORUK, Brian; STAHL, Dale; BECK, Justin; RADAELLI-SANCHEZ, Rick, *Unfolding the Future of the Long War. Motivations, Prospects, and Implocations for the US Army*, RAND Aroyo Center, 2008, p. 1.

[26] BORER, Douglas A.; BERGER, Mark T., *All Roads Lead to and from Iraq: the Long War and the Transformation of the Nation-State System*, în „Third World Quarterly", Vol. 28, No. 2, Routledge – Taylor and Francis Group, 2007, pp. 457-463.

lucrări, precum cartea *Winning the Long War: Lessons from the Cold War for Defeating Terrorism and Preserving Freedom*, scrisă de către James Jay Carafano şi Paul Rosenzweig Washington şi publicată în anul 2005, dar şi în discursul preşedintelui american din ianuarie 2006 referitor la Starea Naţiunii şi în *Quadrennial Defence Review* (QDR) din 2006.

Chiar dacă acest concept a fost criticat, fiind considerat doar o justificare lipsită de esenţă pentru promovarea unui război permanent, introducerea sa în analizele Departamentului american pentru Apărare l-au propulsat în dezbaterile pe teme de strategie militară de la toate nivelurile decizionale. Astfel, unii analişti au remarcat că, deşi cele patru scopuri principale ale sale – înfrângerea reţelelor teroriste, apărarea în adâncime a teritoriului american, îndrumarea deciziilor ţărilor aflate la „răscruci strategice" şi prevenirea achiziţionării şi folosirii de către statele ostile a armelor de distrugere în masă - sunt deosebit de importante pentru realizarea securităţii naţionale, QDR nu explică de ce acestea sunt specifice războiului îndelungat[27]. Alţi experţi, precum fostul şef al Operaţiilor Navale, amiralul Michael G. Mullen, şi comandantul Corpului Marin, generalul James T. Conway, afirmă că războaiele din Irak şi Afganistan nu constituie evenimente unice, ci parte a unui set de lupte asociate războiului îndelungat. De asemenea, amiralul Mullen foloseşte acest termen pentru a explica atât durata, cât şi amploarea acţiunilor care vor fi necesare pentru a rezolva problemele de securitate din Orientul Mijlociu[28].

Observăm, aşadar, că atât noua etapă a RMA, cât şi caracteristicile în permanentă schimbare ale mediului internaţional de securitate au determinat apariţia unor noi concepte la nivel strategic, care să permită adaptarea la noile tipuri de riscuri, pericole şi ameninţări de natură militară şi nonmilitară la adresa securităţii naţionale şi internaţionale. Urmând nivelurile artei militare, aceste modificări şi inovaţii conceptuale au fost extinse şi la nivel operativ şi tactic, după cum vom arăta în continuare.

3. Elemente contemporane ale artei operative/nivelului operaţional al războiului

Arta operativă este dependentă de dezvoltarea tehnologică întrucât elaborează procedeele de pregătire şi ducere a operaţiilor conform principiilor

[27] PERNIN, Christopher G.; NICHIPORUK, Brian; STAHL, Dale; BECK, Justin; RADAELLI-SANCHEZ, Rick, *op. cit.*, 2008, p. 6.
[28] Ibidem, p. 8.

ştiinţei militare, mijloacelor de acţiune şi caracteristicilor teatrului de acţiuni militare.

În literatura americană, arta operativă este definită drept aplicarea imaginaţiei creative de către comandaţi şi personal, sprijinită de aptitudinile, cunoştinţele şi experienţa acestora, pentru a elabora strategii, campanii şi operaţii şi de a organiza şi angaja forţele militare[29]. Tot aici, dar şi la nivel NATO, se vorbeşte şi despre nivelul operaţional al războiului, ca nivel la care sunt planificate, conduse şi susţinute campaniile şi operaţiile importante, cu scopul atingerii obiectivelor strategice în teatre sau în alte zone de operaţii[30]. Aşadar, arta operativă este considerată un proces creativ prin care pot fi realizate, la nivel operativ, acţiunile necesare realizării scopurilor strategice.

Un exemplu clar în acest sens este analiza cerinţelor operaţionale ale *războiului bazat pe reţea* (RBR). După cum am arătat anterior, RBR condensează timpul şi spaţiul luptei, concomitent cu extinderea ariei de cuprindere şi de surprindere a acţiunilor şi reacţiilor. Accesul la bazele de date, informaţia în timp real, reţeaua şi decizia cvasiconcomitentă cu execuţia ei duc la creşterea gradului de integralitate a acţiunilor şi operaţiilor şi, evident, al strategiilor care se aplică[31]. Având de a face cu un spaţiu al luptei integrat, operaţiile specifice RBR sunt şi ele de tip integrat, cu următoarele caracteristici: amploare spaţio-temporală; succesiune de activităţi care se desfăşoară pe tot parcursul acesteia, din etapa de pregătire şi până în etapa finală; succesiune de acţiuni, care variază în funcţie de condiţiile concrete ale teatrului de operaţii, ale spaţiului luptei şi ale războiului; manevră dominantă; capacitate de adaptabilitate la condiţiile concrete; capacitate de autoreglare. În operaţia de tip integrat, toate aceste elemente sunt interdependente, fiecare variază în funcţie de celelalte, într-o anumită succesiune sau simultaneitate de momente sau de faze şi se reconfigurează potrivit unui anumit rol, în funcţie de

---

[29] *Operational art*, în „DoD Dictionary of Military Terms and Associated Terms (As amended through 31 October 2009)", varianta electronică http://www.dtic.mil/doctrine/dod_dictionary/data/o/37.html.

[30] *Operational level of war*, în „DoD Dictionary of Military Terms and Associated Terms (As amended through 31 October 2009)", varianta electronică http://www.dtic.mil/doctrine/dod_dictionary/data/o/5960.html şi în „NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French)", AAP-6(2006), varianta electronică http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/AAP-6-2006.pdf.

[31] VĂDUVA, Gheorghe; RĂDUICĂ, George-Teodor, *Cerinţe operaţionale în războiul bazat pe reţea*, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2007, pp. 31-32.

manevra dominantă ce, în acest tip de război, este flexibilă, adaptabilă în fiecare fază a ei la noua situaţie[32].

Un alt concept ce reflectă la nivel operaţional noile caracteristici ale mediului internaţional de securitate sunt *operaţiile expediţionare*. Deşi nu este nou din punct de vedere al conţinutului, acest concept a fost readus în discuţie cu precădere după încheierea Războiului Rece.

NATO defineşte acest tip de operaţii drept „proiecţia puterii militare dincolo de liniile de comunicaţii extinse, într-o arie operaţională îndepărtată pentru îndeplinirea unui obiectiv specific"[33]. Conceptul de operaţii expediţionare este unul dintre domeniile principale (alături de superioritate informaţională, capabilitate NATO bazată pe reţea, angajare eficientă, manevră întrunită, cooperare întărită civil-militară, logistică integrată) ce vor duce la îndeplinirea celor trei obiective de transformare şi anume: efecte coerente, dislocare şi susţinere întrunită, superioritate decizională[34].

SUA se referă la acelaşi tip de operaţii prin două concepte: *expediţie* şi *forţă expediţionară*. Expediţia este definită drept „o operaţie militară dusă de o forţă armată pentru îndeplinirea unui obiectiv specific într-o ţară străină"[35], iar forţa expediţionară drept „o forţă armată organizată să îndeplinească un obiectiv specific într-o ţară străină"[36]. Deşi, în prezent, aceste concepte sunt aplicate în toate categoriile de forţe ale SUA, iniţial ele au fost exclusiv utilizate de către Corpul de Marină american. În accepţiunea lor, operaţiile şi forţele expediţionare servesc interesele şi securitatea naţională şi sunt indispensabile pentru răspunsul la crize. Manualul „Operaţii expediţionare" (Expeditionary Operations) al Corpului de Marină stabileşte faptul că o caracteristică definitorie a unei operaţii expediţionare

---

[32] VĂDUVA, Gheorghe; RĂDUICĂ, George-Teodor, *Cerinţe operaţionale în războiul bazat pe reţea*, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2007, p. 32.

[33] *Expeditionary operation*, în „NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French)", AAP-6(2006), varianta electronică http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/AAP-6-2006.pdf.

[34] ALEXANDRESCU, Grigore; BĂHNĂREANU, Cristian, *Operaţii militare expediţionare*, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2007, p.10.

[35] *Expedition*, în „DoD Dictionary of Military Terms and Associated Terms (As amended through 31 October 2009)", varianta electronică http://www.dtic.mil/doctrine/dod_dictionary/data/e/8825.html.

[36] *Expeditionary force*, în „DoD Dictionary of Military Terms and Associated Terms (As amended through 31 October 2009)", varianta electronică http://www.dtic.mil/doctrine/dod_dictionary/data/e/4086.html.

este proiecţia forţei într-un mediu extern, pe scena unei crize sau conflict[37]. Însă, operaţiile expediţionare efective nu se referă doar la proiecţia puterii militare, ci şi la susţinerea puterii respective pe toată durata expediţiei (prin crearea de baze înaintate şi a suportului logistic, de transport şi mentenanţă necesare). Conform concepţiei americane, operaţiile expediţionare constau în cinci faze ale acţiunii ce implică consideraţii strategice, operative şi tactice: desfăşurarea forţelor în aria de operaţii, introducerea forţelor pe teritoriul străin, acţiuni preparatorii, acţiuni decisive şi retragerea forţelor sau tranziţia spre o prezenţă permanentă[38].

Operaţiile expediţionare se împart în două categorii: operaţii expediţionare combative şi operaţii expediţionare de stabilitate şi sprijin. Prima categorie se referă la operaţii militare conflictuale, desfăşurate în cadrul războiului, ce reprezintă componenta cea mai virulentă, dar şi cea mai costisitoare a proiecţiei puterii[39]. Ce-a de-a doua categorie face referire la proiecţia puterii cu acord internaţional sau cel puţin multinaţional. Evidenţele practicii politico-militare din ultimii ani reliefează că acest tip de operaţii stă la baza marii majorităţi a operaţiilor militare expediţionare. Cele două componente (stabilitate şi sprijin) se intercondiţionează, au părţi comune, dar şi trăsături (câmpuri de acţiune) specifice. La aceste operaţii pot participa atât forţe expediţionare, cât şi forţe ale ţării-gazdă[40].

Sintetizând cele de mai sus, putem extrage cele mai importante caracteristici ale operaţiilor expediţionare: sunt combative sau de stabilitate şi sprijin; pot fi doar militare sau pot îngloba şi componente civile (de exemplu, în cazul misiunilor umanitare); presupun existenţa unei forţe capabile să execute astfel de operaţii (pregătită/instruită şi dotată corespunzător), denumită în general forţă expediţionară; forţa este proiectată într-o zonă de risc, criză sau conflict, în afara teritoriului naţional sau în afara zonei de răspundere; forţa este susţinută de elemente de logistică, transport şi mentenanţă adecvate, care asigură desfăşurarea în timp scurt şi un grad ridicat de mobilitate; structura de comandă şi control are capacitatea de a controla acţiunile militare ale forţei dislocate.

Operaţiile expediţionare, prin caracteristicile lor, reflectă schimbările şi transformările de natură politico-militară de la nivel global şi, în consecinţă,

---

[37] U.S. Marine Corps, *Expeditionary Operations*, MCDP 3, pp. 32-33, varianta electronică http://www.marines.mil/news/publications/Documents/MCDP%203%20Expeditionary%20Operations.pdf.
[38] ALEXANDRESCU, Grigore; BĂHNĂREANU, Cristian, *op. cit.*, 2007, p. 9.
[39] Ibidem, p. 27.
[40] Ibidem, p. 28.

elementele contemporane ale artei militare. Astfel, este evident că arta operativă reprezintă legătura dintre strategie şi tactică, astfel că orice modificare realizată în cadrul nivelului strategic al artei militare se reflectă şi în cel tactic.

4. Elemente contemporane ale tacticii militare

Tactica este cel mai dinamic domeniu al artei militare şi este strâns legată de evoluţia RMA. Relaţia dintre tactică şi celelalte domenii ale artei militare este irefutabilă, întrucât ea este configurată în funcţie de nivelul de dezvoltare a armamentului şi tehnicii de luptă, dar şi de viziunea strategică asupra caracterului unui război posibil şi misiunile concrete, care decurg din arta operativă. Atât teoria, cât şi practica tacticii se modifică pe măsura accelerării progresului tehnologic şi perfecţionării mijloacelor luptei armate, capacităţilor morale şi de luptă ale efectivului armatei.

În literatura de specialitate este folosit conceptul de *nivel tactic*, reprezentând acel nivel al războiului în care luptele (acţiunile de luptă) sunt planificate şi executate pentru realizarea obiectivelor militare repartizate unităţilor şi formaţiunilor tactice. Activităţile la acest nivel sunt bazate pe angajamente ordonate şi manevra elementelor luptătoare, în funcţie de situaţia inamicului[41].

Dacă în perioada Războiului Rece şi primii ani ce au urmat s-a discutat despre conflicte clasice în care două armate erau puse faţă în faţă, în ultimul deceniu, structura operaţional-acţională pe care au îmbrăcat-o dispozitivele de acţiune, în special pentru forţele terestre, a determinat diversificarea tacticilor. Fiecăreia dintre tipurile de forţe – forţe luptătoare, forţe de sprijin/susţinere al/a luptei şi forţe de sprijin logistic – îi corespunde un tip de tactică: tactica forţelor luptătoare (tactica armelor întrunite), tactica forţelor de sprijin şi tactica logisticii trupelor[42].

Toate tipurile de tactici enunţate au o serie de trăsături comune ce capătă noi valenţe în contextul globalizării şi al etapei actuale a RMA. Una dintre aceste

---

[41] *Nivel tactic*, în „Colecţie de termeni militari selectaţi din «Lexicon militar» şi «Dicţionar de terminologie militară - NATO - logistică»", Ministerul Apărării Naţionale, varianta electronică http://www.defense.ro/dictionar/ şi în „NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French)", AAP-6(2006), varianta electronică http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/AAP-6-2006.pdf.

[42] NEAG, Mihai; VIRCA, Ioan, *Noi provocări în tactica Forţelor Terestre în contextul integrării euroatlantice*, în „Buletin Ştiinţific", nr. 2/2004, Academia Forţelor Terestre „Nicolae Bălcescu", varianta electronică http://www.armyacademy.ro/buletin/2_2004/.

trăsături – *modalităţi, mijloace şi finalităţi limitate* – reflectă faptul că operaţiile militare contemporane încep să aibă obiective strategice din ce în ce mai limitate, ce vor putea fi definite odată cu declanşarea acţiunilor militare şi vor putea fi modificate pe timpul confruntării pe baza unor reguli de angajare clar definite, dar flexibile. De asemenea, se vorbeşte despre *proiectarea forţelor*, ca modalitate de prevenire, descurajare sau stopare a potenţialilor beligeranţi, dar şi a conflictului în sine. În conflictele contemporane este deosebit de importantă posibilitatea de a dispune în teatrul de operaţii de capacităţile necesare de transport, naţionale şi internaţionale, şi de infrastructura adecvată, întrucât acestea determină dimensiunea şi structura forţelor dislocabile, precum şi ritmul în care acestea devin operaţionale.

O altă trăsătură deosebit de importantă a luptelor şi angajamentelor specifice acţiunilor tactice se referă la *caracterul multinaţional al forţelor*. În ultimii ani, forţele armate au fost utilizate pregnant în cadrul alianţelor sau al coaliţiilor constituite ad-hoc, operaţiile militare devenind o consecinţă a îndeplinirii unor obligaţii stabilite printr-un tratat, respectiv printr-un mandat emis de o organizaţie internaţională de securitate. În acest caz, principalii factori care determină planificarea acţiunilor militare sunt: interoperabilitatea forţelor atât la nivel conceptual, cât şi logistic; amploarea şi complexitatea operaţiilor şi, nu în ultimul rând, regulile de angajare, ce trebuie să fie armonizate şi înţelese cu exactitate chiar de la începutul acţiunilor.

În acest context, remarcăm o altă trăsătură a acţiunilor tactice ce a suferit modificări importante în perioada post-Război Rece, anume *abordarea manevrieră* a acţiunilor. În războiul asimetric, executată atât pe orizontală, cât şi pe verticală, ea va oferi soluţii novatoare, neaşteptate, pentru înfrângerea voinţei şi coeziunii adversarului printr-o combinaţie de surpriză, şoc, simultaneitate şi ritm. Corelate cu aceasta, putem enumera şi alte trăsături specifice luptelor şi angajamentelor la nivel tactic: *expertiza profesională*, fără de care nu putem vorbi despre puterea de luptă a structurilor militare; *coeziunea fizică şi morală a structurilor combatante*, ce reduce efectul produs de surprindere, acţiunile de şoc şi distrugerile masive; *subminarea voinţei inamicului* care, prin combinarea cu alţi factori, produce scoaterea rapidă din luptă a structurilor acestuia; *periclitarea coeziunii adversarului*, ce presupune exploatarea vulnerabilităţilor sale prin manevră şi foc (lovituri precise, chirurgicale) şi obţinerea unui efect maxim prin surprindere, ritm superior al acţiunilor şi sincronizarea acestora, astfel încât să fie realizat un efect de şoc şi destructurare a coeziunii forţelor inamice.

Nivelul tactic este cel unde se manifestă cel mai pregnant caracterul *idiosincratic* al acţiunilor militare, prin factori precum stresul, fricţiunea, haosul şi presiunea timpului. În plus, *asimetria şi disimetria* ce caracterizează conflictele militare contemporane accentuează aceşti factori. Întrucât lupta este una dintre cele mai stresante activităţi umane, în acţiunile militare se poate înregistra reducerea creativităţii şi amplificarea instinctului de conservare atât în ceea ce îi priveşte pe comandanţi, cât şi pe luptători, la nivelul tactic al războiului. Fricţiunea se referă la frustrarea ce este indusă militarilor de acţiunile desfăşurate, transformând cele mai simple acţiuni la nivel tactic în acţiuni deosebit de complicate, chiar imposibile pentru cei angajaţi. De asemenea, în conflictele contemporane comandanţii structurilor militare tactice se pot confrunta cu situaţii în care trebuie să comande subordonaţii într-un mediu caracterizat de informaţii incomplete, contradictorii sau neadevărate, ce le limitează percepţiile şi produce confuzie şi haos. În fine, acţiunile tactice se desfăşoară sub presiunea timpului, comandanţii nivelurilor de bază ale organizaţiilor militare având sarcina complexă de a orchestra diversele forţe şi mijloace la dispoziţie ceea ce reduce timpul subordonaţilor necesar pregătirii luptei. Pentru a contracara aceste efecte, este necesar a se prevedea de către comandanţii eşaloanelor superioare modul de răspuns la presiunea exercitată asupra militarilor din structurile subordonate. Comandanţii structurilor de nivel strategic şi operativ, fiind în afara luptei propriu-zise, au o perspectivă mai clară asupra cursului acţiunilor militare în desfăşurare, ceea ce le permite să menţină unitatea de viziune şi de acţiune a tuturor luptătorilor aflaţi într-un context diferit. Astfel, este conservată unitatea de efort pe baza obiectivelor unice şi a valorilor militare unanim recunoscute.

Concluzii

Arta militară nu a rămas în afara evenimentelor şi fenomenelor ce au determinat evoluţia omenirii după sfârşitul Războiului Rece, ci s-a adaptat continuu.

Globalizarea este unul dintre fenomenele ce au influenţat arta militară, prin modificarea treptată a naturii războiului. Lupta armată a rămas forma organizată de practicare a violenţei, însă ea include acum o componentă civilă importantă, se urmăresc obiective cu impact psihologic maxim, sunt evitate victimele şi distrugerile inutile. Principiile clasice ale luptei armate nu s-au schimbat radical, ci au căpătat noi valenţe, noi completări ce ilustrează fizionomia şi natura conflictelor contemporane. Astfel, acestea pot fi sintetizate după cum urmează: definirea clară

şi concisă a obiectivului/misiunii, unitatea de comandă, libertatea de acţiune, manevra, surprinderea inamicului, concentrarea efortului în punctele decisive şi la momentul potrivit pentru obţinerea rapidă a victoriei, economia forţelor şi a mijloacelor, securitatea acţiunilor, protecţia trupelor, limitarea pierderilor umane şi materiale, precum şi a distrugerilor de mediu.

Revoluţia în domeniul militar, ce este influenţată la rândul său de globalizare, are, de asemenea, impact direct asupra artei militare. Problema fundamentală este aceea că nicio forţă militară nu îşi poate permite să fie statică din punct de vedere al naturii sale şi al capabilităţilor. Tehnologiile militare şi cele corelate se modernizează permanent, iar capabilităţile şi echipamentele devin învechite. De aceea, pentru a rămâne credibile şi eficiente, forţele militare trebuie să treacă periodic printr-o perioadă de transformare, atât în ceea ce priveşte tehnica şi capabilităţile, cât şi în ceea ce priveşte conceptele, doctrinele şi strategiile. Astfel, organizaţiile militare trebuie să îşi însuşească nu numai noile tehnologii şi capabilităţi, ci mai ales *modus operandi* corespunzător acestora.

Toate aceste adaptări şi transformări ne conduc la ideea că, în viitorul apropiat, acţiunile militare vor avea loc, probabil, într-un spaţiu de luptă fluid, multidimensional. Principalele caracteristici vor fi: acţiunile asimetrice, mobilitatea, dispersabilitatea, descentralizarea, manevrabilitatea, flexibilitatea, folosirea unei game largi de acţiuni de luptă aeriene, terestre, navale, spaţiale, informaţionale, psihologice şi speciale, duse simultan la nivel strategic, operativ şi tactic, continuu şi într-un ritm susţinut, urmărindu-se lovirea decisivă a punctelor decisive ale inamicului şi obţinerea imediată a victoriei prin înfrângerea lui psihică şi fizică.

În final, putem concluziona că arta militară contemporană este supusă unui complex proces de evoluţie, ce include atât adaptări, cât şi transformări ale elementelor sale, de la nivelul strategic, la cel operaţional şi tactic. Cu toate acestea, fundamentele artei militare nu se schimbă, aşa cum şi societatea umană evoluează fără a-şi schimba esenţa.

BIBLIOGRAFIE

ALEXANDRESCU, Grigore; BĂHNĂREANU, Cristian, *Operaţii militare expediţionare*, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2007.

BORER, Douglas A.; BERGER, Mark T., *All Roads Lead to and from Iraq: the Long War and the Transformation of the Nation-State System*, în Third World Quarterly, Vol. 28, No. 2, Routledge – Taylor and Francis Group, 2007.

COERR, Stanton S., *Fifth Generation War. Warfare versus the Nonstate*, în Marine Corps Gazzete, January 2009.

ECHEVARRIA, Antulio J., *Fourth-Generation War and Other Myths*, November 2005.

LIND, William S.; NIGHTENDALE, Keith; SCHMITT, John F.; SUTTON, Joseph W.; WILSON, Gary I., *The Changing Face of War: Into the Fourth Generation*, în Marine Corps Gazzete, 1989.

MÖLLER, Björn, *The Revolution in Military Affairs: Myth or Reality?*, Institutul pentru Studiul Păcii, Copenhaga, 2002.

MUREŞAN, Mircea; VĂDUVA, Gheorghe, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2006.

PERNIN, Christopher G.; NICHIPORUK, Brian; STAHL, Dale; BECK, Justin; RADAELLI-SANCHEZ, Rick, *Unfolding the Future of the Long War. Motivations, Prospects, and Implocations for the US Army*, RAND Aroyo Center, 2008.

POPESCU, Mihail; ARSENIE, Valentin; VĂDUVA, Gheorghe, *Arta militară de-a lungul mileniilor. Volumul 2*, Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2004.

VĂDUVA, Gheorghe, *Simetria, disimetria şi asimetria în conflictele militare actuale*, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2008.

VĂDUVA, Gheorghe; RĂDUICĂ, George-Teodor, *Cerinţe operaţionale în războiul bazat pe reţea*, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2007.

U.S. Marine Corps, *Expeditionary Operations*, MCDP 3, pp. 32-33, varianta electronică http://www.marines.mil/news/publications/Documents/MCDP%203%20Expeditionary%20Operations.pdf.

NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French), AAP-6(2006), varianta electronică http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/AAP-6-2006.pdf.

DoD Dictionary of Military Terms and Associated Terms (As amended through 31 October 2009), varianta electronică http://www.dtic.mil/doctrine/dod_dictionary/data/o/37.html

O ANALIZĂ A "STRATEGIEI SECURITĂȚII NAȚIONALE A FEDERAȚIEI RUSE PÂNĂ ÎN ANUL 2020"[1]

General maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU

The article presents, in a short manner, some of the most important aspects of political, economical and cultural evolution of post-soviet Russia, as a result of some major events that took place during the last years of the 20th century and during the first decade of the 21st century, that led to designing and approving "National Security Strategy of Russian Federation until 2010".

We consider that getting familiar with today's Russian leaders' approaches towards state construction, economical and financial strengthening, enforcement of defense and internal security that were developed in the above mentioned "Strategy" could be of interest for international security experts.

Evoluția politică, economică, militară şi culturală a Federației Ruse, după colapsul Uniunii Sovietice a fost şi va fi permanent în atenția specialiştilor politico-militari din întreaga lume şi, în mod deosebit, a celor din Statele Unite ale Americii şi din statele Europei, membre sau nemembre ale Uniunii Europene şi / sau NATO.

După implozia produsă ca urmare a evenimentelor declanşate de Căderea Zidului Berlinului (9 noiembrie 1989), şi în special a situației interne, din ce în ce mai complicate, din anii '90 – '93, din fosta Uniunea Sovietică, s-au desprins şi

[1] Document aprobat prin Decretul preşedintelui Federației Ruse, nr. 537, din 12 mai 2009

şi-au declarat independenţa paisprezece state, totalizând 130 de milioane de locuitori, din care 24,12 de milioane de etnici ruşi, reprezentând aproximativ 18,5% din aceste populaţii (anexa nr. 1).

Chiar şi aşa **Rusia** este în continuare, în ciuda pierderilor suferite, o ţară enormă, care acoperă zece fusuri orare, de la enclava Kaliningrad situată la Marea Baltică, până la Insula Sahalin din est; este un ţinut plin de mari spaţii nepopulate, care are un potenţial imens şi o populaţie de peste 143 de milioane de oameni, dintre care 15 milioane sunt musulmani.

Principalii lideri politici ai lumii actuale, dar şi specialişti grupaţi în diferite *think-tank*-uri asociate grupărilor politico-militare relevante sunt de acord că "Rusia[2] continuă să fie o putere cu enorme resurse militare, între care mai mult de 10.000 de diverse arme nucleare; este, de asemenea, un gigant energetic, cu rezerve de petrol care, în ritmul actual de exploatare, pot dura peste 30 de ani, gazul natural ajungând pentru mai bine de 180 de ani".

Analiştii recomandă să nu uităm nici de vechea ambiguitate rusească de natură istorică, culturală şi geopolitică vizând imaginea Europei şi a Asiei, nici de noua oscilaţie dintre elementele încă slabe ale democraţiei şi, inevitabil, cele puternice ale autocraţiei.

În ceea ce priveşte problematicile globale, lumea se poate întreba, pe bună dreptate, dacă Rusia face parte dintr-un echilibru multipolar emergent sau dacă se străduie să aibă cuvântul său de spus – în primul rând al unui veto în toate problemele care apar pe glob, cu precădere în Europa de Est, Caucaz, Orientul Mijlociu Extins şi Asia Centrală.

Sunt şi alte elemente de luat în calcul:

- **Poate Rusia** să fie convinsă să susţină în afară de interesele sale manifeste, acele elemente ale *pax-americana*, care continuă să fie componentele cheie ale globalizării, cum ar fi Organizaţia Mondială a Comerţului (WTO), Banca Mondială, Fondul Monetar Internaţional?
- **Va sprijini Rusia,** cea care a rămas din ordinea lumii după dispariţia Războiului Rece şi a sistemului global nuclear şi bipolar?
- **Va deveni puterea revoluţionară** de ieri, stabilizatorul formei de organizare globală şi postindustrială?

Rusia are, în mod evident, potenţialul de a merge într-o direcţie sau în cealaltă, de a fi o forţă de stabilitate sau una producătoare de turbulenţă. Până acum

[2] Michael Stürmer, *Putin şi noua Rusie,* Editura Litera Internaţional, Bucureşti, 2009.

nu este încă clară calea ce va fi urmată. Direcția pe care o va alege depinde, în mare măsură, de Vest, de coeziunea acestuia, de arta sa de a guverna şi de capacitatea reală de a înțelege Rusia.

Pentru Europa de astăzi ar fi într-adevăr fatal să fie prinsă între o Rusie resurgentă şi o pax americana în declin, iar pentru Alinața Atlantică ar constitui o imensă dificultate.

Nu este încă prea târziu să sperăm la o conciliere între forțe. Sunt şi alte argumente – ascensiunea Chinei în Orientul Îndepărtat care constituie o provocare majoră, lucru valabil şi în cazul amenințării islamismului radical din Orientul Mijlociu, fie sub forma ambițiilor nucleare ale iranienilor, fie sub cea a rezultatelor terorismului. În plus, mai trebuie amintite schimbarea dramatică a climei şi răspândirea – greu controlabilă – a armelor de distrugere în masă, terorismul şi țările neguvernabile, războiul cibernetic şi crima organizată.

Toate aceste aspecte, care bântuie lumea sunt o problemă la fel de mare atât pentru Rusia, cât şi pentru națiunile occidentale.

În acest punct este potrivit să prezentăm, pe scurt, noile viziuni ale Federației Ruse privind **strategia securității naționale** (Legea Federală nr. 537, din 12 mai 2009).

Din capul locului trebuie să menționez că documentul este centrat pe construcția instituțională a Rusiei, pe consolidarea şi diversificarea economică, pe problemele sociale, pe dezvoltarea ştiinței, tehnologiilor şi educației şi mai puțin pe problematica militară.

Principalele teze ale Strategiei sunt:

- Se afirmă în document că **"Strategia securității naționale a Federației Ruse până în anul 2020 constituie un sistem oficial recunoscut de priorități strategice, scopuri şi măsuri în domeniul politicii interne şi externe care determină starea securității naționale şi nivelul de dezvoltare sigură a statului într-o perspectivă de durată".**
- **Principala diferență** față de documentele anterioare (1997 şi 2000) constă în faptul că securitatea națională este definită ca **"o stare de protecție a personalității, societății şi statului împotriva pericolelor interne şi externe, care permite asigurarea drepturilor constituționale, un nivel de viață demn al cetățenilor, suveranitatea, integritatea teritorială şi dezvoltarea sigură a**

Federației Ruse, apărarea şi securitatea statului”. Aceasta se poate atinge prin realizarea unor priorități strategice.

- **Sunt determinate cinci criterii** de evaluare a stării de securitate națională ceea ce determină într-o oarecare măsură caracterul strategiei ca un document de abordare complexă pentru dezvoltarea tuturor sferelor de activitate ale statului, cu participarea activă în acest sens a societății civile. Acestea sunt:
  - nivelul şomajului;
  - nivelul de creştere a costurilor de consum;
  - nivelul datoriilor de stat interne şi externe;
  - nivelul de asigurare cu resurse pentru sănătate, cultură, educație şi știință;
  - nivelul de înnoire anuală a armamentului, a tehnicii militare şi speciale şi nivelul de asigurare cu cadre militare şi tehnico-inginereşti.
- **Strategia confirmă intenția Rusiei** de a intra, în anul 2020, în cele cinci economii mondiale conducătoare, baza sa conceptuală fiind:
  - păstrarea modului său de viață, a identității național-structurale şi a teritoriului Rusiei;
  - satisfacerea garantată a necesităților materiale ale fiecărui om şi ale poporului țării în general;
  - satisfacerea necesităților social-spirituale fără de care nu se poate concepe autoexprimarea, dezvoltarea multilaterală şi identificarea personalității, a societății şi a statului.
- **Documentul acordă importanță „lecțiilor învățate” din parcurgerea ultimilor ani, afirmând că:**
  - Rusia a învins urmările crizei politice şi social-economice de la sfârşitul secolului XX;
  - a oprit scăderea nivelului şi calității vieții cetățenilor ruşi;
  - a rezistat la presiunea naționalismului şi terorismului internațional;
  - a prevenit discreditarea societății constituționale;
  - şi-a păstrat suveranitatea şi integritatea teritorială;
  - a restabilit posibilitățile de creştere a capacității de concurență şi de recunoaştere a intereselor naționale ca un subiect cheie în relațiile internaționale.

- **Strategia determină interesele naţionale pe termen lung ale Rusiei:**
  - dezvoltarea democraţiei şi a societăţii civile, creşterea concurenţei economice naţionale;
  - asigurarea trăiniciei societăţii constituţionale, a integrităţii teritoriale şi a suveranităţii Federaţiei Ruse;
  - transformarea Federaţiei Ruse într-o putere mondială a cărei activitate este îndreptată spre susţinerea stabilităţii strategice şi a relaţiilor de parteneriat, în condiţiile unei lumi multipolare (n.a. – obiectiv ambiţios şi dificil de atins şi menţinut în dinamica actuală şi viitoare a lumii, mai ales prin ridicarea unor noi centre de putere politico-economică);
- **Principalele priorităţi ale securităţii naţionale ale Rusiei sunt considerate:**
  - apărarea naţională;
  - securitatea de stat şi socială;
- **La acestea se adaugă şi alte priorităţi:**
  - creşterea calităţii vieţii cetăţenilor ruşi prin garantarea securităţii personale, precum şi a standardelor de viaţă;
  - creşterea economică care se obţine înainte de toate prin dezvoltarea unui sistem de inovaţie naţional şi investiţii în capitalul uman (până acum la bază au stat exporturile de materii prime şi de energie);
  - ştiinţa, tehnologia, educaţia, sănătatea şi cultura care să se dezvolte prin întărirea rolului statului şi perfecţionarea parteneriatului stat – societăţi private;
  - ecologia sistemelor vitale şi folosirea raţională a naturii a căror susţinere se obţine prin utilizarea echilibrată, dezvoltarea tehnologiilor noi şi reproducţia raţională a potenţialului de resurse naturale ale ţării;
  - stabilitatea strategică şi parteneriatul strategic egal care să întărească pe baza participării active a Rusiei la dezvoltarea modelului multipolar în organizarea mondială;
- **Politica externă** este îndreptată spre îndeplinirea obiectivelor şi priorităţilor enumerate mai sus, prin:
  - Rusia va pleca de la faptul că Organizaţia Naţiunilor Unite (ONU), prin Consiliul său de Securitate constituie elementul central de stabilitate a sistemului relaţiilor internaţionale;

- totodată, Rusia va întări cooperarea în formațiunile multilaterale cum ar fi: „Grupul celor opt – G8”, „Grupul celor douăzeci”, Rusia, India, China (RIC), Brazilia, Rusia, India şi China (BRIC);
- Rusia va utiliza posibiltatea altor instituții internaționale neformale;
- prioritatea politicii externe a Rusiei rămâne dezvoltarea relațiilor bilaterale şi colaborarea multilaterală cu statele participante ale Confederației Statelor Independente (CSI).

- **În Strategie sunt enumerate şi tendințele mondiale negative posibile să influențeze securitatea Rusiei:**
  - recidivele probabile ale abordărilor de forță unilaterală în relațiile internaționale, contradicțiile dintre principalii participanți ai politicii mondiale;
  - pericolul răspândirii armamentului de nimicire în masă şi ajungerea acestuia în mâinile teroriştilor, precum şi perfecționarea formelor de activitate ilegală în domeniile cibernetic şi biologic, în sfera tehnologiilor înalte;
  - conflagrația informațională înaltă;
  - amenințările asupra stabilității țărilor industriale şi în dezvoltare;
  - dezvoltarea tendințelor naționaliste, xenofobiei, separatismului şi a extremismului prin forță, inclusiv sub lozincile socialismului religios;
  - situația demografică mondială încordată şi problemele mediului natural înconjurător (migrație necontrolată şi ilegală, droguri, traficul de carne vie, alte forme de criminalitate organizată internațională);
  - răspândirea epidemiilor datorate unor noi viruşi, necunoscuți înainte;
  - deficitul tot mai acut de apă dulce.
- **În Strategie se afirmă că tendințele mondiale negative,** menționate mai sus, constituie sursa unui sistem complex de amenințări pentru securitatea națională a Rusiei:
  - **În sfera militară:**
    - politica unor națiuni străine conducătoare direcționată, spre obținerea unei supremații dominante, înainte de

toate în forţele nucleare strategice, prin dezvoltarea unor mijloace de înaltă precizie, informative şi de înaltă tehnologie pentru ducerea luptei armate;

- dezvoltarea armamentului strategic de înzestrare nenucleară, de formare la nivel unilateral a unui sistem de apărare antirachetă şi de militarizare a spaţiului cosmic apropiat, capabil să ducă la o nouă cursă a înarmărilor; răspândirea tehnologiilor nucleară, chimică, biologică, la producerea de arme de nimicire în masă.

▪ **În sfera securităţii de stat şi sociale:**

- activitatea de informare şi alte activităţi ale serviciilor şi organizaţiilor speciale ale statelor străine, precum şi a persoanelor individuale direcţionată spre producerea de prejudicii Federaţiei Ruse;
- activitatea organizaţiilor teroriste, a grupărilor şi persoanelor direcţionate spre modificarea bazelor constituţionale ale Federaţiei Ruse, dezorganizarea funcţionării normale a organelor puterii de stat, distrugerea obiectivelor militare şi industriale, a întreprinderilor şi instituţiilor care asigură activitatea vitală a societăţii;
- intimidarea populaţiei;
- activitatea extremistă a organizaţiilor naţionaliste, religioase, etnice şi a altor organizaţii şi structuri direcţionată spre distrugerea unităţii şi integrităţii teritoriale a Federaţiei Ruse, spre destabilizarea situaţiei politice şi sociale în ţară;

▪ **În sfera economică:**

- păstrarea modelului de **export – materie primă** pentru dezvoltarea economiei naţionale;
- dependenţa înaltă de conjuctura economică externă, pierderea controlului asupra resurselor naţionale;
- înrăutăţirea stării bazei de materii prime din industrie şi energetică;

- dezvoltarea inegală a regiunilor, stabilitatea redusă şi protecţia insuficientă a sistemului financiar naţional;
- menţinerea condiţiilor pentru corupţie şi delapidări în sistemul financiar, precum şi migrarea ilegală a capitalului;
- crizele din sistemul financiar-bancar mondial şi regional;
- creşterea concurenţei în lupta privind resursele de materii prime, energie, apă şi alimente în deficit;
- rămânerea în urmă în dezvoltarea tehnologiilor înalte;
- riscurile strategice mari datorită unei dependenţe prea mari de modificarea factorilor externi.

▪**În sfera ştiinţei, tehnologiilor şi educaţiei:**

- rămânerea în urmă privind trecerea la un alt mod de tehnologizare, dependenţa de livrările din import a echipamentelor, aparatelor şi bazei de componente electronice, a materialelor strategice;
- trecerea nesancţionată peste graniţă a tehnologiilor concurente indigene;
- sancţiunile unilaterale neîntemeiate în relaţiile organizaţiilor ştiinţifice şi de educaţie cu Rusia;
- dezvoltarea insuficientă a bazei legale normative şi slaba motivaţie în sfera politicii de inovaţii şi industriale;
- nivelul scăzut al protecţiei sociale a personalului tehnic-ingineresc, profesoral şi pedagogic şi a numărului acestora pentru formarea medie şi superioară în sistemul de învăţământ;

▪**În sfera sănătăţii:**

- apariţia unor epidemii şi pandemii la scară largă, răspândirea în masă a infecţiei cu HIV, a tuberculozei, a narcomaniei şi alcoolismului;
- eficacitatea redusă a sistemului mondial şi numărul redus de specialişti pregătiţi, nivelul insuficient al asigurărilor medicale şi al plăţii cadrelor medicale şi al

finanţării pentru dezvoltarea unui sistem medical superior, nefinalizarea realizării unei baze legale normative în sănătate, în scopul creşterii accesibilităţii şi al asigurării populaţiei în actul medical;

- **În sfera culturii:**
  - influenţa producţiei de cultură în masă orientată spre necesităţile straturilor marginale;
  - atentatele ilegale asupra obiectivelor de cultură;
- **În sfera ecologică:**
  - menţinerea unui număr important de producţii periculoase a căror activitate duce la distrugerea echilibrului ecologic;
  - nerespectarea reglementărilor legale normative şi a supravegherii;
  - epuizarea rezervelor de materii prime minerale ale ţării; reducerea resurselor minerale de importanţă strategică;
- **Federaţia Rusă,** în strategia elaborată şi aprobată, consideră că o **influenţă negativă asupra situaţiei internaţionale** în perspectivă medie o pot avea:
  - situaţia din Irak şi Afganistan;
  - conflictele din Orientul Apropiat şi Mijlociu;
  - unele conflicte din Asia de Sud şi Africa, din peninsula Coreeană;
  - situaţia critică privind păstrarea unor materiale şi obiecte periculoase, îndeosebi în ţările cu situaţie politică instabilă;
  - răspândirea necontrolată de către stat a armelor obişnuite;
  - posibilitatea rezolvării unor probleme ce apar privind lupta concretă pentru resurse cu folosirea forţei militare, ceea ce duce la distrugerea echilibrului de forţe în apropierea graniţelor Federaţiei Ruse şi a graniţelor aliaţilor ei;
  - riscul de creştere a numărului de state posesoare de arme nucleare;

- planurile de extindere a infrastructurii militare NATO spre graniţa Rusiei şi încercările de a le da funcţii globale care sunt în contradicţie cu normele de drept internaţional.

În documentul prezentat se pune accent, pentru prima dată, pe rolul societăţii civile în realizarea tezelor strategiei; se arată că asigurarea securităţii naţionale constă în menţinerea mecanismelor legislative şi instituţionale, precum şi a posibilităţilor de resurse ale statului şi societăţii la un nivel care să răspundă **intereselor naţionale ale Federaţiei Ruse.**

Se apreciază că starea securităţii naţionale a Federaţiei Ruse depinde direct de potenţialul economic al ţării şi de eficacitatea funcţionării sistemului de asigurare a securităţii naţionale.

În partea finală, documentul defineşte bazele normative legislative şi informaţionale pentru realizarea unei strategii veridice. Respectiv, se subliniază că „realizarea unei strategii veridice se asigură pe baza consolidării eforturilor şi resurselor organelor puterii de stat, a instituţiilor societăţii civile, direcţionate spre protejarea intereselor naţionale ale Federaţiei Ruse prin utilizarea completă a tuturor măsurilor politice, organizatorice, scial-economice, legislative, speciale şi altele elaborate în cadrul planificării strategice a Rusiei”.

Autorităţile Federaţiei Ruse consideră că realizarea Strategiei trebuie să devină factorul mobilizator pentru dezvoltarea economiei naţionale, îmbunătăţirea calităţii vieţii populaţiei, întărirea apărării naţionale, a securităţii de stat şi legislative, creşterea capacităţii de concurenţă şi a prestigiului internaţional al Rusiei.

Consider că studierea atentă a Strategiei şi de către specialiştii interesaţi din România poate contura un răspuns la întrebarea: În ce măsură Rusia se îndreaptă în mod ireversibil spre comportamentul politic al unui stat democratic modern şi cât de predictibile vor fi acţiunile sale pe arena internaţională în viitorii ani?

BIBLIOGRAFIE

Aron, Leon: Yeltsin, *A Revolutionary Life*, 2000;

Beker, Peter, Glassner, Susan, *Kremlin Rissing: Vladimir Putin's Russia and the end of Revolution,* New York, 2005;

Brown, Archie, Shevtsova, Lilia, *Gorbachev, Yeltsin and Putin: Political Leadership in Russia's Transition,* Brookings Institution, 2001;

Stürmer, Michael, *Putin şi noua Rusie,* Editura Litera Internaţional, Bucureşti, 2009;

Lucrările simpozionului de comunicări ştiinţifice cu participare internaţională *„Perspective ale securităţii în Europa",* 19-20 noiembrie 2009, Universitatea de Apărare „Carol I" (Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate), ed. U.N.Ap., Bucureşti, 2009 (6 volume).

Anexa nr. 1

ETNICII RUŞI ÎN STATELE DESPRINSE DIN URSS[3]

Nr. crt.	Ţara	Total populaţie - milioane -	Dintre care etnici ruşi	
			%	În cifre - milioane -
1	Kazahstan	16,9	37,0	6,253
2	Kârgâstan	4,5	21,5	0,967
3	Tadjikistan	5,7	3,5	0,200
4	Uzbekistan	5,7	8,3	0,473
5	Turkmenistan	5,7	8,3	0,473
6	Azerbaidjan	7,4	5,6	0,414
7	Armenia	3,7	2,0	0,074
8	R. Moldova	4,4	13,0	0,572
9	Ucraina	52,1	22,0	11,462
10	Belarus	10,4	13,2	1,403
11	Lituania	3,8	8,6	0,327
12	Letonia	2,7	33,8	0,913
13	Estonia	1,6	30,3	0,485
14	Georgia	5,4	2,0	0,108
TOTAL		**130**	**18,55**	**24,124**

[3] Sursă: Michael Stürmer, *Putin şi noua Rusie*, Editura Litera Internaţional, Bucureşti, 2009, p. 6.

TEHNOLOGII "DUAL USE"

Amiral (r) prof. univ. dr. Ion Alexandru PLĂVICIOSU

This article presents some scientific, technical, and social aspects of technology transfer from advanced fields such as aerospace or defense, in the area of civil applications, in accordance with the principles of sustainable development.

In this context are presented some civil application of telemetry, utilization of SCADA systems or communication and global positioning satellite technologies

The article emphasizes the opportunity and efficiency of this transfer, as well as the positive impact on civil society.

1. Introducere

O caracteristică a societăţii actuale este existenţa structurilor dinamice cu transformări rapide, cu caracter constant, în care timpul pentru luarea deciziilor s-a comprimat enorm, succesiunea transformându-se în simultaneitate. În acest context este firesc şi dezirabil să avem un transfer larg de tehnologie din zonele în care, prin investiţii masive, specifice tehnologiilor militare, nucleare şi spaţiale, s-au obţinut succese importante, s-au impins în mod evident limitele cunoaşterii.

În cadrul acestui demers s-a impus conceptul tehnologiilor duale sau cu dublă utilizare, care reprezintă de fapt transferul unor cunoştinţe şi aplicaţii din domeniile exclusive specificate anterior în domeniul civil, în scopul îmbunătăţirii ambientului natural al omului, prezervării mediului, creării de condiţii pentru eliberarea efectivă a fiinţei umane de constrângerile fizice sau intelectuale impuse de relaţia om-natură.

Marile sfidări la care omenirea trebuie să facă faţă sunt consecinţa unor fenomene ca epuizarea resurselor naturale, materiale şi de energie, creşterea scăpată de sub control real a poluării mediului ambient, creşterea explozivă a populaţiei, cu consecinţe asupra posibilităţilor de asigurare a resurselor de hrană.

În acest context, de un interes deosebit, prin amploare şi consecinţe, îl reprezintă monitorizarea şi conducerea anumitor procese, la scară regională şi planetară, cu influenţe majore asupra dezechilibrelor de mediu, folosind tehnologiile satelitare, tehnologiile informatice, dezvoltarea uimitoare a capacităţii de comunicare.

Tehnologia contemporană nu poate asigura condiţiile necesare dezvoltării durabile dacă distruge patrimonial social de care depinde ecosfera şi totodată impune să se aibă permanent în vedere ca avantajele ei să fie mereu echilibrate cu valoarea ei ecologică[1].

Este vorba de acea tehnologie blândă specifică domeniilor enunţate caracterizată prin:[2]

- aplicaţii lispite de riscuri pentru supraviețuirea şi sănătatea omului;
- reînnoirea continuă sub aspect constructiv, funcţional şi calitativ a produselor;
- folosirea cu precădere a substanţelor naturale;
- reducerea consumurilor de materii prime, materiale şi energie.

Transferul tehnologic în beneficiul societăţii civile poate fi dinamizat prin creşterea ratei difuzării tehnologiei, creşterea ratei substituirii tehnologice, creşterea frecvenţei inovaţiilor tehnologice aplicate şi reducerea decalajului în timp dintre apariţia inovaţiei şi aplicarea ei.[3]

Transferul de tehnologie conduce la eliminarea sau la diminuarea unor efecte nedorite legate de trecerea de la teoria generală la aplicaţii, eliminarea gradului de incertitudine a cercetării ştiinţifice, reducerea costurilor dezvoltării tehnologice, eliminarea, prin acţiune politică şi intervenţia unor forţe instituţionalizate, a aspectelor obiecţionabile ale aplicării legilor fizice etc.

---

[1] B. Commoner, *The Closing Circle*, Londra, 1972.
[2] Clark R şi I. Harper, *The Science of War and Peace*, Londra, 1971.
[3] Girifalco L.A., *The Dynamics of Tehnological Change,* Rev. Economic Impact, Londra, 3/1983.

În cele ce urmează se vor analiza câteva aspecte ale utilizării duale tehnologiei de teledetecţie şi a sistemelor SCADA, precum şi a tehnologiilor de poziţionare globală utilizând tehnologiile satelitare.

2. Teledetecţia şi telemetria

Teledetecţia, respectiv măsurarea de la distanţă, înregistrarea, stocarea şi evaluarea unor parametri aflati în evolutie dinamica a inregistrat evolutii spectaculoase cu aplicatii în majoritatea activitatilor de inter-relationare a omului cu mediul ambiant: geologie, agricultura şi silvicultura, hidrologie şi meteorologie, oceanografie, geodezie şi cartografie, imbunatatiri funciare, geodinamica, protectia mediului inconjurator.

Teledetecţia a fost dezvoltata în domeniul militar pentru descoperirea în diferite spectre: infrarosu, vizibil, radar a ţintelor inamice fixe sau mobile, identificarea, clasificarea şi distrugerea acestora.

Telemetria este tehnica utilizată în transmiterea şi în recepţionarea de la distanţă a datelor şi informaţiilor privind mediul natural sau antropic. Datele sunt transmise către o anumită locaţie, sau mai multe, prin cablu telefon, radio, microunde sau alte mijloace. Metodele de adresare către diferite locaţii, precum şi procedeele de protecţie a informaţiei sunt incorporate în sistem.

Din prezentarea succintă a diferitelor domenii ale activităţii umane la care detecţia poate contribui în mod hotărâtor rezultă interesul deosebit pentru perfecţionarea acestor tehnologii materializat, în ţări puternic dezvoltate, prin investiţii masive care au însă efecienţa economică foarte ridicată şi se amortizează rapid.

O aplicaţie importantă a teledetecţiei şi telemetriei se referă la managementul riscurilor naturale sau antropice soldate, cel mai adesea, cu pierderi materiale foarte mari consecutive distrugerii elementelor de infrastructură, dublate de pierderi de vieţi omeneşti.

Hazardele naturale, precum cutremurele de pământ, erupţiile vulcanice, uraganele, tornadele, valurile tsunami, inundaţiile, alunecările de pământ, secetele etc., precum şi cele provocate de activităţile umane: poluarea chimică, poluarea radioactivă, incendii de proporţii mari, avarierea barajelor hidrotehnice sunt inevitabile, cu rată mare de producere.

Efectele dezastrelor persistă mult timp după evenimentul care le-a cauzat şi în funcţie de organizarea societăţii şi mijloacele de care dispune pentru atenţionarea timpurie, prevenirea sau limitarea urmărilor, pot fi diminuate.

Creşterea populaţiei globului, urbanizarea excesivă, deteriorarea mediului şi progresele tehnice creează noi vulnerabilităţi ale dezastrelor, costurile acestora sunt în continuă creştere şi au o rată alarmantă.

Problema acţiunilor eficiente, ulterioare dezastrelor, aparţine administraţiei centrale şi locale care trebuie să ia măsuri, să prelucreze rapid şi corect, prin programe soft adecvate, informaţiile de teledetecţie.

Sateliţii specializaţi de tip LANSAT, SPOT, ERS, OrbView, CARTERRA, transmit date/imagini, furnizate de dispozitivele de înregistrare de la bord folosind, printre altele, tehnologii de tip SAR (Synthetic Aperature Radar) prin care se pot realiza hărţi în relief, tridimensionale, detaliate şi precise ale suprafeţei terenului. Prin metode de analiză diferenţială se pot detecta modificări foarte mici (la scară centimetrică) ale informaţiei referitoare la suprafaţa solului.

Datele satelitare sunt utile pentru monitorizarea urgenţelor, identificarea zonelor de risc şi evaluarea extinderii spaţiale a unui dezastru. Se pot obţine, în timp scurt, vederi de ansamblu ale ale situaţiilor din zone mari de teren, acoperite într-o singură trecere, cu indicarea zonelor de pericol şi a celor afectate. După producerea dezastrului datele culese pot fi utilizate pentru estimarea distrugerilor, cartarea regiunilor afectate şi proiectarea planurilor de refacere şi prevenire pentru viitor.

Rezoluţia sateliţilor pentru aplicaţiile civile este de ordinul metrilor faţă de cea a aplicaţiilor militare care poate fi de ordinul centrimetilor.

Similar cu întocmirea hărţilor, imaginea de înaltă rezoluţie poate furniza informaţii privind inventarul total şi precis al bunurilor afectate, evaluarea vulnerabilităţilor, stabilirea posibilităţilor de asistenţă a populaţiei: rute de evacuare, cazare, asistenţă medicală, managementul mijloacelor de transport.

În supravegherea terestră este obligatorie folosirea senzorilor multispectrali care colectează datele în câteva benzi, de la vizibil la infraroşu, precum şi a spectrelor radar utile îndeosebi pe timp de ceaţă, ploaie sau nori.

Sunt evidente posibilităţile de valorificare a supravegherii pământului din spaţiu prin mijloace satelitare şi aplicarea tehnologiei de teledetecţie pentru rezolvarea unor probleme majore ce interesează comunităţile umane în situaţii de criză şi nu numai.

Introducerea acestor tehnologii presupune costuri importante legate de faptul că fiecare aplicaţie are particularităţi soft şi hard. Fără a intra în amănunte, deşi abordarea principală este similară, aplicaţia, de exemplu, pentru supravegherea

inundaţiilor se va deosebi de cea pentru monitorizarea incendiilor mari în păduri sau a poluării chimice sau radioactive şi exemplele pot continua.

Costurile iniţiale mari ale aplicaţiilor civile ale tehnologiilor spaţiale se amortizează prin influenţele majore cu aport economic deosebit pe care le pot avea asupra previziunii dezastrelor şi reducerii numărului acestora, planificări pe durate medie şi lungă a activităţilor economice, dezvoltării urbane, dezvoltării de construcţii terestre, supravegherii poluării mediului, evalurea locaţiilor.

Din simpla analiză a costurilor materiale şi umane consecutive unui dezastru comparativ cu aplicarea unor sisteme eficiente de avertizare/monitorizare a acestuia, folosind tehnologiile de teledetecţie, se poate deduce efiecienţa economică ridicată a instituţiilor de acest tip.

Este însă necesar ca societatea în ansamblu şi clasa politică să fie sensibilizate asupra acestor aspecte şi să dispună prin planuri riguros fundamentate, măsurile ce se impun.

În cazul aplicaţiilor de teledetecţie, pe lângă investiţiile de realizare şi plasare pe orbită a sateliţilor de observare mai sunt necesare staţii la sol pentru preluarea şi prelucrarea informaţiei satelitare, echipamente şi canale de comunicaţii între acestea, tehnică computerizată şi programe software pentru analizarea şi interpretarea informaţiilor; sunt necesare investiţii pentru crearea unui sistem informaţional dedicat transmiterii informaţiilor de teledetecţie prelucrate primar la utilizatori, echipamente de back-up.

În ciuda costurilor iniţiale mari efortul trebuie făcut neţinând seama numai de avantajele mari pe care le aduce economiei naţionale, ci şi de faptul că fără asemenea tehnologii ţara noastră va rămâne cu un handicap major faţă de alte state din UE, care fac eforturi mari în acest domeniu. Pe de altă parte aceste sisteme sunt integrate la nivel regional sau global şi fiecare stat trebuie să-şi aducă contribuţia.

Pentru monitorizarea stărilor de urgenţă sunt utilizate cu succes, următoarele sisteme spaţiale, funcţionale, de teledetecţie, telemetrie şi comunicaţii:

- sisteme gestaţionare (tip INMARSAT, EUTELSAT, INTELSAT); facilităţile de comunicare cu sateliţii din sistem sunt asigurate de echipamente tip BGAN care asigură servicii de la cele de oficiu până la comunicaţiile de voce, transfer de fişiere mari sau chiar videoconferinţe. Viteza maximă de transfer începe de 144 Kbps şi ajunge la 492 Kbps;
- sisteme cu orbită semidiurnă (tip INTERSPUTTNIK, Molnia, Orbital);
- sateliţii de comunicatie cu orbită joasă(tip GLOBALSTAR, IRIDIUM).

- sateliţii de comunicaţii plasaţi pe orbite gestionare – sistemul Thuraya.

Sistemul IRIDIUM, pentru care există aplicaţia de comunicaţie şi în ţara noastră, constă dintr-o constelaţie de 66 de sateliţi interconectaţi, care orbitează la înălţimea de 800 km. Sistemul permite orice tip de transmisie telefonică între orice punct geografic de pe Terra. Lansarea sateliţilor a început în primăvara anului 1997, sistemul devenind operaţional un an mai târziu.

Sistemul Thuraya care oferă servicii de satelit, GSM şi GPS printr-un singur terminal telefonic, dual mode este uşor de utilizat. Configuraţia telefonului oferă servicii de voce, fax şi SMS, precum şi transfer rapid de date.

Thuraya a fost fondată în Emiratele Arabe, în 1997, de către un consorţiu format din operatori de telecomunicaţii leaderi pe piaţa lor şi companii internaţionale de investiţii. Contractorul responsabil pentru construirea sateliţilor a fost compania americană Boeing Satellite Systems cunoscută şi ca Hughes. Cei trei sateliţi ai sistemului sunt plasaţi în poziţii gestaţionare la cca. 36.000 km de pământ.

Primul satelit Thuraya a fost lansat la bordul unei rachete Sea Launch Zenit –3SL, de la ecuator în mijlocul Oceanului Pacific, pe 21 octombrie 2000. Lansarea a înregistrat şi un record, deoarece a fost primul satelit din Orientul Mijlociu şi a fost cel mai greu satelit care a fost lansat vreodată.

Al doilea satelit a fost lansat pe orbită pe 10 iunie 2003, tot prin Sea Leanch, care a fost vehiculul de lansare şi pentru primul satelit. Proiectat pentru o durată de viaţă de 12-15 ani, al doilea satelit este poziţionat la 35.786 km (22.236 mile) deasupra Pământului, la 44 grade Longitudine Estică şi înclinat la 6.3 grade.

Al treilea satelit Thuraya, cu o greutate de 5.173 kg, a fost construit de compania Boeing satellite Systems şi a fost lansat, pe 15 Ianuarie 2008, de pe platform Odyssey, la 154 grade Longitudine Vestică, plasându-se pe orbită cu racheta Zenith-3SL. Al treilea satelit contribuie la mărirea capacităţii de acoperire a sistemului, care, în prezent, reprezintă cca 90% din suprafaţa globului.

Aceste tipuri de sisteme sunt indicate a fi utilizate în cadrul reţelelor de comunicaţie de urgenţă, printre altele şi din cauza costurilor reduse şi radiovizibilităţii aproape globale.

În cadrul operaţiilor de monitorizare a hazardelor, de mare importanţă sunt şi sistemele de poziţionare globală (GPS) şi sistemele de navigaţie globală (GNSS).

Sunt operaţionale două sisteme de poziţionare globală: GPS – NAVSTAR (SUA) şi GLONASS – COSMOS (Rusia).

Ambele sisteme sunt utilizate pentru monitorizarea transportului aerian şi terestru, sincronizare în timp, monitorizare de natură ecologică, operaţiuni de căutare şi salvare.

La nivelul comunităţii europene sunt demarate activităţile tehnice necesare pentru lansarea sistemului european de poziţionare GALILEO.

Se impune elaborarea unei politici unitare şi coerente, la nivel naţional, din partea legislativului şi executivului, care să ofere posibilitatea realizării la scara intregii ţări şi administrării unui sistem de teledetecţie compatibil cu sistemele existente pe plan european şi să asigure valorificarea informaţiilor obţinute prin difuzarea acestora către agenţii economici, de stat sau privaţi, şi către organele administrative centrale şi locale.

Merită subliniată o aplicaţie cu implicaţii economice şi sociale deosebite, cadastrul urban ale cărui costuri pot fi amortizate în foarte scurt timp ca urmare a clarificării regimului proprietăţii sau obţinerea avizelor de construcţie necesare atât în mediul rural, cât şi în mediul urban.

Prelucrarea elementelor furnizate prin teledetecţie şi telemetrie se face prin sistemele tip SCADA (Supervising Control and Data Acquisition), care colectează informaţiile, le transferă la un centru de analiză şi control după care afişează rezultatele pe un număr de ecrane ale operatorilor.

Sistemele SCADA pot fi utilizate şi pentru monitorizarea şi controlul capacităţilor industriale sau al proceselor tehnologice.

Sistemul de control şi de monitorizare este distinct pentru cercetarea informaţiilor adunate de senzori şi apoi generarea actiunilor necesare pentru fiecare eveniment. Acest sistem poate avea un singur computer în configurare sau poate fi o reţea de staţii de lucru/terminale care permit distribuţia informaţiilor către utilizatorii specifici.

Aplicaţiile civile ale teledetenţiei şi ale sistemelor SCADA sunt extrem de diverse cu precădere în: energie, gestiunea fluidelor (apă potabilă, produse petroliere, ape reziduale), transport, monitorizarea clădirilor, supravegherea culturilor, analiza agresiunilor asupra mediului, supravegherea transformărilor ireversibile de mediu etc.

3. Sistemele de poziţionare globală şi managementul obiectelor mobile

Sistemul global de poziţionare GPS este constituit din 24 de sateliţi operaţionali dispuşi pe 6 orbite circulare la 20,2 km deasupra pământului.

Constelaţia de sateliţi formată din 4 grupe a câte şase sateliţi se roteşte deasupra pământului odată la 12 ore, furnizând servicii de poziţionare.

Sateliţii GPS sunt folosiţi pentru a calcula poziţia unui receptor GPS de pe suprafaţa pământului sau deasupra acestuia utilizând algoritmi de calcul specializaţi, care permit poziţionarea în trei dimensiuni a receptorului şi parametrii lui de mişcare 24 de ore din 24. Sistemul GPS a fost în întregime operaţional începând cu 17 iulie 1995.

Sistemul dezvoltat de către Departamentul Apărării al SUA poate fi utilizat în prezent, de oricine. Datele furnizate de GPS au două nivele de precizie, o poziţie standard SPS (Standard Positioning Service) şi o poziţie precisă PSP (Precise Positioning Service). SPS este pentru utilizarea publică, iar performanţele acestuia au fost depreciate comparativ cu PSP pentru a proteja interesele de securitate ale SUA. Astfel, în domeniul civil precizia absolută este de 50 m şi prin analizele diferenţiale poate ajunge de ordinul centimetrilor.

Alt sistem de poziţionare, sistemul rusesc GLONASS-COSMOS, asigură o precizie civilă de 50-70 m în plan orizontal şi 70 m în plan vertical.

Sistemele de monitorizare şi supraveghere a obiectelor mobile (SMO) reprezintă soluţiile hard şi soft destinate să localizeze, să urmărească şi să controleze un complet de obiecte mobile (nave, autoturisme, persoane) aflate la distanţă de punctual central de monitorizare.

Orice SMO are componenete principale:

- echipamentele instalate pe obiectele monitorizate;
- sistemul de comunicare dintre centrul de monitorizare şi obiectele monitorizare;
- centrul de monitorizare.

Centrul de monitorizare este echipat cu aparatură destinată determinării poziţiei geografice a obiectului monitorizat, folosind sistemul GPS, cu memorarea poziţiei geografice achiziţionate, cu un sistem de senzori, care determină şi memorează diferiţi parametrii ai obiectului monitorizat (viteza de deplasare a unui vehicul, numărul de ore de marş, parametrii de funcţionare ai sistemului de propulsie etc.), un sistem de prelucrare a parametrilor achiziţionaţi sau recepţionaţi în centrul de monitorizare, sisteme de feed-back pentru controlul parametrilor monitorizaţi, comunicaţii către diverse instituţii interesate în supravegherea obiectivelor monitorizate.

La cele de mai sus se adaugă sistemul de comunicaţii cu centrul de monitorizare, care poate fi de tipul GSM, radio, satelit sau combinat, cu posibilitatea de comutare între diferite sisteme.

Practic, GPS furnizează informaţii asupra oricărui loc de pe suprafaţa solului precizând coordonatele acestuia. GPS poate fi utilizat ca instrument de navigaţie permiţând deplasarea în siguranţă în zonele fără hărţi sau insuficient cartografiate. Prin acest sistem putem şti, în orice moment, coordonatele la care ne aflăm, oriunde pe glob.

Sistemul GPS are capabilitatea de a calcula poziţia unui receptor montat pe obiectivul supravegheat ori altundeva pe suprafaţa solului, prin aplicarea unor măsurători geometrice simple şi a unui algoritm de calcul, care asistă receptorul să determine care satelit este disponibil pentru aplicaţie la un anumit moment şi să precizeze poziţia, viteza de deplasare şi timpul exact (referinţa fiind un ceas atomic) timp de 24 ore din 24, oriunde în lume.

Centrul de monitorizare, pe lângă echipamentele tehnice care îndeplinesc sarcinile prezentate mai dispune şi de programe software, care realizează managementul tuturor informaţiilor din sistem şi care pot afişa pe o hartă digitală poziţiile în timp şi spaţiu ale obiectelor supravegheate sau alte informaţii cum ar fi, de pildă, abaterea de la un traseu sau o locaţie prestabilite, abaterile de la vitezele de deplasare, depăşirea timpului normat de mars, alarmele de urgenţe etc.

Caracteristicile principale ale unui SMO sunt:

- determinarea locaţiei curente a obiectivului monitorizat cu memorarea acestei poziţii şi reprezentarea pe o hartă digitală;
- urmărirea rutelor obiectivelor monitorizate cu memorarea acestor rute;
- monitorizarea şi diagnosticarea diferentelor componente sau parametri specifici obiectului monitorizat;
- avertizarea situaţiilor anormale: abaterea de la rute, nerespectarea orarului de deplasare, deschiderea neautorizată a containerelor de marfă dispuse pe platforme auto sau de cale ferată;
- comanda şi controlul de la distanţă a diferitelor componente sau dispozitive ale obiectivului supravegheat;
- posibilitatea secretizării informaţiilor care circulă în sistem.

Beneficiarii posibili pentru sistemele SMO pot fi companiile de transport auto sau naval, firmele de transport valori, firmele de securitate, pentru monitorizarea sistemelor de urgenţă, monitorizarea conductelor de transport

produse petroliere, organele vamale şi ale poliţiei de frontieră pentru supravegherea deplasării vehiculelor de marfă sau transport călători care intră în ţară.

SMO, în cadrul cadrului funcţiei de raportare periodică a poziţiei obiectului monitorizat, poate permite unui utilizator conectat la internet să stabilească frecvenţa mesajelor şi să primească în timp real informaţii despre obiectiv, inclusiv asistenţa specializată în cazul apariţiei unor evenimente în timpul transportului.

Proprietatea de feed-back a SMO permite, pentru transportul rutier sau naval, de exemplu, optimizarea vitezelor de deplasare, minimizarea timpilor morţi, livrarea în grafic a mărfurilor etc.

De o importanţă deosebită este capabilitatea sistemului de urmărire a ţintelor mobile în cazul ameninţărilor asimetrice, combaterea traficului de persoane, combaterea contrabandei de mărfuri sau cu arme, substanţele şi materialele periculoase.

Implementarea acestor sisteme permite optimizarea sensibilă a activităţilor, creşterea eficienţei acestora şi reducerea cheltuielilor de resurse umane, materiale şi financiare.

Folosirea transferului tehnologic din domeniile de vârf în spaţiul utilizărilor civile comune este o cale importantă de valorificare, cu cheltuieli reduse a acestora în scopul realizării de aplicaţii de mare eficienţă economică în cele mai diverse domenii.

STRATEGIA MILITARĂ ŞI ALTE TIPURI DE STRATEGII

Colonel (r.) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

The military strategy enrolls a major political decision regarding the use of military forces, means, resources and actions not only for inforcing its own will over the adversary but also for accomplishing some goals and objectives from security and defence field and other goals than the ones coming strictly from the war phenomenon.

The strategy, generally, represents the science, the art, the experience and the mean to shape a political decision, and also to harmonize the estimated effects of certain actions with the axiological dimensions of the political-military factor. It results that the military strategy is the science, art, experience and mean to put into practice a political decision regarding the composition, training and means assigned for war and armed conflict, and also the mean of military expertise is done for the political decision-maker.

Thus, European Security and Defence Policy (ESDP) has not reached yet its final form, and is still in a complex process of evolution in order to elaborate a continuous and structured cooperation in what concerns the EU security and defence. The Romanian strategy of independence and unity chose and implemented the most suitable forms of actions: the alliance with one great power to counterbalance the strength of the other. So did Michael the Brave by his political strategy of unifying and centralizing the Romanian state, and his political-military plan materialized in 1599-1600.

Strategia a apărut la început în domeniul militar, încă din antichitate şi mult timp a fost transmisă prin tradiţie orală. Primul teoretician al strategiei, care ne-a lăsat o lucrare scrisă, este Sun Tzu, care a trăit în China, în secolul al IV-lea î.Ch. În Grecia antică, Tucidide a definit strategia astfel: o artă elaborată a războiului şi o perfectă înţelegere a legăturii dintre omul politic şi militar[1].

[1] Hervé Coutau-Bégarie, *Breviar de strategie*, Editura SITECH, Craiova, 2002, p.6.

La sfârşitul secolului al XIX-lea, Jung făcea referiri la strategia civilă, iar Dupuis avansa ideea de strateg integral, care putea controla cele trei tipuri de strategii: militară, guvernamentală şi diplomatică[2].

Limitată la medii politico-militare restrânse, strategia a devenit astăzi o ştiinţă studiată în învăţământul militar: **strategia ştiinţifică**. Strategia este atât o artă, în calitate de practică a strategului, cât şi o ştiinţă, în calitate de învăţătură teoretică, pentru că în domeniul militar, la fel ca şi în alte domenii, există teoria militară şi practica militară. De facto, fiecare parte, fiecare nivel al domeniului militar are acest dublu aspect, teoretic şi practic, căci orice activitate practică se bazează pe legi, principii, metode şi procedee teoretice şi, la rândul ei, teoria rezultă din practică.

În antichitate, strategia exprima funcţiile generalului, calităţile generalului şi arta conducerii unei armate sau, în general, arta de a conduce, dar strategia nu se limita doar la luptă şi nu era nicidecum statică, ci legată nemijlocit de mişcare.

Strategia la chinezi reprezintă un concept (aparţinând lui Sun Tzu) echivalent cu cel al lumii greco-romane, dar mult mai amplu, pe care traducătorii contemporani îl redau simplificat prin termenul de strategie. Însă, în realitate, noţiunea este mai largă şi poate fi exprimată prin metode militare şi chiar prin artă a războiului. Tratatul celebrului Sun Tzu prezintă metodele şi se adresa celor ce comandau una sau mai multe armate sau conduceau o campanie, ceea ce este, evident, de resortul strategiei.

În aceeaşi perioadă, teoreticienii au exprimat cu destulă claritate relaţia între război şi politică, referindu-se la ideea că numai prin război un rege poate să-şi extindă teritoriul său şi, astfel, să devină stăpânul lumii sau, din contră, ca teritoriul său să fie diminuat şi el să-şi piardă puterea. În antichitate nu există exemple de regi care au devenit stăpânii lumii fără să fi ieşit victorioşi în război şi nici de regi care au pierdut puterea fără să fi fost învinşi. Arta regelui (*Shu*), exprimă ansamblul tehnicilor care-i permit să-şi conserve puterea şi să guverneze ţara, include conducerea operaţiunilor militare într-o viziune extraordinar de largă, apropiată de orientarea contemporană a studiilor de strategie: *"Bătăliile nu reprezintă decât o cincime din importanţa războiului"*[3].

---

[2] Hervé Coutau-Bégarie, *Breviar de strategie*, Editura SITECH, Craiova, 2002, p. 7.
[3] Hervé Coutau-Bégarie, *Tratat de strategie*, Vol. I: *Strategie generală,* Editura U.N.Ap. „Carol I", Bucureşti, 2006, p.44.

Deşi nu găsim în China antică echivalentul precis al cuvântului strategie, deoarece categoriile gândirii chineze sunt diferite de cele ale gândirii occidentale, totuşi conceptul (arta generalului, pregătirea planurilor, analiza situației, metoda) există şi el nu numai că este pus în practică, dar este şi teoretizat în scrierile care ne-au parvenit.

Definițiile clasice ale strategiei militare se bazează pe aspectul conducerii operațiunilor şi se împart în două mari categorii: strategia ca artă sau strategia ca ştiință. Astfel, strategia este definită ca ştiință a războiului, care elaborează planurile, creează o viziune generală şi influențează desfăşurarea acțiunilor militare, fiind considerată "ştiința generalilor-comandanți".

Arta generalului, respectiv strategia, e o activitate nobilă, rezervată oamenilor ajunşi la un înalt nivel de responsabilitate şi aparține atât practicii militare, cât şi teoriei. Aşa după cum am arătat în rândurile precedente, orice activitate practică este condusă ținându-se cont de legi, principii, metode şi procedee stabilite de către o teorie cum este şi teoria militară care la rândul ei trage învățăminte din practica militară, îmbogățindu-se continuu[4].

Bazele ştiinței militare, ale strategiei şi tacticii au fost puse de autori celebri, precum: Jomini, Lloyd, Bülow şi Carl von Clausewitz care defineşte tactica şi strategia, astfel: *„tactica este teoria folosirii forțelor armate, iar strategia, teoria folosirii luptelor pentru atingerea scopului războiului."*[5].

În anumite şcoli, strategia războiului mai este cunoscută şi sub denumirea de strategia generală sau globală (marea strategie), iar strategia luptei armate se mai numeşte de către unii autori şi mica strategie. Alte şcoli, între care şi cea franceză, identifică marea strategie cu strategia generală a statului sau, în termeni mai moderni, cu *strategia de securitate națională*.

Aşadar, strategia militară conține strategia războiului şi strategia luptei armate, dar are, în acelaşi timp, şi un caracter practic-aplicativ.

La români, în feudalism, cronicari precum Grigore Ureche şi Nicolae Costin şi omul de ştiință Dimitrie Cantemir au scris despre strategia militară şi unele principii ale acesteia cum ar fi, de pildă, posibilitatea salvării oştirii proprii, în situația inferiorității numerice față de forțele inamicului, prin executarea unor

---

[4] Benone ANDRONIC, Eugen SITEANU, *Schimbări şi tendințe în strategia militară şi arta operativă,* Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2005, p. 13.

[5] E. Bădălan, V. Arsenie, D. Alexiu, *Tratat de tactică militară: forțele terestre,* Editura Academia Forțelor Terestre, Sibiu, 2003, p. 16.

abile manevre de forţe şi mijloace şi acţiuni indirecte, precum şi prin încheierea de alianţe cu una sau alta dintre marile puteri în scopul contracarării puterii celorlalte mari state ostile. În istoria militară a românilor găsim numeroase aspecte despre aplicarea strategiei în grelele războaie pe care le-au purtat strămoşii noştri sub conducerea unor mari strategi. Astfel, strategia politică de unificare a provinciilor româneşti şi realizare a statului român centralizat a fost materializată într-o manieră magistrală de către strălucitul domnitor şi comandant de armate Mihai Viteazul în anii 1599-1600.

După două secole, Jomini, în lucrarea sa *Précis de l'art de la guerre,* apărută în anul 1839, considera că *strategia este **arta** de a duce războiul pe hartă şi de a cuprinde întregul teatru de război. În opera sa*, *Despre război* (1832), Clausewitz propune o definiţie originală: "*Strategia este **teoria** referitoare la utilizarea luptelor în serviciul războiului", care este* centrată pe bătălie, moment de vârf al războiului. Aceasta se explică prin faptul că teoreticianul Clausewitz aprecia că "*distrugerea forţelor inamice apare totdeauna ca mijlocul superior şi cel mai eficace, în faţa căruia toate celelalte trebuie estompate*"[6].

În preajma Primului Război Mondial, unii strategişti încă mai opinau că *strategia este **arta** de a comanda armatele*. Oricum, se ajunsese la un consens în ceea ce priveşte conceptul de **strategie** şi anume faptul că **este de ordin militar, este atât ştiinţă, cât şi artă şi se referă la conducere în timp de război**.

Este normal ca fiecare ţară să aibă propria strategie militară, dar astăzi nu există numai strategie militară, ci nenumărate alte strategii: politică, diplomatică, economică, financiară, culturală, educaţională, navală, de securitate, strategii de combatere a corupţiei etc. Aşadar, strategia militară este la originea tuturor strategiilor, iar strategia militară intră în relaţie cu acestea. Într-o primă etapă de extindere a conceptului au apărut, la sfârşitul secolului al XIX-lea, în Franţa, strategia politică, strategia diplomatică şi strategia militară, controlate de un „strateg integral"[7]. O evoluţie similară are loc de asemenea şi în Germania şi Statele Unite ale Americii. La începutul secolului al XX-lea, strategia este definită ca: „arta de a conduce forţa spre scopurile de atins"[8], ceea ce înseamnă

[6] Carl von Clausewitz, *Despre război*, p. 80.
[7] Hervé Coutau-Bégarie, *Tratat de strategie,* Vol. I: Strategie generală, Editura U.N.Ap. „Carol I", Bucureşti, 2006, p.53.
[8] Ibidem, p. 54.

transcenderea termenului de strategie din domeniul militar în cel de forţă şi începerea concurenţei strategiei cu politica.

În cea de a doua etapă de extindere a sa, strategia a trecut în domeniile nonmilitare, adică au apărut strategiile nonmilitare. Depăşirea sferei militare a însemnat punerea sub semnul întrebării a înţelesului dat strategiei în secolul al XIX-lea, când termenul de strategie era folosit în domeniul civil numai în sens figurativ. După prima conflagraţie mondială s-a trecut la definirea şi utilizarea pe scară largă a conceptului de strategie economică întrucât era nevoie de mobilizarea economiei statelor beligerante, ceea ce a condus la recunoaşterea dimensiunilor nonmilitare ale strategiei. Această idee apare pentru prima dată în U.R.S.S., în anul 1920, unde Frunze, care a ajuns mareşal, nu mai face diferenţa între pace şi război, elaborînd o nouă ştiinţă militară, care concentrează toate forţele într-o direcţie unică, bazându-se pe ansamblul unic: strategie militară, strategie politică şi economică[9]. De asemenea, sovieticii au mai introdus două concepte noi: strategia integrală şi strategul integral.

După anul 1920 Liddell Hart elaborează marea strategie, care avea scopul de a contabiliza (evalua) şi a asigura (dezvolta) produsele economice şi resursele demografice ale statului în sprijinul puterii sale militare, nu numai în timp de război, ci şi în timp de pace, iar amiralul Castex scrie despre strategia generală ca artă de conducere a sistemului de forţe şi mijloacelor de luptă ale unui stat, atât în război, cât şi pe timp de pace. În viziunea acestuia din urmă, strategia generală avea menirea de a coordona strategiile specifice (strategia politică, maritimă, terestră, aeriană, economică etc.). El este printre cei care susţineau că pe lângă strategia militară mai sunt şi alte strategii cum ar fi, spre exemplu, strategia politică. Recent, au apărut tot felul de strategii militare cum ar fi, de pildă, strategii operaţionale, strategii de intervenţie militară, strategii de transformare a armatelor, fapt constatat şi în ţara noastră[10] (Strategia de transformare a Armatei României) şi strategii de securitate (Strategia Europeană de Securitate); clasificările strategiilor militare se fac din numeroase puncte de vedere: din punct de vedere politic, după mediul în care se duc acţiunile militare, după durata acţiunilor, după caracterul forţelor (mijloacelor şi acţiunilor) etc., putându-se discuta despre: strategia militară naţională, de alianţă, de parteneriat, de coaliţie, strategia militară terestră, aeriană,

[9] Hervé Coutau-Bégarie, *Tratat de strategie,* Vol. I: Strategie generală, Editura U.N.Ap. „Carol I", Bucureşti, 2006, p. 54.
[10] Amiral Castex, *Theories strategiques*, III, p. 52.

navală, cosmică, de tip joint, integrală, strategia militară preconflict, de criză, de război (de confruntare), postconflict, strategia militară de descurajare, de colaborare, de ameninţare, conflictuală, strategia militară clasică (convenţională), nucleară, nonsimetrică, asimetrică, dar şi despre alte strategii. Alţi teoreticieni au propus, după anul 1920, conceptele de strategie totală, iar mai târziu de strategie globală, respectiv de strategie naţională.

În etapa a treia strategia s-a generalizat şi s-a îndepărtat de sfera statului şi conflictului, pentru că a început să se aplice în orice activitate socială. Astfel, după anul 1950 apare, în S.U.A., strategia de întreprindere, ca răspuns la politica de întreprindere despre care au scris Fayol şi Taylor. Pornind de la aceste considerente, strategia a devenit totalitatea acţiunilor/operaţiunilor coerente, unitare şi judicios/abil coordonate, precum şi a manevrelor adoptate pentru realizarea unui anumit scop.

Se pare că pentru fiecare domeniu există cel puţin o strategie. Deşi pare o exagerare se vorbeşte frecvent despre strategii în informaţii, în comunicare, în turism şi chiar în fotbal, handbal, gimnastică, ba chiar în activitatea zilnică a fiecărui om.

Există strategii şi în logistică, în achiziţii, în managementul resurselor umane, în relaţii internaţionale, în dezvoltare durabilă, în cercetare (ştiinţifică), în securitate, strategii de marketing, strategii guvernamentale cum ar fi, de pildă, strategii anticorupţie sau de prevenire şi combatere a corupţiei, strategii de dezvoltare a învăţământului, strategii de dezvoltare a unor zone defavorizate, strategii naţionale în domeniul sănătăţii, strategia guvernului privind reforma administraţiei publice, strategia guvernului privind informatizarea administraţiei publice, strategia guvernului privind dezvoltarea serviciilor publice, strategia guvernului privind protecţia copilului în dificultate, strategia guvernului privind îmbunătăţirea situaţiei rromilor etc. În orice profesie, activitate sau orice acţiune constatăm că avem o anumită strategie pentru că toţi au început să aibă pretenţia că au strategia lor şi este tot mai greu să îi contrazicem. Acest concept de „strategie” s-a „dilatat” şi „diluat” şi ca urmare nu mai are conţinutul iniţial întrucât sunt acum extrem de multe maniere de a percepe termenul „strategie”. De aceea ne întrebăm dacă într-adevăr sunt reale/adevărate asemenea strategii sau conceptul şi-a depăşit limitele sale normale/raţionale.

Aşa cum vom demonstra în continuare, nu este corect şi nici normal ca strategia de securitate a naţiunii să fie strategia guvernului, ci a Parlamentului, deoarece numai acesta ar reprezenta opinia publică şi chiar întregul popor sau

întreaga naţiune. Strategia de securitate naţională se confundă deseori cu strategia de securitate a statului şi de aceea optăm pentru sintagma "strategia de securitate a naţiunii" pentru a se înţelege că această strategie are ca obiectiv securitatea întregii naţiuni. Au fost numeroase cazuri în istoria universală când au dispărut state precum Polonia, nu odată, ci de mai multe ori şi, totuşi, naţiunea poloneză nu a pierit şi a reuşit, de fiecare dată să reconstruiască statul polonez, ceea ce înseamnă că, mai importantă este naţiunea decât statul, în ceea ce priveşte elaborarea unei strategii de securitate a naţiunii.

Strategia de securitate a naţiunii este la interfaţa între domeniul politic şi cel strategic cu rol de a realiza armonizarea politico-militară şi strategică a acestor domenii şi a concentra din perspective diferite, efortul de securizare al tuturor domeniilor şi componentelor, structurilor naţionale, în context european şi internaţional.

Strategia a devenit un termen universal şi fără strategie nu se mai poate trăi, tot aşa după cum nu se mai poate fără politică, căci nu există strategie fără politică,[11] pentru că înaintea oricărei strategii există o decizie politică. De regulă, cei care iau decizia hotărăsc şi în privinţa strategiei de punere în aplicare a acesteia (deciziei), ceea ce nu ni se pare corect, nici logic deoarece numai expertul în strategie are pregătirea de a elabora strategia de înfăptuire a unei decizii politice. Prin urmare, decidenţii aleg şi strategia de aplicare a deciziei politice şi ei înţeleg prin strategie un proiect pe termen mediu sau lung de planificare şi organizare a activităţilor de realizare a deciziei. Alţii înţeleg prin strategie arta de convingere şi influenţare a comunităţilor/oamenilor, ba chiar de înşelare sau manipulare a acestora[12].

Rezultă că unii definesc strategia ca ştiinţa şi arta planificării şi organizării activităţilor de realizare a deciziei pe termen mediu sau lung. De fapt unii autori[13] consideră (definesc) strategia ca ştiinţa şi arta factorului de decizie politică „în serviciul războiului total”.

Se impune ca fiecare organizaţie să-şi elaboreze strategii. Pentru organizaţiile internaţionale aceasta devine o prioritate absolută şi poate fi

[11] Eugen Bădălan, Valentin Arsenie, Gheorghe Văduva, *Strategie militară contemporană,* Editura CTEA, Bucureşti, 2006, p. 24.
[12] Ibidem.
[13] Hervé Coutau-Bégarie, *Op. Cit.,* p. 56.

exemplificată cu numeroase exemple: Strategia transformării NATO, Politica Europeană de Securitate şi Apărare, Conceptul Strategic al Alianţei etc.

Strategia militară pune în operă o decizie politică majoră cu privire la întrebuinţarea forţelor, mijloacelor, resurselor şi acţiunilor militare nu numai pentru impunerea voinţei proprii asupra adversarului şi realizarea unor scopuri şi obiective din domeniul securităţii şi apărării, ci şi în alte scopuri decât cele care ţin strict de fenomenul război.

Politica fără strategie, fără expertizare strategică este ca un organism fără sistemul nervos central, ceea ce este dovedit, demonstrat de confruntările din cele mai vechi timpuri şi până astăzi, cum ar fi, de exemplu, experienţa războaielor din: Spania (invazia armatelor generalului Napoleon Bonaparte – împăratul Franţei), Vietnam şi Coreea (războaiele de agresiune ale SUA împotriva celor două state).

Războiul din Vietnam, declanşat în anul 1964 de SUA împotriva Vietnamului de Nord, s-a desfăşurat în junglă, pentru a înfrânge rezistenţa vietnameză. Acest război de gherilă s-a încheiat prin victoria forţelor vietnameze de rezistenţă care, în anul 1976, au reuşit să unifice ţara sub denumirea Republica Socialistă Vietnam. În acest război cele două părţi au avut strategii total diferite: cea americană urmărea lovirea centrelor vitale care nu erau deloc vitale, şi nimicirea forţelor de gherilă, iar strategia de gherilă avea ca scop să uzeze forţele americane, să le atragă în junglă, să le epuizeze şi decimeze, să prelungească războiul pentru ca, pe baza ajutorului opiniei publice mondiale să determine SUA să înceteze războiul şi să-şi retragă trupele. Războiul din Vietnam nu a fost pregătit suficient de către americani, nici din punct de vedere politic, nici strategic. După acest război, americanii au delimitat prin lege responsabilităţile factorilor politici şi a celor militari pentru pregătirea trupelor, în scopul îndeplinirii cu pierderi minime a misiunilor susţinute politic, mediatic şi financiar şi planificate în detaliu. Vietnamul de Nord a folosit strategia rezistenţei la invazie, pe care au adoptat-o şi forţele afgane de gherilă împotriva invaziei sovietice din 27 decembrie 1979. În Afganistan, trupele sovietice au ocupat oraşele importante şi câmpia, dar mujahedinii s-au ascuns în munţi şi au hărţuit încontinuu forţele de invazie. În anul 1989, sub presiunea opiniei publice internaţionale, sovieticii au fost nevoiţi să se retragă cu multe pierderi.

Strategul nu trebuie să piardă niciodată din vedere faptul că natura şi lumea sunt domenii cu o mulţime enormă de evenimente, ce decurg dintr-o dinamică complexă, şi percepe că deşi ştie mult, de fapt ştie prea puţin, pentru că cu cât acumulează cunoştinţe şi informaţii mai multe, acestea, precum şi nevoile de

cunoaştere sporesc. Întotdeauna, strategul gândeşte la interferenţa dintre decizia politică şi acţiune în calitate de proiectant, planificator şi organizator al acţiunii. În consecinţă, fără o strategie bine proiectată nu se poate pune în operă decizia politică, căci acţiunea ar fi incoerentă şi ineficientă, iar rezultatele ar fi necorespunzătoare.

Strategia reprezintă, în general, atât ştiinţa, arta, experienţa şi modalitatea înfăptuirii unei decizii politice, precum şi de a armoniza efectele estimate ale unor acţiuni cu dimensiunile axiologice ale factorului politico-militar.

Rezultă că strategia militară este ştiinţa, arta, experienţa şi modalitatea de punere în operă a unei decizii politice cu privire la compunerea, pregătirea şi întrebuinţarea forţelor şi mijloacelor destinate războiului şi luptei armate, dar şi a altor acţiuni militare, şi teoria, practica şi arta războiului şi luptei armate, precum şi modalitate de expertizare militară pentru decidentul politic. Ea are principii, norme şi reguli, dintre care unele au rămas neschimbate secole sau chiar milenii, iar altele s-au adaptat la noile condiţii dovedindu-se flexibile, îmbogăţind mereu teoria, respectiv ştiinţa strategiei. Aşadar, strategia este dinamică, flexibilă, conformându-se legilor dialecticii lui Hegel şi adaptându-se permanent la evoluţia procesului de globalizare, a politicii şi informaţiei, a economiei şi culturii şi, bineînţeles, la evoluţia şi revoluţia tehnologiei şi a sistemelor de arme. Ea se adaptează de asemenea la Revoluţia în domeniul militar şi la Războiul bazat pe reţea care impun reconstrucţia spaţiului şi mai ales a timpului strategic. Şi totuşi, marile coordonate ale strategiei au rămas neschimbate. Dar noul spaţiu strategic şi noul timp strategic au determinat apariţia unei noi filosofii a mişcării şi a transformării militare, dar şi a unei tendinţe evidente spre afirmarea unităţii şi ubicuităţii strategiei şi, în consecinţă, spre integralitatea ei. Şi toate acestea rezultă firesc din unitatea acţiunii umane, din unitatea filosofică în diversitate, conform conexiunii universale a obiectelor şi fenomenelor şi din gradul înalt de integralitate a sistemelor şi structurilor societăţii umane[14].

În strategia secolului XXI se produc schimbări asemănătoare cu cele care s-au produs în matematică atunci când a apărut geometria neeuclidiană. Aceasta nu a negat vechea geometrie (euclidiană), deşi geometria euclidiană se referea la un spaţiu ideal şi care există în apropierea noastră şi era valabilă doar într-un spaţiu limitat şi nu în spaţiul interstelar sau în cel intergalactic, care este spaţiul real.

---

[14] Eugen BĂDĂLAN, Valentin ARSENIE, Gheorghe VĂDUVA, *Eseu despre arta strategică,* Editura Militară, Bucureşti, 2005, p. 10.

Tot aşa s-a întâmplat şi în strategie. Deşi ea este şi acum modalitatea de realizare/înfăptuire a deciziei politice, dar şi ştiinţa, arta, experienţa şi abilitatea de a pune în ecuaţie o anumită dialectică a voinţelor părţilor care se confruntă, în secolul nostru, ea s-a extins în toate domeniile în care există un conflict. Cu toate că atât sfera cât şi conţinutul strategiei au evoluat, s-au dezvoltat, strategia a rămas aceeaşi ştiinţă, artă şi experienţă, practică, de a pune în operă o decizie politică, de a construi o dialectică a voinţelor care se confruntă, de a construi şi distruge, de a opera cu imprevizibilul, cu incertitudini, pornind însă de la câteva certitudini, de a construi armonios şi de a distruge voinţa părţii adverse pentru a înfrânge folosind cele mai adecvate mijloace, cele mai eficace şi totodată cele mai eficiente.

Astfel, Politica Europeană de Securitate şi Apărare (PESA) nu a ajuns la forma finală şi, deci, este încă într-un proces complex de evoluţie care are scopul de a dezvolta o cooperare continuă şi structurată în ceea ce priveşte securitatea şi apărarea UE.

Expertul foloseşte strategia cu rigoare şi flexibilitate pentru a organiza, a împlini şi a îndeplini obiectivul fixat de factorul politic. Pentru acesta se face expertizarea strategică prin găsiri şi regăsiri ale unor conexiuni şi determinări înţelepte şi deci ingenioase care să asigure îndeplinirea deciziei politice, sau care să vină cu argumente ştiinţifice pentru corectarea deciziei.

ASPECTE ALE PĂCII ŞI RĂZBOIULUI ÎN CONTEXTUL MEDIULUI INTERNAȚIONAL DE SECURITATE MODERNĂ

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Constantin ONIŞOR
Colonel conf. univ. dr. Teodoru ŞTEFAN

The problems of peace and war remain curent in the scientific context/framework both in academic and practical modern security sectors. Now in fierst decade of XXI century there was a fierce confrontation ideas in these domains.

Analysis of the above on the criterion of political, economic and social sciences, shows a lag far behind the strategic thinking in terms of international security implications.

Thus, there is suggested the priority of the strategic thinking during globalization and the elimination of the military war/conflict among the international relations.

In this century peace can't be conditioned by war training, as was intended in practice more than two millennia, but stands make war denying problems by keeping and special concern for peace. This new way of thinking the relationship peace-war suggests the need of the peace laws, as are the laws, principles and procedures of war.

Secolul XXI a adus elemente de noutate în ceea ce priveşte definirea, conținutul şi caracteristicile dinamice ale securității. Noii factori de insecuritate, marea lor diversitate şi, cel mai mult, asimetria lor impun redefinirea conceptului. Şi alte dimensiuni apărute ca urmare a comprehensivității securității au făcut-o să dobândească un conținut mult mai diversificat, complex şi dinamic. Implementarea noutăților tehnice şi tehnologice din majoritatea domeniilor i-au adăugat noi specificități, ceea ce o face modernă.

Aceste aspecte mult mai clare în marile evenimente de pe scena relaţiilor internaţionale s-au extins în întreg mediul internaţional de securitate, imprimându-i o fizionomie şi un caracter noi recunoscute tot mai mult în lumea întreagă. Iată noul cadru mereu dinamic, cu o complexitate tot mai evidentă şi cu caracteristici de la anticipare până la neprevăzut, în care unele aspecte ale păcii şi războiului capătă noi sensuri şi înţelesuri.

Problema majoră care se pune este aceea a definirii sau opţiunii de definire a păcii. O (re)definire pertinentă a păcii poate fi făcută ca o mediere între teoria ştiinţifică (studiul păcii şi al normalităţii) şi practică (managementul pacii). Dar opţiunea pentru o definiţie va fi şi în strânsă legătură cu studiul unor noţiuni complementare, precum războiul, conflictul armat, violenţa, criza etc. Toate acestea pot constitui fondul principal pentru înţelegerea şi definirea păcii acum, în primul deceniu al sec.XXI., dar şi pentru încercările de o natură mai practică, de însuşire conştientă a conceptului pacifist, care trebuie să domine securitatea modernă.

Dar ce este pacea? Un prim răspuns direct şi tranşant ar putea fi opusul războiului. Acest răspuns ne sugerează însă automat şi întrebarea ce este războiul? În mod evident, aşa cum au făcut-o şi alţii, este imposibil să definim războiul fără să analizăm şi termenii violenţă şi conflictualitate. Astfel, putem tranşa conturile acestei analize şi să descriem pacea ca o simplă absenţă a războiului? În felul acesta am comite o gravă insuficienţă, deoarece mai sunt de luat în seama analizei şi alţi factori definitorii.

Dat fiind că şi politicienii şi mediile academice civile şi militare au discutat mult şi continuu asupra acestor aspecte, ne este imposibil, şi nu credem că este cazul, să prezentăm toate detaliile în acest demers ştiinţific.

Obiectivul pe care l-am avut în vedere este însă de a vă pune la dispoziţie un punct de vedere şi de a crea astfel o dezbatere de idei, cu concluzii şi învăţăminte pe măsură.

În abordarea problematicii vom pleca de la constatarea că analitic, mai logic ar fi să nu avem pretenţia pentru o definire exactă atât a războiului (care este destul de dificilă pentru orice specialist în ştiinţe socio-politice), cât şi a păcii (care după părerea noastră ar fi de-a dreptul imposibilă), ci să se analizeze în dinamică două elemente definitorii ale acestora – normalitatea socială şi violenţa umană.

După Războiul Rece, începând cu ultimul deceniu al secolului trecut, au început să se manifeste noi tendinţe în problemele păcii şi războiului şi, astfel, s-a putut remarca un adevărat punct de cotitură:

- pe de o parte, s-a consacrat tot mai mult liniştea şi stabilitatea sub formă de normalitate inter/intrastatală, pe bazele cooperării, integrării şi dezvoltării regionale şi zonale;

- pe de altă parte, a apărut o structuralizare tehnică şi o creştere ca intensitate ale violenţei umane în cadrul unor confruntări armate tot mai diferenţiate, ceea ce a făcut să nu se ajungă la o civilizare sau umanizare a războiului.

Războiul şi pacea continuă ca părţi fundamentale ale vieţii, vor exista întotdeauna şi pretutindeni, însă întrebarea decisivă este, însă, dacă acestea pot accepta şi cât folosirea violenţei armate. Războiul şi pacea sunt situate la cele două extreme ale vieţii şi existenţei instituţionale.

Factorul decisiv însă este gradul de violenţă armată: dacă aceasta se manifestă într-o mai mare măsură, atunci apare războiul. Dacă nonviolenţa este caracteristica principală – orice ar însemna acest lucru, atunci predomină pacea. Aşa se face că violenţa armată structurală se opune cooperării şi integrării, deci normalităţii, logica aceasta oferindu-ne evidenţierea că trebuie să punem în relaţie termenii de război şi pace, violenţă şi normalitate.

După definiţia originară a războiului, acesta trebuie să se încheie cu o pace trainică (până la 1.000 de ani). Această durată în comparaţie cu viaţa umană poate fi apreciată ca aproape veşnică. Au fost personalităţi ale lumii ştiinţifice care au gândit posibilitatea unei "păci veşnice", cum la fel de bine alte personalităţi au afirmat că numai după "poarta cimitirului poţi avea veşnicia păcii".

ONU, ca organism internaţional realizat după cel ce-al Doilea Război Mondial, a beneficiat permanent de o strategie, cu un obiectiv clar, de a instaura pacea prin implicarea directă în modul de interacţiune al componentelor sistemului internaţional, strategie care la nivel internaţional a fost nu doar prima, ci şi cea mai bună şi rămasă unica.

Influenţa reală a organizaţiei internaţionale privind pacea şi războiul constă în integrarea ei în conştiinţa comunităţii, în metode instituţionalizate destul de eficiente de tratare a conflictelor, evidenţiind o identitate proprie şi o credibilitate statornică, dar poate cel mai mult prin acel sistem comprehensiv şi suficient acceptat de cooperare internaţională.

În conţinutul strategiei de pace a ONU, locul central era împărţit cu prevenirea conflictelor, care în viziunea proprie reprezintă un complex de măsuri şi activităţi organizate şi executate cu scopul de a exclude suferinţele umane şi a oferi

o alternativă mai puţin costisitoare operaţiilor politico-militare pentru rezolvarea conflictelor, înainte ca acestea să apeleze la violenţa armată organizată.

Aşa au apărut conceptele de:

- peace making, cu referire la folosirea mijloacelor diplomatice pentru a convinge părţile să înceteze ostilităţile şi să treacă la negocierea condiţiilor de soluţionare paşnică a conflictului;

- peace enforcement, prin care se fortifică stabilitatea neconflictuală;

- peacebuilding, ce cuprinde toate acele acţiuni externe destinate a asista o ţară sau o regiune din lume în tranziţia ei de la perioada de război la cea de pace (faza post-conflict);

- peacekeeping, adică efort diplomatic şi operaţional pentru menţinerea păcii.

Practica a demonstrat că ONU nu poate singură să elimine din relaţiile internaţionale violenţa armată. Pentru aceasta, forumul mondial trebuie să lucreze după formula tripticului: prevenirea conflictualităţii armate prin utilizarea unor forţe, mijloace şi mecanisme coercitive pe bază de mandat; gestionarea unei crize politico-militare în situaţia în care prevenţia nu s-a realizat suficient, în acest scop utilizând propriul management internaţional şi specific; eliminarea treptată a violenţei armate printr-un efort colectiv şi gradual al statelor membre, împreună cu alte organizaţii internaţionale de securitate şi pace.

Dezbaterile de idei desfăşurate în primii ani ai sec. XXI privind implicarea religioasă în problemele păcii şi războiului au reţinut atenţia asupra islamului ca generator de pace şi deopotrivă de conflict armat. În prima ipostază se respinge în mod deschis folosirea violenţei şi războiului pentru promovarea credinţei şi legii islamice. Astfel, se afirmă frecvent în faţa lumii că Islamul este o religie a păcii, dar este greu de decriptat dacă avem de-a face cu o propagandă, ori se reflectă într-adevăr învăţăturile Islamului şi, în acelaşi timp, se respectă/recunosc valorile adoptate de Occident.

În fapt, credem că este mai mult o versiune cosmetizată a Islamului, adică:

- se explică precum că musulmanii, care comit acte teroriste, au răstălmăcit învăţăturile Koranului;

- suntem asiguraţi că nu ne aflăm în război cu Islamul, deoarece în Koran nu există nimic care să îngăduie suprimarea de vieţi nevinovate.

Dacă avem în considerare că într-adevăr, în America şi în alte părţi ale lumii sunt musulmani care condamnă crimele terorismului, atunci ne întrebăm, pe bună dreptate, dacă într-adevăr se condamnă folosirea violenţei în scopul

propăvăduirii Islamului sau conform învăţăturilor Koranului se afirmă o toleranţă religioasă pe care au adoptat-o cei din Vest. Cu alte cuvinte, vrem şi este greu de aflat dacă Islamul este o religie a păcii, care condamnă omuciderea sau este o religie a războiului, care aprobă şi violenţa armată împotriva celor care se presupune că ar fi duşmani ai Islamului sau necredincioşi.

Problemele păcii şi războiului/conflictului armat sunt tot mai mult şi în atenţia organizaţiilor societăţii civile. Doctrina lor nu vizează conflictul în sine, interdicţia acestuia, ci mai degrabă ele incearcă să prevină războiul/conflictul armat pentru a elimina astfel consecinţele violenţei. În viziunea lor acest lucru este cu atât mai important cu cât suntem într-o perioadă în care civilii sunt din ce în ce mai mult în centrul războaielor/conflictelor armate, victimele în rândul civililor constituind aproximativ 75% din totalul de victime (precizarea a fost făcută în anii anteriori de secretarul general ONU şi se referă la confruntările armate din Africa). Urmările în plan social, dezastrele ecologice, colapsul economic aspectele profunde de amărăciune, frica, înstrăinare etc. sunt unele din numeroasele motive pentru care actorii societăţii civile sunt nevoiţi să îşi folosească energia şi creativitatea pentru a găsi alternative la violenţa de toate felurile, pentru a pune capăt confruntărilor armate şi a evita o (re)izbucnire a războiului.

În înţelesul cel mai larg, prevenirea are ca scop preîntâmpinarea şi împiedicarea conflictualităţii violente bazată pe mijloace de luptă armată şi construirea unei păci drepte şi de durată, eliminând cauzele fundamentale ale războiului.

În ultima vreme s-a dezvoltat o idee deosebită, care face distincţie între prevenirea structurală (abordarea cauzelor profunde) şi prevenirea operaţională (împiedicarea apariţiei, escaladării şi răspândirii violenţei armate). Aceste două concepte stau la baza prevenirii conflictelor armate devenind punctele de plecare în formularea cadrului de lucru în prevenirea conflictelor la nivel internaţional.

Experienţa de până acum reţine atenţia şi asupra responsabilităţii organizaţiilor societăţii civile de pretutindeni în a se implica benefic în diferite conflicte şi conflictualităţi alături de alţi actori locali. Rolul lor s-a dovedit de fiecare dată esenţial în această ecuaţie, deoarece dispun de o serie de calităţi importante pentru a răspunde la cazuri specifice de conflict, precum: independenţa şi statutul special al expertizei lor, integritatea şi/sau autoritatea lor morală, rapiditatea şi flexibilitatea în acţiune etc.

În unele situaţii importanţa lor a fost vizibilă şi s-a bazat pe strategii inovative, creative şi noncoercitive, pentru procese paşnice bazate pe dialog şi

deliberare, pentru a aborda probleme şi a reconcilia relaţii atunci când, din diferite motive, actorii oficiali sunt imobilizaţi (din cauza mandatelor politice, a lipsei voinţei politice sau datorită implicărilor aduse de statutul lor oficial), manifestând capacitatea de a discuta cu militarii, pentru a clarifica probleme legate de conflict şi a explora oportunităţi de a începe procese de negociere.

Rezultatele au constat în facilitarea dialogului între protagoniştii conflictelor armate ca să găsească un punct comun de la care să înceapă să lucreze pentru a stabili o coexistenţă paşnică. Dacă la toate acestea mai adăugam capacitatea unor organizaţii neguvernamentale de a mobiliza "puterea oamenilor", exercitând astfel o presiune asupra factorilor de decizie pentru a ajunge la un acord pasnic, dar şi monitorizarea unor evenimente şi vigilenţa, când au loc încălcări sau acorduri ce nu sunt respectate etc., avem o frescă a ceea ce poate însemna aceste organizaţii, unele chiar transfrontaliere, pentru pacea şi stabilitatea locală, naţională şi regională.

Pentru ca pacea să se impună în faţa războiului, teza fundamentală pentru acest secol, credem că sunt necesare o serie de acţiuni strategice stratificate ca execuţie şi larg răspândite pe areale de securitate:

- prevenţia din timp a crizelor prin monitorizare, analiză şi strategii de comunicare pentru a atrage atenţia;
- mobilizarea voinţei politice, crearea de opţiuni şi strategii de reacţie oportune şi adecvate;
- dezvoltarea şi consolidarea instituţiilor păcii, prin facilitarea comunicării, generarea de alternative şi construirea de relaţii noi intra/interstatale;
- controlul violenţei, monitorizarea păcii şi crearea zonelor de pace prin sporirea rolului societăţii civile în crearea condiţiilor pentru negocierile politice;
- dezvoltarea unei viziuni noi asupra caracteristicilor care dau valoare păcii.

În teoriile şi doctrinele politice se afirmă că nimeni nu are dreptul să agreseze, să ameninţe cu violenţa sau să o pună chiar în practică împotriva unei persoane/grup de persoane. În acelaşi timp, se arată că violenţa nu poate fi întrebuinţată decât împotriva celui care comite/iniţiază o asemenea violenţă; cu alte cuvinte, nu este permisă decât violenţa defensivă, împotriva violenţei agresive. Pe scurt, împotriva nonagresorilor nu este permisă nici un fel de violenţă.

Sunt şi unele teorii şi doctrine care introduc pe bună dreptate şi statul în discuţie. Statul este un grup de oameni care, practic, pot să utilizeze violenţa într-o anumită împrejurare/regiune teritorială. El poate deţine chiar un monopol asupra violenţei agresive, aşa cum indivizilor le este permis de a întrebuinţa violenţa în

vederea autoapărării. Faţă de această realitate se desprind câteva observaţii privind utilizarea violenţei ca răspuns la întrebările cine? unde? cum?:

- în războiul inter/intrastatal se întrebuinţează mijloace militare tot mai violente de către stat, organizaţii private ori revoluţionare, asupra obiectivelor determinante pentru continuarea confruntării armate, pe baza unor proceduri tactice eficiente ca scop, ceea ce conduce la o acerbă cursă a înarmărilor;

- în confruntarea armată modernă, indiferent de loc şi mijloacele violente folosite, sunt mai mult ori mai puţin alese ţintele de lovit, evitându-se astfel în amploare diferită agresiunea împotriva oamenilor nevinovaţi şi, prin aceasta, spunem noi, existând un control şi un prag limită a violenţei şi producerii pierderilor superflu ori colaterale;

- deseori se poate produce şi o escaladare a confruntării armate, deoarece fiecare stat poate mobiliza în masă resursele de pe teritoriul său, aceasta conducând la războiul total, inclusiv prin folosirea celor mai distructive arme şi tehnologii de luptă, ceea ce face aproape inevitabil ca războiul să implice de ambele părţi agresiune împotriva civililor nevinovaţi, a persoanelor private aflate de cealaltă parte.

Concluzionăm că toate războaiele moderne implică un plus de agresiune împotriva contribuabililor, din partea statului propriu şi deopotriva implică un maximum de agresiune (de crimă) împotriva civililor nevinovaţi aflaţi în teatrul acţiunilor militare. Ca atare, apelăm la legile războiului concepute pentru a limita cât mai mult cu putinţă invazia de către statele agresoare a drepturilor civililor din ţările beligerante, iar ostilităţile dintre părţi trebuie să se limiteze la forţele armate efectiv angajate în luptă. Astfel, se face o distincţie între combatanţi şi non-combatanţi, stabilind faptul că unica misiune a combatanţilor este să se lupte unii cu alţii şi, în consecinţă, noncombatanţii trebuie să fie excluşi din sfera operaţiilor militare.

S-a ajuns uşor la concluzia că războiul/conflictul armat cu toate legile de care beneficiază nu îşi schimbă caracterul şi fizionomia. Adică este vorba de gradualitatea violenţei, ca urmare a sporirii eficacităţii şi distructivităţii mijloacelor folosite, dar şi de modul în care sunt folosite atacurile armate pentru a descuraja şi impune mai uşor voinţa politică bazată pe superioritate tehnică şi tehnologică. Dar apar situaţii când factori calitativi ai rezistenţei armate surclasate, precum mândria naţională, forţa religioasă şi voinţa de a rezista (reziliența) fac să sporească efectele distructive suplimentare ale confruntării armate. Ca atare credem că în complementaritate cu legile invocate mai sus ar fi nevoie de propriile legi ale păcii,

legi care să întărească şi să consacre în plan internaţional pacea în detrimentul războiului.

Încă de pe vremea Imperiului Roman, războiul îşi avea sorgintea în pace ca urmare a dictonului latin "si vis pacem para bellum", adică pacea se menţinea prin pregătire permanentă de război. Precaritatea păcii este evidentă, întrucât războiul era pregătit, urma găsirea elementelor de "cassus belli" şi a împrejurărilor strategice de "pretextus belli".

Noua conjunctură internaţională nu mai permite aceste vechi realităţi. Apare, aşadar, prima lege a păcii sub formularea "si vis not bellum, para pacem", ceea ce înseamnă să ai grijă de pace, să o pregăteşti tot prin relaţie cu războiul, dar excluzându-l. În plan economico-militar această formulă este mult mai ieftină, mijloacele păcii sunt cele ale securităţii moderne bazate pe "soft" acţional. Este cazul şi momentul să se pună capăt gândirii strategice a războiului şi să ne transformăm gândind strategic pacea, menţinerea ei prin eliminarea războiului.

Pentru a înţelege în modernitate şi mai bine problemele păcii este cazul să le analizăm şi după criteriile ştiinţelor umaniste. Rezultatele uneori uimesc, îndeosebi prin raportul ani de pace, ani de război, care este normalitatea sub aspectele păcii şi războiului, natura implicării umane în pregătirea, desfăşurarea şi deznodământul războiului, natura şi caracterul păcii etc.

Sub aspect istoric, părerile sunt împărţite între pacifişti şi nonpacifişti:

- pacifiştii afirmă că războiul reprezintă un atavism primitiv al trecutului, războiul fiind o confruntare între oameni ce se bat din obişnuinţă, pentru că s-au mai bătut şi o vor face şi în viitor şi se crede că prin aceasta întăresc pacea ca realitate istorică de dezvoltare şi integrare;

- antipacifiştii consideră că războaiele nu sunt simple reminiscenţe, ele au existat în toate timpurile, deci au devenit o necesitate istorică, fac parte integrantă din viaţa popoarelor; în acest sens aduc drept argumente unele date statistice din care rezultă că în circa 3500 de ani s-ar fi înregistrat numai 227 ani de pace şi restul timpului a fost ani de războaie, deci un raport de neimaginat – 1/13; fiind strict legate de şi ca evenimente ale civilizaţiei, războaiele ar fi de fapt cauza benefică a progresului omenirii.

În plan etic, pacifistul condamnă natura imorală şi criminală a războiului, deoarece dezlănţuie patimile şi instinctele brutale din om şi generează dilema: să nu ucizi, ca regulă umanitară şi de bun simţ şi să ucizi din raţiuni de stat şi interese comunitare. Antipacifistul subliniază permanent moralitatea războiului – oamenii nu luptă pentru a se ucide unii pe alţii, ci pentru a-şi sacrifica viaţa proprie în

interesul general. În timpul unei păci prea lungi, societatea se poate cuprinde de corupţie, materialism, indiferenţă, plictiseală şi doar războiul o trezeşte.

Sub aspect biologic pacifiştii văd războiul ca o primejdie pentru sănătatea unei naţiuni/comunităţi, deoarece elementele cele mai destoinice şi sănătoase ale naţiunii dispar, lăsând în urmă oamenii cu suficiente neajunsuri existenţiale şi de sănătate. Antipacifistul pare a-i da dreptate, dar argumentează la un nivel superior că războiul face să supravieţuiască nu indivizii, cât naţiunile cele mai sănătoase şi viguroase.

Factorul juridic face ca balanţa să fie mai dezechilibrată. Pacifiştii ar susţine pur şi simplu că războiul suspendă orice drept, înlocuindu-l cu forţa brutală. Antipacifiştii, în schimb, şi-au consolidat o întreagă gândire juridică în domeniu. Încă de la 1625 se afirma dreptul războiului (H.Grotius - De jure belli ac paces) prin aprecierea că de fapt războiul nu suprimă, ci doar înlocuieşte un drept cu altul. Dar în extensie războiul are şi o procedură bine stabilită privind urmărirea şi popularizarea actelor de încălcare a legilor şi obiceiurilor de război, precum şi a măsurilor care se iau împotriva acestor neajunsuri pe timpul încheierii păcii.

În ceea ce priveşte criteriul politic programele pacifiste urmăresc înlocuirea anarhiei internaţionale printr-o pace definitivă între state. Calea către pace ar fi netezită de tratate internaţionale şi mediaţii, ajungându-se la eliminarea radicală a războiului prin recunoaşterea ideilor arbitrajului. Antipacifiştii critică demersul, susţinând că statul există în virtutea suveranităţii. Dacă el se lasă judecat de un tribunal, înseamnă că îi recunoaşte o putere mai mare decât a sa, prin urmare îşi pierde suveranitatea. Războiul ar fi astfel singura formă prin care statele să-şi poată susţine disputele cu alte state.

Criteriul economic crează şi mai multă diversitate de opinii. Pacifiştii susţin slaba influenţă a războiului asupra reuşitei economice prin aceea că, de fapt, războiul provoacă pagube inclusiv ţării atacatoare. Ţările civilizate sunt atât de legate între ele, încât nenorocirea unui stat atrage după sine căderea celorlalte. Antipacifiştii dau exemplul coloniilor, care n-au putut fi dobândite decât prin lupte sângeroase, şi totuşi capitalismul s-a dezvoltat. Au fost suficiente voci în lume care au afirmat că războiul a reprezentat un factor important de creare a capitalismului modern.

Aspectele sociologice ale războiului evidenţiază insuficienţa problemelor de abordare a păcii şi războiului. Războiul va continua, dar sub o altă formă. Socializarea crescândă dintre indivizi şi state duce la o organizare naţională şi internaţională. Dar, dacă din punct de vedere biologic războiul este lupta pentru

existenţă, sub aspect sociologic el reprezintă concurenţă şi rivalitate cultural-civilizaţională. Ca realitate socială, sociologul roman Dimitrie Gusti apreciază că războiul este un fenomen foarte complex, produs simultan al nenumăratelor forţe materiale, morale, economice, intelectuale şi deci rezumă toate ştiinţa, economia, cultura, tehnica şi tehnologia unui timp.

Dacă acum războiul înseamnă o beligeranţă armată în care oamenii se confruntă utilizând mijloace violente şi letale, în viitor lucrurile se schimbă. Confruntarea violentă nu va dispărea, dar poate fi rezultatul duelului de foc şi lovituri al sistemelor tehnice inteligente deservite se oameni.

Ca fenomen social, războiul posedă un cadru de manifestare şi are unele manifestări specifice. Totodată, posedă o natură intimă, sociologică, a cărei lămurire ne conduce spre explicarea fenomenului. Mediul de ducere a războiului este alcătuit din teren, climă etc., elemente biologice (selecţie, rasă), istorice (înlănţuirea cauzală), psihologice (personalitatea politică şi militară a conducătorilor, sufletul psiho-social al unei naţiuni), iar manifestările războiului se reduc la categorii economice, spirituale (în special punctul de vedere moral), politice (voinţa) şi juridice (dreptul).

Aşa se face că războiul modern este de fapt un ansamblu de confruntări multiple şi complexe, desfăşurate în medii şi modalităţi diferite, care urmăreşte ajungerea la pace, dar prin aducerea adversarului la incapacitatea de a mai produce război. Dar ce ne facem că în ultimele decenii războaiele nu au atins obiectivul de pace şi, în consecinţă, unele dintre ele s-au repetat. Vă garantăm că nu s-a schimbat nimic în conţinutul şi fizionomia acestor confruntări armate, ci interesele economice şi politice sugestionează această păstrare *sine die* a conflictualităţilor într-un anumit areal. Din punctul de vedere al păcii se spune mai mult în şoaptă că războiul şi conflictualitatea, păstrate într-o parte a lumii, este garantul unei păci suculente în altă parte a mapamondului.

Gândirea politico-economico-sociologică despre pace şi război este mult rămasă în urmă, este cantonată în continuare în sec. XX. Acum şi în continuare pacea şi războiul devin concepte siameze, despărţirea lor înseamnă afectarea fiecăruia în parte. Aşadar nu soluţia chirurgicală este rezolvarea, ci dezvoltarea păcii în detrimentul războiului. Concret, funcţia de război a statului se diminuează, în locul ei dezvoltându-se preocuparea de securitate modernă.

Mai este o concluzie de prezentat. Rezultatele studiilor din domeniul relaţiilor internaţionale arată că problemele păcii şi războiului se înscriu în

preocupările majore ale lumii, pentru gestionarea cărora se dezvoltă o artă strategică globalizantă.

Decalajele economice cu lărgirea fără precedent a discrepanţelor de dezvoltare, accesul limitat/controlat la materiile prime strategice şi energetice şi împărţirea populaţiei pe zone cu niveluri de trai diferite, au creat stări antagoniste, fapte ce au generat, generează şi vor genera conflicte armate interne şi internaţionale, acţiuni teroriste de natură politică, precum şi crize politico-militare de intensitate diferită.

Acest context internaţional pe drept cuvânt este caracterizat într-o mare măsură de specialistii în domeniu drept versatil, incert, complex şi ambigú. Astfel, constatăm că, inerent, se impun posibile modele de confruntare, fie sub formă de război (conflict) de mică intensitate, fie un alt fenomen social, denumit război informal.

Analizarea mediului internaţional din ultimii 50-60 de ani (având în vedere, în primul rând, numărul mare şi cvasipermanenţa conflictelor de joasă intensitate) a determinat aprecierea speculativă din lume că, la nivel global, starea de pace este şi a fost o excepţie, iar conflictul de joasă intensitate este o normalitate a stării în care fiinţează şi acţionează actorii politico-militari pe scena internaţională contemporană. Această stare de fapt este definită de frecvenţa şi amploarea conflictelor de mică intensitate şi informale, începând cu primul deceniu de după Al Doilea Război Mondial, astfel:

- conflicte de mică intensitate, intrastatale, datorate mişcărilor separatiste şi secesioniste (războaiele civile, anihilarea unor reprezentanţi ai mişcărilor de rezistenţă) şi conflicte de mică intensitate interstatale (Orientul Apropiat);

- conflicte informale, intrastatale, pentru: anihilarea mişcărilor separatist-extremiste, ieşirea de sub o anumită influenţă politică locală/regională, dreptul la autodeterminare, dispute interetnice şi tendinţe centrifuge, eliminarea genocidului, dar şi interstatale pentru interzicerea federalizării şi autodeterminării unor populaţii şi teritorii, delimitări de frontiere şi ape teritoriale, diminuarea influenţei în diferite areale etc.

Privind pacea şi războiul, acum, după un deceniu din sec. XXI, suntem tentaţi, justificat, să apreciem, cu admiraţie, că se încearcă cu consecvenţă să se promoveze pacea pe baze de integrare, dezvoltare şi securitate modernă, iar în loc de armonie suntem frecvent martorii unor conflicte armate şi războaie. Ameninţarea cu războiul se face într-un spectru atât de larg, încât pacea pare a fi de o fragilitate îngrijorătoare. Speranţa noastră rămâne aceea de a crede şi a milita

internaţional pentru a avea o rezolvare paşnică pentru toate conflictualităţile din lume, pe bază de mediere internaţională pentru problemele de fond care devin cauze de conflict armat.

Dorinţa reală de pace a statelor în situaţia (re)izbucnirii unui conflict armat trebuie să fie solidaritatea internaţională cu poporul şi cu conducerea acestuia în faţa oricărei ameninţări la adresa suveranităţii şi integrităţii teritoriale. Exprimarea şi formarea unei puternice opinii internaţionale faţă de conflictul armat şi război pot deveni acea forţă spirituală de pace care atunci când a fost invocată a lucrat foarte bine.

A nu lua în consideraţie aceste minime adevăruri şi cerinţe de pace ar însemna un impact semnificativ şi pe termen lung asupra relaţiilor dintre creatorul de beligeranţă şi antibeligeranţă al organismelor internaţionale de pace, al marilor actori din mediul de securitate mondială şi a întregii opinii de pe mapamond.

Ultimele studii în domeniul păcii/securităţii moderne şi războiului/ conflictului informal aduc rezultate contradictorii şi care reţin atenţia tuturor. Situaţia politico-militară în mediul actual de securitate modernă este posibil să reclame, pentru consacrarea păcii în diferite areale de pe Terra, noi confruntări armate, ceea ce întăreşte unele afirmaţii făcute în material şi anume, că pacea modernă încă mai are nevoie de confruntare armată, adică pacea mondială se construieşte coexistând cu războiul regional şi zonal.

PACEA ARE NEVOIE DE ACŢIUNI DE CONFRUNTARE ARMATĂ PENTRU IMPUNEREA PĂCII

ASPECTE DIN EVOLUȚIA PARADIGMELOR DE STRATEGIE A SECURITĂȚII NAȚIONALE ŞI EUROPENE

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU

Accomplishing the studies upon the international and national techniques of security strategies inevitable guides to an ascertained fact of a high complexity described by dinamism and a continuous change. Over the history the security strategies have developed in doctrinary level and also in a configuration of forces aiming to impose a certain security state that are generated by the political aspects of the moment , this fact making difficult the need to systematize and to show the importance of the theoretic phenomenon. In our case we consider that the history of national and international security strategies is based on 3 important patterns: „ alone against all", „ us against the others" and „ guaranteeing the peaceful companionshipon the base of general priciples accepted". Unlike the contents of the past security strategies, becoming almost history, the security strategy pattern by guaranteeing peaceful companionshipon the base of genral accepted principles is built on developing the following rezistance elements: the direct manifestation restriction of military forces in international relations , massing the public opinion and the international institutions upon preventing conflicts and also over the crisis management, geographical extension of the areas that have high security level by political, economic and military commitment of that countries, developing the cooperation relations of the areas and with those areas left outside, developing in the whole areas of the open society principles based on political pluralism and market economy, developing and introducing the unmilitary strategies to promote the interests based on general accepted principles, maintaining a military structure that can impose and assign the security rules general accepted.

Concept da bază al teoriei revoluţiilor ştiinţifice a lui Thomas Kuhn, paradigma desemnează, după caz: fie elementele esenţiale ale unui sistem de cunoştinţe, o realizare ştiinţifică universal recunoscută la un moment dat, conţinând legi, teorii, aplicaţii ale teoriilor, preferinţe instrumentale, ipoteze de lucru, presupoziţii filozofice şi metodologice, tot acest ansamblu teoretic formând o sursă comună şi acceptată de probleme, procedee de cercetare şi de rezolvare, precum şi criterii de evaluare a soluţiilor, fie un model, prototip sau sistem filozofic sau ştiinţific care orientează gândirea în direcţii predeterminate, nu de puţine ori inadecvate[1].

La modul comun, „Cuvântul *paradigmă* vine din cuvântul grec *paradigma*: un tipar sau o hartă pentru înţelegerea şi explicarea unor aspecte ale realităţii. O persoană poate realiza mici îmbunătăţiri dezvoltându-şi noi îndemânări, dar salturile substanţiale, îndeplinirea sarcinilor şi progresele revoluţionare ale tehnologiei necesită hărţi noi, paradigme noi, moduri noi de a gândi şi a privi lumea”[2].

Efectuarea de studii asupra mecanismelor strategiilor de securitate naţională şi internaţională duce inevitabil la constatarea unei covârşitoare complexităţi, caracterizată prin dinamism şi permanentă schimbare. De-a lungul istoriei, strategiile de securitate au evoluat atât la nivel doctrinar, cât şi la nivelul configurării forţei menite să impună o anumită stare de securitate, generată de opţiunile politice ale momentului, ceea ce face dificilă dorinţa de sistematizare şi esenţializare teoretică a fenomenelor. În ceea ce ne priveşte, considerăm că istoria strategiei de securitate naţională şi internaţională se fundamentează pe trei paradigme importante ale strategiei de securitate, astfel: paradigma ”singur împotriva tuturor”, paradigma „noi împotriva celorlalţi” şi paradigma „garantarea convieţuirii paşnice pe baza principiilor general acceptate”.

Paradigma strategiei de securitate „singur împotriva tuturor”. Conţinutul său de bază porneşte de la raţionamentele conform cărora insecuritatea este o caracteristică universal valabilă a omului, grupurilor sociale şi entităţilor statale, generată de natura anarhică a fiinţei umane. Ca atare, fiecare entitate organizată social s-a simţit permanent ameninţată din partea celorlalte forme

---

[1] Cf. Thomas Khun, *Social Theory and Social Structure,* 1962; Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, *Dicţionar de sociologie*, Editura Babel, Bucureşti, 1993, p.420.

[2] Stephen R. Covey, *Etica liderului eficient sau conducerea bazată pe principii,* Editura Allfa, Bucureşti, 2000, p.61.

similare de organizare, forma supremă de apărare a identităţii şi existenţei sociale rămânând adoptarea unei strategii adecvate de apărare.

Matricea teoretică menită să explice conţinutul acestei paradigme ţine de începuturile dezvoltării umane, dar a căpătat consistenţă spre sfârşitul secolului al XIX – lea, când gândirea în materie de strategie a securităţii s-a structurat pe conceptele de putere, de forţă, de interes naţional, iar relaţiile internaţionale se clădeau, menţineau şi modificau conform formelor de manifestare a puterii militare.

Centrarea relaţiilor intraorganizaţionale şi interstatale pe principii de forţă a permis acceptarea practicii războiului ca mijloc strategic de garantare a securităţii individuale şi colective. De la războaiele antichităţii până la războaiele sfârşitului de secol XIX, acţiunile militare s-au întemeiat şi au fost justificate de strategii de descurajare şi de înfrângere a adversarilor, pentru controlul teritorial şi zonal cât mai extins, prin constrângere şi supunere.

Descoperirile generale ale ştiinţei cu aplicaţii în domeniul militar au făcut posibile mutaţii importante în creşterea capacităţii de dislocare şi concentrare a forţelor, precum şi în cel al eficacităţii armamentului din dotare, ceea ce a dus la punerea sub semnul întrebării a strategiei de a duce acţiuni militare încununate de succes împotriva tuturor. În practică, sfârşitul războaielor napoleoniene consemnează începutul unei noi paradigme de strategie a securităţii, în care statele se unesc pe bază de poli de putere pentru a face faţă în condiţii mai bune eventualelor agresiuni.

Paradigma strategiei de securitate „noi împotriva tuturor”. Cele două războaie mondiale, la care se adaugă starea de ameninţare reciprocă, la nivel planetar, specifică „războiului rece” reprezintă conţinutul noii paradigme de strategie a securităţii, în care, grupuri de state animate de interese politice comune, îşi construiesc strategii de securitate de grup, pentru a-şi impune voinţa în ansamblul relaţiilor internaţionale.

În plan politic, abordarea vieţii politice internaţionale după principiile strategii de grup, se pare că a atins apogeul pe perioada sistemului mondial bipolar. Acesta a avut drept urmare divizarea tuturor ţărilor în două tabere, angajate, mai mult sau mai puţin, dar angajate, în subminarea strategiei de securitate a părţii adverse. Competiţia dintre superputeri, mai ales în plan ideologic şi militar, sub impactul blocajului nuclear, a făcut să se extindă relaţiile de dependenţă a ţărilor mici şi mijlocii faţă de centrele de putere. Cele două mari blocuri politice şi militare au fost completate de un grup de ţări care formau ţările

neutre şi nealiniate, caracterizate de instabilitate politică, care, oricând puteau ajunge în una sau alta dintre taberele aflate în competiţie existenţială.

Riscurile militare ale abordării strategiei de securitate din perspectiva competiţiei pentru putere, în perioada bipolară, au fost legate prioritar de cursa înarmărilor. Numai în perioada 1966-1999, cheltuielile militare mondiale au crescut cu 70%, de la 568 de miliarde de dolari la 950 de miliarde de dolari[3]. Din păcate, nivelurile cursei înarmărilor rămân şi astăzi foarte ridicate, generând exces de putere militară pentru anumite state şi scăderea gradului de securitate pentru ţările care nu dispun de resursele necesare pentru modernizarea potenţialului lor militar.

Paradigma strategiei de securitate a lumii bipolare a condus în practică sistemul securităţii europene către un posibil impas. Caracterul competiţional necontrolat şi conflictual al paradigmei securităţii bipolare a dus la departajarea severă a statelor lumii, inclusiv a celor din spaţiul euroatlantic, din punctul de vedere al capacităţii de a-şi garanta securitatea şi libertatea de decizie politică. De asemenea, acumularea unor arsenale nucleare cu o forţă distructivă nejustificată a accentuat discrepanţele dintre state după ieşirea din era bipolară. Efectele armelor de nimicire în masă, aduse prin dezvoltări calitative la niveluri distructive foarte înalte, au spulberat iluziile oricărui stat de a rămâne nevulnerabil în caz de conflict major.

În cadrul lumii bipolare, superputerile şi celelalte ţări posesoare de arme nucleare dispuneau de o anumită raţiune care justifica existenţa arsenalelor nucleare, dată de echilibrul de forţe. În acest context, statele nenucleare au fost nevoite să se integreze politicii de bloc şi logicii confruntării dintre blocuri, fără a avea garanţia că liderii de bloc s-ar fi angajat cu orice risc, inclusiv cel specific componentei nucleare, în apărarea intereselor partenere. Celelalte state, rămase din diferite considerente în afara matricei conflictuale bipolare, şi-au dezvoltat concepţii politice şi strategii militare menite să asigure rezolvarea relativ independentă, dar numai parţială, a problematicii apărării în contextul unei agresiuni. De acum, aceste ţări, ca şi cele care au aparţinut blocurilor constituite, dar nu sunt posesoare de arme nucleare, nu au o altă opţiune decât aceea de victimă sigură în faţa oricărei ameninţări nucleare. De aceea, paradigma apărării de grup, chiar şi în cadrul mai multor centri de putere, începe să ceară noi forme de manifestare, care cer o nouă paradigmă de strategie a securităţii.

[3] Din SIPRI Yarbook, 1991, p.XXXVII.

În contextul diversificării dependenţelor interstatale, declanşarea oricărui conflict armat ridică probleme imense pentru întreaga comunitate, ce decurg din: blocarea sau afectarea gravă a relaţiilor comerciale ale terţilor în spaţiile devastate de conflict, perturbarea transporturilor, a aprovizionărilor şi a altor fluxuri logistice, spectrul îngrozitor al migraţiilor antrenate de război, urmările colaterale ale eventualelor măsuri de embargou economic asupra statelor din zonă şi nu numai ş.a.m.d., ce devin tot atâţea factori care fac tot mai greu de acceptat pentru comunitatea internaţională, văzută ca un sistem tot mai integrat, preţul conflictelor apărut chiar şi la periferia regiunilor periferice.

Teoria şi practica paradigmei strategiei securităţii naţionale şi de grup, care au postulat faptul că interesele acestora ţări primează faţă de oricare alte interese în relaţiile internaţionale, iar forţa şi puterea militară au fost considerate principalele argumente în realizarea obiectivelor de politică externă, au început să nu mai conducă la rezultatele aşteptate acum, în perioada postrăzboi rece.

Limitele paradigmei strategiei securităţii centrate pe interes naţional sau pe interes de grup devin tot mai evidente în procesul restructurării sistemului internaţional şi european, marcat de prăbuşirea aspectelor esenţiale care au condus la bipolaritatea umanităţii. Deşi interesul naţional continuă să rămână primordial, promovarea acestuia face apel din ce în ce mai mult la metode general acceptate, permisive pentru cooperare şi colaborare. Deşi geopolitica îşi păstrează principiile teoretice, ea tinde să impună aplicarea lor în practică, locul instrumentarului militar fiind înlocuit pe scară tot mai largă de mijloacele nonmilitare. În diferite colţuri ale planetei şi în cercuri tot mai largi

„Se pare că oricine este de acord acum că metodele comerţului le înlocuiesc pe cele militare – capitalul disponibil în locul puterii de foc, inovaţia civilă în locul procesului tehnico-militar şi pătrunderea pe pieţe în locul garnizoanelor şi bazelor”[4], ceea ce face ca omenirea în ansamblu să se îndrepte spre o nouă paradigmă a strategiei de securitate internaţională.

Paradigma „garantarea convieţuirii paşnice pe bază de principii general acceptate”. Datorită faptului că mijloacele militare şi-au epuizat într-o bună măsură capacitatea operaţională de instrumente pentru promovarea intereselor în relaţiile internaţionale, în maniera tradiţională de ameninţare şi utilizare a forţei, noua paradigmă a strategiei de securitate internaţională de garantare a convieţuirii

[4] Cf. Edward N. Luttwak, *From Geopolitics to Geo – Economics, Logic of Conflict, Grammer of Commerce,* în „The National Interest”, 1990, p.20.

paşnice pe baza principiilor general acceptate tinde să capete din ca în ca mai mult în importanţă. Totodată, irelevanţa mijloacelor nemilitare ale unor state cu potenţialuri reduse, alături de matricele religioase ale altora, menţin încă o raportare remanentă la paradigma strategiei de securitate de interes naţional sau de grup statal. De altfel, lista riscurilor la adresa securităţii naţionale şi internaţionale ilustrează atât menţinerea şi diversificarea pericolelor de sorginte militară, dar şi justifică importanţa unei forţe armate judicios dimensionate şi foarte eficace pentru a garanta coexistenţa paşnică şi pentru a descuraja unele riscuri neconvenţionale, de natura: subversiuni interne, terorism, trafic de droguri şi de substanţe interzise, conflicte interetnice, conflicte religioase etc.

Deşi încă nu se dispune de o teorie ştiinţifică cuprinzătoare, noua paradigmă a strategiei de securitate internaţională urmează îndeaproape tendinţele contemporane de globalizare a principalelor activităţi sociale, economice şi politice, care conduc spre integrarea intereselor naţionale în cadrul intereselor zonale şi globale.

Spre deosebire de conţinutul strategiilor trecute de securitate, devenite în bună măsură istorie, paradigma strategiei de securitate prin garantarea coexistenţei paşnice pe bază de principii general acceptate se construieşte pe dezvoltarea următoarelor elemente de rezistenţă: limitarea posibilităţilor de manifestare directă a forţei militare în relaţiile internaţionale; concentrarea opiniei publice şi organismelor internaţionale pe prevenirea conflictelor şi pe managementul crizelor; extinderea geografică a zonelor cu ridicat nivel de securitate prin integrare politică, economică şi militară a ţărilor care le compun; dezvoltarea şi diversificarea relaţiilor de cooperare multilaterală a entităţilor zonale între ele şi cu celelalte spaţii rămase în afara integrării; generalizarea în toate spaţiile a cerinţelor societăţii deschise, bazate pe pluralism politic şi pe economia de piaţă; dezvoltarea şi aplicarea unor strategii nemilitare de promovare a intereselor bazate pe principii general acceptate; menţinerea unei componente militare capabile să menţină şi să impună principiile de securitate general acceptate.

Schimbarea priorităţilor între mijloacele prin care statele îşi pot realiza obiectivele politice reprezintă un proces la care se angajează atât ţările puternice, cât şi cele care nu dispun de o forţă militară comparabilă, din cauza consecinţelor de necontrolat ce decurg din conflictele armate. Controlul armamentelor sau controlul înarmărilor cuprinde ansamblul eforturilor politico-diplomatice şi specific militare desfăşurate pentru negocierea, aplicarea şi verificarea aplicării unor

acorduri multilaterale, care au ca obiect, pe de o parte, limitarea sau reducerea cantitativă a nivelului armamentelor de care dispun statele, precum şi interzicerea unor categorii de armament şi, pe de altă parte, stimularea şi gestionarea proceselor de creştere a încrederii între state.

În general, prevenirea crizelor tinde să încorporeze într-o matrice distinctă, aflată în curs de constituire, o serie de atitudini şi comportamente ale actorilor internaţionali care au ca scop generic întărirea păcii prin măsuri prealabile izbucnirii unei crize spre conflict deschis datorită deteriorării succesive a contextului internaţional[5]. Prevenirea crizelor necesită desfăşurarea de măsuri politice, diplomatice, militare, economice, culturale, umanitare etc., cu nuanţă de anticipare, detecţie şi reducere a tensiunilor ce pot degenera într-o anumită zonă. În cadrul acestora se detaşează procedurile diplomatice, care devin preponderente.

Toate zonele geografice ale anilor din urmă se caracterizau pe relaţii de vasalitate şi pe politici de menţinere a recunoaşterii statului de primă mărime şi putere. Astfel „Nu este surprinzător că statele organizate în jurul unor asemenea principii căutau, de asemenea, să fie recunoscute de alte state, un proces care nu avea un final logic până ce o naţiune nu-şi asigura dominaţia mondială”[6]. Printre factorii care îndeamnă spre un comportament paşnic în relaţiile internaţionale se pot include: accentuarea globalizării relaţiilor economice, informaţionale şi culturale, intensificarea controlului pe care-l exercită publicul aspra politicii guvernamentale, progresul cultural şi educaţional care accentuează gradul de raţionalitate al comportamentului uman etc. Oricum, interesul pentru dezvoltarea economiei de piaţă, pe fondul democraţiei pluraliste în Europa, nu poate avea drept finalitate decât întărirea securităţii europene şi consolidarea coexistenţei paşnice a statelor din zonă.

Extinderea zonei de securitate după modelul vest-european este în plină desfăşurare, fiind susţinută din ambele direcţii, atât din partea organismelor politice, economice şi militare deja existente – UE, NATO etc., din partea statelor vest-europene, cât şi din partea statelor din partea centrală, estică şi nord-estică ale Europei. Experienţa istorică a ultimilor 50 de ani în ţările central-europene demonstrează tendinţa de diminuare a politicilor sferelor de influenţă şi de creştere a încrederii în efortul comun al statelor europene de a-şi clădi o strategie de

[5] Jenonne Walker, *Security and Arms Control In Post – Cofrontation Europe*, Oxford University Press, 1994, pp.127-148.
[6] Francis Fukuyama, *Democratizion and International Security,* în Adelphi Papers nr 266, 1991, p.18.

securitate centrată pe convieţuire paşnică şi pe extinderea colaborării în comun în cât mai multe domenii. Explicaţia susţinerii încrederii în integrarea europeană, prin eliminarea tendinţelor de recurgere la dreptul forţei, se sprijină pe miracolul reconcilierii istorice între redutabilii adversari istorici – Germania, Franţa, Austria şi Italia, care au reuşit consolidarea unor complexe de interdependenţe economice şi politice, ce au dus la ridicarea spectaculoasă a nivelului general de civilizaţie. Pe acest fond, stabilitatea şi securitatea ţărilor central şi est-europene, precum şi extinderea securităţii şi în acest spaţiu geografic, după model occidental, depind în mare măsură de soluţionarea problemelor fundamentale economice, politice şi sociale ale tranziţiei, de satisfacerea aşteptărilor populaţiei etc.

Dezvoltarea şi aplicarea unor strategii nemilitare de promovare a intereselor naţionale şi de grup, pe baza unor principii general recunoscute, reprezintă elementul esenţial al construcţiei paradigmei strategiei de securitate a coexistenţei paşnice. La adăpostul eliminării oricăror ameninţări militare, statele, firmele, dar şi persoanele individuale intră în competiţie în ceea ce priveşte eficacitatea acţiunii sociale, creşterea productivităţii şi eficienţei generale, afirmării neîngrădite a lucrurilor bine făcute. O asemenea armonie socială devine tot mai posibilă prin diminuarea progresivă a exprimării intereselor naţionale şi creşterea continuă a responsabilităţilor organismelor suprastatale, luând ca model chiar şi noua construcţie europeană.

Concluzii. Paradigma strategiei securităţii „singur împotriva tuturor" a generat un veritabil cerc vicios, deoarece toate variantele construcţiei sociale au pornit de la presupunerea că insecuritatea reprezenta o trăsătură universală şi permanentă a oamenilor şi structurilor sociale, a sistemului internaţional în ansamblu, din cauza caracterului anarhic şi competitiv al acestuia. În lipsa unei autorităţi internaţionale recunoscute, fiecare stat s-a considerat potenţial ameninţat de oricare alt stat, singura formă de apărare constând în folosirea forţei militare. Percepţia de ameninţare din toate părţile făcea posibil ca fiecare stat să interpreteze greşit, drept ameninţătoare, acţiunile altui stat, iar măsurile defensive preconizate de un stat, la rândul lor, puteau fi interpretate ca acţiuni pregătitoare de atac. Drept urmare, competiţia în cadrul strategiilor militare a devenit o trăsătură a sistemului internaţional, iar războaiele o permanenţă a vieţii internaţionale, pacea fiind redusă la o simplă perioadă de pregătire a unor noi campanii militare[7].

La rândul său, paradigma strategiei de securitate „noi împotriva tuturor" a ridicat pe o treaptă superioară condiţiile de vulnerabilitate şi ameninţare de la state

[7] Pe larg, Francis Fukuyama, *The End of History and The Last Man*, Avoon Books, New York, 1993, pp.247-249.

independente către grupuri de state interdependente. Astfel, ameninţările au fost percepute a veni nu de la un stat către un alt stat, ci de la grupuri de state către alte grupuri de state. Asemenea strategii de securitate au condus la concentrarea şi centralizarea unor teribile capacităţi militare distructive, specifice în practica celor două războaie mondiale şi războiului rece. Această paradigmă a făcut posibilă îmbunătăţirea calitativă a instrumentelor militare de luptă, încât există posibilitatea autodistrugerii umanităţii, chiar şi într-un context accidental. Raţional, perpetuarea unor atari stări de lucruri a devenit de nesusţinut.

Pe măsură ce strategiile de securitate bazate pe interes naţional şi pe impunerea acestuia prin forţă în cadrul relaţiilor internaţionale sunt tot mai contestate, locul acestora este în curs să fie preluat de noua paradigmă a strategiei securităţii convieţuirii paşnice pe bază de principii general acceptate. Cadrul structural al acestei paradigme se construieşte pe acţiuni de genul: controlul armamentelor; măsuri de încredere şi de securitate; rezolvarea paşnică a diferendelor teritoriale; măsuri de impunerea păcii şi de menţinerea păcii; rezolvarea dezechilibrelor interetnice şi religioase pe bază de decizii ale instituţiilor internaţionale de reglementare; dezvoltarea zonelor de securitate şi integrare economică; controlul riguros al armamentelor etc. Progresul în această direcţie este oarecum încetinit de egoismele naţionale în materie de interese, ce se mai văd nostalgic promovate după principii de forţă.

Impunerea noii paradigme a strategiei de securitate la nivelul ţărilor Uniunii Europene rezultă din Politica de Securitate şi Apărare Comună (PSAC) care are deja rolul de a pune la dispoziţia acesteia, în plan supranaţional, a unei capacităţi operaţionale, formată deopotrivă din mijloace militare şi civile, pentru a fi folosită în misiunile de menţinere a păcii şi securităţii internaţionale la cererea Consiliului de Securitate al ONU.

Ca atare, este de aşteptat ca noua paradigmă a strategiei de securitate să devină tot mai consistentă, pe măsură ce principiile guvernării internaţionale devin tot mai acceptate, iar organismele internaţionale de reglementare devin tot mai operaţionale.

Pentru mulţi cercetători, dezvoltarea comunicaţiilor, transporturilor şi tehnologiei informaţiilor a permis cetăţenilor din diferite ţări să se cunoască mai bine unii cu alţii, ceea ce a dus la diminuarea considerabilă a folosirii naţionalismului ca forţă de coeziune. Argumentele naţionaliste tradiţionale au acum un oarecare ecou în ţările subdezvoltate, care cultivă izolarea din raţiuni naţionaliste sau religioase fanatice. Totodată, se apreciază că „Un alt fundament al

statului-naţiune care trebuie înlăturat este cel al securităţii naţionale. Foarte puţine ţări din lume se pot apăra singure, neajutate de un atac nuclear sau de o armă chimică sau bacteriologică. Securitatea naţională este atât de importantă, încât ţările se apără prin integrarea lor în organizaţii supranaţionale sau internaţionale ca, de exemplu, Conferinţa Europeană pentru Securitate şi Cooperare sau NATO. Acelaşi lucru este valabil şi în cazul terorismului, traficului de droguri şi problemelor de mediu, fiecare dintre ele având o dimensiune globală căreia nu i se poate face faţă decât prin cooperare internaţională sau prin organizaţii supranaţionale."[8].

În condiţiile accentuării tot mai mari a dependenţei între naţional, zonal şi internaţional a complexelor probleme economice, politice şi de securitate, statul-naţiune se vede pus în situaţia de a ceda continuu din atributele sale de independenţă către instituţiile supranaţionale, proces pe care se va construi conţinutul noii paradigme a strategiei de securitate, în care statul naţional „...este prea mic ca să rezolve problemele mari din lumea de astăzi şi prea mic să rezolve problemele mici, cotidiene, ale cetăţenilor săi"[9].

Fără a fi un proces lin, noua paradigmă a strategiei de securitate a coexistenţei paşnice pe bază de principii general acceptate este în curs de afirmare.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Bell, Daniell, *The World and the United States in 2013*, Daedalus, Colectiv, SIPRI Yearbook, 1991.

Covey, Stephen R., *Etica liderului eficient sau conducerea pe bază de principii,* Editura Alfa, Bucureşti, 2000.

Dehesa, Guillermo de la, *Învingători şi învinşi în globalizare*, Editura Historia, Bucureşti, 2007.

Frunzeti, Teodor, Zodian, Vladimir, *Lumea 2009,* Editura Lira, Bucureşti, 2009.

[8] Guillermo de la Dehesa, *Învingători şi învinşi în globalizare,* Editura Historia, Bucureşti, 2007, pp.156-157.
[9] Daniell Bell, *The World and the United States in 2013*, Daedalus, 1987, p.67.

Fukuyama, Francis, *The End of History and The Last Man*, Avoon Books, New York, 1993.

Fukuyama, Francis, *Democrazion and International Security*, in Adelphi Papers nr. 266, 1991.

Khun, Thomas, *Social Theory and Social Structure*, 1962.

Lutwak, Edward N., *From Geopolitics to GEO-Economics, Logic of Conflict, Grammer of Commerce,* in The National Interest, 1990.

Vlăsceanu, Lazăr, *Dicţionar de Sociologie,* Editura Babel, Bucureşti, 1993.

Walker, Jenone, *Security and Arms Control In Post Cofrontation Europe,* Oxford University Press, 1994

STRATEGIE MARITIMĂ ŞI STRATEGIE NAVALĂ

Contraamiral de flotilă (r) prof.dr. Marius HANGANU

The article presents some opinions on the place of the naval strategy within the navy military art, starting from the premises that at all the levels of the military art (component of the military science) there is a certain correspondence within the navy forces, just as such a problem may be analysed for the other services. There are also underlined the aspects specific to the naval strategy, as the joined military action of the three services.

Puterea maritimă a unui stat este strâns legată de strategia maritimă. Dacă analizăm înțelesul modern al cuvântului strategie, adică stabilirea unui plan de perspectivă pentru realizarea unui scop deosebit, vom vedea că toate componentele puterii maritime, adică marina militară, marina comercială, şantierele navale, porturile, sistemul de relații maritime ş.a. pot face obiectul strategiei maritime.

Dacă analizăm însă noțiunea de strategie ca parte a artei militare, deci ne situăm în domeniul ştiinței militare, va trebui să ne înclinăm în fața evidenței şi să admitem că vechiul concept grecesc de strategie, adică arta de a comanda sau arta de a pregăti şi conduce războiul, nu mai poate fi tratat astăzi la fel. Adică, este greu de stabilit scopuri strategice în război pentru un stat sau mai multe, care să fie atinse doar de o categorie de forțe: marină, aviație sau forțe terestre, indiferent în ce proporție sunt reprezentate categoriile de forțe în cadrul armatei.

Dacă în antichitate strategia militară putea fi considerată modalitatea de a conduce forțele într-o bătălie, apoi în evul mediu se referea la operațiunile de pe un teatru, iar în conflictele mondiale din secolul trecut îşi găsea justificarea în

imensele fronturi strategice de sute de kilometri, astăzi se foloseşte tot mai mult conceptul de geostrategie care angrenează continentele şi poate fi considerată o strategie la scară mondială. Iar tendinţa este de a se extinde, de a se dezvolta tot mai mult, ajungându-se la planuri destul de avansate în domeniul strategiei spaţiale.

Totuşi, subiectul pe care îl analizăm aici, strategia maritimă, este încă de actualitate pe un anumit segment al strategiei militare şi, mai mult, el va trebui studiat întotdeauna, deoarece ştiinţa militară, ca orice ştiinţă, pleacă de la fapte concrete care au avut loc, mai aproape de noi sau mai departe, în timp şi spaţiu.

Dintre cele trei laturi ale artei militare, respectiv tactica, arta operativă şi strategia, tactica este cea mai ancorată în *„specialitate”*, adică este specifică fiecărei categorii de forţe ale armatei. Acţiunile executate de unităţile sau marile unităţi tactice de marină nu au fost şi nici nu vor putea fi asemănătoare cu acţiunile la nivel tactic ale forţelor terestre sau aeriene.

Astfel, navele sau unităţile de nave, atunci când execută acţiuni de luptă nu pot fi considerate în apărare sau în ofensivă, cum sunt unităţile din forţele terestre. Toate navele sunt în ofensivă. Chiar şi cele care au misiuni de asigurare, cum ar fi dragoarele, care din zori până se lasă noaptea trebuie să caute minele şi să le distrugă pentru a putea da siguranţă navigaţiei, sau cum sunt navele antisubmarin (corvetele), care zilnic execută căutarea submarinelor şi care au un efort de luptă extrem de intens şi epuizant pentru echipaje. Abia la nivel operativ putem aborda termenii de ofensivă şi apărare. Dar şi la nivelul artei operative, deci al pregătirii şi ducerii operaţiilor, acţiunile militare ale unei singure categorii de forţe sunt mai puţin probabile. De mai bine de jumătate de secol acţiunile militare au fost dezechilibrate sau asimetrice, zonele de conflict intrând în focarul opiniei publice internaţionale prin organismul ei cel mai autorizat, Organizaţia Naţiunilor Unite, iar rezolvarea situaţiilor conflictuale a presupus, cel puţin declarativ, acţiunea unei forţe multinaţionale, având mandatul O.N.U.

Acest tip de acţiune militară, multinaţională, face să se acorde o importanţă tot mai mare misiunilor ce revin categoriilor de forţe pe timp de pace şi în situaţii de criză, dar totuşi aceasta nu va schimba principiile de bază ale luptei armate. Căci, aşa cum arată Mahan în opera sa de bază: *„Influenţa puterii maritime asupra istoriei, 1660 – 1783”*, publicată în 1890 la Boston, *„în timp ce multe din condiţiile de ducere a războiului variază de la epocă la epocă, în funcţie de evoluţia armamentului, există anumite învăţături ale istoriei care rămân neschimbate, fiind prin urmare, universal valabile. Acestea pot fi ridicate la rang de principii”*.

Dacă la aceste două paliere, tactică şi artă operativă, putem aborda problemele în cadrul categoriei de forţe, la nivel strategic este limpede că tratarea pe categorii de forţe, sectaristă, a principalelor probleme este imposibilă, cel puţin la nivelul acţiunilor militare.

Principiile strategiei îşi păstrează valabilitatea în orice perioadă istorică. Ele sunt mai puţin influenţate de evoluţia tehnicii şi armamentului în comparaţie cu principiile tacticii. Căci aşa cum sublinia amintitul Mahan, în urmă cu peste 100 ani: *„... din timp în timp suprastructurile tacticii trebuie modificate, iar uneori întreaga sa concepţie este răsturnată. Dar vechile fundamente ale strategiei, rămân neschimbate şi neclintite precum stâncile”*.

S-ar părea, la prima vedere, că amploarea pe care o implică noţiunea de strategie, pe mai multe planuri, să facă abordarea subiectului *„Strategie navală”* o problemă destul de delicată şi cu un foarte mare grad de teoretizare în situaţia unei ţări cu litoral redus, cum este România.

Argumente în favoarea necesităţii abordării acestei teme sunt destule, după cum probabil sunt şi argumente care pot pune sub semnul întrebării posibilitatea existenţei *„strategiei navale româneşti”*.

Înainte de a enumera câteva din argumentele favorabile dezvoltării acestui subiect, prezint un motiv valabil nu numai pentru pledoaria noastră, ci pentru stimularea în general a curajului de a aborda orice fel de astfel de subiecte. Acest argument, general valabil – care nu este o noutate – constă în necesitatea dezvoltării laturii teoretice a artei militare şi stimularea ei, concomitent cu aplicarea ideilor teoretice în activitatea practică la trupe.

O astfel de întrepătrundere a teoriei cu practica bine dirijată şi încurajată nu poate avea decât efecte benefice asupra instituţiei pe care o slujim: *„Armata României”*.

Iată deci, că subiectul nostru teoretic *„strategia navală”* trebuie cunoscut şi analizat realist, pentru ca să poată fi pus în operă, în practică.

Modul în care este pusă în practică teoria strategiei navale, ca de altfel şi a operaţiilor şi a tacticii navale este o artă, care poate fi frumoasă sau mai puţin frumoasă, în funcţie de personalitatea şi pregătirea din toate punctele de vedere a comandaţilor.

Arta militară, în general, ca parte a ştiinţei militare, conţine şi arta navală, cu cele trei paliere: tactic, operativ şi strategic. Strategia navală, ca forma cea mai înaltă de pregătire şi ducere a războiului pe mare este necesară, indiferent de mărimea puterii maritime a unui stat.

În trecut toate studiile şi opiniile despre strategia maritimă aveau ca idee principala necesitatea concentrării forţelor navale pentru a da bătălia decisivă în urma căruia să se obţină stăpânirea mării sau cel puţin controlul acesteia. După ultimul război mondial gândirea strategică a suferit importante modificări.

Navele de suprafaţă nu se mai luptau între ele, iar inamicii principali deveneau avioanele, rachetele şi submarinele. În schimb navele mari de suprafaţă aveau ca misiune principală să distrugă obiectivele de pe uscat, misiune nesemnificativă în trecut, dar dominantă la momentul respectiv.

Gândirea strategică a evoluat continuu, ajungând ca în zilele noastre să preocupe utilizarea flotelor, mai mult în timp de pace decât în război.

Pentru cei mai mulţi planificatori ai acţiunilor navale, lupta directă cu flotele adverse a devenit o excepţie, în schimb cunoaşterea modului cum este folosită forţa navală pe mare, în timp de pace, este mult mai necesar şi actual. Menţinerea mărilor deschise pentru traficul comercial şi protecţia acestuia împotriva terorismului, contrabandei etc., dar şi posibilitatea aplicării puterii maritime, sunt cele două misiuni de bază, în timp de pace, pe care flotele trebuie să le îndeplinească.

Putem spune, că strategia maritimă poate fi definită ca acea parte a artei militare care studiază ducerea războiului pe mare, în întregul său, cât şi a campaniilor, operaţiilor şi luptelor duse pe teatrele maritime pentru atingerea obiectivelor încredinţate.

Întâlnim de multe ori (când ne referim la marină) alături de cuvântul „strategie” şi cuvintele „maritimă” sau „navală”.

La prima vedere s-ar părea că nu sunt diferite noţiunile de „strategie maritimă” şi „strategie navală” sau, prin extrapolare, de la operaţii navale şi maritime, am putea spune că strategia maritimă se referă doar la folosirea spaţiului mărilor şi oceanelor, pe când strategia navală include şi folosirea fluviilor, canalelor interioare sau lacurilor şi mărilor închise.

Totuşi, pot fi şi alte interpretări. *Una din acestea* poate fi dedusă, prin extindere, din noţiunea de putere maritimă. Realizarea legăturii dintre puterea maritimă şi strategia maritimă, se face prin politica statului. Astfel, puterea maritimă este, în primul rând, opera organelor de conducere în stat (legislative şi executive) ea fiind necesară pentru stabilirea unor relaţii politice, economice şi de altă natură, pe calea mării. Crearea şi dezvoltarea unei *puteri maritime* presupune elaborarea şi realizarea unei *strategii maritime* şi în amândouă domeniile rolul

hotărâtor îl are politica statului, modul în care organele de conducere ale ţării privesc şi înţeleg rolul şi importanţa ieşirii la mare.

În lucrările de specialitate se întâlneşte noţiunea de strategie navală, care se referă în mod direct la utilizarea tuturor forţelor şi mijloacelor, inclusiv militare, pentru realizarea unor scopuri, având ca teatru de desfăşurare – marea. Aceste scopuri sunt percepute în general ca urmare a unui conflict. Însă, aşa cum puterea maritimă am definit-o nu numai din punct de vedere militar şi strategia maritimă poate fi mijlocul de realizare a scopurilor puterii maritime pe timp de pace. Cu alte cuvinte putem *vorbi de o strategie maritimă având ca obiect dezvoltarea factorilor puterii maritime* (în principal marina militară, marina comercială, porturi, relaţii internaţionale) şi de *o strategie navală care se referă la ştiinţa şi arta de a folosi forţele maritime militare pentru obţinerea victoriei într-un război*.

Primul înţeles, cel de strategie maritimă este analizat şi aplicat în cazul tuturor statelor care au ieşit la mare, deci şi în situaţia ţării noastre.

Al doilea înţeles – strategia navală – folosit în special pe timp de război, poate fi aplicat în cazul statelor care au forţe maritime militare puternice. Aceste state îşi pot propune realizarea scopurilor politice printr-o confruntare pe mare, aplicând o anumită strategie navală. Cu alte cuvinte, în acest caz strategia militară îşi găseşte corespondenţa în strategia navală. Însă statele care au forţe maritime militare mai puţin dezvoltate nu-şi pot propune realizarea scopurilor politice ale unui război numai pe mare.

Putem spune că noţiunea de *strategie maritimă* poate fi folosită cu înţeles de arta de a pregăti şi coordona acţiunile forţelor economice, militare, diplomatice şi politice pentru exploatarea tuturor resurselor mării, iar noţiunea de *strategie navală*, ca parte a strategiei maritime, care stabileşte acţiunile navelor flotei maritime militare în raport cu cele ale trupelor de uscat şi forţelor aeriene militare. Strategia navală, în acest înţeles, este partea integrantă a strategiei militare, exprimând cerinţele strategiei militare, limitate la acţiunile desfăşurate cu forţele şi mijloacele specifice marinei militare şi comerciale.

După cum strategia militară operează cu „procedee de acţiune strategică” şi strategia navală foloseşte termenul de „procedee navale de acţiune strategică” întâlnite în lucrările de specialitate drept „părţi constitutive ale strategiei navale”, sau concepte ale strategiei maritime.

Scopul imediat al strategiei navale este controlul asupra spaţiului maritim, sau după cum spune Goeffrey Till în *„Strategia maritimă şi epoca nucleară”,*

„strategia maritimă se ocupă de folosirea mării pentru propriile sale interese împiedicând inamicul de a o folosi pentru el”.

Strategia navală, care se referă la nave, ca şi strategia maritimă, care se referă la elementele puterii maritime, sunt domenii care trebuie elaborate şi cunoscute nu numai de cei care desfăşoară activităţi maritime, ci de toţi care au tangenţă cu acestea.

În concluzie, studiul strategiei navale trebuie să fie o preocupare pentru teoreticienii militari, iar teoriile trebuie să se regăsească în activitatea practică.

IMPLICAȚIILE RĂZBOIULUI BAZAT PE REȚEA ŞI A CAPABILITĂȚILOR FACILITATE DE REȚEA ASUPRA REȚELELOR INFORMAȚIONALE DE TIPUL C4ISR LA NIVELUL ARMATEI ROMÂNIEI

General locotenent (r) prof. univ. dr. Cristea DUMITRU

The last two decades mark out the humankind evolution toward the Information Age, a new stage of societal development where the modern society is affected, among other factors, by the explosive technological changes. Within the context, technology represents the main changing driver. To be more specific, small innovations appeared in the information technology and communications are considered to be responsible global transformations in the economy, politics or culture structure. This assertion also extends its validity over the military phenomenon, which is just another human behavior. The use on large scale of the information technology and communications led to a cybernetic battlefield and the change of the waging war philosophy, with the arising of new concepts that better describe the new reality: Network Centric Warfare, and Network Enabled Capabilities.

1. Introducere

Apreciem că fizionomia conflictelor sfârşitului de secol XX şi începutului de secol XXI s-a schimbat radical, complexul factorilor care o individualizează incluzând: situații politico-economice şi strategice de insecuritate aparte, noi scopuri politice şi strategice, noi obiective, forțe şi mijloace de acțiune specifice, o altă concepție şi intensitate, o

altă atitudine faţă de adversar, spaţii diferite de desfăşurare, o paletă foarte vastă de tipuri dominante de acţiuni şi moduri tot mai sofisticate şi neaşteptate de manifestare a violenţei. Lumea acestor conflicte este una a confruntărilor asimetrice.

Dintre principalele caracteristici ale conflictelor militare actuale şi viitoare fac parte din ce în ce mai mult şi următoarele[1]:

- cauzalitatea complexă care rezultă din incompatibilităţile existente dintre sistemele politice dictatoriale sau autocrate şi cele democratice;
- amprenta pusă asupra noilor conflicte militare de decalaje imense dintre lumea bogată şi lumea săracă, dintre civilizaţia înaltei tehnologii şi civilizaţiile tradiţionale, diversificate, cu tradiţii, obiceiuri şi valori ancestrale;
- efectul tehnologic dat de diferenţele tehnologice;
- intensitatea diferită de la violenţa extremă a atentatelor teroriste la cele de îndiguire, de dominare sau la cele de impunere a unui anumit tip de comportament;
- permanenta ameninţare nucleară, chimică, biologică şi radiologică;
- disimetria şi asimetria;
- omniprezenţa binomului acţiune – reacţie;
- prevenţia şi caracterul primitiv sau represiv;
- implicarea unui nou tip de binom terorism – antiterorism;
- caracterul în mozaic;
- imprevizibilitatea.

Acestor caracteristici li se mai adaugă şi altele cum ar fi: flexibilitatea şi confuzia, caracterul indirect, extremismul politic şi religios etc.

Tipologia războiului este foarte variată, dar când vorbim de dimensiunea conflictualităţii trebuie să ne referim doar la trei tipuri de războaie şi anume: război asimetric; război cognitiv; război bazat pe informaţie şi tehnologie de vârf (război bazat pe reţea).

Principiile esenţiale ale războiului erei informaţionale sunt:

- superioritatea informaţională;
- accesul comun la un sistem de informare de înaltă calitate;
- autosincronizarea dinamică – creşte libertatea structurilor operaţionale mici;
- forţe dispersate şi operaţii discontinue;

[1] Cf. Frunzeti T., Mureşan, M., Văduva Gh., *Război şi haos*, Editura Centrului Tehnic - Editorial al Armatei, Bucureşti, 2009, pp.27-29.

- forţe flexibile – trecerea cu uşurinţă de la o abordare pe masarea forţelor, la una pe realizarea efectelor dorite;

- utilizarea pe scară largă a senzorilor ce asigură un nivel de informare superior;

- niveluri ale războiului şi operaţii comprimate care conduc la desfăşurarea cu preponderenţă a operaţiilor întrunite;

- viteza crescută a actului de comandă;

- dominaţia în spectrul complet – abilitatea forţelor de a acţiona singure sau împreună cu aliaţii pentru a înfrânge orice adversar sau de controla sau stăpâni orice situaţie, de-a lungul întregului spectru al operaţiilor militare[2].

Operaţiile informaţionale reprezintă întrebuinţarea integrată a acţiunilor de război electronic, operaţii psihologice, inducerii în eroare, securităţii operaţiilor, operaţii de comandă-control, operaţii „supremaţia informaţiilor", acţiunilor psihologice, acţiuni ale *hacker-ilor*, acţiunilor informaţiilor economice şi a celor din spaţiul virtual[3] :

- operaţii de comandă-control – neutralizează comanda şi sistemele comandă-control ale adversarului. Acestea cuprind integrarea operaţiilor psihologice, a inducerii în eroare, a securităţii operaţiilor, a războiului electronic şi a acţiunilor de distrugere fizică;

- operaţii „supremaţia informaţiilor" – proiectarea, protecţia şi anihilarea sistemelor care conţin suficiente cunoştinţe pentru a domina un spaţiu de conflict;

- operaţii electronice – tehnica de cercetare, neutralizare şi distrugere a sistemelor electronice care generează sau transportă informaţii, precum şi tehnici criptografice;

- operaţii psihologice – informaţia este utilizată pentru a modifica atitudinile şi opţiunile amicilor, neutrilor şi adversarilor;

- acţiunile *hacker-ilor* (pirateria software) – sistemele de calcul fac obiectul atacurilor active şi pasive cu *software* distructiv;

- acţiunile informaţiilor economice – blocarea sau canalizarea informaţiilor cu scopul de a obţine supremaţia economică;

---

[2] Cf. *Joint Vision 2020,* Department of Defence, Washington D.C., 2000, p. 4.

[3] Cf. Topor, S., *Războiul informaţional,* Editura Universităţii Naţionale de Apărare, Bucureşti, 2005, pp. 25-27.

- acţiunile în spaţiul de luptă al realităţii virtuale – un punct de acumulare al cercetărilor fundamentale şi tehnologice, al jocurilor de război şi al scenariilor futuriste.

Operaţiile informaţionale ofensive urmăresc neutralizarea personalităţilor sistemelor şi acţiunilor info ale adversarilor, iar cele defensive apărarea elementelor proprii faţă de acţiunile similare ale adversarilor.

Una din formele moderne de ducere a acţiunilor de luptă este războiul bazat pe reţea care este un concept nou, de avangardă conflictuală informaţională şi tehnologică, cu desfăşurări globale, accesibil, deocamdată, numai entităţilor care dispun de sisteme performante de analiză şi cunoaştere, de tehnologii avansate de ultimă generaţie, de tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor şi de structurile tehnice de sprijin şi software necesare acestora.

Extras din contextul dimensiunii conflictualităţii, războiul bazat pe reţea poate fi privit din cel puţin trei puncte de vedere:

- război de teatru reprezentând o confruntare între două sau mai multe entităţi înarmate, într-un teatru de operaţii bine definit ca arie geografică şi ca filozofie şi praxiologie a acţiunilor concrete ceea ce-l duce în spaţiul asimetric;

- război extins şi în alte domenii decât cele specifice luptei armate, în spaţiul cibernetic, media, economic şi financiar;

- război în teatrul conceptelor, care are ca obiectiv dominanţa în spaţiul cunoaşterii, fundamentarea ştiinţifică a unor sisteme de acţiune şi de reacţie ce permit utilizarea inteligentă şi eficace a forţelor şi mijloacelor existente şi crearea altora noi, mai performante, mai greu de descoperit şi identificat.

Conceptul şi materializarea războiului bazat pe reţea aparţin ţărilor care dispun de tehnologie de înalt nivel şi tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor, îndeosebi SUA, care este de fapt şi singura naţiune care le-a aplicat cu succes, într-o confruntare militară directă, cea din Irak.

Acest concept conţine şase capacităţi esenţiale[4] :

- capacitatea de a realiza şi folosi reţele reale şi virtuale şi de a le echipa cu sisteme C4ISR (similare) dotate cu echipamente şi produse software necesare;

- capacitatea de a construi baze de date şi cunoştinţe corespunzătoare;

- abilitatea de a construi forţe rapide şi flexibile, îndeosebi expediţionare, interoperabile;

- capacitatea de a realiza şi conecta sisteme de arme;

[4] Cf. Frunzeti, T., Mureşan, M., Văduva , Gh., *Război şi haos*, pp.35-36.

- capacitatea de proiecţie a forţelor şi mijloacelor;
- o capacitate logistică în reţea.

Chiar dacă în Irak războiul bazat pe reţea s-a dovedit extrem de eficient pe timpul ducerii luptei, acesta a avut şi are anumite limite în operaţiile post-război. În aceste condiţii, războiul bazat pe reţea deşi tinde să domine spaţiul luptei (în general pe cel al confruntărilor armate) nu se află la îndemâna oricui şi, după toate probabilităţile nu va reuşi, în primele două decenii ale secolului XXI, să-şi execute funcţiile principale pentru care a fost creat decât într-o dinamică prevăzută cu un grad ridicat de certitudine, adică în războiul disproporţionat. Acest război nu este de tip haotic, ci unul care, prin desfăşurarea rapidă şi cu final previzibil, poate produce haos, întrucât disproporţionalitatea creează probleme destul de grave în dinamica imediată politică, economică, socială, informaţională şi militară.

2. Utilizarea sistemelor C4ISR în condiţiile noilor concepte operaţionale de război bazat pe reţea şi capabilităţi NATO facilitate de reţea

Conceptul de război bazat pe reţea descrie combinaţia strategiilor, tacticilor, tehnicilor şi procedurilor organizaţiilor, pe care o forţă bazată pe reţea le poate angaja, pentru crearea unui avantaj decisiv în luptă[5]. Dacă acest concept se ancorează strict în realitatea forţelor militare americane, urmaşul său, capabilităţi NATO facilitate de reţea (NNEC) a extins teoria la nivelul întregii Alianţe Nord-Atlantice. Capabilitatea facilitată de reţea este abilitatea cognitivă şi tehnică a Alianţei de a conduce componentele diferite ale mediului operaţional, de la nivelul strategic, inclusiv Comandamentul NATO, până jos la nivelul tactic, printr-o infrastructură informaţională şi de reţea unică, integrată"[6].

Obiectivul aplicării unor noi concepte precum războiul bazat pe reţea şi capabilităţi NATO facilitate de reţea în planificarea, organizarea şi ducerea acţiunilor de luptă îl constituie capacitatea de a oferi tuturor liderilor de la toate nivelurile subordonate informaţiile aproape în timp real, care le vor permite să înţeleagă situaţia tactică şi să acţioneze în conformitate cu intenţia comandantului. Această capacitate crescută de conducere generează noi provocări operaţionale. În timp ce subordonaţii au acces mai larg la situaţia tactică, comandanţii de la niveluri

[5]Cf. Garstka, J.J., *Network Centric Warfare Offers Warfighting Advantage*, Signal Magazine, USA, May 2003.
[6]*NNEC Vision and Concept,* MCM-0032-2006, Allied Command Transformation, Norfolk, Virginia, USA, 2006, p.2.

mai înalte au acces la planuri tactice foarte detaliate. Aceştia din urmă nu trebuie să cedeze tentației de a conduce acțiuni militare minore de la nivelul subordonaților, deoarece intenția lor ar putea reduce beneficiile sistemelor informatice moderne şi înțelegerea situației pe care ei o sprijină. Prin urmare, este necesar să se dezvolte lideri puternici la toate nivelurile şi să se creeze premisa că încrederea şi coeziunea forțelor sunt bazate pe echipamente şi sisteme complexe şi combinate de tipul C4ISR şi sunt materializate printr-o instruire realistă, exerciții şi aplicații.

O forță robustă, puternic conectată în rețea, îmbunătățeşte schimbul de informații, colaborarea, calitatea informațiilor şi cunoaşterea situației care generează o creştere însemnată a eficacității misiunii. S-a dovedit practic că rețelele informaționale au un impact benefic asupra puterii combative, sincronizării în spațiul de luptă, personalului din statele majore şi factorilor de decizie, reducerii pierderilor, creşterii agilității forței şi tempoului operațional.

Noii senzori, conectivitatea extinsă şi noile sisteme informaționale contribuie substanțial la eficiența acțiunilor de luptă ale forțelor. Distribuția informațiilor a crescut gradul de cunoaştere a situației, care a îmbunătățit cunoştințele despre spațiul de luptă şi a crescut atât viteza de manevră, cât şi precizia focului. Conectarea extinsă permite forțelor să ducă acțiuni de luptă pe spații mai largi şi pe distanțe mai mari decât în trecut. Disponibilitatea şi fiabilitatea informațiilor permit reorganizarea rapidă a sarcinilor şi integrarea completă a unităților nou sosite în teatrul de operații. Nivelul de dezvoltare a rețelelor fac ca forțele dispersate să fie corelate şi sincronizate în timp şi scop.

Comanda forțelor luptătoare este facilitată de rețea şi este caracterizată de distribuirea şi înțelegerea corectă a informațiilor şi intenției comandantului, de un înalt grad de sincronizare a acțiunilor de luptă şi timp mai scurt de luare a deciziilor care duc la creşterea eficienței focului şi a vitezei de manevră, tot acest proces reflectând, de fapt, principiile războiului bazat pe rețea[7]. Figura 1 prezintă în detaliu acest proces în contextul organizațional facilitat de rețea.

[7] Cf. Cammomns, D, Tisserand, J.B, Williams, D.E., Seize, A., Linsay, D., *Network Centric Warfare Case Study, Volume I- Operations*, V Corps and the 3rd Infantry Division (Mechanized), 2003, p. 13.

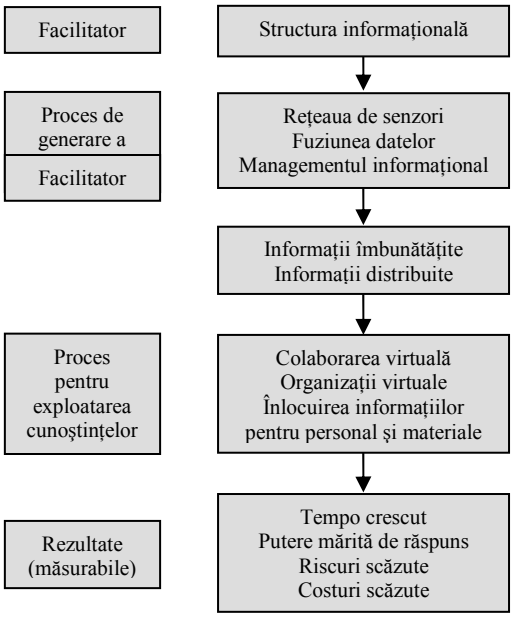

Figura 1. Comanda forțelor luptătoare facilitată de rețea

În prezent, există o tendință generalizată către o utilizare extinsă a tehnologiei informației şi a comunicațiilor în sistemele de apărare cu scopul de a dezvolta capabilitățile operaționale cu costuri minime. În cele mai multe cazuri, intenția principală este orientarea către lucrul în rețea, semnificând constituirea rețelelor de surse de informații, executanți, comandanți etc. Această dezvoltare are avantajul utilizării marilor evoluții din domeniul tehnologiei informației şi comunicațiilor. Concepte precum războiul bazat pe rețea şi NNEC sunt desemnate să dezvolte şi să extindă capacități importante precum: culegerea, prelucrarea şi diseminarea informațiilor; calitatea deciziei şi eficiența comenzii; cooperarea între structuri diferite şi între niveluri diferite ale aceleiaşi structuri; flexibilitatea utilizării unităților şi sistemelor de apărare[8]. Aceste noi concepte impun metode perfecționate sau chiar metode noi de conducere a operațiilor. Asta înseamnă că introducerea unor noi capabilități poate conduce la transformări profunde în organizarea apărării, privind atât utilizarea sistemelor tehnice cât şi tactica şi

[8] Cf. Timofte, G., Vasile, R.V., *Direcțiile de evoluție a sistemelor C4ISR impuse de cerințele rezultate din conflictele militare contemporane,* Sesiunea de comunicări ştiințifice „Strategii XXI", Universitatea Națională de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2008, p.2.

instruirea personalului. Dezvoltarea conceptelor coincide, totodată, cu eforturile de adaptare la situaţia strategică politică globală în era de după Războiul Rece, cu ameninţările sale de securitate fragmentate şi uneori neclare. Unul din elementele principale impuse de conceptele războiul bazat pe reţea şi NNEC este realizarea interoperabilităţii. Interoperabilitatea este un procedeu prin care se întăreşte atât eficienţa şi eficacitatea forţelor multinaţionale sau întrunite, cât şi capabilităţile necesare pentru întreaga gamă de operaţii ale Alianţei. Interoperabilitatea este un facilitator esenţial şi un multiplicator important al forţei[9].

Pentru a înţelege mai bine cerinţele impuse sistemelor C4ISR, pot fi concepute mai multe scenarii operaţionale pentru operaţii sau managementul crizelor, pe baza cărora se pot observa nevoile şi cerinţele informaţionale majore. Cerinţele informaţionale includ date, comunicaţii, capabilităţi şi instrumente de colaborare care facilitează succesul în oricare dintre scenarii. Relaţia dintre scenariile operaţionale şi cerinţele informaţionale impuse sistemelor C4ISR poate fi reprezentată precum în figura 2[10].

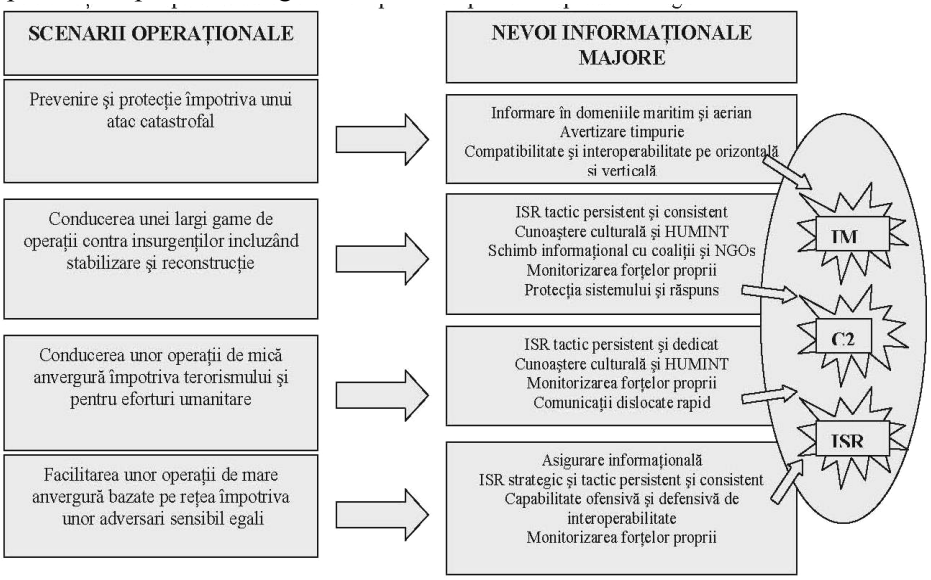

Figura 2. Relaţia dintre scenariile operaţionale şi cerinţele informaţionale

[9] *Enhancing Inteoperability,* Executive Working Group, Brussels, 2008, p.1-1.
[10] *Defense Science Board, Summer Study on Information Management for Net-Centric Operations*, *Vol. II*, The Office of the Under Secretary of Defense for Acquisition, Technology and Logistics, Washington, D.C., 2006, p.10.

Chiar dacă din examinarea scenariilor se observă o anumită linie comună, acestea necesită anumite nevoi informaţionale majore specifice din care, în final, rezultă trei zone sau domenii specifice, astfel: managementul informaţional (IM); capabilitatea informaţională de comandă şi control (C2); informaţii, supraveghere şi recunoaştere (ISR). Luate ca un întreg cele trei domenii combinate formează o aşa numită capabilitate informaţională pentru luptă/operaţie.

3. Implicaţiile războiului bazat pe reţea şi ale capabilităţilor NATO bazate pe reţea asupra reţelelor informaţionale de tipul C4ISR

Un specific al operaţiunilor militare ale secolului XXI îl reprezintă creşterea continuă a complexităţii, datorită îngemănării nivelurilor strategice, operative şi tactice, a întrepătrunderii obiectivelor militare şi civile, precum şi datorită realizării obiectivelor în comun cu aliaţii. Din ce în ce mai mult, comandanţii militari sunt puşi în faţa problemei privind concilierea modului tradiţional de ducere a operaţiilor militare cu obiectivele misiunii de ansamblu şi ale politicii naţionale.

Fenomenele de globalizare, dezvoltările tehnologice şi ritmul de tranziţie la era informaţională afectează profund mediul social, politic şi de securitate şi implicit abilitatea NATO de a răspunde noilor ameninţări, solicitând noi strategii de descurajare, prevenire şi preîntâmpinare a atacurilor teroriste, cu reformulări în aplicarea adecvată a puterii civile şi militare, în cadrul operaţiilor a căror abordare este bazată pe efecte. Acest gen de argumente impun transformarea Alianţei şi a membrilor săi deopotrivă prin perfecţionarea proceselor decizionale bazate pe realizarea superiorităţii informaţionale şi a unor capabilităţi facilitate de reţea. În acest mod se urmăreşte o tot mai profundă integrare a instrumentelor militare şi politice, adoptarea unor noi metode şi construcţii organizaţionale capabile să genereze rezultate rapide, decisive, la nivel tactic, operativ şi strategic în afara zonelor tradiţionale de responsabilitate. Redimensionarea procesului de elaborare a deciziei, pe baza superiorităţii informaţionale şi implementării conceptelor de război bazat pe reţea şi operaţii bazate pe efecte prin capabilităţi facilitate de reţea, reprezintă elemente esenţiale ale transformării armatelor, sistemelor informaţionale revenindu-le un rol decisiv. Cadrul general al transformării Alianţei este prezentat în figura 3.

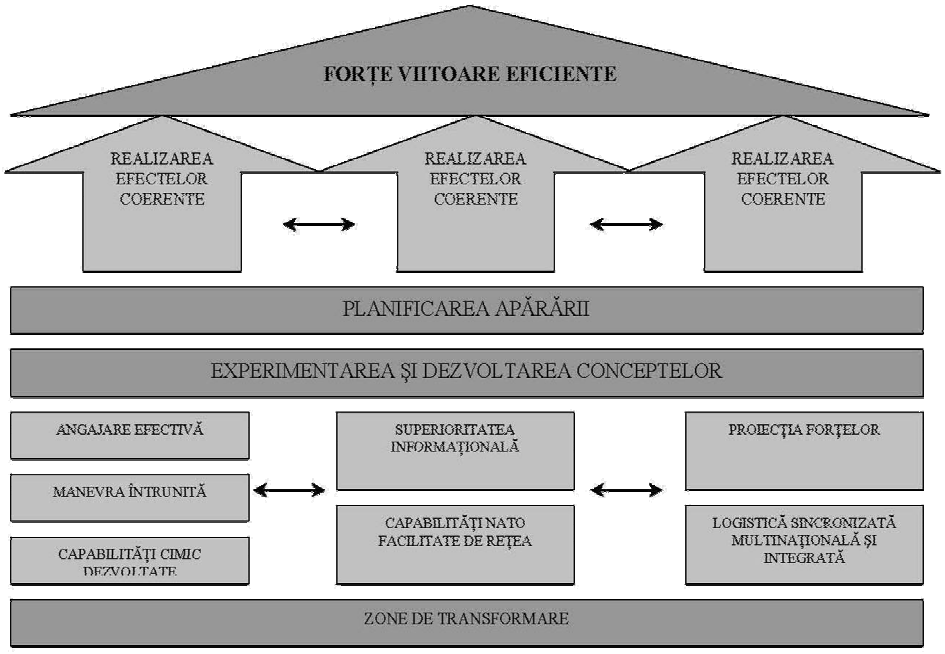

Figura nr. 3. Operaţii bazate pe reţea

În plan militar, acest deziderat se asigură prin dezvoltarea potenţialului sistemelor C4ISR ce înglobează coerent elementele implicate în interconectarea senzorilor (surselor de informaţii), executanţilor/sistemelor de arme (elementelor operaţionale) şi a factorilor de decizie, împreună asigurând dezvoltarea unor capabilităţi operaţionale centrate pe reţea[11] şi bazate pe efecte. În acest mod se optimizează desfăşurarea şi susţinerea întrunită a forţelor prin asigurarea informaţiilor care influenţează direct puterea de luptă şi eficacitatea misiunii.

Spaţiul de luptă cibernetizat al viitorului va include elemente ale conceptelor strategice ale războiului bazat pe reţea şi NNEC, care, pe de o parte, vor transforma informaţia în factor de putere şi va mări capacitatea de răspuns şi precizia de angajare a forţelor, iar, pe de altă parte, va asimila în viteză toate inovaţiile conceptuale şi tehnologice din domeniul militar. Este necesar de subliniat faptul că, dacă conflictele noului mileniu vor fi purtate preponderent într-un mediu

[11] *NATO Network Enabled Capability Feasibility Study*, *v 2.0, Executive Summary,* NC3A, Brussels, 2005, p.7.

de coaliţie sau alianţă, lucrul cel mai dificil îl va reprezenta înlăturarea decalajului tehnologic dintre statele participante. Cadrul conceptual al războiului bazat pe reţea sau NNEC şi modul în care este concepută integrarea capabilităţilor de colectare a datelor, de elaborare a deciziei şi transmitere a acesteia la elementele operaţionale se prezintă sintetic în figura 4.

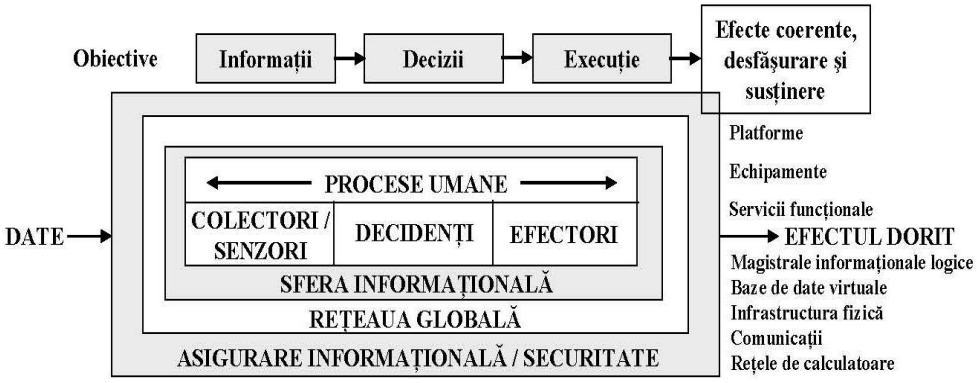

Figura 4. Cadrul conceptual al războiului bazat pe reţea şi al NNEC

Integrarea acestor dimensiuni (elemente) permite structurilor NATO şi naţiunilor membre NATO să îşi creeze o imagine comună asupra spaţiului de luptă şi, drept consecinţă, să crească nivelul de cunoaştere al acestuia şi eficienţa acţiunilor comune. Principiul de realizare a imaginii operaţionale comune (COP) este prezentat în figura 5.

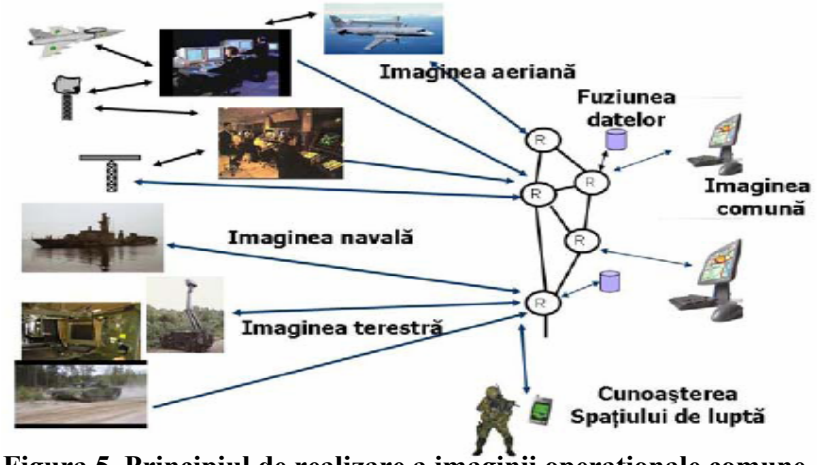

Figura 5. Principiul de realizare a imaginii operaţionale comune

Concepte precum războiul bazat pe reţea şi NNEC vor permite trupelor să fie în măsură să acţioneze în cadrul structurilor din care fac parte, sau într-o coaliţie de forţe într-un mod care va trebui redefinit în conceptele actuale privind operaţiile militare şi arhitectura sistemelor informaţionale. Realizarea conducerii forţelor impune existenţa unor sisteme C4ISR integrate la toate eşaloanele. Sistemele C4ISR trebuie să asigure, în condiţiile dinamismului deosebit al acţiunilor militare şi al fluidităţii dispozitivelor, acoperirea cu posibilităţi de conducere a întregului spaţiu de responsabilitate, a realizării comenzii şi controlului în timp real al forţelor şi mijloacelor la dispoziţie, precum şi sprijinul logistic eficient. Implementarea conceptelor, războiul bazat pe reţea şi NNEC, este văzută ca un multiplicator al forţei, ca un generator al superiorităţii informaţionale şi decizionale, permiţând creşterea substanţială a eficacităţii misiunilor.

4. Examinarea dezvoltării capabilităţilor C4ISR din Armata României pentru a fi în concordanţă cu mediul NATO NEC

În acest moment, fenomenul cel mai important în zona militară îl constituie transformarea. Acesta este un cuvânt cheie în NATO şi, deci, în acelaşi timp şi în Armata României. În esenţă, fenomenul transformării se referă la:

- reconsiderarea naturii operaţiunilor militare, precum şi reconsiderarea doctrinelor, a competenţelor şi a dotării materiale;
- influenţa transformării asupra sistemelor C4ISR, unde pot fi întâlnite următoarele două cadre generale, şi anume capabilităţile facilitate pe reţea şi Infrastructura Naţională Critică (Critical National Infrastructure – CNI).

Scopul principal al celor două cadre îl constituie obţinerea superiorităţii informaţionale, cel din urmă fiind unul dintre pilonii de bază ai conceptului NATO NEC.

Capabilităţile facilitate de reţea permit un sprijin mai rapid şi mai bun al întregului spectru de operaţii. Principalele rezultate aşteptate sunt:

- ✓ superioritatea informaţională şi decizională (primul obiectiv al NEC);
- ✓ asigurarea coerenţei informaţionale şi interoperabilităţii tuturor utilizatorilor;
- ✓ creşterea receptivităţii;
- ✓ creşterea flexibilităţii.

Aceste rezultate devin posibile doar în cadrul unei Infrastructuri Informaţionale şi de Reţele (Networking and Information Infrastructure – NII),

care pune laolaltă senzori, centre de comandă-control şi efectori, indiferent dacă sunt tereştri, maritimi sau aerieni.

Apreciem că criteriile de bază ale NEC sunt următoarele:

- ✓ reţelele inteligente;
- ✓ aplicaţiile de gestiune a informaţiilor incluse în nodurile reţelei;
- ✓ distribuirea de servicii de bandă largă;
- ✓ garantarea unei anumite calităţi a serviciilor (QoS) punct la punct;
- ✓ soluţiile de securitate distribuite uniform în întreg sistemul;
- ✓ mobilitatea utilizatorilor.

Scopul conceptelor NEC îl constituie crearea de reţele inteligente, capabile să contribuie operativ la gestiunea şi la diseminarea informaţiilor. Acest scop implică existenţa aplicaţiilor de gestiune a informaţiilor incluse în nodurile reţelei, implementarea de aplicaţii de comandă-control şi administrative (Intranet), utilizarea pe scară largă de instrumente grafice şi imagistice.

Pentru aceste aplicaţii sunt necesare servicii de bandă largă. Aceste servicii necesită date în timp real, adică servicii multimedia cu o anumită calitate a serviciilor pentru semnale video, gestiunea senzorilor, controlul efectorilor etc.

Tot acest mediu solicită soluţii de securitate distribuite uniform în sistem pentru a deservi diferite comunităţi de utilizatori (securitatea informaţiilor, autentificarea şi înregistrarea utilizatorilor etc.).

Şi nu în ultimul rând, conceptul NEC necesită sprijinul mobilităţii utilizatorilor, sistemelor şi tehnologiilor specifice care extind serviciile de voce, date şi multimedia unităţilor din teren, până la nivel de soldat.

Luând în considerare cel de-al doilea cadru menţionat, este necesar să subliniem că acesta a început să aibă consistenţă după 11 Septembrie, iar criteriile de bază sunt următoarele:

- ✓ mediilor de transport proprietare sau dedicate;
- ✓ realizarea unei redundanţe a reţelei (sisteme de tip grătar), diversificarea mediilor de transmisie (radioreleu, satelit, fibră optică);
- ✓ restabilirea automată a conexiunilor utilizatorilor prin intermediul mecanismelor cu Prioritate Multiplă şi Preempţiune;
- ✓ Sistemul de Suport al Operaţiilor integrate (Operations System Support - OSS);
- ✓ utilizarea de echipamente criptare on-line certificate;
- ✓ sistemelor de control al accesului la sistemele publice.

Infrastructura de Informaţii şi Reţele este compusă din Infrastructura Informaţională şi de Reţele (NII) la nivel strategic – Reţeaua Militară Naţională de Comunicaţii (RMNC); Infrastructura Informaţională şi de Reţele la nivel tactic; Sisteme Informatice Funcţionale (Functional Area Services), precum şi din utilizatori şi misiuni.

Primul element implementat şi unul dintre cele mai importante este Reţeaua de Transmisiuni Permanentă (RTP). Aceasta reprezintă infrastructura de bază a Reţelei Militare Naţionale de Comunicaţii.

Reţeaua Radio Operativă de Nivel Strategic (RRONS) este o reţea monocanal bazată pe echipamente radio performante, proiectate să furnizeze capabilităţi de comunicaţii pentru statele majore ale categoriilor de forţe şi marile unităţi dislocabile sau din forţele de generare regenerare, în mişcare, precum şi ca soluţie de rezervă pentru RTP, asigurând cu preponderenţă comunicaţii de date. Pentru a furniza, în unele zone, capabilităţi de comunicaţii suplimentare există elemente dislocabile ale RTP dispuse pe containere sau pe autospeciale.

Fiecare dintre categoriile de forţe ale armatei (în special, aviaţia şi marina) poate realiza subreţele proprii specifice.

Pentru a creşte performanţele RMNC, considerăm că trebuie adoptată o strategie evolutivă. Această strategie este bazată, în principal, pe următoarele etape:

- ✓ estimarea sistemelor existente;
- ✓ proiectarea unei Arhitecturi Globale (Overarching Architecture – OA) naţionale;
- ✓ dezvoltarea Arhitecturilor de Referinţă şi a celor Ţintă necesare (Reference Architectures – RA, Target Architectures – TA);
- ✓ urmărirea unui parcurs pentru Arhitecturile Ţintă.

Etapele au început să fie deja abordate în funcţie de cerinţele operaţionale şi fondurile la dispoziţie.

Astăzi, RTP reprezintă infrastructura Reţelei Militare Naţionale de Comunicaţii, care este utilizată de toate structurile Armatei României. Peste acest sistem de comunicaţii au fost realizate: sistemul INTRANET militar (INTRAMAN), sistemul de video-teleconferinţă criptat, aplicaţiile specifice forţelor navale (ARGUS), de mediu etc. La nivel strategic, acestea reprezintă pilonii Infrastructurii Informaţionale şi de Reţele. Conceptul de dezvoltare al RMNC va permite evoluţia către o componentă a confederaţiei de reţele NATO. Performanţele actuale ne permit capabilităţi operaţionale şi interconectarea cu alte

reţele cu anumite limitări. Ceea ce este însă important este că se încearcă îmbunătăţirea acestor capabilităţi.

Infrastructura Informaţională şi de Reţele strategică oferă comunicaţii în sprijinul unui număr important de aplicaţii funcţionale, cum ar fi, Sistemul de Comandă-Control Aerian Naţional (SCCAN) (inclusiv conexiunile senzorilor – FPS117, GAP FILLER şi radarele şi vectorii analogici modernizaţi – baze aeriene, rachete sol-aer, unităţi de Război Electronic), Sistemul de Supraveghere şi Avertizare NBC, Sistemul Informatic Meteorologic Integrat Naţional, Sistemul Complex de Observare Maritimă (SCOMAR), INTRANET-ul Militar etc.

În prezent, RTP este o reţea bazată pe sistemul EUROCOM Extins cu porţi către alte reţele de tip EUROCOM, STANAG şi ITU-T. Toate acestea asigură un înalt nivel de interoperabilitate cu reţelele comerciale (ITU-T) şi cu cele tactice (STANAG şi/sau EUROCOM). De asemenea, RTP se interconectează cu Sistemul General de Comunicaţii al NATO (NGCS). În viitor, RTP va oferi servicii utilizatorilor NATO de pe teritoriul naţional. RTP se interconectează şi cu Reţeaua Militară Naţională de Comunicaţii a Republicii Italiene prin intermediul sistemului satelitar SICRAL. De asemenea, există posibilitatea interconectării cu reţelele tactice ale altor naţiuni.

Reţeaua Radio Operativă de Nivel Strategic are drept scop furnizarea de capabilităţi minime de voce, date şi de tip "link" pentru toate comandamentele unităţilor tactice şi operative, în cazul în care alte mijloace de comunicaţii nu pot fi utilizate. RRONS este folosită la nivelul statelor majore ale categoriilor de forţe, pentru unităţile de nivel tactic şi operativ (cu accent pe unităţile ce sunt puse la dispoziţia NATO). Comunicaţiile asigurate sunt protejate la intercepţie şi la bruiaj prin criptoare încorporate şi salt de frecvenţă. RRONS are capabilităţi de integrare cu serviciile de mesagerie din INTRAMAN.

Principalele servicii oferite de INTRANET-ul militar sau INTRAMAN, precum şi sistemele informatice pentru care acesta constituie infrastructura de sprijin sunt:

- ✓ serviciile informatice de bază (poştă electronică, fişiere şi imprimare, WEB, gestionarea ierarhică a activităţilor, gestionarea ierarhică a fluxurilor de documente etc.);
- ✓ suport pentru sistemele informatice funcţionale;
- ✓ Sistemul Informatic de Sprijin al Acţiunilor Militare (SISAM);
- ✓ Sistemul Informatic de Informaţii al Apărării (SIA);
- ✓ Sistemul Informatic de Modelare, Simulare (SISMIM);

- ✓ Sisteme de armament (SISARM);
- ✓ Sistemul Informatic de Asistare a Învăţământului Militar (SIMIL);
- ✓ Sistemul Logistic Integrat (AILS).

Există o serie de extensii în afara teritoriului naţional ale RTP pentru sprijinul trupelor româneşti dislocate în operaţii internaţionale. Sunt create, de asemenea, extensii pentru reprezentanţele României la NATO, ACO şi UE. Serviciile oferite de aceste extensii sunt de voce, date şi VTC criptate şi necriptate pentru legăturile sociale.

5. Creşterea capabilităţilor de apărare ale Armatei României prin implementarea de tehnologii integratoare, pentru asigurarea de capabilităţi multifuncţionale şi flexibile

Necesităţile de ordin operaţional care pot fi definite pentru o Reţea Comună pentru Armata României sunt: accesul la reţea pentru satisfacerea de criterii cum ar fi flexibilitatea, simplitatea şi securitatea, pe teritoriul naţional sau în afara acestuia, pentru a permite accesul utilizatorilor care exploatează reţeaua:

- ✓ din centre fixe prin intermediul infrastructurii militare, guvernamentale sau comerciale;
- ✓ din centre fixe prin intermediul Modulelor de Comunicaţii şi Informatică Dislocabile;
- ✓ din centre/puncte de comandă / unităţi mobile prin intermediul conexiunilor stabilite prin intermediul accesului îndepărtat.

Una dintre cerinţele tehnice esenţiale o constituie realizarea compatibilităţii cu cele mai importante standarde din domeniu, pentru a asigura interoperabilitatea. De asemenea, topologia reţelei va trebui să permită flexibilitate, viabilitate şi servicii corespunzătoare nevoilor utilizatorilor. Totodată, reţeaua trebuie să ofere suport pentru diferite servicii/aplicaţii/funcţiuni şi fluxurile informaţionale specifice, care să permită operaţiuni autonome şi independente, precum şi integrarea şi schimbul de date la cererea serviciilor şi aplicaţiilor specifice.

Nu mai puţin importantă este utilizarea celor mai noi tehnologii integrate, cum ar fi: Staţii radio definite prin software (Software Defined Radio), Protocolul de Interoperabilitate al Comunicaţiilor Securizate (Secure Communication Interoperability Protocol), Comunicaţii tactice după anul 2000 (TACOMS Post 2000) etc.

Reţeaua comună pentru Armata României va oferi suport pentru:

- ✓ servicii de interconectare între reţele;

- ✓ servicii de bază (*core services*);
- ✓ servicii funcţionale (*functional areas services*), cum ar fi pentru personal, cercetare, operaţii, logistică, planificare, geo-meteo, simulare etc.

Această abordare este similară cu cele utilizate de NATO pentru dezvoltarea NATO Bi-Strategic Command Automated Information System, Deployable CIS şi NATO General Purpose Communication System.

În scenariul descris este foarte importantă demararea unui proces evolutiv care să conducă la o capabilitate facilitată de reţea, într-o perioadă de timp acceptabilă. Având acest scop, trebuie gândite acţiuni de implementare a unei reţele comune prin exploatarea achiziţiilor recente şi prin optimizarea şi integrarea sistemelor deja realizate sau care vor trebui introduse în exploatare în viitorul apropiat. Pornind de la aceste ipoteze privind scopul final, estimăm că se vor putea atinge următoarele cerinţe:

- ✓ suportul pentru servicii de bandă largă (servicii integrate multimedia);
- ✓ optimizarea benzii de transmisie avute la dispoziţie;
- ✓ dezvoltarea / implementarea de reţele de acces;
- ✓ creşterea securităţii reţelei prin utilizarea de sisteme de criptare compatibile NATO şi implementarea de concepte NATO privind securitatea (de ex. securitate multinivel);
- ✓ dezvoltarea platformelor existente sau introducerea de noi platforme care să permită servicii de bază;
- ✓ creşterea integrării, realizându-se sprijinul acţiunilor din afara teritoriului naţional prin comunicaţii satelitare şi conectivităţi de mare capacitate către mijloacele mobile;
- ✓ mărirea interoperabilităţii între RMNC şi NGCS;
- ✓ creşterea funcţiunilor de automatizare şi control pentru înlocuirea forţei de muncă.

Aceste cerinţe conduc la realizarea obiectivelor finale:

- ✓ construirea unei reţele sigure şi cu o viabilitate ridicată;
- ✓ integrarea totală a componentelor reţelei atât strategice, cât şi tactice;
- ✓ gândirea arhitecturii reţelei şi tehnologiilor adoptate pentru a optimiza capabilităţile privind eficienţa şi managementul;
- ✓ evoluţia serviciilor.

Pornind de la situaţia actuală, se poate defini un plan secvenţial al acţiunilor care pot conduce la realizarea unei reţele comune pentru Armata României. Serviciile furnizate de reţea sunt împărţite în două categorii principale, având la bază împărţirea Bi-Strategic Command Automated Information System: servicii de bază (core services) şi servicii funcţionale (functional area services). Serviciile de bază sunt destul de bine dezvoltate în cadrul reţelei, problema principală reprezentând-o, în opinia noastră, diseminarea acestor servicii pentru toţi utilizatorii.

În zona serviciilor funcţionale suntem în faza în care Armata României investeşte efort şi fonduri. Aceste activităţi sunt conduse de necesitatea obţinerii unui schimb de informaţii în timp real între efectori şi senzori, precum şi de servicii specifice pentru diferite misiuni. Serviciile vor fi furnizate începând din zona magistrală, pentru zone specifice, cum ar fi cea a utilizatorilor naţionali, a utilizatorilor NATO, a celor din diverse coaliţii şi a participanţilor la misiuni externe.

Pentru viitorul apropiat, eforturile sunt concentrate pe integrarea sistemelor existente şi pe introducerea în reţeaua existentă a subsistemelor integrate sau a subsistemelor cu capabilităţi de integrare.

Armata României se află în procesul de testare şi finalizare a activităţilor de integrare a sistemului de război electronic (programul AZUR) şi a sistemului de control al armamentului, Hawk XXI. De asemena, există două programe principale ale categoriilor de forţe – SCOMAR – sistemul de supraveghere şi observare pentru Statul Major al Forţelor Navale şi SCCAN – sistemul de comandă-control pentru Statul Major al Forţelor Aeriene.

Pentru perioada imediat următoare, ambiţiile sunt mari. Datorită cerinţelor de capacităţi mari de trafic ale noilor sisteme informatice, trebuie concentrate eforturile pentru dezvoltarea infrastructurii existente, prin introducerea de purtătoare de mare viteză. Pentru unele zone vor fi realizate reţele zonale de fibră optică de mare capacitate. Pentru a mări capabilităţile de procesare vor fi introduse comutatoare multiprotocol şi multiservicii.

Totodată, efortul va fi axat pe:

- ✓ integrarea sistemelor existente prin porţi specifice, care nu vor limita performanţele;
- ✓ utilizarea de staţii radio definite prin software pentru toate serviciile şi toate tipurile de comunicaţii. Staţiile radio cu astfel de capabilităţi au început să fie deja utilizate;

- ✓ realizarea unui sistem de management al reţelei de ansamblu;
- ✓ în zona INFOSEC, protejarea informaţiilor şi a sistemului, criptoarele IP urmând a fi utilizate ca soluţie standardizată;
- ✓ integrarea senzorilor şi utilizarea senzorilor inteligenţi.

6. Concluzii

Ministerul Apărării Naţionale a început diferite programe de modernizare, multe dintre ele la eşaloane inferioare datorită nivelului de angajare din momentul iniţierii programelor. În prezent, această angajare implică eşaloane mai mari, conştientizându-se faptul că, datorită lipsei de coordonare, nu pot fi integrate aceste sisteme decât cu greu la nivel brigadă.

Analizând situaţia la nivelul Statului Major General, Direcţia Comunicaţii şi Informatică, cu sprijinul Statului Major al Forţelor Terestre, a decis că singurul mod de a rezolva situaţia tuturor aspectelor privind integrarea îl constituie demararea unui proces de definire a sistemului C4ISTAR la nivel brigadă. Aceasta pentru că un sistem C4ISTAR flexibil, multinivel şi operativ este potenţial cel mai important multiplicator al forţei din tot spaţiul de luptă.

Pentru dezvoltarea unui sistem C4ISTAR competitiv, apreciem că abordarea arhitecturală recomandată în NATO C3 Systems Architecture Framework este soluţia cea mai bună. Ca tehnologie de bază este adoptată digitizarea spaţiului de luptă, iar ca idee de bază, conceptul C4ISTAR. Nu mai puţin importantă este coordonarea cu toate programele cu care interacţionează.

Dezvoltarea şi utilizarea de comunicaţii mobile şi digitale operative pentru furnizarea către soldat de date de comandă-control şi cercetare sunt bazate pe cerinţe operaţionale, constrângeri tehnologice, de timp şi bugetare.

Sistemul C4I trebuie să furnizeze sprijin pentru comandă la toate nivelurile. Toate sistemele de arme trebuie să fie integrate. Mobilitatea este o caracteristică de bază pentru toate sistemele tactice. Protecţia este termenul în spatele căruia se află securitatea, contramăsurile electronice, criptarea. Suportul de comunicaţii trebuie să ofere suficientă capacitate pentru sprijinul comenzii şi serviciilor funcţionale. Nu în ultimul rând, sistemul trebuie să furnizeze interoperabilitate între zona naţională şi cea internaţională, în cadrul Alianţei Nord-Atlantice sau cu structurile militare ale statelor membre ale Uniunii Europene.

STRATEGIA PRINCIPALELOR ARMATE PARTICIPANTE LA AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Nicolae CIOBANU

The paper dwells upon strategy of the main armies participator in the World War II: Wehrmacht, The Red Army (Soviet Army) The Alliance Forces.

The World War II started at the same time with the Hitleriste aggresssion that was launched against Poland in September 1939.

Wehrmacht military strategy was based on "Blitz Krieg" principles in the first years of the World War II.

The Wehrmacht, following great offensive actions, conquered many European Countries and some African states.

Se împlinesc, în acest an, 65 de ani de la încheierea uneia dintre cele mai mari conflagraţii cunoscute de omenire: cel de-**Al Doilea Război Mondial.** Prin amploarea operaţiilor militare şi angrenarea în orbita sa a 61 de state de pe întregul mapamond, acest măcel a produs omenirii suferinţe incomensurabile şi pierderi în vieţi omeneşti şi bunuri materiale de o valoare inestimabilă. Se cuvine, ca la acest moment aniversar să cunoaştem fie doar parţial unele trăsături ale Artei militare în cursul acestei mari conflagraţii mondiale.

În studiul de faţă ne vom ocupa fie şi pe scurt de una dintre componentele Artei militare: **Strategia** principalelor armate participante la război (germane, sovietice, anglo-americane), aplicată în principalele forme ale acţiunilor de luptă: Ofensiva şi Apărarea.

Strategia armatei Wehrmacthului s-a bazat cu precădere pe adoptarea principiilor „Războiului fulger” cel puţin în primii ani ai celui de-Al Doilea Război Mondial.

Ofensiva forţelor germane. Arta militară germană, în ansamblul său, a fost influenţată de principiile geopoliticii germane al cărui principiu de bază era cel al „Spaţiului vital pentru poporul german” şi pe cel al superiorităţii poporului german, „superomul german”, în raport cu celelalte rase umane considerate inferioare.

Strategia armatei germane se caracteriza printr-un exagerat spirit ofensiv. Desigur că numai o ofensivă hotărâtoare poate duce la victorie, dar aceasta nu este indicată în toate împrejurările. La implementarea spiritului ofensiv al armatei germane, la nivelul tuturor eşaloanelor, a contribuit şi înaltul grad de motorizare al forţelor sale terestre ceea ce a imprimat un ridicat grad de mobilitate trupelor, un înalt nivel de manevrabilitate şi un ritm mare al acţiunilor. Aceasta pe de o parte, pe de alta, cooperarea strânsă cu forţele aeriene a determinat ca binomul tanc-avion să aibă un mare succes cel puţin în prima perioadă a celui de-Al Doilea Război Mondial.

În adoptarea strategiei ofensive de către armatele Wehrmuchtului a contribuit într-o mare măsură şi atitudinea pasivă a guvernelor unor mari puteri europene ca Franţa şi Marea Britanie, faţă de pretenţiile expansioniste germane, atitudine ce a dus la încurajarea căpeteniilor naziste în înfăptuirea planurilor lor de acaparare a noi teritorii. Ocuparea regiunii renane, „Anslusul”, ocuparea regiunii sudete şi apoi a întregii Cehoslovacii au fost paşii care au condus la declanşarea celui de-Al Doilea Război Mondial.

În ofensiva strategică, binomul tanc-avion a deţinut un rol de seamă, cel puţin cât timp aviaţia germană a deţinut supremaţia aeriană. Astfel a luat naştere teoria „penelor” şi „cazanelor” prin acţiunile combinate terestro-aeriene. Apărarea adversarului era „ruptă” într-un sector îngust (care pentru o divizie, în cursul ofensivei din Polonia, nu a depăşit 1.000 de metri) şi dezvoltarea ofensivei în adâncime cu un ritm de înaintare ridicat, despicând apărarea adversă, apoi forţele pătrunse în adâncime se abăteau spre flancuri încercuind mari cantităţi de forţe şi de mijloace adverse.

De remarcat faptul că în concepţia strategică germană ofensiva se putea duce şi în condiţiile unui raport de forţe nefavorabil, bazându-se pe mobilitatea forţelor, a marii puteri de foc şi mai ales a sprijinului forţelor aeriene.

La adoptarea concepţiei strategice ofensive, Înaltul Comandament german (O.K.W.) a fost nevoit să ţină seama şi de faptul că potenţialul economiei germane (sursele sale de materii prime, de primă necesitate, rezervele de petrol şi cereale etc.) era limitat şi nu putea susţine un război de durată.

Ofensiva strategică pe un teatru de operaţii militare se desfăşura pe întreaga dezvoltare frontală a teatrului de acţiuni respectiv, executând, simultan, mai multe operaţii ofensive strategice (Planul „Barbarosa" prevedea desfăşurarea simultană a patru operaţii ofensive pe patru direcţii strategice, dintre care direcţia Varşovia-Moscova era considerată direcţia principală de efort), menite ca în final să înfrângă statul advers punând stăpânire cel puţin pe o parte a teritoriului acestuia.

Manevra strategică, în concepţia Înaltului comandament german, îmbrăca mai multe forme, între care amintim, executarea unor lovituri cu eşaloane de valoarea „Grup de armate" pe direcţii convergente în scopul fragmentării dispozitivului strategic advers, încercuirea şi nimicirea forţelor adverse (cazul ofensivei, în Polonia 1-27 septembrie 1939 sau ofensiva contra Franţei, Belgiei şi Olandei din 10 mai – 25 iunie 1941). Un neajuns în practicarea manevrei pe direcţii interioare de către forţele Wehrmuchtu-lui consta în faptul că raionul de joncţiune a celor două grupări destinate executării manevrei pe direcţii interioare era stabilit la o mare distanţă faţă de baza de plecare la ofensivă ceea ce avea ca urmare crearea unor flancuri descoperite. O.K.W.-ul a folosit şi forma manevrei strategice pe direcţii divergente (ca în campaniile din anii 1941 şi 1942, pe teatrul de operaţii est european), considerată de specialişti necorespunzătoare întrucât ducea la disiparea forţelor, crearea de mari intervale între grupările destinate manevrei şi expunerea flancurilor acestora diferitelor riposte ofensive adverse.

La nivel strategic, O.K.W.-ul a practicat strategia operaţiilor combinate: debarcarea forţelor pe litoralul statului agresat, simultan cu operaţia ofensivă aeriană şi lansarea desantului aerian în punctele de importanţă strategică (acţiunile combinate în cazul invaziei în Norvegia – 9 aprilie 1941).

Concepţia strategică a folosirii desantului aerian era stăpânită de specialiştii germani, care au folosit în operaţia de desant aerian pentru cucerirea insulei Creta un puternic desant aerian (circa 6.000 de paraşutişti), la 20 mai 1941, care în cooperare cu un puternic desant maritim a cucerit în 4 zile întreaga insulă.

Ofensiva strategică aeriană a fost în atenţia O.K.W., care în perioada 10 iunie – 12 octombrie 1940, a desfăşurat o amplă operaţie ofensivă aeriană în scopul cuceririi supremaţiei aeriene asupra aviaţiei britanice, pregătind **Operaţia ofensivă**

„See Love” (Leul de mare), operaţie de debarcare pe litoralul englez a circa 25 de divizii şi scoaterea Marii Britanii din luptă. Pierzând 2375 de avioane de luptă (de bombardament şi vânătoare şi echipajele lor), faţă de 733 de avioane engleze (un mare număr din echipaje fiind recuperate), Hitler a renunţat la invadarea Angliei. Este doar una din eşecurile ofensivei aeriene, fără a mai socoti ofensiva aeriană asupra Moscovei, când la 7 noiembrie 1941 (în Piaţa Roşie, Stalin primea parada militară dedicată celei de a 24 aniversări a „Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie”), niciun avion german nu a zburat deasupra Moscovei sau eşecul în cadrul Operaţiei „Albastru” (ofensiva germană pentru cucerirea Stalingradului).

O ultimă încercare pentru smulgerea iniţiativei strategice pe frontul de est a constituit-o **Operaţia ofensivă „Citadela”** (Operaţia ofensivă de la Kursk-Orel din 5-12 iulie 1943). După această dată, practic, la nivel strategic O.K.W.-ul nu a mai fost capabil să execute nici-o operaţie ofensivă de amploare strategică pierzând definitiv iniţiativa strategică.

Având una dintre cele mai moderne şi mai instruite armate, forţele germane au obţinut prin operaţii ofensive strategice victorii remarcabile în întreaga perioadă 1939-1941, punând stăpânire pe aproape întreaga Europă.

Înfrângerea suferită în faţa Moscovei a determinat factorii de conducere politico-militară germani să adopte ca principală formă a acţiunilor de luptă, **Apărarea strategică.** În concepţia Înaltului comandament german, adoptarea apărării Lera, considerată ca o formă a acţiunilor de luptă temporare în scopul economisirii forţelor şi mijloacelor pentru executarea unor riposte ofensive menite să smulgă iniţiativa strategică atât pe frontul est european, cât şi pe cel nord-african.

În apărare, forţele germane se dispuneau pe fronturi largi, apărate cu forţe puţine, bine înzestrate cu armament automat şi antitanc, fapt ce a generat starea ca pe direcţiile principale de interzis apărarea să aibă o adâncime mică incapabilă a rezista loviturilor de tancuri şi motorizate ale forţelor adverse.

Ripostele ofensive la nivel strategic au fost limitate ca număr, între acestea amintim contraofensiva germană din Ardeni (declanşat la 16 decembrie 1944 contra armatei americane), care în mai puţin de două săptămâni a fost lichidată de forţele aliate. Aceeaşi soartă a avut şi riposta ofensivă de la Balaton din luna martie 1945, când forţele germane au fost oprite şi apoi respinse.

Lucrările genistice la nivel strategic au polarizat, mai ales, pe folosirea avantajelor oferite de teren (cursuri de apă, aliniamente muntoase, mari centre urbane) care erau amenajate pentru apărare creând o serie de baraje şi obstacole. O

mare atenţie s-a acordat pregătirii unor obiective strategice pentru apărare (oraşele Budapesta şi Berlin) sperându-se în oprirea ofensivei sovietice pe direcţia Budapesta – Viena – Berlin.

Strategia Armatei Roşii. Invazia Finlandei de către armata sovietică (30 noiembrie 1939 – 12 martie 1940) a demonstrat Înaltului comandament sovietic existenţa unor slăbiciuni ale organismului militar sovietic. Aşa spre exemplu, trupele de tancuri erau organizate pe batalioane de tancuri independente care la nevoie se puteau constitui în brigăzi de tancuri, cel mai mare eşalon al armatei. Slăbiciuni s-au constatat şi în modul de întrebuinţare a forţelor, cooperarea dintre diferitele genuri de arme şi categorii de forţe armate. Înzestrarea armatei cu armament era mult rămasă în urmă deşi savanţii sovietici proiectaseră şi se aflau în stadiu experimental, pistolul mitralieră, tancul T34-85 care s-a dovedit la categoria „tanc mijlociu" cel mai bun din toate tancurile armatelor beligerante, faimoasa „Katiuşe" din care, în 1941, armata sovietică avea doar o singură baterie. La toate aceste neajunsuri se adaugă faptul că în urma expansiunii teritoriale spre vest, prin încorporarea unei părţi din Polonia (în 1939), a Letoniei, Lituaniei, Estoniei, Basarabiei şi Nordului Bucovinei, frontiera de vest a Uniunii Sovietice s-a mutat pe o adâncime de 250-300 km, ori noua frontieră trebuia consolidată prin lucrări de amenajare genistică de tot felul.

Din aceste considerente factorii de decizie politico-militară considerau că Uniunea Sovietică avea nevoie de încă 2-3 ani pentru crearea unei armate moderne aptă a transpune în practică deciziile factorului politic.

Bazându-se pe prevederile Pactului Ribbentrop – Molotov, partea sovietică a rămas în mare măsură surprinsă de invazia armatelor germane şi aliatele lor.

Un mare neajuns în instaurarea unei atitudini de linişte şi încredere în forţa Armatei Roşii a avut şi propaganda, de-a dreptul deşănţată, **„cum că armata sovietică este cea mai puternică din lume, aptă a zdrobi orice încercare de atentat la adresa puterii sovietice",** ori situaţia nu stătea deloc aşa. De asemenea, cultul personalităţii lui Stalin a făcut ravagii în rândul corpului generalilor şi ofiţerilor superiori. Sute şi sute de generali şi ofiţeri au fost executaţi, iar alte zeci de mii zăceau în gulagurile din Siberia sau alte lagăre şi închisori comuniste, rod şi al serviciilor de spionaj germane care furnizau „date" despre „atitudinea de trădători a unor generali şi ofiţeri" sovietici.

Surprins de invazia germană, Înaltul Comandament sovietic a adoptat ca formă a acţiunilor de luptă **Apărarea strategică,** de-a lungul întregii frontiere de vest a Uniunii Sovietice, pe un front cu o dezvoltare de peste 4.000 de km.

Frontul sau Gruparea de fronturi – eşaloane strategice ale Armatei Roşii treceau la apărare, de regulă, pe un front larg interzicând una sau două direcţii. Scopul operaţiei strategice de apărare consta în oprirea forţelor inamice, producerea acestora a unor pierderi însemnate, respingerea ofensivei inamicului şi crearea timpului necesar efectuării regrupărilor şi concentrării de forţe şi mijloace în vederea schimbării raportului de forţe şi trecerea la contraofensivă.

În cursul ducerii operaţiei strategice de apărare s-a practicat deseori „apărarea manevrieră", cât şi practica retragerii pe unele aliniamente de apărare pregătite din timp, de regulă, înapoia unor obstacole naturale aşa cum au fost aliniamentele „Stalin" înapoia fluviului Nistru sau cele de-a lungul Berezinei, Dvinei, Niprului, Donului etc.

În prima perioadă a celui de-Al Doilea Război Mondial (1 septembrie 1939-6 decembrie 1941), fronturile sovietice au pierdut în scurt timp spaţii imense fiind respinse pe adâncimi între 300 şi 450 km.

Dispozitivul de apărare al Frontului cuprindea armatele din primul eşalon, armata din eşalonul doi şi rezervele (de artilerie, artilerie antitanc, tancuri şi pioneri). În prima parte a războiului, fronturile nu aveau, de regulă, eşalon doi, aşa cum a fost cazul în operaţia de apărare de la Moscova şi Stalingrad, situaţie în care îşi păstrau „o rezervă generală", care cuprindea forţe de tăria unui corp de armată sau mai mult. Ulterior, pe măsură ce s-a îmbunătăţit actul de comandă (din gulaguri au fost aduşi direct pe front încredinţându-li-se comanda unităţilor sau marilor unităţi, mii de ofiţeri superiori şi generali), s-au adoptat noi structuri organizatorice (s-au constituit marile unităţi tactice şi operative de tancuri), s-au introdus noi arme automate şi antitanc, iar dispozitivele adoptate de fronturi au evoluat simţitor. Astfel, în operaţia de apărare de la Kursk-Orel, Frontul „Central" şi Frontul „Voronej" au avut forţele dispuse pe două eşaloane. În unele cazuri, în eşalonul doi al frontului erau păstrate armate de tancuri.

Frontul se dispunea în teren într-o fâşie de apărare cu o dezvoltare frontală de 300 km, având o adâncime a apărării de aproximativ 100-150 km. În cadrul dispozitivului de apărare al frontului, amenajarea genistică cuprindea 4-5 fâşii succesive de apărare, legate între ele prin poziţii în bretelă. Primele trei fâşii se amenajau genistic, de regulă, cu forţele armatelor din primul eşalon, iar a patra şi a cincea de către eşalonul doi (rezerva) frontului.

Contraloviturile erau executate de către front cu eşalonul doi (rezerva generală) şi cu forţele şi mijloacele din eşalonul întâi din sectoarele slab atacate. În funcţie de forţele la dispoziţie unele contralovituri urmăreau oprirea inamicului sau

refacerea apărării pe un aliniament mai înapoi (de exemplu, contralovitura Frontului „Voronej” la Kursk), altele urmăreau scopuri mai mari: depăşirea limitei dinainte a apărării şi trecerea la contraofensivă (de exemplu, contralovitura dreptei Frontului de vest la Moscova).

Exemple privind Operaţia de apărare executate de eşalonul „Front”

Operaţia	Lărgimea fâşiei de apărare a Frontului	Adâncimea operaţiei	Densităţi în mijloace antitanc. Pe 1 km de front	Durata
Moscova	350-600 km	300 km	2-3 (4-6)	68 de zile
Stalingrad	250-700 km	600 km	3-5 (6-8)	125 de zile
Kursk	225-305 km	125 km	6-10 (20-30)	7 de zile

Ofensiva strategică a fost practicată de către forţele sovietice începând cu cea de-a doua perioadă a celui de-Al Doilea Război Mondial, după ce contraofensiva de la Moscova (6 decembrie 1941) s-a transformat într-o ofensivă generalizată dusă cu mai multe fronturi.

În general, în desfăşurarea unei operaţii ofensive se acorda o mare atenţie pregătirii operaţiei ofensive prin asigurarea unui raport de forţe şi mijloace superior adversarului şi alegerea momentului cel mai favorabil declanşării ofensivei. Din analiza celor 55 de operaţii ofensive executate cu eşalonul Front sau Gruparea de Fronturi rezultă că esenţa lor a constat în: neutralizarea simultană a întregii adâncimi tactice a apărării adverse; ruperea, fărâmiţarea şi izolarea elementelor dispozitivului operativ al apărării inamice; dezvoltarea ofensivei în adâncimea operativă pentru realizarea încercuirii şi nimicirii forţelor principale inamice.

Dispozitivul operativ al Frontului era astfel constituit încât să asigure o superioritate categorică asupra forţelor adverse pe direcţia loviturii principale, concomitent cu păstrarea capacităţii ofensive pe direcţiile secundare.

Gruparea de pe direcţia loviturii principale a frontului îşi dispunea forţele, în funcţie de situaţie, pe unul sau două eşaloane. Iniţial, fronturile şi-au dispus forţele pe un singur eşalon, situaţie în care armatele îşi constituiau dispozitivul pe două sau chiar trei eşaloane. Către sfârşitul războiului fronturile îşi constituiau dispozitivul pe două eşaloane plus una sau două grupări mobile, cazul Frontului 1 *„Bielorus”* în Operaţia de la Berlin sau Frontului 1 *„Ucrainean”* în Operaţia de la Sandomir.

O atenţie deosebită s-a constatat în pregătirea şi în ducerea operaţiei ofensive de către front, pe teritoriul Uniunii Sovietice, a colaborării cu grupurile

sau detaşamentele de partizani care acţionau înapoia dispozitivului inamic subminând, de regulă, sistemul logistic al acestuia sau cooperând direct la cucerirea unor obiective de importanţă deosebită (exemplu „războiul şinelor de cale ferată”).

Operaţia ofensivă strategică se ducea pe mai multe direcţii din care una era direcţia principală de efort (direcţia loviturii principale). Experienţa din ultima perioadă a războiului a arătat că cel mai indicat dispozitiv, care permitea să se ducă ofensiva pe o mare adâncime şi cu scop hotărâtor, era pe două eşaloane şi o grupare mobilă. Gruparea mobilă era compusă dintr-o armată de tancuri a cărei misiune era dezvoltarea ofensivei în adâncimea operativă a adversarului până la atingerea obiectivului final. Ca o caracteristică a operaţiilor ofensive strategice constatăm faptul că în cea de-a doua perioadă a războiului (1943 – prima jumătate a anului 1944) fronturile desfăşurau operaţiile ofensive succesiv, ca în ultima perioadă acestea să se desfăşoare simultan de către un front sau o grupare de fronturi. Formele manevrei în operaţiile desfăşurate de către un front (sau grupare de fronturi) au constat în ruperea apărării într-un sector îngust şi lărgirea ulterioară a breşei, prin dezvoltarea succesului pe direcţii divergente (Operaţia de la Sandomir); ruperea apărării în două sectoare şi dezvoltarea convergentă a ofensivei celor două grupări în scopul încercuirii şi nimicirii forţelor adverse (operaţia ofensivă de la Bobruisk); executarea loviturii cu una din aripi a frontului şi învăluirea forţelor adverse în scopul încercuirii şi nimiciri acestora (Operaţia de la Odessa, 1944); ruperea apărării pe mai multe direcţii simultan (Operaţia dintre Vistula şi Oder şi din Manciuria).

Exemple de operaţii de amploare strategică:

Denumirea operaţiei	Mari unităţi distincte	Lărgimea fâşiei de ofensivă	Adâncimea operaţiei	Durata operaţiei
Operaţia „Taifun”	80 de divizii	1125 km	350 km	68 de zile
Operaţia „Vistula-Oder”	27 de armate + 10 c. A.	500 km	570 km	22 de zile
Operaţia din „Bielorusia”	194 de divizii + 12 c. Tc.	1100 km	600 km	38 de zile
Operaţia „Berlin”	140 de divizii	700 km	60 (170) km	17 de zile

Strategia forţelor anglo-americane. Agresiunea Germaniei a surprins autorităţile britanice şi americane, în mare măsură nepregătite. S.U.A., spre exemplu, abia la 16 septembrie 1940 a introdus serviciul militar obligatoriu, iar

forţele terestre britanice aveau o pondere nesemnificativă în cadrul sistemului militar britanic.

Ofensiva strategică a forţelor anglo-americane, în prima parte a războiului s-a desfăşurat, de regulă, pe spaţii limitate. Eşalonul strategic în concepţia forţelor aliate era Grupul de armate, constituit din două-trei armate. O caracteristică generală a operaţiilor ofensive consta în strânsa cooperare a forţelor terestre cu aviaţia tactică şi chiar strategică. De regulă, operaţia ofensivă era precedată de o puternică pregătire de aviaţie care dura zile şi chiar săptămâni întregi (ofensiva pentru cucerirea insulei Iwo Jima a fost precedată de o pregătire a aviaţiei de 72 de zile, timp în care, zi şi noapte poziţiile japoneze au fost bombardate continuu, iar pregătirea nemijlocită a ofensivei a fost executată 72 de ore de către aviaţie şi artileria flotei din zonă). Pregătirea Operaţiei „Overlord", de debarcare a fost precedată de o activitate aeriană care a început încă din cursul lunii mai 1944.

Lărgimea fâşiilor de ofensivă era, în general, îngustă ajungând la circa 80-100 km în operaţiile din lungul ţărmului Africii de nord, până la 400 km, în partea de vest a Franţei. Luptele cele mai grele se desfăşurau pe adâncimea tactică a apărării, după care, în situaţiile că inamicul se retrăgea se trecea la urmărire. În cursul urmăririi, aviaţia juca un rol important prin loviturile executate asupra punctelor obligate de trecere, lovitura rezervelor inamicului şi a grupărilor destinate ripostelor ofensive.

Operaţia ofensivă strategică se pregătea din toate punctele de vedere, acordându-se o mare atenţie asigurării logistice şi medicale. Aşa spre exemplu, în cadrul Operaţiei de debarcare din nord-vestul Franţei forţele aliate au concentrat 15.000 de tunuri faţă de 6.700 ale germanilor, 10.859 de avioane faţă de 160 germane şi 6.000 de tancuri faţă de doar 2.000 ale adversarilor, iar militarul rănit în luptă ajungea în mai puţin de 30 de minute pe masa de operaţie.

La operaţia ofensivă participau, de regulă, unu la două grupuri de armate, forţe importante de aviaţie, inclusiv aviaţia strategică, trupe de desant aerian şi importante forţe maritime militare (când operaţiile aveau loc în apropierea litoralului).

Adâncimea operaţiilor era foarte variată ajungând până la 400 km (în vestul Franţei, între coasta Normandiei şi aliniamentul cursurilor de apă Sena şi Loara a fost de aproximativ 250-300 km).

Durata operaţiilor a fost, de asemenea, foarte diferită 80-85 de zile, în operaţia din vestul Franţei, dar şi 15-20 de zile, în acţiunile mixte terestro-maritime din Oceanul Pacific, unde în funcţie de mărimea insulei şi arhipeleagului, cât şi de

rezistenţa uneori de-a dreptul disperată a trupelor nipone (cazul insulei Iwo Jima, unde din 21.000 de apărători au fost capturaţi doar 220 de militari niponi răniţi, restul căzând în luptă).

Manevra la nivel strategic a constat în fracţionarea dispozitivului inamic prin lovituri executate simultan pe două direcţii, urmărind învăluirea sau întoarcerea ulterioară a grupării de forţe principale ale adversarului. Uneori, aceste direcţii erau convergente, fapt ce ducea la încercuirea grupării adverse. Aşa s-au petrecut acţiunile în operaţia ofensivă din Ruhr, din anul 1945.

Un element nou în operaţiile ofensive pentru cucerirea unor insule din Oceanul Pacific a fost strategia inaugurată de amiralul Chester W. Nimitz cunoscută sub numele de „saltul puricelui" care consta în „sărirea" de către forţele aliate peste anumite insule mai mici, dar puternic fortificate de japonezi, urmând ca acestea să „cadă" prin lipsa de alimente, muniţii şi medicamente, printr-o izolare completă faţă de bazele de aprovizionare.

Pe scară largă în operaţiile ofensive a fost întrebuinţat desantul aerian paraşutat sau debarcat, care nu întotdeauna a dat rezultate scontate (cazul Operaţiei „Market Garden") dar, în cele mai numeroase situaţii, cooperarea desantului aerian cu forţele terestre a dat rezultate, uşurând acţiunea forţelor atacatoare în adâncimea dispozitivului advers.

O caracteristică importantă a operaţiilor militare duse pe teatrele de operaţie maritime a constat în desfăşurarea unor operaţii aeronavale combinate cu debarcarea unui puternic desant maritim, simultan, în două sectoare (raioane) de debarcare, acţiuni în care aviaţia de luptă de pe portavioane a jucat un rol decisiv. Spre sfârşitul lunii septembrie 1945, forţele maritime militare americane dispuneau în Oceanul Pacific de aproximativ 100 de portavioane de diferite clase.

În cursul acestei mari conflagraţii, forţele anglo-americane au desfăşurat numeroase operaţii de desant maritim, aşa cum au fost Operaţia „Torch", operaţiile de debarcare din Sicilia, Italia şi Normandia, precum şi cele din Oceanul Pacific. Ele erau operaţii complexe la care participau forţele maritime, forţele aeriene şi cele terestre care constituiau forţa principală a desantului.

Un element nou de nivel strategic practicat de forţele anglo-americane a constat în deplasarea unor forţe de nivel strategic de pe un ţărm maritim pe altul, sau chiar de pe un ţărm oceanic pe altul ceea ce impunea măsuri de siguranţă de mare amploare.

Operaţia de debarcare a desantului maritim a fost practicată pe scară largă de către forţele americane în Oceanul Pacific. În cele mai multe operaţii de desant

maritim (din insulele Mariane, insula Leyte, insula Iwo Jimo, insula Luzon, insula Okinowa) au fost debarcate 6-7 divizii. La asigurarea debarcării participând între 600 şi 1.300 de nave de luptă şi auxiliare şi între 1.500 şi 2.100 avioane de pe portavioane şi din bazele aeriene situate pe diferite insule. Asemenea operaţii au evidenţiat priceperea în a organiza ambarcarea, asigurarea traversadei, asigurarea debarcării, folosirea unor mijloace de debarcare moderne, cooperarea strânsă cu aviaţia şi forţele maritime. O particularitate în strategia anglo-americană a constat în bombardarea principalelor obiective de pe teritoriul forţelor adverse organizând adevărate ofensive aeriene.

În tabelul de mai jos sunt date cantităţile de bombe (în tone) lansate de aviaţia germană şi anglo-americană în anii 1940-1944.

Anul	**Loviturile aviaţiei germane asupra teritoriului Angliei (inclusiv proiectile „V”)**	**Loviturile aviaţiei anglo-americane asupra Germaniei şi ţările aliate acesteia**
1940	36.844	14.631
1941	21.858	35.509
1942	3.260	53.755
1944	9.151	1.188.577
Total (tone)	71.113	1.292.472

De remarcat faptul că forţele aeriene anglo-americane au dus operaţii aeriene strategice independente care, de regulă, precedau cu una până la 3 luni ofensiva forţelor terestre. În scopul cuceririi şi menţinerii supremaţiei aeriene, se executau operaţii aeriene independente, care vizau aerodromurile inamicului, situate la 300-700 km faţă de linia frontului, uzinele industriei aeronautice şi de armament, depozitele de carburanţi. Erau, de asemenea, lovite sistemele de comunicaţii, punctele strategice de treceri peste cursuri de apă, nodurile de comunicaţii feroviare etc.

Apărarea strategică a forţelor aliate. În general, în cursul celui de-Al Doilea Război Mondial forţele aliate anglo-americane nu au dus operaţii de apărare de mare amploare. Acestea, de regulă, s-au purtat de forţele aliate pe Teatrul de operaţii Nord-african sau în Oceanul Pacific pentru apărarea unor baze maritime sau aeriene ale forţelor anglo-americane şi doar în prima perioadă a celui de-Al Doilea Război Mondial. Aşa, spre exemplu, operaţiile de apărare strategică a forţelor britanice în campaniile din anii 1939-1941, cât şi cele ale forţelor anglo-

americane din anii 1941-1942, s-au dus cu grupări de forţe relativ mici, pe direcţii izolate, urmate de ample replieri şi evacuarea unui teritoriu vast (cazul evacuării unei mari suprafeţe din teritoriul Franţei, în anul 1940, de către trupele britanice şi aliaţii lor; evacuări ale unor insule din Oceanul Pacific, în perioada 1941-1942).

O caracteristică generală a apărării strategice a forţelor anglo-americane consta în faptul că ele nu au dus **operaţii clasice de apărare** (apărarea pregătită din timp, organizată pe mai multe aliniamente, fiecare aliniament cuprinzând mai multe fâşii de apărare cu un număr de poziţii de apărare, cu ample amenajări genistice: lucrări de fortificaţii, baraje şi obstacole, poziţii în bretelă etc.). Nici trecerea în grabă la apărare în Ardeni (decembrie 1944) şi retragerea precipitată pe o adâncime de 100-110 km sub loviturile contraofensivei forţelor germane (circa 25 de divizii, faţă de 4 divizii de infanterie în apărare pe un front de 115 km), nu poate constitui „drept model" de ducerea unei operaţii de apărare de nivel strategic. Pentru oprirea ofensivei adverse, comandamentul forţelor aliate a intervenit (începând cu 20 decembrie – în cea de-a cincea zi a ofensivei germane, când condiţiile meteo au permis folosirea aviaţiei), cu aviaţia de luptă inclusiv aviaţia strategică (în total aproximativ 5.000 de avioane) oprind înaintarea forţelor germane.

O bogată experienţă au căpătat forţele anglo-americane în luptele desfăşurate pe teatrele de operaţii din Pacific în apărarea unor baze militare sau unor insule „cheie" aşa cum a fost bătălia pentru menţinerea insulei Midway (4-6 iunie 1942), bătălie complexă aeronavală şi terestră.

La nivel strategic, asigurarea deplasării şi apărării unor convoaie ce transportau mii de militari sau un bogat material de luptă ce urma a fi transportat de pe un ţărm pe altul a constituit o preocupare deosebită a factorilor de decizie militară. Apărarea convoaielor presupunând o strânsă cooperare între aviaţie, trupele destinate apărării convoaielor de desant (respectiv materiale) şi convoaiele de deplasare. Dacă la început Anglia, spre exemplu, nu era pregătită pentru escortarea unor convoaie de nave, forţele navale germane (submarine) făceau ravagii scufundând în perioada mai-septembrie 1942, lunar, între 83 şi 120 de nave, ulterior, sistemul convoaielor escortate de distrugătoare, aviaţia din diferite baze aeronavale şi de pe portavioane (fie multe dintre ele improvizate din nave mari comerciale), ca şi o vastă reţea de radiolocaţie a făcut o escortare mult mai eficientă, astfel că pe la mijlocul anului 1943, numărul navelor scufundate s-a redus la circa 40 de nave lunar, scăzând până aproape de zero spre sfârşitul războiului.

Concomitent crescând numărul submarinelor germane scufundate acesta ajungând până la sfârşitul războiului la câteva sute.

Cunoaşterea unor caracteristici a operaţiilor ofensive şi de apărare practicate în războaiele secolului trecut constituie un bogat material al unor „lecţii învăţate”. Desigur dezvoltarea tehnicii de luptă imprimă în condiţiile contemporane ale artei militare trăsături noi acţiunilor de luptă. Deja războaiele purtate cu mase de luptători de ordinul sutelor de mii, pe fronturi largi, timp îndelungat sunt de domeniul trecutului, din care se pot desprinde învăţăminte preţioase, deoarece unele elemente sunt perene aşa cum este terenul pe care se duc acţiunile militare, condiţiile meteo, omul ca principal factor în ducerea luptei armate etc. pot să-şi pună amprenta asupra celor mai moderne forme şi procedee ale acţiunilor de luptă.

Analiza acţiunilor de luptă din trecut şi deprinderea unor învăţăminte privind caracteristicile Artei militare în etapa contemporană reprezintă baza pe care se vor clădi noile trăsături ale acesteia în epoca prezentă. Numai cunoscând ce a fost bun sau ce a fost negativ în operaţiile militare din trecut putem formula noi principii ale ducerii luptei armate în viitor.

CONTROLUL ARMAMENTELOR – ÎNTRE DIPLOMAȚIE ŞI CRIZA ECONOMICO-FINANCIARĂ

Dr. Mariana ANCUȚ

Recent events prove that that the wish to became a leader don't know any limits. The power can corrupt stronger than ever and the winning of a war without wasting any human, material and financial resources is the final goal. In these conditions to own last and most modern equipments and arms remains an essential vector as economical power or geostrategical situations. Diplomacy, regardless all interpretations gave by the national interests of some countries, remain the only instruments which can be used and which can create a common base for future negociations.

Perioada de 45 de ani numită şi perioada Războiului Rece a însemnat o perioadă de luptă surdă în care fiecare dintre combatanți nu a precupețit nici un efort pentru a-şi asigura supremația absolută sau măcar o parte cât mai mare din zona de influență[1]. Obiectivul declarat era menținerea păcii, dar instrumentul folosit era puterea militară. Statistica arată că sfârşitul celui de-Al Doilea Război Mondial a transformat industria de armament în cea mai profitabilă industrie din lume. Dacă inițial doar cinci țări, SUA, URSS, Marea Britanie, Canada şi Suedia, aveau capacitatea de a produce armament de înaltă performanță, în anii 80, aproximativ 40 de țări erau implicate în producția de armament, în top aflându-se SUA, URSS, Franța, Marea Britanie, Italia,

[1] Ioan Bari, *Probleme globale contemporane,* Editura Economică, Bucureşti, 2003, p.496.

R.F.Germania, China, Israel, Suedia. În perioada 1945 – 1990, SUA şi URSS au deţinut peste 70% din vânzările mondiale de arme, urmate de Franţa şi Marea Britanie cu 12-18 % din vânzările mondiale[2]. Filiera americană trimitea în direcţii precum: Israel, Somalia, Yemen, Sudan, Arabia Saudită, Kuweit, iar cea rusă în direcţii, precum zona Tratatului de la Varşovia, Cuba, Siria, Laos, Etiopia, Vietnam, Irak, Iran, Liban. Conştiente de consecinţele celor două războaie mondiale şi mai ales de efectele bombelor de la Hiroshima şi Nagasaki, ambele superputeri nu au utilizat niciodată armele nucleare una împotriva celeilalte. Metode folosite în schimb au fost sancţiunile şi embargourile economice, petrolul, alimentele, creditele şi datoriile externe, şi mai ales propaganda.

Majoritatea analiştilor sunt de acord că, după 1992 în lume, există o singură superputere – SUA şi trei mari puteri: Japonia, China şi Uniunea Europeană. Fostul premier britanic, Sir Edward Heath spunea: „Avem singura superputere rămasă care pare a fi fascinată de dorinţa de deveni unicul paznic al păcii în lume. Dar celelalte ţări au realizat deja că, obiectiv vorbind, nu mai există superputeri în lume, aşa că-şi văd de treabă, de conflictele pe care le vedem peste tot astăzi în lume. În Africa, în America Latină, În Rusia, în spaţiul ex-iugoslav s-au dat lupte grele cu pierderi de vieţi omeneşti şi cu o costisitoare risipă de resurse preţioase.

Toate acestea constituie semne ale unei crize de adaptare a unei mari naţiuni la o lume cu totul nouă."[3]

Studiul pieţei comerţului cu arme a arătat că dacă anii 1986 şi 2000 indicau o tendinţă de scădere (50%), perioada următoare, inclusiv anul 2000, această tendinţă se estompează (35%)[4]. Practic fosta URSS şi ţările în tranziţie au fost cele care au făcut cele mai consistente reduceri ale cheltuielilor militare. Contrar acestei evoluţii, ţările din Orientul Apropiat înregistrează niveluri ridicate ale cheltuielilor militare, circa 7% din PIB, în 1995, faţă de o medie de 2,4 pe plan mondial şi circa 25% din exportul mondial de armament[5]. De exemplu, Orientul Mijlociu şi Asia de Sud-Est sunt zone unde cheltuielile militare au crescut cu 6,6%, în 1995, faţă de 1994, comerţul cu arme atingând valoarea de 23 de miliarde de dolari anual[6]. Comparând cifrele putem afirma că nivelul cheltuielilor militare a crescut începând

[2] www.sipri.com
[3] Bari Ioan, *Probleme globale contemporane,* Editura Economică, Bucureşti, 2003, p.499.
[4] www.armcontrol.com
[5] www.aca.com
[6] www.sipri.com/database

cu 1998 (798 de miliarde dolari în 2000) datorită situaţiilor conflictuale din Africa şi Asia, zone care însumează circa 75% din numărul conflictelor mondiale[7].

Martin Wight spune că: „Cursa înarmărilor începe cu invenţia de noi arme, mai întâi condamnate ca fiind şocante şi barbare şi apoi treptat adoptate, din ce în ce mai mult, datorită eficienţei lor”[8]. Remediul pentru dezarmare ar fi, logic, dezarmarea, fie prin reducerea lor cantitativă, fie prin limitarea creşterii lor, fie prin restrângerea tipurilor de arme şi a utilizării lor. Controlul armamentelor sau dezarmarea nu elimină motivele politice, economice sau ideologice ale folosirii forţei, însă contribuie esenţial la diminuarea riscurilor războiului, la creşterea încrederii şi securităţii între state, la îmbunătăţirea climatului internaţional. Calea prin care se poate realiza acest lucru este evident una juridică, iar primul pas poate fi considerat Conferinţa de la Haga din 1899 şi apoi din 1907.

Logica dezarmării a făcut ca negocierea privind renunţarea la un sistem de arme sau limitarea cantitativă ori calitativă a acestora să fie determinată de întrepătrunderea anumitor interese de ordin intern, regional sau global. În acest sens cu cât sporeşte numărul statelor participante la procesul de dezarmare, variabilele sus menţionate se înmulţesc ceea ce duce, evident, la complicarea procesului de dezarmare. Nu ar fi o exagerare dacă am spune că procentul de implicare în negocieri decurge direct din evaluările de securitate sau poate fi determinat de perspectiva obţinerii unor avantaje economice sau politice. În acelaşi mod, statele pot manifesta reticenţă faţă de acest proces dacă acest lucru le poate diminua accesul pe pieţe externe cu anumite arme şi tehnologii. Interesele politice cuprind strângerea relaţiilor cu state bine determinate în cadrul alianţelor la nivel regional, pentru stabilirea raporturilor de forţe sau a poziţiei dominante, consolidarea autorităţii interne, chiar mărirea şanselor din punct de vedere electoral. Practica demonstrează că marile puteri s-au aflat, în general, la baza tratatelor de dezarmare şi au exercitat o influenţă determinantă în procesul de negocieri sau pe parcursul aplicării acordurilor. De asemenea, asimetria de interese şi de forţe determină dezechilibrul tratatelor de dezarmare. Un exemplu ar fi cel al statelor care posedă influenţă într-o anume zonă sau regiune şi prin urmare pot impune condiţii privind atât negocierea cât şi procesul decizional. Convenţia care interzice folosirea armelor chimice stabilea că în Consiliul executiv al organizaţiei specializate în acest domeniu pot face parte doar acele state care nu numai că

[7] www.onu.com
[8] Martin Wight, *Politica de putere,* Editura ARC, Bucureşti, 1998, p.248.

posedă o industrie dezvoltată, dar care au şi o pondere importantă pe piaţa produselor chimice. Concluzia nu poate fi decât una: marile puteri vor ocupa permanent locuri importante în cadrul organismelor internaţionale care au ca obiect negocierea acordurilor respective. Istoric vorbind, prea puţine sunt acele acorduri care s-au încheiat în timpul desfăşurării convenţiilor sau conferinţelor. Majoritatea covârşitoare a acordurilor au avut la bază un proces îndelungat şi, de prea multe ori, foarte complicat, de negociere.

Cadrul legislativ existent vizează restricţionarea folosirii, limitarea numărului sau reducerea efectelor armelor convenţionale asupra oamenilor şi mediului. S-a pornit de la Convenţiile de la Haga din 1899 şi 1907, privind reglementarea paşnică a conflictelor, şi de la Protocoalele din 1977, referitoare la protecţia victimelor conflictelor armate. În 1979, o Conferinţă specială O.N.U. a fost convocată pentru rezolvarea problemelor ridicate de aşa-numitele „arma inumane". Există însă un paradox în această situaţie: Când putem considera o armă „umană"? Sau le putem considera mai puţin inumane dacă avem în vedere deosebirile substanţiale între efectele diferitelor tipuri de arme asupra combatanţilor sau populaţiei civile ?

Statisticile consideră că în această perioadă au fost distruse aproximativ 20 de milioane astfel de arme, ţări NATO ca Marea Britanie, Franţa şi Germania raportând distrugerea completă a stocurilor de armament ce făcea obiectul unor tratate precum: *Convenţia privind interzicerea sau restricţionarea folosirii anumitor arme convenţionale care pot fi considerate ca fiind excesiv de vătămătoare ori ca lovind fără discriminare* (CCW) alături de *Protocolul I* care interzice folosirea armelor al căror efect primar este rănirea cu fragmente care, în corpul uman, nu pot fi detectate cu raze X, *Protocolul II* care interzice folosirea minelor, armelor-capcană şi altor dispozitive, *Protocolul III* care se referă la folosirea armelor incendiare, *Protocolul numărul IV*, privind interzicerea armelor cu laser care provoacă orbirea permanentă şi *Protocolul privind muniţiile neexplodate* etc[9].

O iniţiativă apărută în anii 70, ca urmare a destinderii între cele două blocuri, a dus la deschiderea negocierilor (octombrie 1973) privind reducerea capacităţilor militare convenţionale. Numite oficial *Reduceri reciproce şi echilibrate ale forţelor* (prescurtat MBFR), negocierile au avut la bază interese de ambele părţi: NATO considera vitală o eventuală înţelegere cu Pactul de la

[9] www.globalpolicy.org

Varşovia pe tema reducerii forţelor convenţionale, iar pe de altă parte, Uniunea Sovietică era de acord cu începerea negocierilor în schimbul concesiei occidentale cu privire la recunoaşterea *status-quo*-ului teritorial postbelic în Europa. Cele patru state membre ale Tratatului de la Varşovia, reprezentante la negocieri (Cehoslovacia, RDG, Polonia şi URSS) au propus un proiect care viza reducerea forţelor şi armamentului în trei etape: 20.000 de oameni de fiecare parte, în primii doi ani, 5% din rest anul următor şi încă 10% până în anul 1977[10]. Statele NATO vor prezenta o contrapropunere: reducerea să se facă în două etape, la început să fie 15% din forţele SUA şi URSS staţionate în Europa centrală, apoi să se ajungă la un număr limită de 700.000 de oameni pentru fiecare bloc[11]. Deoarece negocierile staţionau, NATO revine, în 1975, cu o nouă propunere: retragerea a 1000 de focoase nucleare şi 90 de vehicule de transportare la ţintă în schimbul retragerii a 68.000 de oameni şi 1700 de tancuri ruseşti. Blocul de la Varşovia va cere în schimb reducerea egală a vehiculelor de transport la ţintă a armelor nucleare şi „îngheţarea" celorlalte sisteme nucleare amplasate în aria MBFR. Principalii protagonişti au urmărit de la început obiective politice diametral opuse ceea ce a avut efecte negative asupra negocierilor. NATO dorea limitări colective, la nivel de alianţă, Pactul de la Varşovia insista pe limitări individuale, SUA dorea diminuarea influenţei URSS asupra statelor satelit, URSS dorea să submineze coeziunea NATO şi să reducă forţele americane în Europa. În anul 1986, au fost făcute noi încercări din partea occidentală, propuneri care se vor găsi în Tratatul CFE. În ciuda numeroaselor greutăţi, în martie 1989, la Viena vor fi deschise noi negocieri pe tema forţelor convenţionale la cererea SUA şi unde erau invitate toate statele NATO şi ale Pactului de la Varşovia, discuţiile desfăşurându-se sub egida CSCE. Obiectivele vizate au fost însă influenţate de contextul politic şi de schimbările ce au avut loc. Pe măsura descompunerii Pactului de la Varşovia, ţările est-europene au început să acţioneze independent, luând în considerare atât inspectarea ţărilor NATO, cât şi a U.R.S.S. La sfârşitul anului 1990, negocierile se finalizează, şi la Paris se semnează *Tratatul privind forţele armate convenţionale în Europa*, cunoscut sub acronimul **CFE**. Punctele slabe al acestui tratat îl constituie aria de aplicare, limitată, faptul că armamentele navale nu sunt obiect al controlului, precum şi limitele destul de ridicate pentru armamentele implicate. Dificultăţile întâmpinate la discuţiile privind definirea limitelor personalului forţelor armate va

[10] www.cfe.com
[11] www.armscontrol.com

duce la demararea unor negocieri separate finalizate, în 1992, prin *Actul de încheiere a negocierilor vizând efectivele forţelor armate convenţionale din Europa* (numit şi *Acordul CFE-1A*), acord cu caracter politic bazat pe înţelegerile intervenite în cadrul CSCE.

Destrămarea U.R.S.S. a făcut inoperabile limitele stabilite de CFE şi cotele de inspecţie. Pentru restabilirea ordinii necesare aplicării tratatului, statele ex-sovietice adoptă la 15 mai 1992, Declaraţia de la Taskent, prin care se fixează cotele de TLE pentru fiecare din ele. Conferinţa de la Oslo, din 5 iunie 1992, modifică Tratatul în funcţie de numărul sporit de state părţi şi realocă cantităţile de TLE între ţările CSI (*Documentul de la Oslo*)[12]. Anul 1993 va însemna semnarea Tratatului CFE Adaptat de către 30 de state, eliminându-se referirile la URSS şi la Pactul de la Varşovia şi stabilindu-se limitări pe baze naţionale ale celor cinci categorii de armament. Din punct de vedere politic semnarea acestui tratat înseamnă aplicarea efectelor angajamentelor unilaterale asumate de Alianţă în cadrul Actului fondator NATO – Rusia (1997) în ceea ce priveşte staţionarea permanentă de forţe armate semnificative pe teritoriul noilor membri. Cel mai important aspect la aceste tratate rămâne însă cel al măsurilor de reducere stabilite[13].

Alături de acest tratat, în anul 1992, sub egida CSCE, la Helsinki este semnat *Tratatul asupra Cerului Deschis* (Open Sky Treaty), care preconizează un regim de zboruri reciproce de observare aeriană, efectuate de avioane neînarmate, în scopul promovării încrederii, predictibilităţii şi stabilităţii. Va fi urmat de *Acordul general cadru de la Dayton*, semnat la Paris, la 14 decembrie 1995, considerat tot un mod de control al dezarmării, unul regional desigur, deoarece punea capăt conflictului bosniac şi crea un nou stat suveran alcătuit din două entităţi.

Există o particularitate esenţială în cadrul acestor tratate şi acorduri: nu se interzice *modernizarea echipamentelor convenţionale*[14]. Evident, modernizările sunt notificate celorlalte părţi dacă se încadrează în definiţia TLE sau figurează pe lista cuprinsă în Protocolul asupra tipurilor existente de arme (supus actualizărilor). Practic de această prevedere a tratatului se foloseşte Rusia şi se sustrage

[12] www.armscontrol.com
[13] Cristian Istrate, *Dreptul dezarmării. Acorduri multilaterale*, Editura ALL Beck, Bucureşti, 2005, p.110.
[14] Jane Macartney, *Preventive War to New Rules on Conflict*, www.globalpolicy.com

inspecţiilor CFE. Ultimele discuţii purtate la Bruxelles au indicat clar tendinţa Federaţiei Ruse de a efectua modernizarea stocului convenţional şi sustragerea acestuia de la control prin invocarea liste cu definiţiile TLE. Îngrijorător este faptul că şi alte state, din est, manifestă aceeaşi tendinţă.

Analizând tratatele, acordurile, convenţiile internaţionale încheiate putem distinge următoarele particularităţi în dinamica acestora. În primul rând, *armele nucleare* au fost vizate cu prioritate, semnarea tratatelor sau convenţiilor respective ducând la încheierea unor tratate prin care să se creeze zone denuclearizate, fie locuite sau nelocuite (cazul Antarcticii). În anul 1975, a fost creat cadrul juridic necesar care să ofere principiile călăuzitoare pentru crearea zonelor denuclearizate. Pornind de la aceste principii se extinde treptat aria geografică a zonelor denuclearizate[15], prevederile existente în aceste tratate cuprinzând şi tratatele referitoare la Antarctica (1959), spaţiul extraatmosferic (1967) şi fundul mărilor şi oceanelor (1971). Pasul următor l-a constituit limitarea, respectiv încetarea experienţelor nucleare (Tratatul PTBT respectiv TBT). Se poate observa că „vârful" în dinamica acestor tratate a constituit-o perioada 1960-1980[16].

Putem considera armele chimice şi biologice ca fiind următoarele. Paradoxal, în acest domeniu, progresul a fost realmente radical. S-a pornit de la Protocolul din Geneva, din 1925, (proaspete fiind consecinţele folosirii armei chimice în Primul Război Mondial) şi s-a ajuns la Convenţia asupra interzicerii perfecţionării, producerii şi stocării armelor bacteriologice şi cu toxine, precum şi asupra distrugerii lor (prescurtat *BWC-1972*), precum şi la Convenţia privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării şi folosirii armelor chimice şi distrugerea acestora (acronim *CWC-1993*). Problema care o ridică aceste arme este aceea că folosirea lor într-un război simetric (Irak-2000) poate produce pagube ambelor tabere. Din păcate realitatea demonstrează că aceste arme sunt folosite, în prezent, în cantităţi reduse, de către teroriştii.

Armele convenţionale, aşa cum se vede, ridică cele mai mari probleme. Practic, limitarea cantitativă sau reducerea lor a reprezentat subiectul a numeroase acorduri, convenţii, dar şi tratate. Situaţia actuală, când Rusia a ridicat deja obiecţiuni privind caducitatea acestui document internaţional ne arată deosebita

[15] Tratatele privind declararea ca zone libere a Americii Latine (Tratatul de la Rarotonga-1985), Pacificului de Sud (Tratatul de la Bangkok-1995) şi Africii (Tratatul de la Pelindaba – 1996).
[16] www.foreignpolicy.com

importanţă a acestui tip de armament. Problema care se ridică în acest caz este faptul că armamentele şi echipamentele militare sunt supuse transformărilor, modernizărilor. Documentul internaţional limitează o gamă specificată de tipuri de armament, din această categorie nefăcând parte armamentul digitalizat, de ultimă oră.

Momentul Kosovo a determinat o accentuare a negocierilor referitoare la un alt tip de armament, şi anume încheierea *Protocolului privind muniţiile neexplodate*. Un alt subiect l-au constituit minele antipersonal datorită şi accentuării crizei globale produse de acestea, care duce la creşterea permanentă a numărului victimelor. Datorită eşecului Conferinţei de Dezarmare s-a recurs la o modalitate de rezolvare a dilemei, numită „procesul de la Ottawa”[17], scopul declarat fiind interzicerea minelor până în 2000. Ca urmare a negocierilor purtate, în anul 1997, se semnează, *Convenţia privind interzicerea folosirii, stocării, producerii şi transferului minelor antipersonal şi a distrugerii acestora*. În prezent, mai multe state membre NATO printre care Marea Britanie, Franţa şi Germania au declarat public distrugerea completă a stocurilor pe care le deţineau. Dintre semnatare lipsesc însă Statele Unite, Rusia şi China, precum şi majoritatea statelor din Orientul Mijlociu. Prin urmare, nici nu se mai poate pune problema existenţei unui succes diplomatic pentru această perioadă sau pentru aceste zone cum se face, în prezent, vizavi de operaţiunile NATO în Afganistan. Obiectivul stabilit pentru acele timpuri, pentru acele guverne, ţări şi preşedinţi a fost îndeplinit, iar din punct diplomatic poate fi considerat un succes.

Dar ca orice societate care evoluează, lumea a evoluat şi ea, iar transformările care au avut loc au determinat ca dintr-o dată diplomaţia preventivă prin controlul armamentelor să devină, în mod cert nu brusc, un subiect fierbinte. Există două motive extrem de importante care determină acest lucru. În primul rând pentru că diplomaţia preventivă se amestecă cu diplomaţia preemptivă şi aceasta cu interesele naţionale, iar în al doilea rând pentru că controlul armamentelor a devenit subiect fierbinte nu numai datorită relaţiei Rusia – restul lumii – tratatul CFE, cât şi datorită transformărilor petrecute în NATO, UE şi Rusia.

În ceea ce priveşte diplomaţia, diplomaţia preventivă, şi mai ales, diplomaţia preemptivă, au devenit concepte justificate în faţa forurilor interne, dar mai ales externe pentru legitimarea aplicării nejustificate a forţei. Articolul 51 al Cartei ONU devine sursă de inspiraţie pentru o nouă concepţie strategică care nu

[17] www.armscontrol.com

urmăreşte decât interesul naţional, fără a lua în considerare că aceeaşi Cartă menţionează şi principiile fundamentale care să conducă la menţinerea păcii şi securităţii internaţionale. Diplomaţia preventivă se poate face prin prevenire şi prin negociere. Controlul armamentelor, în special aceea arie care cuprinde reducere/distrugere şi inspecţie sau mai degrabă deschidere şi încredere faţă de celelalte state partenere, a devenit subiect de dezbatere şi de dispută între partenerii mai noi şi mai vechi. Unul din motive poate fi considerat modernizarea războiului, noi arme, noi tactici, noi strategii, alt motiv îl poate constitui noile politici ale ţărilor care luptă poziţia de lider sau luptă pentru acces la resurse, motive care în ansamblul lor vor determina schimbarea lumii aşa cum o ştim.

Dacă neproliferarea armelor de distrugere în masă este un obiectiv primordial, dat fiind accesul teroriştilor la aceste arme, controlul celorlalte tipuri de arme a devenit brusc punct de referinţă, în anul 2007, prin politica adoptată de Rusia faţă de Tratatul CFE. Pentru cei care consideră că poziţia Rusiei a fost ca un răspuns la reacţia internaţională faţă de situaţia din Republica Moldova şi din Georgia, realitatea ne-a demonstrat că problema este mult mai adâncă. Mai exact, faptul că Rusia şi-a reevaluat strategia de securitate. Nicolai Patruşev, secretarul Consiliului de Securitate al Rusiei, declara că doctrina rusă trebuie adaptată la noul mediu de securitate, iar calibrarea forţelor se va face ţinând cont de războaiele locale şi de conflictele armate[18]. Un alt punct atins în declaraţie a vizat faptul că Rusia va fi flexibilă în ceea ce priveşte folosirea armelor nucleare conform situaţiei şi intenţiilor inamicului şi *nu exclude lovituri nucleare preemptive*[19] în situaţii critice pentru securitate naţională rusă. În plus, statul rus va introduce „dreptul de a-şi apăra cetăţenii în afara graniţelor şi angajarea în conflicte armate pentru protecţia acestora. Modelul unei astfel de strategii, pe care secretarul rus îl menţiona în declaraţia sa, îl constituie noua strategie de securitate a SUA."[20]. Nu se poate vorbi, în aceste condiţii, doar despre relaţiile tensionate dintre Rusia şi SUA, ci despre situaţia pe care cerinţele Rusiei faţă de tratatul CFE adaptat le are de la toate statele membre ale tratatului. Nu se poate vorbi despre o atitudine rău intenţionată dat fiind faptul că, pe de o parte, Rusia transmite intenţia sa de înghețare a statusului prin toate mijloacele specifice limbajului diplomatic, iar pe de altă parte îndeplineşte toate cerinţele menţionate, în Documentul de la Viena,

[18] Ziarul Izvestia, 14 octombrie 2009, www.aca.com
[19] www.aca.com
[20] www.armscontrol.com

anul 1999 privind creşterea încrederii şi securităţii. Problema care apare aici este faptul că există deja o tendinţă de separare între statele membre NATO, legată de politica de control armamente, ca diplomaţie preventivă.

Modificarea cantitativă, care va însemna o reducere la ¾ a stocului iniţial de armamente în cazul Tratatului CFE, specificată în plafoanele naţionale ale fiecărui stat membru şi nu pe zone, excepţia făcând echipamentele staţionate pe flancuri, va determina reduceri masive din partea rusă (aproximativ 3000 de echipamente aflate în depozite) şi mai puţin din partea americană a cărei stocuri sunt extrem de mici. Această propunere de reducere din partea NATO, evident că a întâmpinat rezistenţă din partea rusă, a cărui dorinţă era eliminarea distincţiei dintre echipamente depozitate şi echipamente active[21]. În condiţiile în care erau vizate stocurile de pe teritoriul altor state, Summitul de Istanbul şi apoi nerespectarea prevederilor stabilite de către Rusia, referitoare la retragerea trupelor şi armamentului de pe teritoriul Republicii Moldova şi din Georgia, au constituit o deteriorare crescută a relaţiilor dintre Rusia şi NATO. Noile alegeri din SUA şi mai ales politica administraţiei Obama vor schimba semnificativ atitudinea de izolare şi de răceală faţă de Rusia[22].

Este greu de admis oficial că trebuie abordată o politică de forţă faţă de atitudinea rusă când în prezent există o susţinere uriaşă pentru poziţia sa: faptul că resursele energetice de care dispune variate şi extrem de mari şi că forţa sa în prezent constă în infiltrarea maximă în sistemul financiar global. S-ar putea vorbi despre un concurs de împrejurări, dar nu ar nu fi corect. Atitudinea rusă, de depărtare faţă de situaţia internaţională, justificată de analiştii occidentali prin căderea economică şi destrămarea URSS, a reprezentat de fapt o regândire a politicii ruse. Vladimir Putin, considerat o adevărată eminenţă cenuşie, a pornit de la haos la o stabilizare economică a ţării, chiar prin sacrificarea unor principii democratice în favoarea susţinerii populaţiei, urmând ca următorul pas în evoluţia Rusiei să fie reluarea poziţiei de lider internaţional. În condiţiile unei crize economico-financiare declanşate în SUA, Rusia reuşeşte să păstreze o poziţie favorabilă înţelegând mai bine decât oricine ce înseamnă „război de ultimă generaţie”: pierderi umane minime, pierderi materiale minime, câştig maxim. Succesul luptei sale se observă în clar în influenţa pe care o dovedeşte în lumea politică a marilor organizaţii internaţionale prin deţinerea controlului financiar şi a

[21] www.nato.com
[22] www.ciafactbook.com

resurselor. Franţa şi Germania încep să fie extrem de atente în luarea deciziilor care privesc Rusia şi interesele sale[23].

Summitul din aprilie 2009 a arătat o scindare a poziţiei statelor NATO faţă de politica controlului armamentelor, unele din ţări cerând ca NATO să se focalizeze pe probleme cunoscute precum terorismul sau controlarea situaţiei din Afganistan. Dimpotrivă, alte state luând în considerare transformarea NATO în organizaţie politică, au stabilit controlul armamentelor ca o condiţie folositoare şi necesară noului portofoliu al NATO deoarece tocmai acest control va deveni instrumentul de întărire a securităţii europene şi globale, prin reducerea armamentelor şi neproliferarea armelor de distrugere în masă. Prin urmare, Summitul de la Strasbourg/Kehl pe lângă faptul că a condus la o relansare a discuţiilor dintre NATO şi Rusia a determinat şi o serie de reacţii în lanţ, unul din efecte privind şi scutul antirachetă din Polonia şi Cehia.

Elementul esenţial al diplomaţiei preventive s-a putut observa pe tot parcursul anului 2009. Negocieri, la toate nivele, prin toate canalele diplomatice disponibile, pentru prevenirea repetării situaţiei din anii '60-'70. Dintr-o dată controlul armamentelor devine problemă prioritară, deoarece introducerea sa pe agenda NATO poate determina modificări fundamentale în noul concept strategic. Şansele ca acest lucru să se întâmple nu sunt deloc puţine. Încă din 2007 reprezentanţii Germaniei şi Norvegiei au cerut ca NATO să-şi definească mai bine profilul său în dezarmare, control armamente şi neproliferare, sugestie susţinută de Belgia, Danemarca, Italia, Luxemburg, Olanda sau Spania. De partea cealaltă a baricadei s-au aflat ţările estic-europene, Franţa şi SUA. Chiar dacă la Summitul de la Bucureşti, din 2008, aceasta nu a fost menţionată datorită administraţiei americane de atunci, în cursul anului 2009 această topică devine subiect de dezbatere chiar şi în cadrul UE[24].

Datorită faptului că majoritatea statelor europene sunt şi state NATO a fost analizată şi situaţia în care controlul armamentelor ar trece pe agenda UE. Situaţia însă nu a suscitat o evoluţie favorabilă datorită ariei mare de aplicabilitate a acestei diplomaţii preventive. Urmărirea armelor chimice, bacteriologice, a celor de distrugere în masă, controlul acestora, aplicarea sancţiunilor în situaţiile care necesită acest lucru precum şi inspectarea acestora ridică probleme de ordin organizatoric, financiar şi materiale extrem de ridicate.

---

[23] www.foreignpolicy.com
[24] www.eu.org/pesa

Dacă UE, organismul cu cel mai mare PIB[25], dezbate această problemă, NATO poate trece dincolo de această fază: dispune de resurse financiare, umane etc. Mai exact, intrarea în organizaţie a statelor est-europene a impus ca acestea să dezvolte noi capabilităţi şi mai ales să ajungă la un nivel acceptabil de compatibilitate cu echipamentele NATO. Simplu spus, ţările membre trebuie să aloce bani pentru achiziţionarea acelor echipamente de care dispune şi NATO, determinând o creştere a stocurilor de echipamente uzate şi o îmbunătăţire a calităţii noilor echipamente. Dorinţa noilor state membre de a fi la înălţimea aşteptărilor a contribuit şi ea din plin la actuala situaţie, nici un stat, nou acceptat în organizaţie sau nu, nemanifestând o dorinţă în reducerea semnificativă a cheltuielilor militare. Indiferent de efectul pe care RMA (Revoluţia în Afacerile Militare), alt concept american, îl are sau nu asupra statelor europene, nivelul cheltuielilor militare este ridicat. SUA, în raportul financiar al anului 2008, a raportat un buget de 647,2 de miliarde dolari, iar în anul 2007 circa 536 de miliarde dolari. Nici un semn de reducere în condiţiile unei crize financiare severe[26].

Analiştii discută intens despre scăderea eficienţei diplomaţiei preventive în domeniul controlului armamentelor, procesul de transformare a organizaţiilor internaţionale neconstituind o justificare. Dezarmarea nu mai poate fi un obiectiv tangibil pe termen scurt şi mediu. Tipologia noilor războaie îngreunează atingerea unui punct comun, iar noile armamente nu fac obiectul tratatelor existente. Iar la acest argument negativ se mai adaugă faptul că statele care îşi dispută poziţia de lider regional, în special cele din zona orientală dispun de rezerve financiare pentru achiziţionarea armamentului de ultimă oră, de înaltă fiabilitate. Noii actori internaţionali nu fac parte din organizaţii internaţionale de securitate şi nu sunt nici părţi ai vreunui acord, convenţie, protocol sau tratat. Prin urmare, urmărirea acestora se poate realiza doar urmărind vânzătorii de armament, nu cumpărătorii. Statisticile ne demonstrează cum SUA, Rusia, China rămân în continuare principalii furnizori internaţionali de armament în aceeaşi măsură în care principalii cumpărătorii rămân ţări din zona orientală[27].

În aceste condiţii ar trebui ca eforturile diplomaţiei preventive să se îndrepte spre zonele neacoperite din zona orientală, zone considerate ca zone fierbinţi datorită potenţialului geostrategic, geopolitic şi geoeconomic sau ar trebui

[25] www.eu.com
[26] www.sipri.com/database
[27] www.aca.com

să fie concentrate pe rezolvarea problemei ruse datorită potenţialului nuclear ? Răspunsul simplu ar fi să împărţim aceste eforturi. Bine ar fi să le dublăm în ambele părţi. Dar nu putem. Rusia deja şi-a îndreptat atenţia spre o alianţă cu China şi cu statele arabe, SUA la fel doreşte o colaborare mai adâncă cu China, statele arabe doresc o poziţie de lider şi reconsiderarea poziţiei lor de simpli furnizori de resurse primare. Prin urmare, este necesar atingerea unui echilibru cât mai curând posibil. Dorinţa de a fi lider a depăşit cu mult orice criză economico-financiară. Singura soluţie rămâne diplomaţia, cu limitele pe care cu tot, reconsiderarea rolului şi structurii sale.

BIBLIOGRAFIE

I. Lucrări de sinteză

Bari Ioan, *Probleme globale contemporane,* Editura Economică, Bucureşti, 2003.

Cristian Istrate, *Dreptul dezarmării. Acorduri multilaterale*, Editura ALL Beck, Bucureşti, 2005.

Wight Martin, *Politica de putere,* Editura ARC, Bucureşti, 1998.

II. Alte surse

- www.armscontrol.com
- www.aca.com
- www.ciafactbook.com
- www.cfe.com
- www.eu.org
- www.foreignpolicy.com
- www.globalpolicy.com
- www.iiss.com
- www.onu.com
- www.nato.com
- www.sipri.com

ASISTENȚA FAMILIALĂ LA MOBILIZARE ŞI PE TIMP DE RĂZBOI

Locotenent colonel Mihaela IONESCU

Design in the most complete, still in peacetime and mobilization of family support in times of war, in terms of legal, organizational and functional in the current development of Romania, became a necessity. The family planning asistance should be the experience of countries members NATO and the experience and the tradition in Romania first half of last century.

Întocmirea lucrării cu tema *„Asistența familială la mobilizare şi pe timp de război”* a fost determinată de importanța problematicii pentru întregul sistem național de apărare.

Asistența familială reprezintă un ansamblu de acțiuni şi activități de natură juridică, economică, socială, medicală, financiară, religioasă etc. desfăşurate şi aplicate de stat, prin structuri specializate, în sprijinirea familiilor militarilor şi rezerviştilor, la mobilizare şi pe timp de război.

Abordarea acestui subiect constituie o necesitate datorită absenței cadrului legislativ necesar, precum şi a modalităților organizatorice concrete menite să soluționeze problematica deosebit de complexă a siguranței familiilor personalului mobilizat. Abandonată după cel de-Al Doilea Război Mondial, nu a constituit o prioritate nici după 1989, iar în perioada restructurării Armatei României, datorită obligațiilor legate de asigurarea cadrului legislativ pentru reorganizare, a noii strategii şi doctrine, problematica asistenței familiale nu a fost luată în considerare nici de data aceasta. De altfel, trebuie să recunoaştem că singura rezolvare a fost

doar o simbolică prevedere în O.M.1/1, Regulamentul Mobilizării Armatei României şi în legea mobilizării ce va intra în vigoare în anul 2010.

Abordarea acestei probleme în plan teoretic, doctrinar, pe baza unui studiu aprofundat, constituie o condiţie *sine qua non* a asigurării unei baze ştiinţifice pentru factorul de decizie în elaborarea cadrului legislativ, precum şi a normelor metodologice pentru toate instituţiile din sistemul naţional de apărare care desfăşoară acţiuni în teatre de operaţii, în îndeplinirea unor misiuni în cadrul forţelor de menţinere a păcii, stabilităţii şi reconstrucţiei, precum şi în caz de mobilizare sau război.

Implicaţiile psihice ale lipsei sau insuficienţei unor astfel de măsuri asupra moralului militarilor şi a comportamentului acestora pe câmpul de luptă nu pot fi neglijate. Nu întâmplător, Doctrina Armatei României apreciază menţinerea moralului trupelor în timpul desfăşurării operaţiunilor militare, ca unul dintre cele mai importante principii.

Totodată activitatea de asistenţă familială reflectă şi respectul societăţii faţă de armata sa, a recunoştiinţei pentru efortul şi spiritul de sacrificiu al acesteia, cu implicaţii în prevenirea stărilor morale necorespunzătoare, a indisciplinei sau a dezertărilor militarilor îngrijoraţi de starea familiilor lor.

Se impune valorificarea experienţei armatelor ce aparţin statelor membre NATO, în ceea ce priveşte asistenţa familială, iar prin realizarea unui algoritm va conţine paşi clari şi fezabili la condiţiile specifice ţării noastre.

Cu toate că în prezent nu există nici o ameninţare la adresa securităţii României, problema pregătirii ţării pentru mobilizare/război trebuie tratată cu maximă responsabilitate deoarece aceasta presupune o prevedere, planificare şi pregătire deosebit de atentă şi complexă, care trebuie să se realizeze anticipat, încă din timp de pace.

Necesitatea realizării asistenţei familiale la mobilizare şi pe timp de război, în Armata României, decurge din responsabilitatea acesteia faţă de personalul militar şi civil, precum şi faţă de rezerviştii mobilizaţi, încadraţi în unităţile militare mobilizate sau care participă la acţiuni de război, precum şi faţă de familiile acestora.

Activităţile de asistenţă familială trebuie să se planifice şi să se organizeze din timp de pace, se asigură la mobilizare şi pe timp de război, dar şi după încetarea acestora, pentru familiile celor decedaţi, dispăruţi, decoraţi cu cele mai înalte ordine şi medalii ale statului român, pentru acte de eroism.

Analizând activitatea de asistenţă familială în timpul celor două războaie mondiale am constatat preocuparea deosebită a Parlamentului României faţă de problemele care vizau familiile militarilor şi mobilizaţilor. Atunci au fost elaborate şi aprobate legi şi decrete ce vizau ajutarea şi protejarea familiilor mobilizaţilor, stimulând, în acest fel, moralul militarilor români în acţiunile de luptă.

Aceste legi care reglementau asistenţa familială în toată complexitatea sa, au fost abrogate în timpul regimului comunist.

Actul reparatoriu pentru luptătorii din cel de-Al Doilea Război Mondial, precum şi pentru invalizii şi văduvele de război s-a realizat, începând cu 1994, prin acordarea de pensii şi indemnizaţii, conform Legii 44/1994.

După aderarea României la structurile NATO s-a elaborat şi s-a aplicat doar cadrul legislativ privind sprijinul familial pentru personalul Armatei României participant la misiuni în teatrele de operaţii, iar întreaga problematică a mobilizării (inclusiv asistenţa familială) a fost lăsată pe un plan secund, considerată ca fiind lipsită de importanţă. În statutul cadrelor militare se prevede, ca formă de asistenţă familială, doar faptul că personalul concentrat sau mobilizat în unităţile militare, primeşte despăgubiri pentru invaliditate sau de deces produse ca urmare a unor acţiuni militare.

Asistenţa familială, la mobilizare şi război, are câteva particularităţi date de: formele imprevizibile de manifestare a acţiunilor adversarului; acţiunile psihologice foarte puternice asupra populaţiei civile şi militarilor; mijloacele de luptă foarte performante; dimensiunile spaţiale de desfăşurare foarte întinse; creşterea numărului de familii în care ambii soţi sunt angajaţi în acţiuni militare; inexistenţa unui cadru legal adecvat care să asigure asistenţa şi asigurarea unor structuri şi organisme specializate în sprijinul familial; faptul că familiile militarilor devin ţinte ale terorismului sau altor forme de acţiune ale adversarului; recuperarea fizică şi psihică mai dificilă a luptătorilor; îngreunarea legăturii şi contactului luptătorilor cu familiile lor; menţinerea riscului de evacuare şi refugiere a familiilor militarilor şi rezerviştilor; lipsa unei practici în realizarea asistenţei familiale.

În statele membre NATO armatei îi revine obligaţia contractuală de a furniza asistenţă şi sprijin militarilor, personalului civil, rezerviştilor, indiferent de statutul lor marital, precum şi membrilor de familie ai acestora.

Responsabilitatea pentru crearea şi implementarea, la nivelul unităţilor, a programelor efective de pregătire/suport pentru familii revine comandanţilor de unitate de la toate nivelurile. Vă prezint câteva exemple:

În armata belgiană, se asigură asistenţa juridică gratuită, în ţară şi străinătate, pensie de recuperare, în caz de invaliditate sau deces, indiferent de gradul sau de funcţia deţinută de militar, pe toată durata vieţii invalidului sau urmaşilor decedatului.

În armata engleză, sprijinul familial este responsabilitatea Guvernului şi constă în: salarii, asistenţă medicală gratuită, pensii pentru urmaşi în situaţia decesului militarului, compensaţii pentru militarii care îşi pierd capacitatea fizică sau mintală din cauza şi pe timpul îndeplinirii atribuţiunilor de serviciu.

Familiile militarilor englezi decedaţi în misiune şi ale celor invalizi, ca urmare a serviciului militar, sunt sprijinite de o organizaţie de binefacere (Wellfare Organisation), constituită la nivelul Ministerului Apărării. Pornind de la aceste exemple, consider că modalităţile de realizare a asistenţei familiale în ţările din Europa, membre NATO, se constituie în tot atâtea sugestii de rezolvare a asistenţei familiale pentru militarii români, dar şi pentru personalul mobilizat.

În Regulamentul Mobilizării Armatei României, sunt prevăzute anumite operaţiuni care pot fi considerate acţiuni de asistenţă familială pentru rezervişti, dar nu a fost încă elaborată metodologia în care să se prevadă responsabilităţile, modul de organizare şi desfăşurare, resursele financiare structuri responsabile etc.

Sistemul de sprijin al familiilor militarilor care participă la misiuni externe funcţionează în perioada de pregătire a misiunii, pe timpul executării misiunilor şi după revenirea din teatrele de operaţii, până la finalizarea reintegrării familiale şi profesionale. Acesta este organizat conform ordinului ministrului nr. M-69/2006 „*Instrucţiuni privind înfiinţarea şi funcţionarea sistemului de sprijin al familiilor militarilor români care participă la misiuni în afara teritoriului statului român*”.

Activităţiile de sprijin familial se adresează soţiilor / soţilor rămaşi în ţară sau, în lipsa acestora, părinţilor militarilor care participă la misiuni în afara teritoriului statului român.

Familiile primesc sprijin financiar corespunzător opţiunilor militarilor înainte de plecarea în misiune, dispun de posibilitatea de a vorbi gratuit, săptămânal, prin mijloacele de comunicaţii militare cu membrii familiilor lor, beneficiază de consultanţă juridică, financiară şi religioasă asigurată de specialiştii din unităţi, se asigură deplasarea la/de la aeroport şi cazarea temporară a familiilor militarilor, în hoteluri ale armatei, cu ocazia plecării/sosirii lor din/în ţară, în caz de deces, invaliditate sau pierdere a capacităţii de muncă a militarilor, familiile lor beneficiază de ajutor financiar şi pensie de urmaşi, conform legislaţiei în vigoare.

Această problematică ar trebui însă privită ca una cu conotaţie naţională, având în vedere faptul că sunt şi alte instituţii cu atribuţii în domeniul apărării naţionale care trimit militari în teatrele de operaţii. De aceea consider că este util ca legislaţia în domeniu şi bugetul aferent să aibă un caracter unitar, pentru a se evita tratamentul juridic diferit, pe criteriul apartenenţei la o instituţie sau alta, al unor persoane care acţionează în misiuni similare. Dincolo de consideraţiile generale, trebuie să recunoaştem că de la stipularea unui drept în lege şi până la acordarea acestuia, integrală, e o procedură care trebuie acoperită foarte bine prin norme de aplicare a legii, dar şi prin protocoale sau acorduri cu alte structuri implicate. Într-o economie de piaţă, noţiuni ca *scutire de la..., gratuitate,* nu pot constitui obligaţii puse în sarcina unui agent privat, decât dacă acestuia i se plătesc respectivele costuri, pe baza unui protocol/contract agreat între părţi.

Obiectivele activităţii asistenţei familiale la mobilizare şi pe timp de război pot fi asemănătoare cu cele de sprijin familial acordat militarilor români care participă la misiuni în afara teritoriului statului român, şi anume:

- informarea membrilor de familie ai personalului mobilizat cu privire la situaţia creată prin declararea mobilizării şi/sau prin declararea stării de război;
- identificarea situaţiilor familiale deosebite ale personalului mobilizat şi stabilirea măsurilor pentru rezolvarea lor;
- informarea familiilor, în situaţia în care personalul mobilizat este declarat decedat, dispărut, rănit grav sau căzut prizonier;
- asigurarea serviciilor de asistenţă medicală, socială, juridică, psihologică, religioasă, economico-financiară pentru soluţionarea unor situaţii deosebite, apărute prin declararea mobilizării/a stării de război.

Ca exemple de tipuri de asistenţă familială ce se pot acorda la declararea mobilizării / războiului menţionez următoarele:

1. Servicii de asistenţă socială:

- preluarea în grijă a copiilor minori, în creşe/internate sau alte instituţii de acest gen, atunci când ambii părinţi sunt mobilizaţi şi nu există alte rude care să preia sarcina îngrijirii acestora;

- facilitarea internării în instituţii din reţeaua de asistenţă socială a membrilor de familie ai personalului mobilizat, în vârstă sau cu dizabilităţi, aflaţi în îngrijirea acestuia;

2. Servicii de asistenţă medicală:

- rezolvarea urgenţelor medicale ale membrilor de familie în spitalele militare;

- consultaţiile sau intervenţiile medicale gratuite în unităţile medicale din reţeaua sanitară teritorială prin protocoale semnate cu Ministerul Sănătăţii, încă din timp de pace;

3. Servicii de asistenţă juridică:

- succesiunea ca urmare a decesului persoanei mobilizate;

- întocmirea unor testamente;

- litigiile de ordin penal, civil şi administrativ, apărute pe timpul cât personalul este mobilizat;

4. Servicii de asistenţă psihologică:

- acordarea asistenţei de specialitate în caz de traume ale membrilor de familie, provocate de decesul, dispariţia, rănirea sau prizonieratul personalului mobilizat;

5. Servicii de asistenţă religioasă:

- asistarea duhovnicească a familiei, de către preotul garnizoanei, în situaţii speciale: botezuri, înmormântări, parastase etc. precum şi în momente de criză provocate de răniri sau decese în rândul personalului mobilizat;

6. Servicii de asistenţă economico-financiară:

- acordarea de compensaţii financiare pentru familiile personalului mobilizat rănit sau decedat, la sediul centrului militar;

- alocarea temporară de spaţii de cazare din fondurile Ministerului Apărării Naţionale sau ale administraţiei publice locale pentru familiile personalului mobilizat ale căror locuinţe au fost afectate de operaţii militare.

În situaţia în care se impune evacuarea civililor din zonele de operaţii militare, familiile personalului mobilizat ar trebui să beneficieze de transport gratuit, asigurat de armată.

Fondurile necesare activităţilor de asistenţă familială la mobilizare şi pe timp de război pot avea dublă provenienţă: fonduri alocate,prin bugetul de război, din rezerva statului şi fonduri externe, provenite fie din activităţi de colectare desfăşurate de voluntari, fie din sponsorizări.

Participarea armatei la acţiuni specifice, în timp de mobilizare sau război, generează în mod inerent victime.

Traumatismul moral creat de pierderea unui membru al familiei trebuie diminuat prin drepturi şi compensaţii sociale, financiare, juridice, educaţionale,

materiale şi altele, care să nu creeze handicapuri familiei militarului sau rezervistului. Toate aceste compensaţii trebuie stabilite prin legi şi responsabilităţi instituţionale care să elimine arbitrariul sau eforturi suplimentare ale familiei de a beneficia de acestea.

Pentru situaţiile de mobilizare şi război apreciez că ar fi utilă constituirea, la nivel informal, a unor grupuri permanente de sprijin familial, care să funcţioneze pe categorii de forţe armate şi comandamente de mari unităţi şi unităţi militare, încadrate cu cadre militare în rezervă/retragere sau membrii ai familiilor militarilor pentru a realiza o reţea extinsă ca interfaţă între familii şi instituţia militară, iar la nivel formal, constituirea,încă din timp de pace, a unui birou cu atribuţii clare şi precise în domeniul asistenţei familiale, la nivelul fiecărui centru militar.

Pornind de la ideea că în Constituţia României este garantat dreptul la viaţă, dreptul la integritate fizică şi psihică ale persoanei, că protecţia copiilor şi a tinerilor se bucură de un regim special sunt încrezătoare că se vor lua măsuri pentru a se elabora un cadru legislativ, asemănător cu cel din statele membre NATO, menit să ocrotească şi familiile militarilor ce răspund de îndeplinirea cu credinţă a obligaţiilor ce le revin.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

* * * *Constituţia României*, Bucureşti, 2003, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003;

* * * *Legea nr. 45 / 1991 privind apărarea naţională a României*, publicată în Monitorul Oficial nr. 142 din 11 iulie 1991;

* * * *Legea nr. 42/2004 privind participarea forţelor armate la misiuni în afara teritoriului naţional*, publicată în Monitorul Oficial nr. 242 din 18 martie 2004;

* * * *Legea nr. 355/2009 privind regimul starii de mobilizare parţială sau totală a forţelor armate şi al stării de război*, publicată în Monitorul Oficial Partea I nr. 805 din 25 noiembrie 2009; cap. V, art. 33 – 36;

* * * *Legea nr. 446/2006 privind pregătirea populaţiei pentru apărare*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 990 din 12/12/2006;

* * * *Legea nr. 47/2006 privind sistemul national de asistenţa socială*, publicată în Monitorul Oficial nr. 239 din 16 martie 2006;

* * * *Legea nr. 44 din 1 iulie 1994 privind veteranii de război, precum şi unele drepturi ale invalizilor şi văduvelor de război*, publicată în Monitorul Oficial nr. 172 din 7 iulie 1994;
* * * *Legea nr. 303 din 13/11/2007 pentru modificarea si completarea Legii nr. 44/1994 privind veteranii de război, precum şi unele drepturi ale invalizilor şi văduvelor de război,* publicată în Monitorul Oficial nr. 893 din 15 noiembrie 2007;
* * * *Legea nr. 80/1995 privind Statutul cadrelor militare*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 155 din 20 iulie 1995;
* * * *Strategia de Securitate Națională a României*, Bucureşti, 2006;
* * * *Doctrina Armatei României,* Bucureşti,2004, art.69,76;
* * * Ordinul ministrului apărării naționale nr. M-69 / 2006 – *Instrucțiuni privind înființarea şi funcționarea sistemului de sprijin al familiilor militarilor români care participă la misiuni în afara teritoriului statului român;*

*
* *

* * * *Spirit militar modern*, nr.1/1998;

*
* *

* * * *Metodologia asistenței familiale la mobilizare şi pe timp de război* – proiect al Direcției Management Resurse Umane / S.M.G.

SIMULAREA SITUAȚIILOR DE CRIZĂ MEDIATICĂ

Sublocotenent Gabriela Alina GEORGESCU

The paper is meant to present the training and evaluation technique of press officers by simulating communication situations with the media. Because the media situations organizations are faced with are as varied and complex as possible, the press officer must always be one step ahead of the situation created. This context imposes the permanent training of the public relations experts. The most widely-used training methods are the classic ones, e.g. courses, master's degrees, round tables, training sessions, seminars, etc., but a method newly adopted and implemented by the General Inspectorate for Emergency Situations (I.G.S.U.) is related to training its own public relations officers by simulating communication with the media situations.

Thanks to this method, the I.G.S.U. public relations officers have had the opportunity to play the part of both PR officers and journalists, being exposed to very difficult and complex tactical situations. The final evaluations made by experts have shown the method is extremely beneficial for the future activity of the PR officers working in this area.

1. Strategiile comunicării de criză

Literatura de specialitate consacrată comunicării de criză s-a concentrat îndeosebi asupra tehnicilor de comunicare prin intermediul cărora o organizație poate:

a) să pregătească publicul intern şi extern pentru o situație de criză;

b) să reducă daunele pe care criza le poate aduce imaginii unei organizații în timpul desfăşurării ei;

c) să contribuie la refacerea încrederii publicului în organizaţie, după ce criza a fost oprită.

Autorii care au analizat managementul comunicării de criză consideră că acesta trebuie să ţină seama de trei variabile:

- *Dimensiunea Situaţiei de Criză (DSC);*
- *Strategiile de Comunicare de Criză (SCC);*
- *Implementarea Comunicării de Criză (ICC).*

Aceste studii se bazează pe o abordare a crizelor ca fenomene simbolice, abordare în care imaginea despre un anume fenomen este considerată mai importantă decât realitatea acelui fenomen. În consecinţă, perspectiva se cantonează în studierea modurilor în care comunicarea este sau poate fi folosită pentru a evita erodarea imaginii unei organizaţii confruntată cu situaţiile de criză. Abordarea simbolică atrage atenţia asupra următorului fapt:

• crizele afectează în primul rând imaginea unei organizaţii, în consecinţă, SCC reprezintă resursele simbolice, prin care cei care gestionează criza pot preveni deteriorarea imaginii sau pot contribui la refacerea unei imagini deteriorate;

• caracteristicile fiecărei crize determină tipul de SCC ce urmează să fie folosit; drept urmare, trebuie studiate cu atenţie diversele categorii de tipologie criză, pentru a se fixa strategia cea mai adecvată.

Strategiile de Comunicare de Criză au ca scop refacerea imaginii organizaţiei care a fost afectată de o criză. Autorii care au studiat acest câmp al „strategiilor restaurative" au subliniat, în mod repetat, faptul că experienţa retoricii nu acoperă toate tipurile de tehnici de răspuns şi că relaţiile publice au dezvoltat şi forme specifice de comunicare.

Cei mai mulţi dintre autorii care au efectuat cercetări asupra tehnicilor de tip retoric utilizate de organizaţii consideră că există câteva tipuri majore de Strategii de Refacere a Imaginii, aceste tipuri diferă însă, cercetătorii propunând diverse modele sau completând cu noi categorii. Un astfel de model este cel propus de **W.L. Benoit,** care susţine că o teorie a Strategiilor de Refacere a Imaginii trebuie să se bazeze pe două premise:

a) comunicarea urmăreşte întotdeauna atingerea unui scop anume;

b) menţinerea unei reputaţii pozitive este scopul principal al comunicării.

Printre scopurile majore ale comunicării se află şi refacerea imaginii, în mod special atunci când o persoană sau o instituţie este preocupată de protejarea

propriei reputaţii. În aceste situaţii, persoana sau instituţia supusă atacurilor sau reproşurilor poate face apel la următoarele ***Strategii de Refacere a Imaginii***:

1. strategiile negării – se bazează pe negarea oricărei implicări în faptele reproşate. Prin această strategie se intenţionează respingerea acuzaţiilor, afirmându-se că faptele pentru care persoana sau instituţia sunt acuzate nu au existat sau o altă persoană sau instituţie pot fi acuzate de producerea faptele respective.

2. strategiile eludării responsabilităţii – constau în reducerea responsabilităţii persoanei sau instituţiei pentru faptele reproşate. Această strategie poate lua mai multe forme:

• **provocarea** – se susţine că acţiunea respectivă a fost, de fapt, un răspuns la o altă acţiune, greşită sau rău intenţionată, a unei alte persoane sau instituţii;

• **justificarea** – se afirmă că persoana sau firma nu au deţinut suficiente informaţii despre eveniment sau nu au avut evenimentul sub control şi că, în consecinţă, nu pot fi responsabile, în întregime, pentru acele întâmplări;

• **caracterul accidental** – se afirmă că faptele reproşate s-au produs în mod accidental şi nu din vina persoanei ori instituţiei respective;

• **bunele intenţii** – se susţine că faptele au fost făcute cu cele mai bune intenţii, fără a se putea bănui că ele vor avea efecte neplăcute sau dăunătoare;

3. strategiile reducerii caracterului periculos al actului prin care, fără a eluda problema responsabilităţii, se atrage atenţia că faptele reproşate nu sunt chiar atât de dăunătoare pe cât par; această strategie **implică 6 direcţii de acţiune:**

• **obţinerea sprijinului** – se încearcă stimularea sentimentelor pozitive ale publicului faţă de persoana sau instituţia acuzată, prin evidenţierea calităţilor acesteia sau a acţiunilor ei pozitive din trecut;

• **reducerea sentimentelor negative** – se susţine că faptele reproşate nu sunt atât de dăunătoare pe cât par şi că persoana sau instituţia nu sunt atât de vinovate precum se crede, pentru a se obţine o scădere a nemulţumirii publicului;

• **diferenţierea** – se afirmă că faptele respective sunt mult mai puţin dăunătoare decât alte fapte de acelaşi fel, care au avut efecte mult mai grave;

• **transcenderea** – faptele respective sunt scoase din contextul în care s-au petrecut şi puse într-un cadru de referinţă mai favorabil, unde capătă o semnificaţie mai puţin negativă;

• **atacul** – sunt atacaţi acuzatorii, pentru a se arăta slăbiciunea poziţiei acestora şi a se crea impresia că persoana sau instituţia căreia i s-au reproşat anumite acţiuni este, de fapt, o victimă a unei campanii de denigrare;

• **compensarea** – persoana sau firma pot propune anumite modalităţi (materiale sau simbolice) de acoperire a daunelor produse;

4. strategiile de corectare – prin care persoana sau instituţia acuzată trece la măsuri de îndreptare a daunelor produse. În acest caz **există două tipuri de acţiune:**

• **restaurarea** – se încearcă refacerea situaţiei de dinainte de evenimentele reproşate;

• **promisiunea** – se iau angajamente că persoana sau instituţia va lua măsuri astfel încât faptele reproşate nu se vor mai repeta;

5. umilirea – prin care persoana sau firma acuzată îşi recunoaşte vinovăţia şi cere, în mod public, iertare pentru faptele imputate. Uneori ea îşi poate ameliora imaginea prin prezentarea unor planuri de modificare a comportamentului său.

Un alt model de referinţă este studiul, din 1995, al lui W.T. Coombs, care a stabilit că situaţiile de criză diferă în funcţie de modul în care publicul percepe cele trei dimensiuni ale atribuirii.

În general, o organizaţie este considerată responsabilă pentru criză atunci când **cauza este internă**, controlabilă şi stabilă (repetabilă în timp). Reversul este valabil atunci când cauza este percepută ca externă, incontrolabilă şi instabilă.

Pornind de la aceste consideraţii, W.T. Coombs propune următoarele categorii de strategii de răspuns la criză:

a) **strategiile negării**, care au ca scop să arate că nu există nici un fel de criză sau că între organizaţie şi criză nu există o legătură de tip cauză-efect;

b) **strategiile distanţării**, care acceptă existenţa crizei, dar încearcă să slăbească legăturile dintre criză şi organizaţie, în scopul protejării imaginii acesteia;

c) **strategiile intrării în graţii**, care vizează câştigarea simpatiei sau a aprobării publicului pentru organizaţie prin conectarea acesteia la acele activităţi care sunt valorizate pozitiv de către public;

d) **strategiile umilirii**, prin care se încearcă obţinerea iertării publicului şi convingerea lui să accepte criza;

e) **strategiile suferinţei**, prin care se doreşte câştigarea simpatiei publicului prin asumarea suferinţelor produse de criză şi prin prezentarea organizaţiei ca o victimă a unei conjuncturi externe nefavorabile.

Pe lângă utilitatea sa practică, acest model ne apare ca unul dintre cele mai elaborate constructe teoretice din sfera relaţiilor publice.

2. Rolul specialiştilor de relaţiile publice în situaţii de criză

Specialiştii în relaţii publice au misiunea de a menţine contactul permanent cu jurnaliştii, astfel încât datele solicitate de aceştia să fie transmise cu maximă operativitate. Referitor la comportamentul indicat în asemenea situaţii, specialiştilor în relaţii publice li se recomandă:

A. să se informeze în detaliu asupra evenimentelor, cauzelor acestora şi mai ales, consecinţelor în plan uman şi material, imediate (pagube, răniţi, decese) şi viitoare (poluarea, pierderea de locuri de muncă, scăderea vânzărilor unui produs etc.); ei trebuie să facă această evaluare atât asupra organizaţiei, cât şi asupra partenerilor acesteia şi asupra societăţii în ansamblu;

B. să cunoască toate măsurile luate (înaintea, în timpul şi după eveniment) de către organizaţie;

C. să convoace presa înainte chiar ca aceasta să ceară un asemenea lucru şi (eventual) să stabilească un „cartier general”, dotat cu toate facilităţile necesare, unde jurnaliştii să ştie că vor găsi în permanenţă informaţii verificate;

D. să aducă la cunoştinţa jurnaliştilor faptul că ei reprezintă sursa cea mai importantă de informaţii corecte şi de actualitate; să păstreze o evidenţă exactă a tuturor faptelor şi informaţiilor comunicate presei, pentru a evita repetarea acestora;

E. să răspundă la întrebările jurnaliştilor în mod clar şi detaliat; să faciliteze accesul jurnaliştilor la locul evenimentelor, să îi familiarizeze cu zona respectivă şi să vegheze la securitatea lor;

F. să identifice interlocutorii din organizaţie care corespund, prin cunoştinţele lor, aşteptărilor jurnaliştilor şi să îi pregătească pentru întâlnirea cu presa;

G. să conducă negocierile care au loc între presă şi reprezentanţii organizaţiei în ceea ce priveşte informaţiile care pot fi publicate şi cele care sunt sub embargo;

H. să nu dezvăluie numele victimelor înainte de a fi anunţate familiile acestora; să comunice acest lucru jurnaliştilor pentru a nu stârni bănuieli inutile;

I. atunci când este obligat să recunoască un fapt deja cunoscut de către jurnalişti, să se limiteze la confirmarea acestuia şi la definitivarea informației, fără a încerca să schimbe informația;

J. să nu le fie teamă să-şi contrazică anumite afirmații, dacă evoluția situației infirmă primele analize: contrazicerea este întotdeauna preferabilă unei minciuni.

3. Simularea situațiilor de criză mediatică – formă pertinentă de pregătire a ofițerilor de presă

Deoarece situațiile mediatice cu care organizațiile se confruntă au devenit din ce în ce mai complexe, fenomenul mass-media reprezintă o adevărată putere în stat, se simte nevoia unei pregătiri temeinice a ofițerilor de presă. Aceştia trebuie să fie pregătiți să aibă reacții rapide, coerente, ce nu pot lăsa loc de interpretări, singurul lor scop fiind acela de a spori imaginea organizației din care face parte.

În acest context, trebuie îmbunătățite periodic inclusiv metodele de pregătire şi de evaluare a ofițerilor de presă.

Una dintre tehnicile noi folosite o reprezintă aşa numita „Tehnică de pregătire şi evaluare a ofițerilor de presă prin simularea situațiilor de comunicare cu mass-media”. Această metodă a fost implementată de către Inspectoratul General pentru Situații de Urgență din cadrul Ministerului Administrației şi Internelor, cu ocazia exercițiilor internaționale desfăşurate în România, în anii 2008 şi 2009.

Acest tip de pregătire şi de evaluare se realizează pe două componente: media reală – în care ofițerii de presă trebuie să mediatizeze activitatea în sine (exemplu – exercițiul internațional de protecție civilă, în cadrul căruia se desfăşoară şi acest tip de pregătire) şi media simulată – componentă în care ofițerii de presă sunt împărțiți în purtători de presă şi reprezentanți mass-media.

Desfăşurarea pregătirii şi evaluarea celei de-a doua componente este asigurată de o echipă de evaluatori interni care la final vor întocmi rapoarte de evaluare.

În cadrul componentei simulate sunt injectate permanent scenarii ce trebuie abordate într-un mod cât mai real. Daca cei ce reprezintă presa simulată încearcă să îşi pună în situații delicate colegii care joacă rolul purtătorilor de cuvânt, aceştia trebuie să reacționeze rapid, fară a lăsa loc de interpretări, realizând în final obiectivele fixate în planurile de relații publice.

Interesant la acest tip de pregătire şi de evaluare este ritmul alert în care se desfăşoară. Până în prezent aceste activităţi s-au desfăşurat pe parcursul a minim patru zile, timp de cel puţin 12 ore pe zi. Presiunea la care sunt supuşi ofiţerii de presă, situaţiile limită şi noi în care sunt puşi aceştia sunt doar o parte dintre noutăţile pe care le aduce această formă de pregătire şi de evaluare.

Scopul şi obiective:

Scopul:

Realizarea şi implementarea unor proceduri de lucru cu mass-media în cadrul mecanismului internaţional şi naţional de răspuns în caz de calamităţi naturale.

Obiective:

- asigurarea vizibilităţii instituţiei în mass-media;
- exersarea fluxului informaţional în cadrul mecanismului naţional şi internaţional de răspuns în caz de calamităţi naturale;
- antrenarea purtătorilor de cuvânt din structurile subordonate IGSU în noul mecanism naţional de răspuns în caz de calamităţi naturale.

Alegerea publicului ţintă:

Indiferent că fac parte din media simulată sau din media reală, ofiţerii de presă trebuie în primul rând să fixeze publicul ţintă.

Inspirându-se din definiţiile uzuale a ştiinţelor sociale, teoreticienii şi practicienii relaţiilor publice consideră că *publicul* reprezintă orice grup sau individ care este implicat în vreun fel anume în viaţa unei organizaţii. Deoarece o organizaţie nu are un public general, unic şi omogen, ci mai multe publicuri, cercetătorii consideră că acestea se individualizează şi se ierarhizează după gradul de implicare în procesele de comunicare, de susţinere sau de constrângere a unei organizaţii. Gradul de implicare este determinat de efectele pe care le are activitatea unei organizaţii asupra diferitelor categorii sociale. Dacă un grup de oameni descoperă că este supus unor asemenea acţiuni, ce îi afectează viaţa (şomaj, poluare, insecuritate etc.) sau îi rezolvă anumite probleme cu care era confruntat (oferă locuri de muncă, protejează mediul, ameliorează calitatea vieţii), şi dacă identifică sursa acestor acţiuni, atunci începe să se simtă legat de organizaţia respectivă şi devine „public" al ei. Specialiştii în relaţii publice pot să identifice publicurile unei organizaţii fie printr-o *analiză* teoretică (identificare *in abstracto* a persoanelor sau instituţiilor care pot fi afectate de o organizaţie), fie prin cercetări de teren (interviuri, sondaje, focus-grup).

Publicurile nu sunt în egală măsură *active*; acele grupuri care nu se simt afectate de diversele activităţi ale organizaţiei sau care nu sunt obligate să facă ceva de către o organizaţie nu se implică, devin *pasive* şi reprezintă „non-publicuri". În schimb, „atunci când activitatea unei organizaţii poate avea consecinţe asupra unor oameni sau când acţiunile acestora pot avea consecinţe asupra organizaţiei, oamenii se vor simţi implicaţi şi vor accepta că există o problemă care îi priveşte în mod direct. Se naşte astfel un public minimal, *latent,* un public care este încă pasiv, dar care are potenţialul de a deveni activ.

Indiferent de aparatul conceptual la care aderă sau pe care îl utilizează, specialiştii în relaţii publice trebuie să se ocupe cu prioritate de definirea şi cunoaştere a publicului organizaţiei pentru care lucrează, deoarece numai o asemenea cunoaştere le permite construirea unor mesaje diferenţiate, în concordanţă cu valorile, reprezentările despre lume, aşteptările şi limbajul numeroaselor tipuri de public cu care ei şi organizaţia lor intră în contact.

Pregătirea materialelor şi organizarea manifestărilor pentru presă

Ca şi în situaţiile reale, şi în cazul acestui tip de exerciţiu se pune accent pe pregătirea materialelor şi organizarea manifestărilor pentru presă.

Informaţiile culese în interiorul organizaţiei se pot transmite presei fie prin materiale scrise, fie cu ocazia unor manifestări create special pentru jurnalişti. Când vorbim despre materialele destinate presei ne referim, în mod deosebit, la comunicate de presă, la dosare de presă sau la buletine informative; evenimentele organizate de biroul de presă pentru ziarişti, cu scopul de a difuza informaţiile importante despre organizaţie, sunt, în principal, conferinţele de presă, vizitele sau voiajele de presă, seminariile sau dezbaterile. Informaţiile sunt transmise presei cu scopul ca, prin aceasta, să ajungă la publicul specific al organizaţiei, în funcţie de modul cum este prezentată, o informaţie poate să trezească sau nu interesul jurnaliştilor; altfel spus, valoarea de utilizare a informaţiei depinde de *forma* în care ea este transmisă; se înţelege de aici că o prezentare adecvată a informaţiilor este un factor esenţial în efortul de difuzare a mesajelor organizaţiei către publicul ei.

O informaţie trebuie să fie întotdeauna legată de un context (economic, financiar, politic, social, cultural); o informaţie poate fi însă raportată la mai multe contexte şi rolul biroului de presă este să-l găsească pe acela care o va pune mai bine în valoare, care va ajuta organizaţia să-şi atingă obiectivele propuse. Pe lângă contextele specifice, trebuie să se ţină seama şi de actualitatea generală: un anumit

unghi de atac (corespunzând exclusiv unui singur context) poate fi excelent la un moment dat, dar poate fi total lipsit de interes peste câtva timp.

O altă condiţie importantă pentru ca informaţia să aibă succes este ca materialul să fie redactat în stil jurnalistic şi să fie adaptat tipului de presă căruia îi este destinat. Opţiunile privind strategia de difuzare a informaţiilor se face în funcţie de relaţia acestora cu publicul vizat: dacă ele au un grad deosebit de interes, atunci vor fi alese mijloacele de comunicare de masă cu rezonanţă naţională şi va fi utilizată acţiunea cu cel mai mare potenţial de mobilizare a jurnaliştilor – conferinţa de presă; dacă impactul estimat este mai mic, se poate face apel la presa specializată sau locală (unde este cazul) şi la instrumentele de lucru mai puţin „solemne": comunicate, dosare, buletine de informare etc.

Mijloacele şi produsele folosite

În cadrul acestei forme de instruire, ofiţerii de presă au posibilitatea să se folosească de orice mijloc de comunicare, precum şi de orice produs publicitar. Astfel, pe timpul defăşurării acestor intruiri, ofiţerii de presă pot folosi tehnică de ultimă generaţie pentru a comunica în timp real cu reprezentanţii mass-media, au la dispoziţie aparatura de realizare şi procesare a materialelor foto şi video, pot realiza material publicitare, precum: reviste, broşuri, flyere, filme documentare, spoturi radio şi tv, emisiuni radio şi tv, pagini web, tricouri inscripţionate cu mesajul activităţii sau campaniei etc.

Evaluarea îndeplinirii obiectivelor

La finalul acestui tip de activitate sunt realizate analize ale rezultatelor obţinute atât de presa reală, cât şi de presa simulată. Astfel se întocmesc bilanţuri ale materialelor remise către mass-media, numărul apariţiilor în presă, defalcat pe fiecare tip de presă, feedback-ul primit de la publicul ţintă. De asemenea, evaluatorii interni care au supravegheat activitatea desfăşurată vor întocmi analize în care vor evidenţia deficienţele apărute în procesul de comunicare.

BIBLIOGRAFIE

Cândea, Rodica M., Dan, Cândea, *Comunicarea managerială. Concepte. Deprinderi. Strategie,* Bucureşti, Editura Expert, 1996.

Chirică, Sofia, *Psihologie organizaţională. Modele de diagnoză şi intervenţie*, Cluj- Napoca, Editura SO, 1996.

Johns, Gary, *Comportament organizaţional*, Bucureşti, Editura Economică.

Zorlenţan T., E. Burduş, G. Căprărescu, *Managementul organizaţiei*, Bucureşti, Editura Economică, 1998.

Coman, Cristina, *Relaţiile publice. Tehnici de comunicare cu presa,* Editura ALL, 1999.

Coman, Cristina, *Relaţiile publice şi mass-media*, Ediţia a doua revăzută şi adăugită, Editura Polirom 2000.

Coman, Cristina, *Relaţiile publice, principii şi strategii,* Editura Polirom, Iaşi, 2001.

Revista de Ştiinţe Militare

EDITOR
Secţia de Ştiinţe Militare
a
Academiei Oamenilor de Ştiinţă
din România

CONSILIUL EDITORIAL
PREŞEDINTE DE ONOARE
general (r.) prof. univ. dr. H.C. Vasile CÂNDEA

PREŞEDINTE
general (r.) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN

VICEPREŞEDINTE
general-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

REFERENŢI ŞTIINŢIFICI
general-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI
general de brigadă (r.) prof. univ. dr. Viorel BUŢA
contraamiral fl. (r) prof. univ. dr. Marius HANGANU

MEMBRI
amiral prof. univ. dr. Gheorghe MARIN
general (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU
general de flotilă aeriană prof. univ. dr. Florian RĂPAN
general de brigadă (r.) prof. univ. dr. Viorel BUŢA
locotenent-colonel dr. Cristophe MIDAN, Franţa
colonel (r) dr. Costinel PETRACHE
general (r) prof. univ. dr. Mircea MUREŞAN
general (r) dr. Mihail POPESCU
general (r) conf. univ. dr. Constantin DEGERATU
dr. Karina MARCZUK, Polonia
prof. univ. dr. Adrian GHEORGHE, SUA
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

COLEGIUL DE REDACŢIE
Redactor-şef
Colonel drd. Vasile ANGHEL
editura@unap.ro

Secretar general de redacţie
Locotenent-colonel Liviu-Vasile STAN

Redactori
Laura MÎNDRICAN
Mariana ROŞCA
Carmen IRIMIA

Tehnoredactor
Liliana ILIE

Tipar executat
la Editura Universităţii Naţionale de Apărare "Carol I"
Şoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, Bucureşti
e-mail: editura@unap.ro
Tel./Fax: 319.59.69; 319.48.80/0215; 0307

Revista de Ştiinţe Militare *apare semestrial*

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiţia indicării
precise a numărului şi datei apariţiei revistei din care provin.

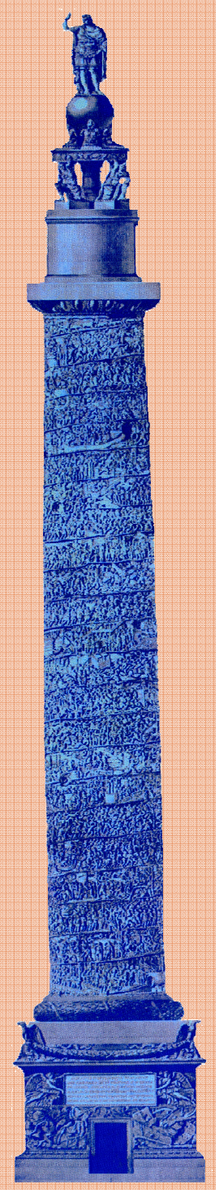

ÎN ATENŢIA COLABORATORILOR

Pentru o mai bună procesare a articolelor, dorim respectarea următoarelor reguli de tehnoredactare:

1. ***Textul.*** Se introduce în Microsoft Word, folosind fontul Times New Roman şi tastatura standard românească. Nu sunt acceptate fonturile care au mapări neobişnuite (în care caracterele cu diacritice - ş, ţ, ă, î şi Ş, Ţ, Ă, Î - înlocuiesc alte caractere - [,], @, ~, \ ş.a.m.d.). Textul în limba română trebuie să aibă în mod obligatoriu diacritice. Articolul trebuie cules, pur şi simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul, folosind bold şi italic. Paragrafele vor fi delimitate de un Enter, părţile articolului fiind separate între ele prin două-trei paragrafe goale.

2. ***Ecuaţiile.*** Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuaţiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor. La limită, se acceptă ecuaţii scrise de mână, numerotate şi trimise separat de restul articolului).

3. ***Figurile.*** Sunt acceptate formatele vectoriale standard. în cazul figurilor produse cu o altă aplicaţie decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau în AutoCAD), fişierele respectivelor aplicaţii vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 şi 12 puncte tipografice. Sunt acceptate şi figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiţia ca desenele să fie clare şi să poată fi uşor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

4. ***Imaginile.*** Imaginile scanate trebuie incluse atât în documentul Microsoft Word, cât şi trimise separat. Nu se recomandă folosirea imaginilor preluate de pe Internet, deoarece acestea nu satisfac cerinţele necesare pentru tipărirea lor (având o rezoluţie mult inferioară celei necesare pentru un tipar de calitate). Imaginile de calitate au o rezoluţie de minimum 200 dpi. Pentru formatele JPEG şi GIF, aveţi în vedere ca, în urma compresiei, calitatea imaginii să devină rezonabilă.

5. ***Numerotarea.*** Ecuaţiile, figurile, tabelele, titlurile din bibliografie vor fi numerotate cu cifre arabe, astfel:

- între paranteze pătrate pentru bibliografie;
- între paranteze rotunde pentru formule;
- prin exponent, în cazul notelor de subsol;
- precedate de denumire, în cazul observaţiilor, figurilor, tabelelor etc.

Rugăm autorii să redacteze articolele atât în limba română, cât şi în limba engleză.

Vă mulţumim ! *Redacţia*

Pentru publicarea de materiale promoţionale în cuprinsul revistei, rugăm agenţii economici şi pe toţi cei interesaţi să se adreseze redacţiei pentru a conveni forma de colaborare.

Coperta I: Fotografii reprezentându-l pe inginerul român Henri Coandă şi invenţia sa, primul avion cu motor aeroreactiv
Sursă: enciclopedia wikipedia
Coperta II: *Columna lui Traian*. Sursă: Muzeul Militar Naţional, prin amabilitatea domnului Neculai Moghior, şeful Secţiei Documentare.
Coperta IV: Dimitrie Cantemir, domnitor al Moldovei între anii 1710-1711
Sursă: enciclopedia wikipedia